

BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ

T.C.

BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İŞLETME ANABİLİM DALI

**FİNANSAL TABLOLARDAKİ AŞIRI BİLGİNİN YATIRIM
KARARLARI ÜZERİNDEKİ ETKİSİ: BİR ARAŞTIRMA**

Adile AKTAR

DOKTORA TEZİ

DANIŞMAN

Prof. Dr. Ömer TEKŞEN

BURDUR – 2024

T.C.
BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI

**FİNANSAL TABLOLARDAKİ AŞIRI BİLGİNİN YATIRIM
KARARLARI ÜZERİNDEKİ ETKİSİ: BİR ARAŞTIRMA**

Adile AKTAR
DOKTORA TEZİ

DANIŞMAN

Prof. Dr. Ömer TEKŞEN

Üye: Prof. Dr. Durmuş ACAR

Üye: Prof. Dr. Osman TUĞAY

Üye: Doç. Dr. Özen AKÇAKANAT

Üye: Doç. Dr. Mahmut Sami ÖZTÜRK

BURDUR-2024

T.C.
BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ETİK BEYANI

Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'ne göre hazırlamış olduğum “Finansal Tablolardaki Aşırı Bilginin Yatırım Kararları Üzerindeki Etkisi: Bir Araştırma” adlı tezin hazırlanması sürecinde akademik ve etik kuralları ihlal etmediğimi, tezimin özgün olduğunu, başvurduğum kaynakları metin içinde, dipnotlarda ve kaynakçada eksiksiz ve bilimsel kurallara uygun olarak gösterdiğimi taahhüt ederim.

Adile AKTAR

TEŞEKKÜR METNİ

Doktora eğitimimle birlikte akademik dünyaya olan bakış açımı geliştiren, vizyonumu genişleten, bana çok şey öğreten sayın hocam Prof. Dr. Ömer TEKŞEN'e ayrıca teşekkür etmeyi bir borç bilirim.

Lisans eğitimimin en başından beri kitaplarıyla bilgilendiğim, kendi öğrencilerime kitaplarını okuttuğum, doktora ders, yeterlilik ve tez dönemlerimde büyük katkıları bulunan saygıdeğer hocam Prof. Dr. Durmuş ACAR'a, tezime olan değerli katkıları için sayın hocam Prof. Dr. Osman TUĞAY'a sonsuz saygı ve teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca tez jürimde yer alarak kıymetli fikirleriyle çalışmada katkıda bulunan sayın Doç. Dr. Mahmut Sami ÖZTÜRK'e ve Doç. Dr. Özen AKÇAKANAT'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Bana her zaman büyük destek olan babam Mehmet Nuri AKTAR'a, kardeşlerim Beyza AKTAR ve İsra Belinay AKTAR'a, en çok da masa başı çalışmalarımda uykusuz gecelerimin yoldaşı olan minik dostum Can'a teşekkürlerimi sunarım.

İlk öğretmenim ve ilkokul öğretmenim olan, bana azimli ve çalışkan olmayı öğreten annem Öğretmen Nurcan AKTAR'ın, beni büyüten, yetiştiren, üzerimde sonsuz emeği bulunan anneannem Kadirye KÖSEOĞLU'nun ve son olarak kısacık ömründe varlığıyla ruhumu ısıtan Simba'mın anısına...

Adile AKTAR

Burdur, 2024

(AKTAR, Adile, Finansal Tablolardaki Aşırı Bilginin Yatırım Kararları Üzerindeki Etkisi: Bir Araştırma, Doktora Tezi, Burdur, 2024)

ÖZET

Asli finansal tablo kullanıcıları arasında yer alan yatırımcıların yatırım kararı alma sürecinde kullandıkları finansal tablolarda, Uluslararası Muhasebe Standartları (UMS), Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UFRS) ve Bağımsız Denetim Standartları (BDS) ile ilgili mevzuat hükümleri uyarınca sunulması gerekenler dışındaki bilgiler, aşırı bilgi olarak nitelendirilmektedir. Finansal tablolarda aşırı bilgilerin sunulması zaten karmaşık olan yatırım kararı alma sürecini daha karmaşık hâle getirebilmekte ve yatırımcıların alacakları yatırım kararları üzerinde bir etkiye sahip olabilmektedir.

Bu çalışmada finansal tablolarda sunulan aşırı bilginin yatırımcıların alacakları yatırım kararları üzerinde herhangi bir etkisinin olup olmadığının tespit edilmesi amaçlanmaktadır. Bahsi geçen amaç doğrultusunda kurumsal yatırım işletmelerinde çalışmakta olan on dokuz adet profesyonel ile yüz yüze mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Yöntem olarak nitel araştırma çatısı altında bulunan fenomenolojik analize başvurulmuştur. Araştırma sonucunda aşırı bilgi olgusu detayları ile ortaya konulmuş ve araştırmaya katılan yatırımcıların, finansal tablolarda sunulan aşırı bilginin yatırım kararlarını olumsuz etkilediğini düşündükleri tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Aşırı Bilgi, Yatırım Kararı, Finansal Tablo*

(AKTAR, Adile, The Effect of Information Overload in Financial Statements on Investment Decision: A Research, PhD Thesis, Burdur, 2024)

ABSTRACT

In the financial statements used by investors, who are among the primary financial statement users, in the investment decision-making process, information other than those required to be presented in accordance with the provisions of the International Accounting Standards, International Financial Reporting Standards and Auditing Standards is considered as information overload. The presentation of information overload in financial statements can complicate the already complex investment decision-making process and can have an impact on these investment decisions of investors.

It is aimed to determine whether there is any impact on the investment decisions of information overload presented in the financial statements. In parallel with this purpose, face-to-face interviews were conducted with nineteen professionals working in corporate investment companies. As a method, phenomenological analysis, which is under the umbrella of qualitative research, was used. As a result of the research, the phenomenon of information overload was revealed in detail and it was determined that those who came together and expanded negatively distorted the over-expanding investment decisions presented in the financial statements.

Key Words: *Information Overload, Investment Decision, Financial Statement*

FİNANSAL TABLOLARDAKİ AŞIRI BİLGİNİN YATIRIM KARARLARI ÜZERİNDEKİ ETKİSİ: BİR ARAŞTIRMA

İÇİNDEKİLER

ETİK BEYANI	i
TEŞEKKÜR METNİ	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER	v
TABLOLAR DİZİNİ	ix
ŞEKİLLER DİZİNİ	x
KISALTMALAR	xii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

FİNANSAL VE AŞIRI BİLGİ

1.1. FİNANSAL BİLGİ KAVRAMI	3
1.1.1. Finansal Bilgi Kullanıcıları	4
1.1.1.1. Yatırımcılar	5
1.1.1.2. Çalışanlar	6
1.1.1.3. Borç Verenler	6
1.1.1.4. Satıcılar	7
1.1.1.5. Müşteriler	8
1.1.1.6. Yöneticiler	8
1.1.1.7. Devlet	9
1.1.1.8. Finansal Bilgi Kullanıcılarının Bilgi İhtiyacı	9
1.1.2. Finansal Bilgi Kaynakları	15
1.1.2.1. Finansal Durum Tablosu	16
1.1.2.2. Kâr veya Zarar ve Kapsamlı Gelir Tablosu	18
1.1.2.3. Satışların Maliyeti Tablosu	20
1.1.2.4. Fon Akım Tablosu	20
1.1.2.5. Nakit Akış Tablosu	21

1.1.2.6. Özkaynak Değişim Tablosu	22
1.1.2.7. Net İşletme Sermayesi Değişim Tablosu	23
1.1.2.8. Kâr Dağıtım Tablosu.....	23
1.1.2.9. Dipnotlar	24
1.1.2.10. Bağımsız Denetim Raporları.....	25
1.1.3. Türkiye Muhasebe Standartlarına Göre Finansal Bilgilerde Bulunması Gereken Özellikler.....	26
1.1.3.1. Temel Niteliksel Özellikler.....	27
1.1.3.1.1. İhtiyaca Uygunluk	27
1.1.3.1.2. Gerçeğe Uygun Sunum.....	28
1.1.3.2. Destekleyici Niteliksel Özellikler	29
1.1.3.2.1. Anlaşılabilirlik	29
1.1.3.2.2. Karşılaştırılabilirlik.....	29
1.1.3.2.3. Zamanında Sunum.....	30
1.1.3.2.4. Doğrulanabilirlik	30
1.1.4. Finansal Tablolarda Bulunması Gereken Bilgiler	30
1.1.4.1. Türk Ticaret Kanunu Kapsamında.....	31
1.1.4.2. Türkiye Muhasebe Standartları/Türkiye Finansal Raporlama Standartları Kapsamında	32
1.1.4.3. Sermaye Piyasası Kanunu Kapsamında.....	33
1.2. AŞIRI BİLGİ KAVRAMI.....	34
1.2.1. Aşırı Bilgi ve Gerçek Bilgiye Ulaşamama (Cassandra Etkisi).....	35
1.2.2. Aşırı Bilgi ve Şeffaflık İlkesi	38
1.2.3. Aşırı Bilgi ve Kamunun Aydınlatılması.....	38
1.2.3.1. Bilginin Niteliği Açısından Kamunun Aydınlatılması.....	40
1.2.3.1.1. Şekli Açısından Kamuyu Aydınlatma.....	40
1.2.3.1.2. Maddi Açısından Kamuyu Aydınlatma.....	41
1.2.3.2. Bilginin Sunulma Zamanı Açısından Kamunun Aydınlatılması	41
1.2.3.2.1. Sürekli (Dönemsel) Kamuyu Aydınlatma	41
1.2.3.2.2. Eşzamanlı (Anında) Kamuyu Aydınlatma.....	42
1.2.3.3. Bilginin Sunulması Bakımından Kamuyu Aydınlatma.....	42
1.2.3.3.1. Zorunlu Kamuyu Aydınlatma.....	42
1.2.3.3.2. Gönüllü Kamuyu Aydınlatma	43
1.2.3.4. Kamunun Aydınlatılmasının İşletmeye ve Çevresine Etkileri.....	44
1.2.3.5. Kamunun Aydınlatılmasına İlişkin Düzenlemeler.....	47

1.2.3.5.1. Türk Ticaret Kanunu’nda Yer Alan Düzenlemeler	47
1.2.3.5.2. Sermaye Piyasası Kanunu’nda Yer Alan Düzenlemeler	47
1.2.4. Aşırı Bilgi ve Beyaz Gürültü (White Noise) Etkisi.....	50
1.2.5. Aşırı Bilgi ve Karatma Eforu	51
1.2.6. Aşırı Bilgi ve Finansal Bilgi Manipülasyonu.....	52
1.2.7. Aşırı Bilgi ve Finansal Bilgilerin Niteliksel Özellikleri.....	53
1.2.8. Aşırı Bilgi ve Türkiye Muhasebe Standartları 1- Finansal Tabloların Sunuluşu Standardı	63
1.2.9. Aşırı Bilgi ve Finansal Tablo Dipnotları.....	67
1.2.10. Aşırı Bilgi ve Kilit Denetim Konuları.....	68
2.1. YATIRIMA İLİŞKİN TEMEL KAVRAMLAR	75

İKİNCİ BÖLÜM

YATIRIM KARARLARI

2.1.1. Yatırım Kavramı	75
2.1.2. Yatırımcı Kavramı.....	76
2.1.3. Yatırım Aracı Kavramı.....	85
2.2. YATIRIM KARARLARINDA BİLGİ KULLANIM SÜRECİ.....	89
2.3. YATIRIM KARARLARINA ETKİ EDEN FAKTÖRLER.....	92
2.3.1. Ekonomik Faktörler.....	93
2.3.2. Bilgi Kaynakları	95
2.3.3. Kişisel Faktörler	96
2.3.4. Finansal Faktörler.....	98
2.3.5. Sosyo- Kültürel Faktörler	99
2.3.6. Hukuki Faktörler	100
2.3.7. Politik Faktörler.....	101

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

FİNANSAL TABLOLARDAKİ AŞIRI BİLGİNİN YATIRIM KARARLARI ÜZERİNDEKİ ETKİSİNİN BELİRLENMESİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA

3.1. ARAŞTIRMANIN AMACI.....	103
3.2. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....	103
3.3. ARAŞTIRMANIN SAYILTILARI	103
3.4. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI	104

3.5. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ.....	104
3.5.1. Araştırmanın Yöntemi.....	104
3.5.2. Çalışma Grubu ve Örneklem Seçimi.....	105
3.5.3. Nitel Araştırmaya Yönelik Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları	107
3.5.4. Veri Toplama Aracı.....	108
3.5.5. Verilerin Analizi.....	108
3.6. KONUYA İLİŞKİN LİTERATÜR TARAMASI	109
3.7. BULGULAR.....	111
3.7.1. Katılımcıların Demografik Özellikleri	111
3.7.2. Temalar	113
3.7.2.1. Tema 1: İhtiyaca Uygunluk.....	114
3.7.2.2. Tema 2: Önemlilik	126
3.7.2.3. Tema 3: Finansal Tablolar ve Dipnotları	144
3.7.2.4. Tema 4: Aşırı Bilgi	153
3.7.2.5. Tema 5: Yatırım Kararı.....	202
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	244
KAYNAKÇA.....	257
EKLER	292
EK.1. FİNANSAL DURUM TABLOSU DİPNOTLARI ÖRNEĞİ	292
EK.2. KAPSAMLI GELİR TABLOSU DİPNOTLARI ÖRNEĞİ	295
EK.3. MÜLAKAT FORMU	296
EK.4. ETİK KURUL ONAY FORMU	298
EK.5. İNTİHAL RAPORU	299
ÖZGEÇMİŞ.....	300

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1: Finansal Durum Tablosu Çeşitleri	17
Tablo 2: Bilgi İhtiyacı Olan Taraflar ve Nedenleri	45
Tablo 3: Katılımcıların Demografik Özellikleri	112
Tablo 4: Temalar ve Temalardan Ulaşılan Sonuçlar	242

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1: Finansal Bilgi Kullanıcıları	4
Şekil 2: Türkiye Muhasebe Standartlarına Göre Finansal Bilgilerde Bulunması Gereken Özellikler	26
Şekil 3: Kaliteli Finansal Bilginin Özellikleri	27
Şekil 4: Raporlanacak Finansal Bilginin Seçimi	56
Şekil 5: Yatırım Kararı Alma Sürecinin Evreleri	89
Şekil 6: Karar Alma Süreci ve Muhasebe Bilgisinin Bu Sürece Olan Katkısı	91
Şekil 7: İhtiyaca Uygun Bilgi Tanımlamalarına İlişkin Kod Haritası	116
Şekil 8: İhtiyaca Uygun Bilgi Örneklemeleri	118
Şekil 9: Finansal Tablolarda Sunulan Bilgilerin İhtiyaca Uygunluk Durumuna İlişkin Kod Haritası	120
Şekil 10: Paydaş Türüne Göre İhtiyaca Uygun Bilginin Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Kod Haritası	124
Şekil 11: Önemli Bilgi Tanımlamalarına İlişkin Kod Haritası	127
Şekil 12: Önemli Bilgi Örneklemelerine İlişkin Kod Haritası	129
Şekil 13: Finansal Tablolarda Sunulan Bilgilerin Önemlilik Durumuna İlişkin Kod Haritası	131
Şekil 14: Paydaş Türüne Göre Önemli Bilginin Farklılığına İlişkin Kod Haritası	133
Şekil 15: Bilginin Önemliliğini Etkileyen Faktörlere İlişkin Kod Haritası	136
Şekil 16: Finansal Tablo Hazırlama Amacı İlişkin Kod Haritası	145
Şekil 17: Dipnot Tanımlamalarına İlişkin Kod Haritası	147
Şekil 18: Dipnotlarda Önemli ve İhtiyaca Uygun Bilgi Sunumuna İlişkin Kod Haritası	150
Şekil 19: Aşırı Bilgi Tanımlamalarına İlişkin Kod Haritası	154
Şekil 20: Aşırı Bilgi Tanımlamalarına İlişkin Kod Bulutu	158
Şekil 21: Aşırı Bilgi Örneklemelerine İlişkin Kod Haritası	160
Şekil 22: Aşırı Bilgi Örneklemelerine İlişkin Kod Bulutu	164
Şekil 23: İhtiyaca Uygunluk ve Önemlilik Kriterlerini Taşımayan Bilgiye İlişkin Kod Haritası	165
Şekil 24: Aşırı Bilgi Sunma Nedenine İlişkin Kod Haritası	171

Şekil 25: Türkiye’de Aşırı Bilgi Sunma Durumuna İlişkin Kod Haritası	175
Şekil 26: Aşırı Bilgi Sunumunda Sorumluluğa İlişkin Kod Haritası	177
Şekil 27: Aşırı Bilginin Finansal Tabloların Anlaşılabilirliğine Etkisine İlişkin Kod Haritası.....	178
Şekil 28: Aşırı Bilginin Finansal Tabloların Güvenilirliğine Etkisine İlişkin Kod Haritası.....	180
Şekil 29: Aşırı Bilginin Paydaş Türüne Göre Farklılık Göstermesine İlişkin Kod Haritası.....	184
Şekil 30: Aşırı Bilgi Sunumunu Engelleyen Yasal Düzenlemelere İlişkin Kod Haritası.....	187
Şekil 31: Aşırı Bilgi Sunumunun Bağımsız Denetimle Engellenme Durumuna İlişkin Kod Haritası	194
Şekil 32: Yatırım Kararında İncelenen Finansal Tablolar ve Finansal Bilgilere İlişkin Kod Haritası	203
Şekil 33: Yatırım Kararında İncelenmeyen Finansal Tablolar ve Finansal Bilgilere İlişkin Kod Haritası	214
Şekil 34: Finansal Tablolardaki Bilgilerin Yatırım Kararı İçin Yeterlilik Durumuna İlişkin Kod Haritası	217
Şekil 35: Aşırı Bilginin Diğer Paydaşların Kararları Üzerindeki Etkisine İlişkin Kod Haritası.....	223
Şekil 36: Aşırı Bilginin Yatırım Kararları Üzerindeki Etkisine İlişkin Kod Haritası	231
Şekil 37: Aşırı Bilginin Yatırım Kararları Üzerindeki Etkisine İlişkin Kod Bulutu	241

KISALTMALAR

AICPA	: Amerikan Sertifikalı Kamu Muhasebecileri Enstitüsü
BDS 701	: Bağımsız Denetim Standardı 701- Kilit Denetim Konularının Bağımsız Denetçi Raporunda Bildirilmesi
BDS	: Bağımsız Denetim Standardı
CEO	: Chief Executive Officer
FASB	: Financial Accounting Standard Board
İMKB	: İstanbul Menkul Kıymetler Borsası
KAP	: Kamuyu Aydınlatma Platformu
Md	: Madde
SPK	: Sermaye Piyasası Kanunu
TFRS	: Türkiye Finansal Raporlama Standartları
TMS 1	: Türkiye Muhasebe Standartları 1- Finansal Tabloların Sunuluşu Standardı
TMS 7	: Türkiye Muhasebe Standartları 7- Nakit Akış Tablosu Standardı
TMS	: Türkiye Muhasebe Standartları
TMSK	: Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu
TTK	: Türk Ticaret Kanunu
UFRS	: Uluslararası Finansal Raporlama Standartları
UMS	: Uluslararası Muhasebe Standartları
UMSK	: Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu
VUK	: Vergi Usul Kanunu

GİRİŞ

Ekonomide bireyler, kendi çıkarları için aksiyon alan, rasyonel varlıklar olarak nitelendirilmektedirler. Elde ettikleri gelirlerinin bir kısmını harcamayıp tasarruf için ayıran bireyler yatırım araçlarına yönelmekte, bu tasarruflarını yatırıma dönüştürerek sağlamayı umdukları getirinin yanında birtakım riskleri de üstlenmektedirler. Yatırımcıların yeterli bir biçimde, zamanında ve doğru bilgilendirilmeleri, risk-getiri dengesini kurabilmeleri açısından büyük önem taşımaktadır. Yatırımcılar risk-getiri dengesini kurarak yatırım kararları alma sürecinde ihtiyaç duydukları bilgileri işletmelerin finansal tablolarından sağlamaktadırlar.

Finansal tablolarda açıklanan bilgilerin gerçeği yansıtmaması, manipülasyon ve spekülasyona hizmet eden bir nitelik taşıması, yatırımcıların verecekleri yatırım kararları üzerinde herhangi bir etkiye sahip olmayan ve ilgili mevzuatlar, UMS, UFRS ve BDS'ler uyarınca bu tablolarda sunulması gerekmeyen aşırı bilgilere yer verilmesi, yatırımcıların karar alma süreçlerini olumsuz etkilemektedir. Ayrıca yatırımcılar yatırım kararı verirken bilgi asimetrisinden kaynaklanmakta olan ve piyasaların etkinliğini azaltan faktörlere maruz kalmaktadırlar. Manipülasyon, aşırı bilgi, içeriden öğrenenlerin ticareti ve spekülasyon gibi uygulamalar belirsizliğin hâkim olduğu ortamlarda doğru karar vermeye çalışan yatırımcıların işini zorlaştırarak, finansal piyasalara olan güvenlerinin azalmasına neden olmaktadır. Finansal piyasaların yeterli derinliğe henüz ulaşamadığı ülkemizde, güven ortamını temin edecek düzenlemelere ihtiyaç duyulmakta, mevcut yasaların yatırımcılar üzerindeki koruyuculuğunun artırılması gerekliliği göze çarpmaktadır. Bu çalışmada yukarıda kısaca bahsedilmiş olan karmaşık yatırım ortamında, yatırımcı davranışlarını etkilemekte olan faktörler arasında yer alan “aşırı bilgi” olgusu üzerinde durulmuştur.

Çalışmanın birinci bölümünde “finansal bilgi” ve “aşırı bilgi” kavramları detaylarıyla ele alınmıştır. Bu bağlamda birinci bölümün ilk kısmında yatırımcılar, işletme yöneticileri gibi finansal bilgi kullanıcıları ve bu bilgi kullanıcılarının finansal bilgileri hangi amaçlarla kullandıkları, işletmelerin finansal bilgi kaynaklarının neler olduğu, bu finansal bilgi kaynaklarının finansal bilgi kullanıcılarına hangi bilgileri sundukları, Türkiye Muhasebe Standartları (TMS) ve Türkiye Finansal Raporlama Standartları (TFRS) kapsamında finansal bilginin hangi niteliklere sahip olması gerektiği,

yine TMS'ler, Yeni Türk Ticaret Kanunu (YTTK), Sermaye Piyasası Kanunu (SPK) kapsamında finansal tablolarda hangi bilgilerin sunulması gerektiğine değinilmiştir. Birinci bölümün ikinci kısmında özellikle Türk ve dünya literatüründe çok fazla araştırmaya konu olmamış ve bu çalışmanın bu konuda yürütülen diğer çalışmalara nazaran daha özgün bir niteliğe bürünmesini sağlayan aşırı bilgi olgusu ele alınmış, aşırı bilginin sebep olduğu cassandra etkisi, white noise etkisi, karartma eforu gibi durumlar incelenmiş, ağırlıklı olarak da hangi türde bilgilerin aşırı bilgi kapsamına girdiği hususuna değinilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde “yatırımcı”, “yatırımcı türleri”, “yatırım araçları” gibi yatırıma ilişkin temel kavramları incelenmiştir. Bu kavramların yanı sıra yatırım kararlarında bilginin kullanım sürecine ilişkin açıklamalarda bulunulmuş ve bilgi kaynakları, ekonomik faktörler, kişisel faktörler gibi yatırımcıların alacakları kararlar üzerine etki eden faktörlere değinilmiştir. Konuya ilişkin ulusal ve uluslararası yayınların yer aldığı literatür taramasıyla bölüm sonlandırılmıştır.

Çalışmanın üçüncü ve son bölümünde araştırmanın amacı, yöntemi ve bulgularına yer verilmiş, sonuç ve öneriler kısmıyla çalışma sonlandırılmıştır. Araştırmanın örnekleme kurumsal yatırım işletmelerinde çalışmakta olan on dokuz adet profesyonel çalışandan meydana gelmektedir. Veriler bu örneklemden, yüz yüze mülakat tekniğiyle toplanmıştır. Mülakat formunda ihtiyaca uygunluğa, önemliliğe, finansal tablolar ve dipnotlarına, aşırı bilgiye ve yatırım kararlarına ilişkin olmak üzere toplamda yirmi üç adet soru yer almaktadır. Bu araştırmanın mülakat soruları, araştırmacı tarafından ilgili literatürün derlenmesiyle oluşturulmuş, sorulara ilişkin olarak akademisyen ve kurumsal yatırım işletmesi çalışanlarından uzman görüşü alınarak uygulamaya konulmuştur. Bu yönüyle bu çalışmanın literatürde yer alan diğer çalışmalardan ayrılması beklenmektedir. Yürütülmüş olan bu çalışma ile gelecek araştırmacılara, okuyuculara, kurumsal yatırım işletmeleri ile bu işletmelerin çalışanlarına ve yasal kuruluşlara yol gösterilmesi ümit edilmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

FİNANSAL VE AŞIRI BİLGİ

1.1. Finansal Bilgi Kavramı

Günümüz küreselleşen dünyası bilgi çağı olarak nitelendirilmekte ve işletmelerin hedeflerinde sundukları kriterlerin büyük çoğunluğunun da bilgi referanslı olduğu görülmektedir. Bilgi denildiğinde akla ilk olarak; toplanarak organize edilmiş, yorumlanmış ve birtakım yöntemler kullanılarak kullanıcılarına değer sağlayacak duruma getirilmiş veriler gelmektedir (Akyüz, 2011: 20). Bir diğer tanıma göre bilgi; sahip olunan deneyim, değer ve uzmanlık görüşlerinin bir araya getirilerek değerlendirilebilmesi için oluşturulan bir bileşimdir (Davenport ve Prusak, 2001: 27). Bu bağlamda bilgi; işletmelerde değer yaratacak biçimde organizasyonu sağlanarak modelleştirilen ve uygulamaya geçirilen bir veri olarak ele alınmaktadır. Bu süreçte dünyadaki küresel sermaye hareketleri neticesinde sermaye, kazanç sağlama imkânı olan ortamlara doğru hareket ederken, bilgi ve finansal bilgi kavramlarının önemi de gün geçtikçe artmaktadır (Doğan, 2009: 4).

Finansal bilgi; işletmelerin kendi muhasebe departmanlarından ya da işletme dışından elde edilen raporlama sistemleri aracılığıyla üretilmiş olan, işletmelerin finansal durumları ile performanslarını açıklamaya yarayan niceliksel bir veridir (Bushman ve Smith, 2001: 37).

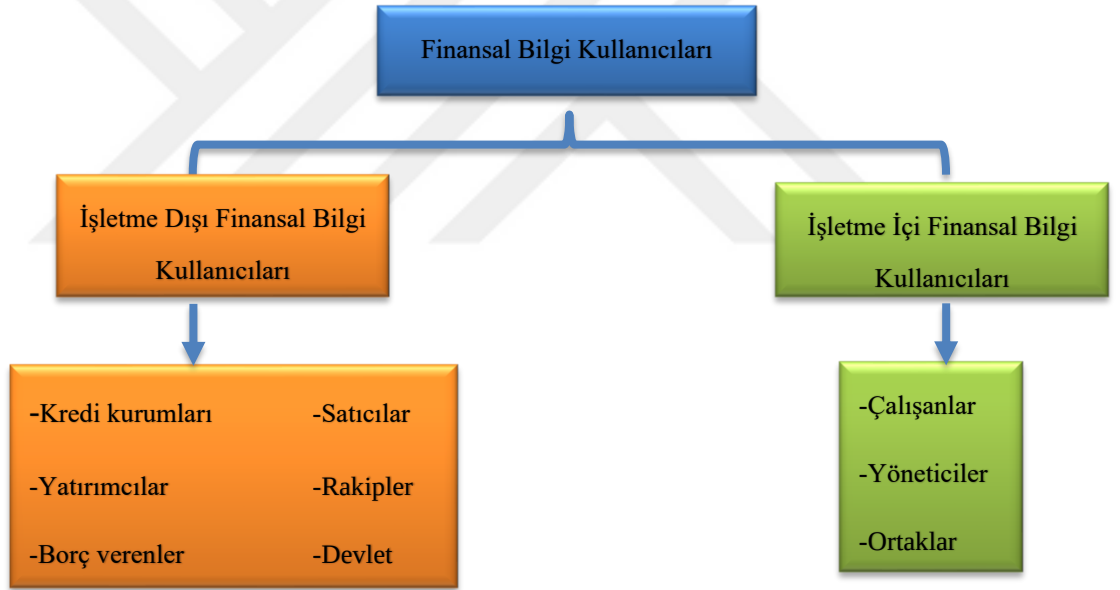
Finansal bilgi, hakkında bilgi verdiği işletmeye ilişkin olarak bu işletmenin ilgililerine ve yönetimine bilgi sağlama görevini üstlenmektedir. Bahsi geçen bilgiler ışığında bir yandan işletme yönetiminin yatırım faaliyetlerinde, diğer yandan işletme ilgililerinin yatırım kararı vermelerinde son derece önem arz eden bir kavram olarak ön plana çıkmaktadır. Alınan yatırım kararları; işletmelerin gelecekte varlıklarını devam ettirebilmeleri için kaynaklarını verimli bir biçimde kullanmaları üzerinde doğrudan bir etkiye sahiptir (Küçüksözen ve Küçükkocaoğlu, 2005a: 4). Dolayısıyla doğru zamanda, doğru finansal bilgilerden faydalanılarak verilen kararlar, ekonomilerdeki kaynak kullanımını etkin ve verimli bir sürece çevirerek ekonomik gelişmelere katkı sağlarken; yanlış ve hatalı finansal bilgilerden faydalanılarak verilen kararlarsa kaynakların verimsiz ve âtıl biçimde kullanılmasına sebebiyet vermektedir (Avşarlıgil, 2010: 2). Bu nedenle ekonomiyi doğrudan etkileme gücüne sahip olan, işletme ilgilileri için faydalı olarak

nitelendirilebilecek bu finansal bilgilerin gelecek konularda ayrıntılı biçimde işlenecek olan açıklık, zamanında sunum, ihtiyaca uygunluk gibi birtakım özelliklere mutlaka sahip olması büyük önem arz etmektedir.

1.1.1.Finansal Bilgi Kullanıcıları

İşletmelerin finansal durumlarına, varlıkları ile kaynaklarına ilişkin finansal bilgiler sadece işletme yönetimleri için değil, aynı zamanda farklı kişi ve kuruluşlar açısından da son derece önem arz etmektedir. Finansal tablolardan sağlanan bilgileri kullanan, işletmeler ile ilişkili kişi ve kurumlar; finansal bilgi kullanıcıları olarak tanımlanmaktadır. Finansal bilgi kullanıcıları; işletme içinde yer alan finansal bilgi kullanıcıları ve işletme dışında yer alan finansal bilgi kullanıcıları olarak iki grupta incelenmektedir (Arıkan, 2007: 38).

Yukarıda bahsedilen finansal bilgi kullanıcıları Şekil 1’de gösterilmiştir:

Şekil 1: Finansal Bilgi Kullanıcıları

İşletme içi finansal bilgi kullanıcılarını; işletmelerin çalışanları, işletmeye ilişkin finansal bilgilere erişim imkânı bulunan yöneticiler ve işletmelerin ortakları oluşturmaktadır. Bahsi geçen bu taraflar işletmelerin muhasebe sistemlerinden sağlanan bilgilere kolayca ulaşım sağlayabildikleri için işletme dışı finansal bilgi kullanıcıları ile kıyaslandıklarında asimetrik bilginin varlığından bahsedilebilir.

Özellikle işletme içi finansal bilgi kullanıcılarından işletme yöneticileri ve çalışanları işletmeye ilişkin sahip oldukları bilgilerin optimum biçimde dağılmasını engelleyerek, bu bilgilere ulaşma imkânı bulunmayan taraflarla aralarındaki bilgi simetrisinin bozulmasına neden olabilmektedirler. Asimetrik bilgi kavramı; bilgi kullanıcılarının birbirlerine kıyasla farklı düzeylerde bilgilere sahip olmasını ifade etmektedir (Alunöz, 2013: 2). Daha geniş tanımla asimetrik bilgi; işletme yöneticileri gibi işletme içi bilgi kullanıcılarının işletmeye ilişkin nakit akımları, işletmenin mevcut ya da potansiyel yatırımları gibi hususlarda kamuya açıklanmamış olan bilgilere sahip olmaları olarak tanımlanmaktadır (Allen ve Gale, 1992: 518).

İşletme dışı finansal bilgi kullanıcıları ise; işletmelerin faaliyetlerine ilişkin kararları üzerinde doğrudan müdahale olanağı bulunmayan kişi ve kurumlardır (Uyar ve Çelik, 2009: 3). İşletme dışı finansal bilgi kullanıcıları; potansiyel yatırımcılar, kredi kurumları, işletmeye borç verenler, satıcılar, sektördeki rakip işletmeler, işletmenin müşterileri ve devlet olarak sıralanabilir. İşletme dışı finansal bilgi kullanıcılarının birçoğu işletmeye ilişkin herhangi bir karar alırlarken işletmelerin finansal tablolarından yararlandıkları için, bahsi geçen bu finansal tablolar mutlaka işletme dışı finansal bilgi kullanıcılarının ihtiyaçlarını karşılayacak biçimde hazırlanmalıdır. Örneğin; işletme dışı finansal bilgi kullanıcılarından kredi kurumları daha ziyade işletmelerin borçlarını ödeyebilme yeteneklerine ilişkin bilgi sahibi olmayı arzu ederlerken, yatırımcılar borç ödeyebilme yeteneğinin yanında işletmelerin kârlılık durumlarına ilişkin bilgi sahibi olmayı da arzu etmektedirler. Bu sebeple finansal bilgi kullanıcıları, işletmelerin borç ödeyebilme yetenekleri ve kârlılık durumları hakkında fikir edinebilmek için finansal tabloları ayrıntılı biçimde incelemektedirler (Arı, 2007: 77).

1.1.1.1.Yatırımcılar

Günümüz küresel dünyasında büyük ölçekteki işletmelerin kurulması ve bu işletmelerin ihtiyaç duydukları sermaye tutarlarının da büyük olması, küçük sermayeli yatırımcıların bu büyük tutarları sağlayabilmeleri gibi nedenlerle yatırımcılardan oluşan bir grubun varlığı ortaya çıkmıştır. Bu yeni oluşumla beraber işletmelerin potansiyel yatırımcılarının yanı sıra mevcut yatırımcılar için de daha çekici bir hâle gelebilmeleri için işletmelerin faaliyet sonuçlarına ilişkin daha fazla bilgiye ihtiyaç duyulmuştur (Akdoğan ve Tenker, 2010: 26). İşte yatırımcılar da bu bağlamda yatırım yapmayı

düşündükleri işletmeleri değerlendirirken, işletmelerin fırsatları ve risklerine ilişkin daha fazla bilgi talep etmektedirler (Revsine vd., 2004: 4). Bunun yanı sıra yatırımcılar hisse sahibi oldukları işletmelere ilişkin herhangi bir olumsuz durumun varlığında zarar etme tehlikesiyle karşı karşıya oldukları için ve hisselerine ilişkin yatırım analizleri yapabilmek için söz konusu işletmelerin nakit akışları ile kârlılık durumlarıyla ilgili bilgilere de ihtiyaç duymaktadırlar. Bu noktada işletmeler faaliyetlerinin sürekliliği için gereksinim duydukları finansmanı daha düşük bir maliyetle sağlamak amacıyla yatırımcılara bütün bu bilgileri açık, anlaşılır ve şeffaf bir biçimde sunmakla yükümlüdürler (Fraser ve Ormiston, 1998: 150-151).

1.1.1.2.Çalışanlar

İşletme içi finansal bilgi kullanıcılarından bir başka grup işletmede çalışanlardır. Çalışanlar maaşlarının, emekliliğe ilişkin yükümlülüklerinin, sigorta ödemelerinin zamanında yerine getirilip getirilmeyeceğini öngörmek için işletmelere ilişkin finansal bilgilere ihtiyaç duymaktadırlar. Özellikle de performans odaklı olan akord ücret, prim ve ikramiye gibi uygulamaları olan işletmelerin faaliyet sonuçları ve performansları çalışanların alacakları ücreti doğrudan etkileyeceği için bu ihtiyaç daha da artmaktadır (Arı, 2007: 80).

Özetle çalışanlar, çalışmakta oldukları işletmenin kendilerine sunacağı imkânlar ile işletmenin mevcut durumu hakkında bilgi sahibi olmak ve kendilerini garantiye almak istemektedirler. İşte tam da bu noktada çalışanların ihtiyaç duydukları bu finansal bilgilere işletmelerin finansal raporları aracılığı ile ulaştıkları görülmektedir (Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve, Md. 9).

1.1.1.3.Borç Verenler

İşletme dışı finansal bilgi kullanıcıları arasında yer alan borç verenler; bir işletmeden alacaklı durumda olan kişiler olarak tanımlanabilir. Borç verenler mevcut alacaklarını teminat altına almak amacıyla, borç verdikleri işletmeleri gözlemlemek ve analiz edebilmek için bu işletmelerin finansal bilgilerine ihtiyaç duymaktadırlar. Daha geniş bir perspektiften değerlendirildiğinde borç verenlerin bahsi geçen bu bilgilere erişmeleri; alacaklarını teminat altına almalarının yanında gelecekte o işletme ile yeniden iş yapma ya da yapmama kararı almalarında da fayda sağlayacaktır (Needles ve Powers, 2007: 218). Aynı şekilde kredi kuruluşları da kredi verecekleri işletmelerin finansal

performansları ile risklilik durumlarını değerlendirebilmek için bahsi geçen bu finansal bilgilere ihtiyaç duyarlar (Godbillon vd., 2005: 1). Bu bağlamda finansal bilgiler aracılığı ile kredi talebinde bulunan işletmelerin almış oldukları bu kredileri gelecekte geri ödeyip ödeyemeyeceklerini belirlemiş olmaktadır (Gill ve Chatton, 2010: 34). İşte bütün bu nedenlerle kredilerle ilgili kararların hepsinin temelini finansal bilgi oluşturmaktadır.

Sermaye piyasaları daha gelişmiş olan ülkelerde finansal tabloların düzenlenmesinin temel amacı; yatırımcılara hizmet sunmak iken diğer ülkelerde kredi kuruluşlarına hizmet sunmaktır. Örneğin; ülkemizde ticari bankalardan kredi temin edilebilmesi için belirli niteliklerde finansal tabloların düzenlenmesi gereklidir. Bahsi geçen finansal tablolar, işletmelerin ortaklarına ve vergi sebebiyle devlete sunacakları finansal tablolardan şekilsel olarak farklılaşmaktadır. Bu sebeple sermaye piyasaları gelişmemiş ülkelerde işletmelerin düzenlemiş oldukları finansal tablolar özel amaçlara hizmet etmek için hazırlanmaktadır. Burada bahsi geçen hususun finansal tabloların en temel ilkeleri arasında bulunan uyumluluk ilkesiyle çeliştiği görülmektedir (Akdoğan ve Tenker, 2010: 37).

1.1.1.4. Satıcılar

İşletmelerin kuruluş amaçları incelendiğinde en temel amacın gelir sağlamak ve kâr etmek olduğu görülmektedir. Bu kapsamda işletmeler üretmiş oldukları mal ve hizmetleri alıcılara ulaştırarak bu amaca ulaşmak için çaba sarf etmektedirler (Moore, 2005: 2; Yamamoto, 2001: 9). Alıcılara mal ya da hizmet satışı gerçekleştirerek gelir elde etme amacı güden taraflar satıcı olarak tanımlanmaktadır.

Alıcı ve satıcı işletmeler arasındaki iş ilişkileri sebebiyle tarafların herhangi birinde olumsuz bir durumun meydana gelmesi hâlinde diğer taraflar da bu durumdan etkilenecektir. Örneğin; işletmelerden birinde olumsuz bir durumun varlığı hâlinde alıcı işletmeler ürün ya da hammadde tedarik edemeyecek, satıcı işletmelerse satış yapamayacak ve bu olumsuz durum her iki işletmenin de varlığını tehdit edecektir. İşte bütün bu olumsuzluklardan kaçınmak için satıcılar, vadeli ürün sattıkları ya da hizmet sundukları işletmelerin borçlarını geri ödeyebilme güçleri hakkında fikir edinebilmek için bu işletmelere ilişkin finansal bilgilerle ilgilenmektedirler (Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve, Md. 9).

1.1.1.5. Müşteriler

Müşteriler, işletmelerin ürün satışı ve hizmet ifası gerçekleştirdikleri kişilerdir. Dolayısıyla müşteriler, işletmelerden ürün ya da hizmet almayı sürdürebilmek için bu işletmelerin finansal durumlarının iyi olmasını beklemektedirler. Finansal açıdan kötü durumda olan işletmeler, kapanma riski taşıdıkları için bu işletmelerden ürün ve hizmet alacak olan işletmeler bu işletmelere ilişkin finansal bilgilere ihtiyaç duymaktadırlar. Bu işletmelerin özellikle daha uzun vadeli bir ticari ilişki içerisinde olmaları ya da arzı daha düşük olan ürünleri üreten işletmelerden ürün almaları durumunda, işletmelerin finansal yapılarına dair bilgiler daha da önemli hâle gelmektedir (Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve, Md. 9).

Finansal piyasalarda yer alan finansal aracılar ya da satıcılar satışını gerçekleştirecekleri finansal varlıkların kalitelerine ilişkin bilgi sahibiyken, finansal varlıkların müşterileri bu hususta yeterince bilgiye sahip olmayabilirler. Bu husus Akerlof'un asimetrik bilgiyi temel alan Limonlar Piyasası Modeli'nde ele alınmıştır. Bu modelinde Akerlof, ikinci el otomobil piyasalarındaki müşteriler ile satıcıların bilgi düzeylerinin farklı olmasının piyasalar üzerindeki olası etkilerini açıklamıştır.

Akerlof'a göre müşteriler, piyasalarda iyi ve kötü olmak üzere iki çeşit otomobilin satıldığı hakkında bilgi sahibiyken, bu otomobillerden hangisinin iyi hangisinin kötü olduğuna ilişkin bilgi sahibi değildirler. Modele göre araba piyasasındaki araba satıcılarının, sattıkları arabaların kaliteleri hakkında bilgi sahibi olmaları nedeniyle belirlemiş oldukları fiyatlarla kaliteli araba satıcılarını piyasadan ayrılmaya itecekleri, sonuç olarak kötü kaliteli araba satan satıcıların piyasaya hâkim olacakları ve bu nedenle araba müşterilerinin rasyonel olmayan kararlar almak durumunda kalacakları öngörülmektedir (Akerlof, 1970; Özbay, 2004: 5).

1.1.1.6. Yöneticiler

Küreselleşen piyasa koşullarında küçük tutarlı sermayelere sahip olan yatırımcıları bünyelerinde toplayan büyük ölçekteki işletmelerin yönetimi, yönetim faaliyetini meslek hâline getirmiş profesyonel yöneticiler tarafından yürütülmektedir. Bu noktada işletmelerin yönetim faaliyetlerinin finansal bilgiler olmadan etkin ve verimli biçimde yürütülmesi ve muhasebe, finans, üretim ya da pazarlama gibi birtakım departman yöneticilerinin doğru kararlar alarak, aldıkları kararların sebep olduğu

sonuçların denetlenmesi mümkün olmamaktadır (Oral ve Erdiş, 2002: 1; Yardımcıoğlu, 2013: 9). Ayrıca işletme yöneticileri işletmeler tarafından üretilmiş olan bu finansal bilgilere tam olarak erişebilme yetkisine sahiptirler (Küçüksözen ve Küçükkocaoğlu, 2005b: 90). Bu bağlamda finansal tablolardan elde edilen finansal bilgiler, yöneticilerin geleceğe yönelik alacakları kararlarda fayda sağlamanın yanı sıra, işletmelerin hedeflerine ne derece ulaştıklarının belirlenmesinde de etkili olmaktadır (Akdoğan ve Tenker, 2010: 25).

1.1.1.7. Devlet

Düzenleyici kamu kuruluşlarının temel amacı; faaliyet alanlarına ilişkin kamu çıkarlarını korumak ve işletmelerin faaliyetlerini takip etmektir. Bu amacı gerçekleştirirken de işletmelerin finansal bilgilerinden faydalanmaktadırlar. Bu finansal bilgiler örnekle; yatırımcıların ve işletmelerin yatırım yapmalarına ya da yapmamalarına ilişkin bilgiler, kredi riskleri ve alacakların geri ödenmemesine ilişkin bilgilerdir (Çelik, 2002: 78). Devlet ayrıca milli gelir hesaplaması gibi birtakım istatistiklerin hesaplanmasında da işletmelere ilişkin bilgilere ihtiyaç duymaktadır. Dolayısıyla devlet ve düzenleyici kamu kuruluşları; işletmelerin en uygun koşullarda fon temin edebilmeleri, fonlarını daha verimli yatırım alanlarına kanallı edebilmeleri ya da fon sağlayanların haklarının korunması gibi konularda da görevlidirler (Duman, 2011: 100).

Bilindiği üzere devletin en temel gelir kaynağı topladığı vergilerdir. Bu vergiler işletmelerin muhasebe bilgi sistemleri aracılığıyla üretmiş oldukları bilgilerden faydalanılarak hesaplanmaktadır. Devlet bu noktada işletmelerin muhasebe bilgi sistemlerini denetleme ve hesaplanan vergi tutarlarını kontrol etme gereği duyabilir. İşte bu bağlamda devlet ve düzenleyici kamu kuruluşları, işletmelerin faaliyetlerinin düzenlenerek gözetilmesi, takip edilmesi ve denetlenmesi gibi işlevleri gerçekleştirebilmek için işletmelerin finansal bilgilerinden faydalanmaktadırlar (Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve, Md. 9).

1.1.1.8. Finansal Bilgi Kullanıcılarının Bilgi İhtiyacı

Bilindiği üzere finansal bilgi kullanıcıları, işletmelerin sundukları finansal tablolardan yararlanarak kararlar almaktadırlar. Örneğin; vergi toplayan otoritelerin işletmelerin vergi borçlarını belirleyebilmek adına muhasebe bilgilerine gereksinimleri varken, sivil toplum örgütleri, üyelerinin haklarını korumak amacıyla finansal bilgi

sağlamak istemektedirler. Diğer yandan işletmelerin rakipleri, tedarikçileri, müşterileri gibi bazı bilgi kullanıcıları da işletme bilgilerine gereksinimleri olan ilişkili taraflar arasında yer almaktadır (Durak ve Gürel, 2014: 96). Yöneticiler ve yatırımcılar perspektifinden bakıldığında; işletmelerin kazanç kalemleri, performans değerlemesi hususunda birincil bilgi kaynağıdır. Ayrıca finansal analistler de bahsi geçen kazanç kalemlerini ana bilgi kaynağı olarak kullanmaktadır (Ertan, 2011: 22).

Değişik çıkarlar bağlamında, raporlama yapan işletmelerin ürettikleri finansal bilgiler ve bu bilgileri içeren finansal tablolarla ilgilenen taraflar Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu (TMSK) ve Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu (UMSK) tarafından “finansal tablo kullanıcıları” olarak tanımlanmışlardır. Kavramsal Çerçeve incelendiğinde ise finansal tabloların sunulduğu asli kullanıcıların; mevcut yatırımcılar ve potansiyel yatırımcılar ile kredi ve borç verenlerden oluştuğu görülmektedir. UMS ve UFRS’lerin geliştirilmesinde ilk olarak bahsi geçen asli kullanıcıların ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik finansal bilgilerin sunulması amaçlanmaktadır (Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve, Md. 1.5). Bunun nedeni, finansal tablo kullanıcılarının büyük bir çoğunluğunu teşkil eden asli kullanıcıların ihtiyaçlarının karşılanması durumunda, diğer kullanıcıların ihtiyaçlarının çok büyük kısmının da karşılanacağı düşüncesidir.

1971’de Amerikan Sertifikalı Kamu Muhasebecileri Enstitüsü (AICPA) muhasebe standartlarıyla ilgili tartışmaları açıklığa kavuşturabilmek ve Kavramsal Çerçeve’nin oluşturulabilmesi için gereken çalışmaları başlatabilmek için iki adet çalışma grubu kurmuştur. Bu grupların biri olan Trueblood Komitesi’nin görevinin finansal tabloların amaçlarını tanımlamak olduğu bilinmektedir. Dokuz üyeden meydana gelen bu komite bahsedilen bu amaca ulaşabilmek için birtakım sorulara yanıt aramaktadır. Bahsi geçen bu sorular; finansal tablo kullanıcılarının kimler olduğu, bu kullanıcıların hangi tür bilgilere ihtiyaç duydukları, bu ihtiyaçların ne kadarının muhasebe bilimi tarafından karşılanacağı ve ne tür bir uygulama haritası ile bahsedilen bilgi ihtiyacının en iyi biçimde karşılanacağıdır (Belkaoui, 1981: 17). Trueblood Komitesi’nin 1971’de yayımladığı raporda, temel finansal tablo kullanıcılarının yatırımcılar ve borç verenler şeklinde tanımlandığı görülmektedir. Raporda, çeşitli bilgi kullanıcıları farklı çeşitlerde bilgilere ihtiyaç duysalar da bütün bilgi kullanıcılarının aynı yöntemleri kullandıkları

vurgulanmıştır. Burada sözü edilen yöntemler; tahmin, karşılaştırma ve değerlendirme yöntemleridir (Sultanoğlu, 2014: 13).

Asli bilgi kullanıcılarının tespiti sonrasında, bu kullanıcıların ekonomik kararlar verirlerken, temel finansal bilgi kaynağı konumunda olan finansal tablolar aracılığıyla hangi bilgi ihtiyaçlarını nasıl karşıladıkları aşağıda ayrıntısıyla incelenecektir:

Mevcut ve Potansiyel Yatırımcılar

Mevcut sermayelerini korumayı, sürekli ve belirli bir gelir elde etmeyi, değer artışı sağlamayı hedefleyen yatırımcılar, yatırımlarını kendi ülke sınırları dışına taşımaya başlamışlardır (Anwer ve Schneible, 2007: 285). Böylelikle, finansal tablolarda sunulmakta olan bilgilerin uluslararası düzeyde aynı anlama gelecek biçimde kullanılması ihtiyacı, ortak bir muhasebe dilinin oluşturulmasını zorunlu kılmıştır. Bu bağlamda yeni UMS'lere uyumlu finansal tabloların nitelik ve kapsamlarının tespit edilmesinde, yatırımcıların ihtiyaçları göz önünde bulundurulmuştur. Yani sunulacak olan finansal bilgilerin nitelikleri ile kapsamları, yatırımcıların alacakları ekonomik kararlar üzerinde etkisi olacak biçimde belirlenmiştir (Aksoy ve Tanrıöven, 2014: 10).

Finansal tabloları daha ziyade durum değerlendirmesi amacı ile kullanmakta olan yatırımcılar, çoğunlukla finansal tablolarda açıklanmış olan muhasebe bilgilerinin işletmelerin hisse senedi fiyatlarına ne derece yansıdığıyla ilgilenmektedirler (Evans, 2003: 160). Kavramsal Çerçeve kapsamında yatırımcılar özkaynağa dayalı olan finansal araçlar ile borçlanma araçlarının satın alınmasına, satılmasına ya da elde tutulmasına ilişkin olarak alacakları kararları; yapmış oldukları yatırımların anapara ve faiz ödemelerine, temettü ödemelerine ya da piyasa fiyatında meydana gelen artışlardan sağlanan getirilere göre vermektedirler. Bu sebeple her daim işletmelere ilişkin finansal bilgilere gereksinim duymaktadırlar.

Yatırımcılar genellikle hisse senetlerinin piyasa değerinin tespit edilmesinde işletmelerin kârlılıklarına ilişkin bilgilere gereksinim duydukları için, diğer finansal tablolara kıyasla gelir tablosundan daha fazla yararlanmaktadırlar. Bu bağlamda gelir tablolarının, yatırımcıların başka bilgi kaynaklarını kullanarak aldıkları kararları kesin ve daha sağlıklı bir sonuca ulaştırma konusunda kullandıkları görülmektedir (Akdoğan ve Tenker, 2010: 45).

Borç Verenler

Sermaye piyasaları fazla gelişmemiş olan ve kanunlara dayalı olan hukuk sistemlerinin hâkimiyet sürdüğü ülkeler için borç ve kredi verenler, asli finansal tablo kullanıcıları arasında sayılmaktadır. Bu durumun sebebi, bu ülkelerde kurulu işletmelerin, ticari bankaların sundukları kredi olanaklarından yararlanmak için, ortaklarına ve devlete sunduklarından farklı nitelikte olan özel amaçlı finansal tablolar hazırlamalarıdır. Yani hazırlanan bu finansal tablolar özel amaçlara hizmet etmektedir. Borç ve kredi verenler, kredi ve borçların verilmesi ya da ödenmesine ilişkin kararları, sağlamayı hedefledikleri anapara ve faiz getirilerine bağlı olarak vermektedirler. Dolayısı ile kaynak aktaracakları işletmelerin gelecekteki nakit akışlarının miktar ve zamanlamasıyla ilgili tahminlerde bulunmak ve gelecekte bahsi geçen bu işletmelere yeniden kredi verilmesi ya da mevcut kredilerin yenilenmesine ilişkin konularda karar almak için finansal bilgilere ihtiyaç duymaktadırlar. İşte borç ve kredi verenler bu bilgiler yardımıyla, borçlanma araçları fiyatlarını, işletmelerin borç ödeme güçlerini ve teminat olarak alabilecekleri varlıkları belirlemektedirler (Duman, 2011: 101).

Yukarıda bahsi geçen finansal bilgi kullanıcılarının alacakları kararlarla ilgili öngörülerde bulunabilmeleri için, işletmelerin gelecekte beklenen net nakit girişlerini değerlendirmeleri aşamasında da finansal bilgilere ihtiyaç duymakta oldukları görülmektedir. Bu grup sadece işletmelerin kamuya açıklamış oldukları bilgilere ulaşım sağlayabildikleri için finansal bilgilere erişimleri yalnızca bu bilgilerle sınırlı kalmaktadır.

Asli finansal tablo kullanıcılarının yanında işletmelerin yöneticileri, çalışanları, müşterileri, satıcıları ve tedarikçileri ile finansal analistler, kamuoyu, devlet ile düzenleyici kuruluşlar gibi işletme içinden ve işletme dışından farklı finansal bilgilere ihtiyacı bulunan paydaşlar da finansal tablo kullanıcıları arasında sayılmaktadır. Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve Md. A10'da, her ne kadar genel amaçlı olan finansal tabloların öncelikle sayılan bu kullanıcılara yönelik hazırlanmadığı bildirilmişse de, bahsi geçen bu kullanıcılar da finansal bilgilere yüksek oranda gereksinim duymaktadırlar.

İşletme Yöneticileri ve Ortakları

Finansal tablolar doğrudan işletmeler tarafından hazırladıklarından dolayı bu finansal tablo kullanıcı grubu her türlü finansal bilgiyi kolaylıkla elde etme imkânına sahiptir. Bu grup, sağladığı finansal bilgiler ışığında işletmelerin cari dönem finansal performanslarını analiz etmekte, geleceğe yönelik üretim, yatırım, satış ve pazarlama gibi faaliyetlerle ilgili kararlar almaktadırlar (Brealey ve Myers, 1991: 3).

Çalışanlar

İşletmelerde çalışanlar, çalıştıkları işletmelerin gelecekte de faaliyetlerine devam edip edemeyeceğine ve kârlılık rakamlarına ilişkin bilgiler sağlamak amacıyla finansal bilgilere gereksinim duymaktadırlar. Bu sebeple ücret artışı, kıdem tazminatı ve iş güvenliği gibi güvencelerin ödenebilirliğine ilişkin bilgi sahibi olmaktadır (Financial Accounting Standarts Board, 2006).

Müşteriler

Müşteriler, işletmelerle mevcut ticari ilişkilerinin sürdürülmesi veya sona erdirilmesine ilişkin kararlar alırken bu işletmelere ilişkin finansal bilgilere gereksinim duyarlar. İşletmelere ilişkin olarak yalnızca kamuya açıklanan bilgilere erişebildikleri için, ihtiyaç duydukları bilgilere ulaşma yetenekleri sınırlıdır (Financial Accounting Standarts Board, 2006: 2).

Tedarikçiler

Tedarikçiler ticari ilişki içerisinde oldukları işletmelere hammadde ve ticari mal satışlarını genellikle kredili olarak gerçekleştirdiklerinden dolayı, bu faaliyetlerle ilgili olan tutar ve sürelerin hesaplanmasında, bu ticari ilişkilerin devam ettirilmesi ya da sona erdirilmesi kararlarının alınmasında işletmelerin finansal durumlarına ilişkin finansal bilgilerden yararlanmaktadırlar.

Finansal Analistler

Bu finansal bilgi kullanıcısı grubu muhasebe alanında yetkinliğini kanıtlamış kişilerden oluşmaktadır. Sahip oldukları uzmanlık nedeniyle bu grup için finansal bilgiler en önemli kaynaktır. Çünkü finansal analistler, işletmelere ilişkin elde ettikleri finansal bilgiler sayesinde çeşitli analizler yaparak, bu analizlerden elde ettikleri sonuçları

yorumlamakta ve yatırımcılarının alacakları yatırım kararlarında onları en verimli yatırım alanlarına yönlendirmektedirler (Orens ve Lybaert, 2007: 251).

Devlet

Devletler işletmelerin faaliyetlerini düzenlemek, izlemek ve denetlemek, vergi alacaklarını, izleyecekleri vergi ve genel ekonomi politikalarını belirlemek için ihtiyaç duydukları bilgileri sağlamak adına finansal bilgileri kullanmaktadırlar (Sultanoğlu, 2014: 15).

Özetle finansal tabloların yukarıda bahsi geçen finansal bilgi kullanıcılarının ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri için, faydalı ve anlaşılabilir finansal bilgiler üretmeleri gerekmektedir. Bu sebeple finansal tablolar şu özellikleri taşımalıdır (Akdoğan ve Tenker, 2010: 155):

- Finansal tablolar; yatırımcılara, kredi ve borç verenler ile diğer finansal tablo kullanıcılarına, işletmelerin olası net nakit akışlarının miktarlarının ve zamanlarının değerlendirilmesinde ihtiyaç duydukları bilgileri ve ayrıca işletmelerin varlıkları, borçları ve özkaynaklarına ilişkin bilgileri sağlamalıdır.
- İşletmelerin bir dönemdeki finansal başarı derecelerine ilişkin bilgiler sunmalıdır.
- İşletmelerin nakit girişleri ve çıkışları, kredi ihtiyaçları ve bu kredilerin ödemeleri, işletmelerin sahiplerine dağıtacakları kâr payları ile likiditeleri gibi faktörlere ilişkin bilgiler vermelidir.
- İşletme yöneticileri ile sahiplerinin işletme varlıklarının kullanımı hususundaki sorumluluklarını nasıl yerine getirdiklerine ilişkin bilgiler vermelidir.
- İşletme yöneticilerine, işletme ortaklarının çıkarlarına ilişkin kararlar almaları hususunda faydalı bilgiler sunmalıdır.

Sonuç olarak, finansal tablolarda sunulmakta olan ve yukarıda ele alınan bilgilerin yararlı olabilmeleri için, çeşitli finansal bilgi kullanıcılarının farklılaşan bilgi ihtiyaçlarıyla doğrudan ilgili olmaları gerekmektedir.

1.1.2.Finansal Bilgi Kaynakları

Finansal bilgi kullanıcıları çeşitli nedenlerle ihtiyaç duydukları finansal bilgileri farklı yollarla temin etmektedirler. Yerli ve yabancı literatür incelendiğinde finansal bilgi kullanıcılarının finansal bilgiye erişimde kullandıkları en temel aracın, işletmeler tarafından yayınlanan finansal tablolar olduğu görülmektedir (Kaygusuzoğlu ve Uluyol, 2011: 303).

Kamunun aydınlatılması amacı ile işletmelerin sundukları finansal bilgilerin büyük çoğunluğu muhasebe bilgi sistemlerinden elde edilen muhasebe bilgileridir. Bu noktada muhasebe tarafından üretilmiş olan finansal tabloların, özellikle kamunun aydınlatılması hususunda son derece önemli bir görev üstlendiği yadsınamaz bir gerçektir.

Finansal tablolar vasıtasıyla gerçekleştirilen finansal raporlama, yüksek performansa sahip olan işletmelerin görece daha düşük performans gösteren işletmelerden ayırt edilebilmelerini, böylelikle finansal bilgi kullanıcılarının bu işletmelere ilişkin daha doğru kararlar alabilmelerini, sonuç olarak daha etkin bir kaynak kullanımı gerçekleştirebilmelerini sağlamaktadır (Healy ve Wahlen, 1999: 366; Ercan ve Ban, 2014: 21).

Türkiye Muhasebe Standartları 1- Finansal Tabloların Sunuluşu Standardı (TMS 1) kapsamında finansal tablolar; *“kendi özel bilgi ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik raporlar hazırlanmasını talep edebilme imkânı bulunmayan finansal tablo kullanıcılarının ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik tablolardır.”* şeklinde tanımlanmıştır (TMS 1, Md. 7). TMS 1’e göre genel amaçlı finansal tablo seti; finansal durum tablosu, kapsamlı gelir tablosu, özkaynak değişim tablosu, nakit akış tablosu ve dipnotlardan oluşmaktadır (Örten vd., 2019: 16).

Bahsedilen bu finansal tablolar finansal bilgi kullanıcılarına genel olarak şu bilgileri sunmaktadır (Elmas, 2017: 4):

- Yatırımcıların ekonomik faaliyetlerine ilişkin kararlar almada faydalanacakları bilgiler,
- İşletme yönetimlerinin planlama faaliyetlerinde kullanacakları bilgiler,
- İşletmelerin rakip işletmelerle karşılaştırılmaları için gerekli bilgiler,

- İşletmelerin amaçlarına ulaşmada ve kaynaklarını etkin ve verimli kullanmalarında işletme yöneticilerinin performanslarını ölçmek için gereken bilgiler,
- İşletmelerin finansal imkânlarında meydana gelen değişikliklere ilişkin bilgiler,
- İşletmelerin halka açılma sürecinde potansiyel yatırımcılarına sunacakları bilgiler,
- Devlete ödenecek olan vergilerin hesaplanmasına ilişkin bilgiler,
- Makroekonomik kararların alınmasına yardımcı olabilecek istatistiki bilgiler,
- İşletmelerin denetlenmesinde kullanılacak olan bilgilerdir.

Özetle finansal tablolar işletme içi ve işletme dışı finansal bilgi kullanıcılarına hitap eden en önemli finansal bilgi kaynaklarıdır. İşletme içi finansal bilgi kullanıcıları tarafından bu bilgiler genellikle karar verme ve kontrol faaliyetleri için kullanılırken, işletme dışı finansal bilgi kullanıcıları tarafından ise; yatırım ve finansman faaliyetlerine ilişkin kararlar almada kullanılmaktadır (Corrado, 2001: 44; Meigs vd., 1999: 13-14).

Ayrıca halka açık olan işletmeler finansal tablolarını kamuyla paylaşmak mecburiyetindedirler (Revsine vd., 2004: 2). Yani bahsi geçen bu işletmeler yalnızca finansal tablo düzenleyerek kamuya paylaşmakla değil, ayrıca bu tabloların işletme ilgililerine zamanında sunulmasından da yükümlüdürler (Williams vd., 2014: 194).

1.1.2.1.Finansal Durum Tablosu

Finansal durum tablosu, bir işletmenin belirli bir zamanda çekilmiş, finansal durumunu gözler önüne seren bir fotoğrafı olarak nitelendirilen bir tablodur. İşletmelerin varlıklarını ve kaynaklarını, başka bir ifadeyle; faaliyetleri ile yatırımlarına ve bunların nasıl finanse edildiklerine ilişkin bilgileri sunmaktadır (Wild vd., 2003: 19). İtalyanca “dengedeki terazi” anlamına gelen “bilancia” kelimesinden türetilmiş olan finansal durum tablosunda tıpkı terazideki gibi iki taraf bulunmakta; sol tarafında işletmenin varlıkları, sağ tarafında ise borçları ve özkaynakları yer almaktadır (Büyükmirza, 2019: 770).

Vergi Usul Kanununda (VUK) finansal durum tablosu: “*envanterde gösterilen kıymetlerin tasnifli ve karşılıklı olarak değerleri itibariyle tertiplenmiş hulasasıdır.*”

(VUK, Md.192) şeklinde tanımlanmışken, Türk Ticaret Kanunu'nda (TTK) ise: ‘‘varlık ve borçların tutarlarının ilişkisini gösteren faaliyet döneminin başında ve her faaliyet döneminin sonunda çıkartılan tablo’’ şeklinde tanımlanmıştır (TTK, Md. 68).

TMS 1’de bilançonun isminin ‘‘Finansal Durum Tablosu’’ şeklinde değiştirildiği görülmektedir. Bu değişikliğin sebebi finansal durum tablosuyla sunulmuş olan bilgilerin, muhasebenin bir verisi olarak incelenmesinden çok işletmelerin finansal durumlarının sunulduğu bir rapor olarak değerlendirilmesidir. Özetle bu güncellenmenin amacı finansal durum tablosunun işletmelere has finansal durum ve likiditeye ilişkin bilgilerin bulunduğu bir rapor hâline dönüştürülmesidir (Ayıkoğlu ve Karapınar, 2009: 40).

TMS 1 uyarınca finansal durum tablosunda sunulması gerekli olan hesap kalemleri şunlardır (TMS 1, Md. 54):

- ‘‘Maddi duran varlıklar,
- Yatırım amaçlı gayrimenkuller,
- Maddi olmayan duran varlıklar,
- Özkaynak yöntemine göre muhasebeleştirilen yatırımlar, ticari ve diğer alacaklar, nakit ve nakit benzerleri hariç finansal varlıklar,
- Özkaynak yöntemine göre muhasebeleştirilen yatırımlar,
- Canlı varlıklar,
- Stoklar,
- Ticari ve diğer alacaklar
- Nakit ve nakit benzerleri,
- Ticari ve diğer borçlardır.’’

Finansal durum tablosu çeşitleri özetle Tablo 1’de gösterilmiştir:

Tablo 1: Finansal Durum Tablosu Çeşitleri

Şekil Bakımından	Finansal Tablolar Analizi Bakımından	Kapsam Bakımından	İşletme ve Vergi Hukuku Bakımından
Hesap Tipi Finansal Durum Tablosu	Karşılaştırmalı Finansal Durum Tablosu	İşletme Finansal Durum Tablosu	Ticari Finansal Durum Tablosu
Rapor Tipi Finansal Durum Tablosu	Analitik Finansal Durum Tablosu	Konsolide Finansal Durum Tablosu	Mali Finansal Durum Tablosu

Finansal durum tablosu şekil bakımından, kapsam bakımından, finansal tablolar analizi bakımından, işletme hukuku ve vergi hukuku bakımından olmak üzere farklı gruplar altında incelenmektedir.

Şekil açısından finansal durum tablosu; hesap tipi finansal durum tablosu ve rapor tipi finansal durum tablosu, analiz açısından finansal durum tablosu; karşılaştırmalı finansal durum tablosu ve analitik finansal durum tablosu, kapsam açısından finansal durum tablosu türleri; işletme finansal durum tablosu ve konsolide finansal durum tablosu, işletme ve vergi hukuku açısından finansal durum tablosu türleri; ticari finansal durum tablosu ve mali finansal durum tablosu olarak isimlendirilmiştir.

Analiz açısından finansal durum tablosu; karşılaştırmalı finansal durum tablosu ve analitik finansal durum tablosu olarak iki çeşittir. Karşılaştırmalı finansal durum tablosu; işletmelerin herhangi bir tarihe ilişkin finansal durum tablosunun farklı dönemlerle yahut diğer işletmelerin finansal durum tabloları ile karşılaştırılmasına imkân veren finansal durum tablosu tipiyken, analitik finansal durum tablosu; hesap tutarlarının yanı sıra bunların çeşitli oransal hesaplamalarının da yer aldığı finansal durum tablosu tipidir.

Kapsam açısından finansal durum tablosu türleri; işletme finansal durum tablosu ve konsolide finansal durum tablosu olarak iki çeşittir. İşletme finansal durum tablosu; bir işletmenin belli bir tarihe ait finansal durumunun gösterildiği tablo iken, konsolide finansal durum tablosu; ana işletmeye bağlı olan işletmelerin belli bir tarihe ait finansal durumlarının toplu biçimde gösterilmekte olduğu tablodur.

İşletme ve vergi hukuku açısından finansal durum tablosu türleri; ticari finansal durum tablosu ve mali finansal durum tablosudur. Ticari finansal durum tablosu; ticari faaliyetlerin gerektirdiği biçimde hazırlanan tablo iken, mali finansal durum tablosu; vergi kanunlarına uygun biçimde hazırlanmış olan tablodur (Toplu, 2019: 10).

1.1.2.2. Kâr veya Zarar ve Kapsamlı Gelir Tablosu

Kapsamlı gelir tablosu, işletmelerin belli bir dönemdeki gelirleriyle giderlerinin gösterildiği finansal tablodur (Needles ve Powers, 2007: 22). Bu tablo işletmelerin finansal durum tablolarında görülen dönem net kârı ya da zararı hesap kalemlerinin bileşiminde yer alan gelir ve gider kalemlerini ayrıntısıyla göstermektedir (Dokur ve Kaygusuz, 2009: 17).

TMS 1'in 81. maddesinde bu hususa ilişkin olarak *“Bir işletme bir dönemde muhasebeleştirilen tüm gelir ve gider kalemlerini: Tek bir kapsamlı gelir tablosunda veya kâr veya zarar bileşenlerini gösteren bir tablo (bireysel kapsamlı gelir tablosu) ve kâr veya zararla başlayan ve diğer kapsamlı gelir bileşenlerini gösteren ikinci bir tablo olmak üzere iki tabloda sunar.”* hükmü yer almaktadır (TMS 1, Md. 81). Özetle bu standartta kapsamlı gelir tablosunun, kapsamlı gelir tablosu ve bireysel kapsamlı gelir tablosu olarak iki gruba ayrıldığı görülmektedir. Bu bağlamda işletmeler muhasebeleştirdikleri gelir ve gider hesaplarına ilişkin bütün kalemleri tek bir kapsamlı gelir tablosunda gösterebilecekleri gibi hem bireysel kapsamlı gelir tablosunu hem de kapsamlı gelir tablosunu beraber iki ayrı tablo hâlinde de sunabilmektedirler (Ataman vd., 2011: 114). Kapsamlı gelir tablosunda işletme ortaklarının ortaklık kurmalarıyla meydana gelenler haricindeki işlem ve olaylardan kaynaklı olan özkaynak değişimleri raporlanmaktadır. Kapsamlı gelir tabloları finansal bilgi kullanıcılarına özellikle hissedarlara ve yatırımcılara gelir analizleri ve gelecekteki gelir tahminleri için önemli olan verileri sunmaktadır (Karapınar vd., 2009: 701).

Kapsamlı gelir tablosu, hesap tipi ve rapor tipi olmak üzere iki türde düzenlenmektedir. Hesap tipi kapsamlı gelir tablosu kâr-zarar hesaplarının özetini yansıtan, mali analizlerin gerçekleştirilmesi için gereken bilgileri sunmayan kapsamlı gelir tablosu tipiyken, rapor tipi kapsamlı gelir tablosu kâr-zarar hesaplarını özel bir sunuluş şekli ile daha kapsamlı biçimde sunan kapsamlı gelir tablosu tipidir. Rapor tipi gelir tabloları analize elverişli olduğu için tek düzen muhasebe sisteminin benimsediği tipte gelir tablolarıdır (Çetiner, 2010: 75).

Kapsamlı gelir tablosu fonksiyon esaslı ve çeşit esaslı olmak üzere iki farklı yöntem kullanılarak hazırlanmaktadır. Fonksiyon esasında işletmenin satış giderleri ile faaliyet giderleri işletmenin fonksiyonları baz alınarak sınıflandırılırken; çeşit esasında giderler nitelikleri baz alınarak sınıflandırılmaktadır. Bu yöntemlerden hangisinin kullanılacağı noktasında işletmelere serbesti tanınmıştır. Bu seçimde işletmelerin yapıları, hangi yöntemin daha güvenilir ve tutarlı bilgiler sağlayacağı gibi kriterler esas alınmaktadır (Örten vd., 2019: 15).

1.1.2.3.Satışların Maliyeti Tablosu

Bir dönem içerisinde satışı gerçekleştirilen malların maliyetleri ile mamuller, ticari mallar ve diğer satışların maliyeti gibi hesap kalemlerini ayrıntılı biçimde gösteren tablo, satışların maliyeti tablosudur (Küçüksavaş, 2000: 62). Bu tabloda detaylıca gösterilen satışların maliyeti hesap kalemi, kapsamlı gelir tablosunun da en önemli grubudur. Bu bağlamda satışların maliyeti tablosu kapsamlı gelir tablosu için tamamlayıcı bir unsurdur (Ataman vd., 2001: 171).

Satışların maliyeti hesap kalemi işletmeler için genellikle en büyük tutarlı giderler arasında yer aldığından dolayı finansal tablo kullanıcıları açısından önemi son derece büyüktür (Meigs and Meigs, 1992: 365). Bu tablonun ana hesap kalemleri; direkt ilk madde-malzeme giderleri, direkt işçilik giderleri, genel üretim giderleri, yarı mamul stoklarındaki ve mamul stoklarındaki değişim gibi kalemlerdir (Çağlar, 2007: 8).

1.1.2.4. Fon Akım Tablosu

Bir faaliyet döneminde sağlanan fonlarla bu fonların kullanıldıkları yerleri gösteren tabloya fon akım tablosu denir (Çabuk ve Lazol, 2002: 48). Bu tablo fon kaynakları ile fon kullanımları olarak iki temel bölümden meydana gelmektedir. Fon kaynakları kısmı; işletmelerin faaliyetleri sonucunda meydana gelen kaynaklar, aktif değerlerindeki azalmalar, borçlarındaki artışlar ve sermayelerindeki artışlardan oluşmaktadır. Fon kullanımları ise; işletmelerin faaliyetleri sonucundaki fon kullanımları, aktif değerlerinde görülen artışlar ve borçlarındaki azalmalar ile sermayelerindeki azalışlardan oluşmaktadır (Elmas, 2017: 83).

Fon akım tablosunun hazırlanmasındaki temel amaç; finansal durum tablosunda ve kapsamlı gelir tablosunda yer almayan fon hareketlerinin görülmesini sağlamak ve bir faaliyet döneminde sağlanmış olan kaynakların nerelere kanalize edildiğini belirlemektir (Bolak, 2000: 61).

Finansal bilgi kullanıcıları fon akım tablosunu kullanarak şu sorulara yanıt aramaktadırlar (Yörük ve Doğan, 2009: 18-19; Önce, 2008: 254):

- İşletme bir faaliyet döneminde yürüttüğü faaliyetlerinden ne kadar fon elde etmiştir ve elde ettiği bu fonları nerelerde kullanmıştır?

- İşletme dışından nerelerden ve ne kadar fon elde edilmiştir ve bu fonlar nerelerde kullanılmıştır?
- İşletme borçlarını hangi yollarla ödemiştir?
- İşletme büyüme politikalarını finanse etmek için hangi kanallardan faydalanmıştır?
- İşletme diğer duran varlıklara ve yeni yatırım alanlarına hangi tutarlarda yatırım yapmıştır ve bahsi geçen bu yatırımlar hangi kanallarla finanse edilmiştir?
- İşletme dönem zararıyla karşılaştığı hâlde toplam varlıklarında bir artış izlemiş midir? İzlemişse bu artış hangi kanallardan sağlanmıştır?
- İşletme kâr ettiği dönemlerde kâr payı dağıtmamak gibi bir politika benimsemiş midir? Benimsemişse neden benimsemiştir?
- İşletme dönem kârından daha yüksek tutarda kâr dağıtımını gerçekleştirmiş midir? Dönem kârı olmamasına rağmen kâr payı dağıtımını nasıl yapmıştır?

1.1.2.5. Nakit Akış Tablosu

İşletme içindeki finansal bilgi kullanıcılarından olan işletme yöneticileri ve işletme ortakları ile işletme dışındaki finansal bilgi kullanıcılarından olan kredi kurumları işletmelerde elde edilen nakit ve nakit benzerlerinin hangi kanallarla sağlandığı, elde edilen bu nakit ve nakit benzerlerinin nasıl kullanıldığı gibi konularla ilgilenmektedirler (Çabuk ve Lazol, 2002: 61).

Örnek verilecek olursa; işletmelerin yeni bir demirbaş satın almaları, borçlarını ödemeleri, yeni bir yatırımda bulunmaları, ortaklarına kâr payı dağıtımını gerçekleştirmeleri gibi durumlarda nakde gereksinim duydukları görülmektedir. İşte bu gibi durumlarda işletme yöneticileri işletmelerin nakit girişlerini ve çıkışlarını takip etme ihtiyacı duymaktadırlar. Bahsi geçen nakitlerin hangi kaynaklardan elde edildiğine ilişkin sağlanacak bilgiler, gelecekte de aynı kaynaklardan tekrar nakit elde edilip edilemeyeceği gibi hususların tahmin edilmesi açısından önem arz etmektedir. Aynı nakitlerin nerelerde kullanıldığının bilinmesiyse işletmelerin gelecekteki nakit ihtiyaçlarının değerlendirilmesi ve gerekli planlamaların yapılması bakımından elzemdir (Gücenme ve Poroy, 2006: 67; Harrison ve Horngren, 1992: 665-666; Wild vd., 2003: 21).

Nakit akış tablosunun diğer fayda ve önemlerine Türkiye Muhasebe Standartları 7- Nakit Akış Tablosu Standardında (TMS 7) yer verilmiştir. TMS 7’de bu faydalar şu şekilde açıklanmıştır (TMS 7, Md. 4-5):

➤ Nakit akış tablosu diğer finansal tablolarla birlikte değerlendirildiğinde; işletmelerin aktiflerinde meydana gelen değişimlerin, nakit girişleri ile nakit çıkışlarının zamanlamaları ve tutarlarındaki değişimlerin işletmelerin şart ve imkânlarına uygunluğunun tespit edilebilmesi için gerekli olan bilgileri sağlamaktadır.

➤ İşletmelerin gelecekteki nakit akışlarının tahmin edilmesinin yanında diğer işletmelerin nakit akışlarıyla karşılaştırılabilmesine olanak tanımaktadır. Özellikle işletmelerin performanslarının karşılaştırılması hususunda nakit akış tablolarının büyük bir önem arz ettiği görülmektedir.

➤ Nakit akış tablosu belli bir faaliyet döneminde meydana gelen nakit akışlarının; yatırım faaliyetleriyle ilgili nakit akışları, finansman faaliyetleriyle ilgili nakit akışları ve işletme faaliyetleriyle ilgili nakit akışları olmak üzere üç grupta kategorize edilmesi imkânı sunmaktadır.

1.1.2.6. Özkaynak Değişim Tablosu

Özkaynak değişim tablosu; işletmelerin ortaklarının belli bir dönemde işletmeye yatırmış oldukları sermaye tutarlarını ve bu sermaye tutarlarındaki değişimleri gösteren tablo olarak tanımlanmaktadır (Muğan ve Akman, 2005: 258; Savcı, 2006: 77). Bu tablo finansal durum tablosu ve kapsamlı gelir tablosunda yer alan bilgilerden faydalanılarak hazırlanmaktadır (Bolak, 2000: 17).

Özkaynak değişim tablosunun düzenlenmesindeki amaç; belli bir dönem içerisinde bilhassa sermaye şirketlerinin özkaynak hesap kalemlerinde oluşan değişikliklerin toplu olarak gösterilmesinin sağlanmasıdır (Örten vd., 2019: 28). Örnekle özkaynak kalemlerini artıran unsurlar; sermayenin artırılması, hisse senedi ihraç primleri, yenileme fonları, yeniden değerlendirme artışı, hisse senedi iptal kârları ve dönem net kârı iken, özkaynakları azaltan unsurların; sermaye azaltımı, kâr payı dağıtımı, dönem net zararı ve yenileme fonu itfası gibi örnekleri olduğu görülmektedir (Elmas, 2017: 76).

Bu unsurların yanında bu tabloda döneme ait gelir ve gider hesap kalemlerinin detayları, dönemle ilgili olarak muhasebeleştirilmiş olan tutarlar, söz konusu döneme

ilişkin işletmeye yapılan yatırımlar ile yatırımcılara dağıtılmış olan temettü tutarları yer almaktadır (IFRS Vakfı, 2009: 3).

TMS 1 ile getirilen yeni düzenlemeler kapsamında özkaynak değişim tablosunda sunulması gerekli görülen bilgiler şu şekildedir (TMS 1, Md. 106):

- Dönemle ilgili toplam gelirler ile toplam giderlere ilişkin sonuçlar,
- Muhasebe hataları ve muhasebe politikalarında meydana gelen değişimler ile bu değişimlerin etkileri,
- İşletme ortaklarının aldıkları kararlar kapsamında özsermayede ya da yedeklerde meydana gelen yenileme fonlarının sermayeye eklenmesi ya da kâr dağıtımının gerçekleştirilmesi gibi birtakım değişiklikler,
- Azınlık payları ve ana ortaklıkların paylarıdır.

1.1.2.7. Net İşletme Sermayesi Değişim Tablosu

Bir işletmenin dönen varlık hesap kalemleri o işletme için işletme sermayesi ya da çalışma sermayesi olarak tanımlanmaktadır (Gürsoy, 2006: 345). Net işletme sermayesi; hazır değerler, ticari alacaklar, menkul kıymetler ve stoklar gibi likiditesi son derece yüksek olan hesap kalemlerinden meydana gelmektedir.

Net işletme sermayesi; işletmelerin dönen varlıklarıyla kısa vadeli yabancı kaynakları farkını, başka ifadeyle işletmelerin dönen varlıklarının kısa vadeli yabancı kaynaklarıyla finanse edilen kısmını göstermektedir (Akgüç, 1998: 202).

Eğer bir işletmenin kısa vadeli borçları, o işletmenin dönen varlıklarından tutar olarak daha fazlaysa; o işletme için net işletme sermayesi açığı durumundan bahsedilebilir. Ayrıca bu tutar işletmelerin borç ödeyebilme yetenekleri hakkında ipuçları verdiği için özellikle kredi kuruluşları açısından göz önünde bulundurulması gereken önemli bir unsur olduğu görülmektedir (Akgüç, 1995: 256).

1.1.2.8. Kâr Dağıtım Tablosu

Kâr dağıtım tablosu, belli bir döneme ilişkin kârların işletmeler tarafından nerelere ve nasıl dağıtıldığını gösteren tablo olarak tanımlanmaktadır. Burada bahsi geçen kârın dağıtılması hususu önemli bir konu olup işletmelerin finansman faaliyetleri üzerinde de doğrudan bir etkiye sahiptir (Ataman vd., 2001: 175). Bütün bunların yanı sıra kâr dağıtım

tablosu brüt kâr üzerinden hesaplanmakta olan vergileri ve yasal yedekleri de göstermektedir (Çabuk ve Lazol, 2002: 69).

Bu kapsamda kâr dağıtım tablosunun düzenlenmesinde şu amaçlar güdülmektedir (Akgüç, 1995: 213):

- İşletmelerin ortaklarına ve işletmelerle ilişkili olan diğer taraflara, işletmelerin ana sözleşmeleri ya da ilgili yasa ve mevzuat hükümleri kapsamında dağıtılacak olan kâr paylarının tespit edilmesi,
- İşletmelerin, özellikle sermaye şirketlerinin, dönem kârları üzerinden ödenecek olan vergi ve ayrılacak olan yedek akçelerin gösterilmesi,
- İşletmelerin dönem kârları ya da zararlarının finansal yapılarının ortaya koyulması,
- Yatırım alanı arayışında olan potansiyel yatırımcılara işletmelerin kâr dağıtım politikalarına ilişkin bilgiler verilmesidir.

1.1.2.9. Dipnotlar

Dipnotlar, işletmelerin finansal tablolarında sundukları bilgilere ait açıklayıcı notlar olarak tanımlanmaktadır. Bu açıklayıcılık sebebiyle dipnotlar özellikle finansal tabloların analizlerinde büyük bir önem arz etmektedir (Wild vd., 2003: 23). Finansal tablo kullanıcılarının finansal tabloları doğru anlayabilmelerinde aracı rol üstlenen dipnotlar, TMS 1 kapsamında şu şekilde tanımlanmaktadır: *“Finansal durum tablosunda kâr veya zarar ve diğer kapsamlı gelir tablosunda (veya tablolarında), özkaynak değişim tablosunda ve nakit akış tablosunda sunulan bilgilere ilave bilgiler içerir. Dipnotlarda, bu tablolarda sunulan kalemlere ilişkin açıklayıcı metinler veya açıklamalar ve muhasebeleştirme kriterlerini karşılamadığı için bu tablolarda yer verilmeyen kalemlere ilişkin bilgiler yer alır.”* (TMS 1, Md. 7).

Dipnot kullanımıyla iki temel ihtiyacın karşılanması hedeflenmektedir. Bu ihtiyaçlardan ilki; işletmelerin muhasebe politikalarıyla ilgili detaylı bilgilerin finansal tablolarında gösterilmesinin sağlanması, ikincisiyse; işletmelerin finansal tablolarında yer verilmemiş olsa da birtakım mevzuat ve standartlarla düzenlenmiş olan bilgilerin gösterilmesidir (Gürbüz vd., 2011: 118). Ayrıca dipnotlar, finansal bilgi kullanıcılarının finansal tabloların hazırlanması aşamasında kullanılan ölçü ve esaslar hakkında da bilgi sahibi olmalarını sağlamaktadır (Gökçen vd., 2011: 119).

Finansal durum tablosu dipnotları; kayıtlı sermaye sistemini uygulayan ortaklıklarda kayıtlı sermaye tutarı, kasa ve bankadaki döviz mevduatları, avanslar dâhil yurtdışından alacaklar ve yurtdışına borçlar gibi unsurlardan oluşmaktadır. Finansal durum tablosu dipnot örneği Ek-1’de yer almaktadır (Çetiner, 2010: 70).

Kapsamlı gelir tablosu dipnotlarında ise dönemin amortisman, karşılık ve finansman giderleri ile stok maliyeti hesaplama sistemlerine ilişkin bilgiler yer almaktadır. Kapsamlı gelir tablosu dipnot örneği Ek-2’de görülmektedir (Çetiner, 2010: 85).

1.1.2.10. Bağımsız Denetim Raporları

Finansal bilgilerin, finansal bilgi kullanıcılarının kararlarını doğrudan etkilemekte olması bu bilgilerin doğru olması gerekliliğini daha da önemli hâle getirmiştir. Yanlış bilgilerin karar alıcıları zarara sürüklemesi muhtemeldir. Bu noktada denetim kavramı devreye girmekte ve bu kavram finansal bilgilerin doğruluğunu bir noktada temin etmektedir (Yanık ve Karataş, 2017: 4). Denetim; işletmelerin ekonomik faaliyetleriyle ilgili olarak açıklanan bilgilerin daha önceden belirlenmiş kistaslara uygunluğunun tespit edilmesi ve raporlanması amacıyla bahsi geçen bu bilgilere ilişkin kanıtların toplanarak tarafsız bir şekilde değerlendirilmesi, sonuç olarak ulaşılan kanının rapor hâline dönüştürülmesi etkinliğidir (Kepekçi, 2004: 1).

Bağımsız denetim süreci sonucunda oluşturulan bağımsız denetim raporu; bağımsız denetçiler tarafından yürütülen denetim çalışmasının içeriğine, denetlenen finansal tabloların daha önceden belirlenen kriterlere uygun olup olmadığına, işletmelerin faaliyet sonuçlarıyla finansal durumlarını doğru bir biçimde raporlayıp raporlamadıklarına ilişkin denetçi görüşünün bulunduğu belgedir (Bozkurt, 2006: 365). Bu kapsamda bağımsız denetim raporu, finansal bilgilerin kaynağı olan finansal tabloların özeti ve tamamlayıcısı konumundadır (Ittonen, 2010: 48). Sahip olduğu önem göz önünde bulundurulduğunda bağımsız denetim raporlarının yüksek kalitede olması son derece elzemdir (Russel, 2000: 10).

Yüksek kalitedeki denetim raporları yürütülen denetim sürecinin sonuçlarını objektif biçimde gözler önüne sermektedir. Bu sebeple denetim raporlarının hazırlanma aşamalarında bu raporların hitap edeceği hedef kitleler ve bu hedef kitleler tarafından hangi amaçlara hizmet etmek üzere kullanılacağı hususlarına dikkat edilmesi

gerekmektedir (Russel ve Regel, 1997: 22). Özetle bağımsız denetim raporlarının bu raporlara bakarak karar alacak olan taraflara ihtiyaç duyabilecekleri bilgileri bütün yönleri ile dürüst biçimde sunmaları şarttır (Coleman, 2015: 78; Sarısoy, 2018: 36).

1.1.3. Türkiye Muhasebe Standartlarına Göre Finansal Bilgilerde Bulunması Gereken Özellikler

Muhasebe bilgi sistemleri tarafından üretilmiş bilgilerin taşınması gereken niteliksel özellikler; TMSK tarafından yayınlanmış olan Kavramsal Çerçeve kapsamında temel özellikler ve destekleyici özellikler olmak üzere iki kategoride incelenmektedir.

Bu özellikler Şekil 2’de görülmektedir:

Şekil 2: Türkiye Muhasebe Standartlarına Göre Finansal Bilgilerde Bulunması Gereken Özellikler

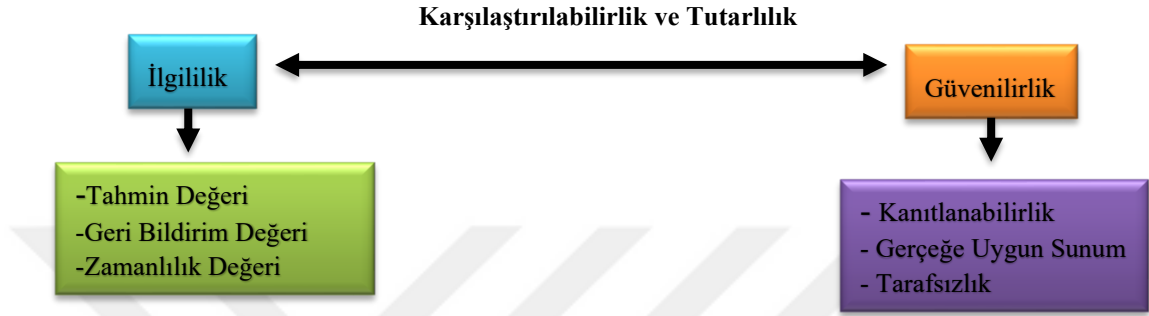
Bahsi geçen tebliğde temel özellikler (Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve, Md. 2.5):

- İhtiyaca uygunluk,
- Gerçeğe uygun sunumdur.

Destekleyici özellikler ise (Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve, Md. 2.24):

- Anlaşılabilirlik,
- Karşılaştırılabilirlik,
- Zamanında sunum,
- Doğrulanabilirliktir.

Kamuoyuna sunulacak olan finansal bilgilerin kapsam, format ve değerlendirme ölçütlerinin belirlenmesinde en temel kriter; bu finansal bilgiler ışığında karar alacak olan bilgi kullanıcılarının bu bilgilerden faydalanma düzeyleridir. Finansal bilgilerin kullanıcılarına fayda sağlayabilmeleri için bu bilgilerin yüksek kalitede olması gerekmektedir. Şekil 3'te kaliteli bir finansal bilginin taşınması gereken özellikler gösterilmektedir:

Şekil 3: Kaliteli Finansal Bilginin Özellikleri

Kaynak: Weygandt, J. J., Kieso D. E. ve P. D. Kimmel., (1999), Accounting Principles, John Wiley&Sons Inc., New York, pp.518.

TMS'ler bahsi geçen finansal bilgilerin kalite seviyesini belirleyen en önemli etkenlerdendir. Bu kapsamda TMS'ler uyarınca finansal bilgilerde bulunması gereken özellikler sonraki kısımda ayrıntılı olarak açıklanacaktır.

1.1.3.1. Temel Niteliksel Özellikler

TMS'ler uyarınca finansal bilgilerin taşınmaları gereken özellikler; temel özellikler ve destekleyici özellikler olarak iki ana grupta incelenmektedir.

Temel özellikler; ihtiyaca uygunluk ve gerçeğe uygun sunum olmak üzere iki alt grupta incelenmektedir. Bahsi geçen temel özellikler sonraki kısımda açıklandığı gibidir.

1.1.3.1.1. İhtiyaca Uygunluk

Finansal raporlarda sunulmakta olan finansal bilgiler finansal bilgi kullanıcılarının karar verme süreçlerinde kullanabilecekleri nitelikte olmalı ve kullanım amaçlarına hitap etmelidir. Bu noktada finansal bilginin ihtiyaca uygun olması; finansal bilgi kullanıcılarının geçmişe, şimdiye ve geleceğe ilişkin olayları değerlendirmelerinde, bu olaylara ilişkin bilgileri doğrulamalarında ve düzeltmelerinde etkili olan bir özellik olarak verilecek kararları doğrudan etkilemektedir. Şayet bir finansal bilginin

açıklanmamış olması, eksik ya da yanlış açıklanmış olması bu finansal raporları inceleyerek karar alacak olan kullanıcıların kararlarını doğrudan etkileyebilecek güce sahip ise bahsi geçen bu bilgi önemli bir bilgidir ve bu bilgiye finansal tablolarda mutlaka yer verilmelidir (Özbirecikli vd., 2017: 11). Sunulacak olan finansal bilginin yanlış ya da eksik olması durumunda ise bu bilginin önemli olup olmadığına karar verilmesi için yanlış ya da eksik olan bu kalemin büyüklüğüne bakılması gerekmektedir (Demir, 2010: 145). Aksi hâlde finansal bilgi kullanıcılarına ayrıntılı biçimde sunulacak olan her tür bilgi ihtiyaca uygunluk özelliği kapsamında değerlendirilmeyecektir (Bilge ve Çelikleş, 2005: 2). Ayrıca ihtiyaca uygun olan bilgilerin, bilgiyi kullanacak olan tarafların beklenti ve isteklerini dikkate almaları, kapsam, içerik ve sunulma zamanları bakımından sınıflandırılmış olmaları ve sunulduklarından farklı şekillerde sunulmaya olanak tanımları gerekmektedir (Doğan, 2009: 27).

Bütün bunlara ilaveten bir finansal bilginin, finansal bilgi kullanıcılarının verecekleri kararları etkileyebilmesi için tahminlerde kullanma ve teyit etme fonksiyonlarından en az birini sağlaması gerekmektedir. Örnek verilecek olursa; bir işletmenin 2020 yılı dönem kârı hesap kaleminin tahmin edilebilmesi için bu işletmenin son 5 yıllık döneme ait dönem kârı hesap kalemlerine ilişkin bilgilerin incelenmesi gerekmektedir. İşte bu noktada bahsi geçen işletmenin geçmiş 5 yıllık döneme ait kârlarına ilişkin bilgiler önemli bilgi olarak nitelendirilir (Uzunoglu, 2018: 8).

1.1.3.1.2. Gerçeğe Uygun Sunum

Gerçeğe uygun sunum; işletmelerde gerçekleşen olay ve işlemlerin finansal tablolara işletmelerin gerçek durumlarını gösterecek şekilde yansıtılmasını ifade etmektedir.

Bir finansal bilginin gerçeğe uygun sunum kriterine haiz olabilmesi için bu bilginin sunumu; tam, hatasız ve tarafsız olmalıdır (Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve, Md. 2.13). Burada tarafsız bir bilgi sunumu için finansal bilgi kullanıcılarının alacakları kararları olumlu ya da olumsuz anlamda etkilememesi, yönlendirmemesi ve manipüle etmemesi gerekmektedir. Yani tarafsız sunumun gerçekleştirilebilmesi için sunulacak olan finansal bilgilerin gerçek, doğru ve objektif şekilde sunulmuş olması gerekir (Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve, Md. 2.15). Hatasız sunum içinse, finansal olayların sunumunda herhangi bir eksiklik ya da

hata olmaması, sunumu gerçekleştirilecek bilgilerin elde edilmesine ilişkin süreçlerin de hatasız olarak seçilmesi ve sürdürülmesi gerekmektedir (Örten vd., 2019: 5).

1.1.3.2. Destekleyici Niteliksel Özellikler

TMS'ler uyarınca finansal bilgilerin sahip olması gereken destekleyici özellikler; anlaşılabilirlik, karşılaştırılabilirlik ve zamanında sunum olmak üzere üç alt grupta incelenmektedir.

Bu kısımda bahsi geçen destekleyici özellikler ayrıntılarıyla incelenecektir.

1.1.3.2.1. Anlaşılabilirlik

Finansal tablolar aracılığıyla sunulan bilgilerin işletmelerin yöneticileri, ortakları, işletmelere kredi veren kurumlar gibi finansal bilgi kullanıcılarına yarar sağlayabilmesi için kolay anlaşılır olması şarttır (Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve, Md. 2.34). Anlaşılabilirlik hususunda temel kriter; bilgi kullanıcılarının bu bilgileri kolaylıkla kavrayabilmeleridir. Bu noktada anlaşılabilirlik olgusuyla kastedilen finansal tabloların yalnızca finansal tablo kullanıcıları tarafından basitçe anlaşılabilmesi değil, aynı zamanda önceden belirlenen birtakım kurallara uyularak hazırlanmış olmasıdır (Bilge ve Çeliktaş, 2005: 540). Öte yandan farklı finansal bilgi kullanıcılarının, finansal bilgilerden faydalanma düzeyleri farklı olacağı için, hangi türdeki bilgilerin, hangi unsurları taşıması gerektiğinin tespit edilmesi gerekmektedir (Karesioğlu, 1998: 134). Dolayısıyla finansal tabloların hazırlanma sürecinde bu tablolardan yararlanacak olan tarafların işletmelere ilişkin ekonomik faaliyetlere, faaliyet gösterilen sektöre ve makul düzeyde muhasebe bilgisine sahip oldukları varsayılmaktadır. Ancak görece daha komplike olup, finansal bilgi kullanıcılarına karar alma süreçlerinde fayda sağlayacağı öngörülen ve finansal tablolara yansıtılması gerekli olan bilgiler, bu varsayıma dayanılarak anlaşılabilirliklerinin zor olabileceği düşüncesiyle finansal tabloların dışında bırakılmamalıdır (Demir, 2010: 145).

1.1.3.2.2. Karşılaştırılabilirlik

Finansal bilgilerin taşınması gereken bir diğer özellik bu bilgilerin karşılaştırılabilir nitelikte olmalarıdır. Karşılaştırılabilirlik; işletmelerin sundukları finansal bilgilerin farklı dönemlerde ya da farklı işletmelerce sunulmuş olan finansal bilgilerle kıyaslanabilir olması anlamı taşımaktadır (Çaldağ, 2003: 246). Karşılaştırılabilirliğin sağlanması ise,

finansal işlem ve olayların kaydedilmesinden raporlanmasına kadar geçen süreçte benzer nitelik taşıyan finansal işlem ve olaylarla benzer biçimde muhasebeleştirilmesiyle mümkün olmaktadır (Alexander ve Britton, 1993: 16). Karşılaştırılabilirlik olgusunun yalnızca tek bir olguyla ilişkilendirilebileceğini söylemek doğru olmayacaktır. Örneğin; Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve tutarlılık olgusu ile karşılaştırılabilirlik olgusunu birbiriyle ilişkilendirmektedir. Ayrıca aynı tebliğe göre karşılaştırılabilirliğin mümkün olabilmesi için en az iki kalem gerekmektedir (Özbircikli vd., 2013: 13).

1.1.3.2.3. Zamanında Sunum

Finansal bilgilerin finansal bilgi kullanıcılarının kullanımına sunulması aşamasında zaman kavramı hayli önem taşıyan bir kavram olarak göze çarpmaktadır. Finansal bilgilerin finansal bilgi kullanıcılarına yarar sağlayabilmeleri için muhasebe sistemleri tarafından uygun zamanda hazırlanmaları ve sunulmaları gerekmektedir.

Bu noktada zamanında sunum; yüksek kaliteli finansal bilgilerin, muhasebe standartlarıyla uyumlu hazırlanmış, belli zaman periyotlarında ve finansal bilgi kullanıcılarının bu bilgilere ihtiyaç duydukları zamanda yayınlanması anlamı taşımaktadır (Bayırlı, 2006: 9; Zeghal, 1984: 300). Aksi durumda finansal bilgilerin finansal bilgi kullanıcılarının hizmetine sunulmasında meydana gelecek olası gecikmeler alınacak ekonomik kararları olumsuz anlamda etkileyebilecektir (Akdoğan ve Tenker, 2010: 44).

1.1.3.2.4. Doğrulanabilirlik

Doğrulanabilirlik; farklı finansal bilgi düzeyine sahip olan finansal bilgi kullanıcılarının ele almış oldukları bir açıklamanın gerçeğe uygun olarak sunulduğu konusunda fikir birliğine varmaları manası taşımaktadır. Bu doğrulama, nakit tutarlarının sayımının gerçekleştirilmesi gibi gözlem aracılığıyla bir tutarın belirlenmesi gibi doğrudan ya da bir modelde kullanılmış olan verilerin kontrolünün sağlanması ve elde edilen sonuçların tekrardan hesaplanması gibi dolaylı olarak da gerçekleştirilebilir (Örten vd., 2019: 6).

1.1.4. Finansal Tablolarda Bulunması Gereken Bilgiler

Bütün işletmelerin kamuyu aydınlatma ilkesi kapsamında bir bilgilendirme politikası oluşturarak, bu bilgileri kamuya açıklamaları önemli bir gerekliliktir. Burada

bahsi geçen bilgilendirme politikası yalnızca mevzuat ve kanunlarca işaret edilen bilgilerin değil, finansal bilgi kullanıcılarının alacakları kararları etkileme olasılığı olan her türde önemli bilginin açıklanması gerektiğini öngörmektedir. Örnek verilecek olursa; hangi bilgilerin, hangi sıklıklarla ve hangi kanallarla kamuya açıklanacağı, kamunun bilgilendirilmesi amacıyla düzenlenecek toplantıların sıklığı, işletmelere yöneltilmiş olan soruların nasıl bir yöntemle cevaplanacağı gibi konuların bu kapsamda yürütülmesi gerekmektedir (Küçüksözen ve Küçükkocaoğlu, 2005b: 84).

Şayet kamuya açıklanacak olan bilgiler geleceğe yönelik bilgilerse bu bilgilerin gerekçeleri ile birtakım sayısal verilerin de bu bilgilerle birlikte sunulması gerekmektedir. Ayrıca önceki dönemlerde açıklanan bilgilere ilişkin tahminlerin gerçekleşmemesi ya da gerçekleşmeyeceğinin öngörülmesi hâlinde işletmeler bu konuları kamuya açıklamakla yükümlüdürler (Pamukçu, 2011: 141).

Finansal tablolarda kamuyu aydınlatma ve şeffaflık ilkelerinin sağlanması bağlamında bulunması gereken bilgiler;

- TTK kapsamında,
- TMS ve TFRS kapsamında,
- SPK kapsamında olmak üzere üç kısımda incelenecektir.

1.1.4.1. Türk Ticaret Kanunu Kapsamında

Kurumsal yönetim ilkeleri arasında yer alan şeffaflık ilkesi TTK’de de yer alan önemli olgulardan biridir. Şeffaflık ilkesiyle; kamunun aydınlatılması, bilgilendirme politikaları oluşturulması, işletmelerin finansal tablolar ve raporlar aracılığıyla almış oldukları kararlar ve bu kararların olası etkilerinin açıklanması amaçlanmaktadır.

TTK kapsamında sermaye şirketleri web sitesi açmak ve bu web sitesinin açık biçimde bir bölümünü şeffaflık ilkesinin işaret ettiği ilan, davet ve açıklamaların yayınlanması amacıyla kullanmak zorundadırlar. Bunların dışında bu web sitelerinde yayınlanması gerekenler; finansal tablolar ile dipnotları, bağımsız denetim raporları, kurumsal yönetim ilkelerine uyum raporları ve faaliyet raporlarıdır (TTK, Md. 1524).

Burada bahsedilen finansal tablolarla her tür raporların bu web sitelerinde en az 3 yıl süre ile yayınlanması zorunludur. Diğer bildirimlerin ise en az 6 ay süre ile web

sitesinde yer alması gerekmekte ve aksi durumda hiç yayınlanmamış sayılacakları bildirilmektedir (Bilen vd., 2014: 37).

1.1.4.2. Türkiye Muhasebe Standartları/Türkiye Finansal Raporlama Standartları Kapsamında

Finansal tabloların hazırlanarak bu finansal tablolar aracılığıyla bilgilerin sunulmasında büyük etkinliği bulunan muhasebe standartları, işletmelerin açıklamakla yükümlü oldukları finansal bilgileri genel amaçlı finansal tablolarla sınırlandırmıştır. Bu perspektiften bakıldığında finansal raporlar aracılığıyla elde edilen bilgiler özü gereği finansal niteliktedir ve finansal olmayan bilgilerin finansal tablolarda sunulması gerekli değildir. İşte bu bilgiler bireysel kullanıcılara yöneliktir ve özel amaçlıdır (Poroy Arsoy, 2008: 29). İşletmeler muhasebe standartlarının işaret ettiği finansal raporlar haricinde entelektüel sermaye, kurumsal itibar, inovasyon gibi destekleyici bilgileri de açıklamaktadırlar. Bu gönüllü açıklamalar aracılığıyla bilgi kullanıcıları ile işletmeler arasındaki bilgi asimetrisinin de gittikçe azaldığı görülmektedir (Schuster ve O'Connell, 2006: 2).

İşletmelerin genel kabul görmüş muhasebe uygulamalarından TFRS'ye geçiş yapmalarının; kayda alma, değerlendirme ve açıklayıcı bilgiler sunma gibi konularda büyük etkileri olduğu görülmektedir. Bu bağlamda TFRS'lerin finansal tablolara etkileri şu şekildedir (Arıkan, 2004: 29):

- İşletmelerin bazı departmanlarında kâr, vergi ve satış hususlarına ilişkin daha ayrıntılı bir finansal raporlama yapılması gerekmektedir.
- Maddi olmayan duran varlık kalemlerinin muhasebeleştirilmesinde değerlendirme yaklaşımı seçilmektedir.
- Finansal tabloların içeriklerinde değişiklikler meydana gelmesinin yanında işletmelerin finansal muhasebe uygulamaları işletme faaliyetlerinin ayrılmaz bir unsuru hâline gelmiş, bu husus kurumsal yönetim yapılarını da olumlu etkilemiştir.
- TFRS'ler kural bazlı uygulamalar yerine ilke bazlı uygulamalar getirmiştir. Böylelikle finansal tablolarda bulunan işlemlerin ekonomik özlerinin daha detaylı biçimde kavranması gerekmektedir.

➤ TFRS'ler muhasebenin ilkeleriyle bütünleşmiş durumda olduğu için finansal tablolarda bulunan bilgiler daha açık hâle gelmiş ve anlaşılır bir nitelik kazanmıştır.

1.1.4.3. Sermaye Piyasası Kanunu Kapsamında

Sermaye Piyasası Kurulu Kurumsal Yönetim İlkeleri uyarınca işletmeler, finansal tablolarını ve bu tabloların dipnotlarını gerçek durumlarını yansıtacak biçimde düzenlemek ve kamuya açıklamakla yükümlüdürler. Bu finansal tablolarda yer alan bilgiler dayanağı olan abartısız öngörüler içermeli, yanıltıcı nitelikte olmamalıdır (SPK Kurumsal Yönetim İlkeleri, 2011: 23-26).

Kurumsal Yönetim İlkelerinde değinilen kamuyu aydınlatma ve şeffaflık ilkelerinin temininde uyulması gerekli olan esaslar ve açıklanması gereken bilgiler şunlardır (SPK Kurumsal Yönetim İlkeleri, 2011: Bölüm 2):

➤ **Kamuyu aydınlatma esasları ve araçları:** Bu kısımda kamuya hangi bilgilerin açıklanacağı ve bu açıklamaların hangi kanallarla yapılacağıyla ilgili açıklamalar yer almaktadır.

➤ **İşletmelerin ortakları, yöneticileri ve yönetim kurulu üyeleri ile olan ilişkilerinin kamuya açıklanması:** Ortaklık ve yönetimle ilgili bilgilerin kamuya açıklanması gerekmektedir.

➤ **Kamunun aydınlatılmasında periyodik finansal tablolar ve raporlar:** Finansal tablolara raporlar bilgi kullanıcılarının ihtiyaçlarına yanıt verecek bütün bilgileri ayrıntılarıyla içermelidir.

➤ **Bağımsız denetimin işlevi:** Finansal tablolara finansal raporların güvenilirliklerinin ve şeffaflıklarının sağlanması hususunda çok büyük önemlilik arz eden bağımsız denetimle ilgili esaslara değinmektedir.

➤ **Ticari sır kavramı ve içeriden öğrenenlerin ticareti:** İşletmelerin şeffaflık ilkesine uymaları ve çıkarlarını korumaları arasında bir denge kurmaları ve kurulan bu dengeyi korumaları gerekmektedir.

➤ **Kamuya açıklanması gerekli olan önemli olaylar ve gelişmeler:** İşletmelerin finansal durumları ile faaliyet sonuçları üzerinde etkisi bulunan diğer durumların mutlaka kamuya açıklanması gerekmektedir.

Bütün bu bilgilerden hareketle şeffaflık ve kamuyu aydınlatma ilkelerine uyularak hazırlanan finansal tablolar ve raporlar; işletmelerin getirilerinin hesaplanarak yorumlanması ve bu kapsamda gerçekçiliği yüksek finansal hedefler konulmasını sağlamakta ayrıca işletmelerin gelecekteki varlıklarını sürekli kılmaları, daha iyi performans sonuçlarına ulaşmaları açısından da son derece önem arz etmektedir. Daha kaliteli ve yüksek düzeyde bir şeffaflık ve kamuyu aydınlatma, işletmeler ile ilişkide bulundukları taraflar arasında oluşması muhtemel uyumsuzluk ve anlaşmazlıkları da ortadan kaldıracak, bu sayede işletme çevresinin ve ilgili tarafların işletmeye olan güveni de artacaktır.

1.2. AŞIRI BİLGİ KAVRAMI

İşletmeler, potansiyel yatırımcılarının kararlarını etkileme ihtimali bulunan olaylar ile gelişmeleri kamuya açıklamakla yükümlüdürler. Burada bahsi geçen husus bilginin önemli olup olmamasına ilişkin bir durumdur (Paslı, 2004: 169). Şayet açıklanması gereken bir bilginin açıklanmaması ya da yanlış bir biçimde açıklanması finansal bilgi kullanıcılarının alacakları kararları etkiliyorsa o bilgi önemli olarak kabul edilmektedir.

Finansal tablolarda bulunan, muhasebe teorisi uyarınca tarihi olarak kabul edilen bilgilerin, geleceğe ilişkin bilgilerle desteklenerek finansal bilgi kullanıcıları için daha kullanışlı hâle getirilmesi gerekmektedir. Bu uğurda işletmeler, finansal bilgi kullanıcılarının sürekli biçimde artan ve değişen bilgi taleplerini karşılayabilmek adına sunmaları gerekenin ötesinde bilgi sunabilmektedirler (Wallman, 1996: 84).

Finansal tablolarda TTK, SPK ve TMS/TFRS'ler kapsamında bulunması gereken bilgilerin dışındaki bilgiler ve finansal tablo kullanıcılarının karar verme süreçlerinde herhangi bir etkisi bulunmayan finansal ya da finansal olmayan bilgiler aşırı bilgi kapsamında değerlendirilebilir. Bu kapsamda aşırı bilgi; finansal bilgi kullanıcılarının bilgiyi yorumlama süreçlerini olumsuz etkileyen, bu bilgiler ışığında şekillenen karar verme süreçlerine katkısı olmayıp bu kararları rasyonellikten uzaklaştıran gereksiz, önemsiz ve fazla bilgi olarak tanımlanabilir.

Aşırı bilgi, finansal bilgi kullanıcılarının bilgiyi yönetme süreçlerini olumsuz etkileyen ve bu bilgileri yanlış yorumlamalarına sebep olan etkenlerin başında gelmektedir. Aşırı bilgi bu olumsuzlukların yanı sıra bilginin bir bütün olarak ele

alınmasını zorlaştırmakta dolayısıyla bilgi kirliliğine yol açmaktadır. Ayrıca bilgi kullanıcılarının bilgiye erişiminin kolaylaşması hususu bilgi kirliliği oluşumunu arttırmaktadır (Gülseçen, 2014: 66).

Günümüzde bilgi kirliliği, bilgi kullanıcılarının doğru bilgiye ulaşmalarını engellemektedir. Bu nedenle bilgiyi yönetecek olan tarafların bu bilgileri kullanırken sezgilerine kulak vermeleri, geçerliliği ve güvenilirliği ispat edilmiş bilgi kaynaklarından yararlanmaları gerekmektedir. Bu bağlamda kullanılacak olan her türlü bilginin kullanım aşamasından önce test edilmesi ve doğruluğunun ispatlanması büyük önem taşımaktadır. Aksi hâlde kullanılacak yanlış bilgiler geri dönüşü olmayan olumsuz sonuçlar doğuracaktır (Kara, 1990).

Bu olumsuzlukları ortadan kaldırmayı hedefleyen kamuyu aydınlatma, bilgi kullanıcılarına birtakım maliyetler yüklemektedir. Örneğin; işletmeler açıklayacakları bilgileri ulaşılabilirlik açısından kolay ve hızlı olan kanallarla dağıtıyorlarsa yatırımcıların bu bilgilere ulaşımı görece kolay ve daha düşük maliyetle gerçekleşecektir. Fakat açıklanacak olan bilgiler miktarca fazla ve ayrıntılı olursa yatırımcıların bilgileri elde etme ve değerlendirme süreçleri karmaşıklaşacaktır. Böyle bir durumda yatırımcılar en çok bilgiyi sunan işletmelerin yer aldığı sektörlere yönelme eğiminde olacak ve sonuç olarak işletmelerin yatırımcıları çekebilmek için katlanacakları kamuyu aydınlatma harcamaları artacaktır (Fishman ve Hagerty, 1989: 634). Finansal bilginin taşınması gereken özellikler akla getirildiğinde finansal bilginin ihtiyaca uygun olmasının da bilginin miktarca gerekenden az/fazla olması durumuyla doğrudan ilişkili olduğu görülmektedir. Çünkü finansal tablolarda yer alan aşırı bilgi finansal tablo kullanıcılarının herhangi bir işine yaramayacağı gibi karar verme süreçlerinde olumsuz bir etki yaratabilecektir.

1.2.1. Aşırı Bilgi ve Gerçek Bilgiye Ulaşamama (Cassandra Etkisi)

Yunan mitolojisinde son Truva kralı Priam'ın kızı olarak yer bulan Cassandra, Yunan tanrısı Apollo'nun geleceği görme yeteneği verdiği bir mitolojik karakterdir (<https://www.urbandictionary.com/define.php?term=Cassandra%20Effect>).

Cassandra'nın sahip olduğu bu yetenek geleceğin tahmin edilmesi noktasında psikoloji, politika, sinema, felsefe, işletmecilik ve finans gibi birçok alana ilham kaynağı olmuştur ([https://en.wikipedia.org/wiki/Cassandra_\(metaphor\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Cassandra_(metaphor))). Literatürde Cassandra

Sendromu, Cassandra Etkisi, Cassandra Metaforu gibi isimlerle anılan bu durum bu tezde “Cassandra Etkisi” olarak ele alınacaktır.

Finansal tablo ve raporlarda sunulması gerekenden daha fazla bilginin paylaşılması iki olumsuz etki yaratmaktadır. Bu olumsuzluklardan ilki aşırı miktardaki bilgi ya da bilgi kirliliği sebebiyle finansal bilgi kullanıcılarının bilhassa da bu grupta yer alan yatırımcıların alacakları kararlarda geleceği tahmin edememe ve olası riskleri öngörememeyle sonuçlanan Cassandra etkisidir. Bahsedilen olumsuzluklardan ikincisi ise gerekenden fazla bilginin sunulmasıyla hem işletmeler için gereksiz ekstra maliyetlere neden olması, hem de işletmelerin şeffaflık ilkesine uymalarıyla elde edecekleri getirinin maliyetinden daha düşük olmasıdır. Bu noktada piyasalarda bilgi kirliliğinin ve işletmelerin maliyetlerinin düşürülmesinde gereken kilit bilgilerin sunulması bu iki olumsuzluğun çözümünde önemli bir yere sahiptir. Bu noktada yatırımcılar için yararlı olacak bilgilerin sunulması gerektiğine dikkat edilmelidir. Özellikle şeffaflık ilkesinin tesisinde sunulacak bilgilerin belirlenmesi kilit bir role sahiptir, bu nedenle hangi bilgilerin sunulacağı kanun koyucular tarafından belirlenmelidir (Narbay ve Sönmez, 2016: 390).

Bu hususta yürütülen çalışmalar arasında Botosan’ın çalışması başı çekmektedir. Bu çalışmada Botosan piyasadaki yatırımcıların alacakları kararlar üzerinde beş tip bilginin olumlu etki yarattığını savunmaktadır. Bu bilgiler özetle aşağıda açıklandığı gibidir (Botosan, 1997: 331):

➤ **Arka Plan Bilgileri:** İşletmelerin amaçları, yönetim politikaları, sektördeki rakip işletmeler gibi konuları içermektedir. Bu bilgiler işletmelere ilişkin ilk izlenimi oluşturmaları nedeniyle yatırımcılar açısından büyük önem arz eden bilgilerdir. Bu sebeple şeffaflık ilkesi standartlarının yerine getirilmesinde arka plan bilgileri, açıklanması gereken bilgiler arasında ilk sıralarda yer almaktadır.

➤ **Geçmiş Finansal Tablo Bilgileri:** İşletmelerin performanslarına ilişkin sunulacak bilgiler bu kapsamda yer almaktadır. Yıllık, yarıyıllık ve çeyrek dönemlik periyotlarla yayınlanan finansal raporlar, yönetim raporları, faaliyet raporları gibi işletmelerin gerçek performanslarına ilişkin göstergeler örnek olarak gösterilebilir. Bu perspektiften incelendiğinde bir işletmenin yatırımcı gözünde

cazibesinin artmasını sağlayacak aktif getiri oranları, vergi oranları, toplam varlıklar, toplam gelirler, varlık ve aktif devir hızı gibi karar mekanizmalarında büyük etkiye sahip bilgilerin finansal tablo verileri olduğu söylenebilir. Yatırımcılar bu bilgileri kullanarak işletmelerin finansal durumlarını kolayca analiz edip, geleceğe ilişkin riskleri ve tehditleri öngörebileceklerdir. Bu bağlamda geçmiş yıllara ait finansal tablo bilgileri mutlak suretle sunulması gerekli olan bilgiler arasındadır.

➤ **Finansal Olmayan İstatistikî Bilgiler:** İşletmelerde çalışanların durumu, üretimi gerçekleştirilen malların kalitesi, işletmelerin katıldıkları sosyal sorumluluk projeleri gibi hususlara ilişkin ipuçları sağlayan bilgi çeşididir. Bu tarz finansal olmayan bilgilerin açıklanması; işletmelerin güvenilirliklerinin ve itibarlarının artmasını, olası risklerin azaltılarak işletmelerin yatırımcıların gözünde daha cazip hâle gelmesini, sosyal sorumluluk projeleri sayesinde toplum gelişimine ahlâki, ekonomik ve hukuki açıdan fayda sağlanmasını ve üst düzey bir şeffaflık seviyesine ulaşılmasını sağlamaktadır (DG Internal Market and Services, 2011: 27).

➤ **İleriye Yönelik Tahmini Bilgiler:** Bu bilgiler; piyasaların durumlarına ilişkin beklentiler, işletmelerin tahmini kâr oranları ve satış düzeyleri ile gelecekte beklenen nakit akışları gibi hususlara ilişkin bilgilerdir. Bu tür bilgiler yatırımcıların işletmelerle ilgili olası fırsatlarla riskleri değerlendirerek verecekleri yatırım kararlarının doğruluğunu teyit etmelerine yardımcı olmaktadır.

➤ **İşletme Yöneticilerinin Görüşleri:** Yatırımcıların işletmelerin performansını değerlendirmede faydalandıkları yıllık ya da faaliyet raporlarının alt bölümü olarak sunulan bilgilerdir.

Kilit bilgilerin paylaşılmasıyla beraber aşırı ve gereksiz bilgilerin yol açtığı maliyetler minimize edilerek, piyasadaki bilgi kirliliği ortadan kaldırılacak ve sonuç olarak yatırımcılar yatırım yapacakları işletmeleri daha net, şeffaf ve güvenilir bir perspektiften değerlendirebilme olanağına kavuşacaklardır.

1.2.2. Aşırı Bilgi ve Şeffaflık İlkesi

Şeffaflık ilkesinin esas amacı; tutarlı, güvenilir, anlaşılabilir nitelikteki bilgilerin finansal bilgi kullanıcılarının bu bilgilere ihtiyaç duydukları zamanda ve düşük maliyetlerle sunulmasıdır (Borgia, 2005: 20). Şeffaflık ilkesinin temelinde yatan unsur; finansal bilgi kullanıcılarıyla paylaşılacak olan bilgilerin güvenilir olmasıdır (Bandsuch vd., 2006: 16).

Paylaşılan bu bilgilerin güvenilir olmaması durumunda finansal bilgi kullanıcılarının bilhassa yatırımcıların, bu bilgilere erişebilmeleri hiçbir önem arz etmemektedir (Black, 2001). Bu açıdan paylaşılacak olan bilgilerin yüksek kalitede ve şeffaflıkta olması için kamuya açıklanacak kilit roldeki bilgiler ve bu bilgilerin taşınması gereken nitelikler ayrıntılı biçimde düzenlenmelidir (Narbay ve Sönmez, 2016: 287). Çünkü kamuyla paylaşılmasına gerek olmayan aşırı miktardaki gereksiz bilgiler şeffaflık ilkesine aykırı olmakla birlikte, özellikle yatırımcıların karar verme süreçlerini karmaşıktırabilecek ve alınacak kararları olumsuz yönde etkileyebilecektir.

1.2.3. Aşırı Bilgi ve Kamunun Aydınlatılması

Periyodik finansal tabloların ve bu tabloların dipnotlarının işletmelerin gerçek durumunu yansıtacak biçimde hazırlanmaları ve kamuya açıklanmaları gerekmektedir. Bu bağlamda şeffaflık ve kamuyu aydınlatma ilkeleri finansal bilgi kullanıcılarının çıkarlarının korunması hususunda büyük önem taşıyan iki ilke olarak ön plana çıkmaktadır (Cheung vd., 2006: 1).

Kamuyu aydınlatma ilkesi şeffaflık ilkesinde olduğu gibi işletmelerle ilişkili tarafların haklarını ve yararlarını ön planda tutacak biçimde doğru, eksiksiz, güvenilir bilgileri ihtiyaç duyulan zamanda ve düşük maliyetle sunmayı hedeflemektedir (SPK Kurumsal Yönetim İlkeleri, 2011: 20).

İşletmelerin kamuyu aydınlatmada kullandıkları önemli araçlar arasında yer alan faaliyet raporlarında; işletme yönetimlerinin analiz ve yorumları, yönetim kurullarına ilişkin bilgiler, üretilen ürün ya da hizmetlere ilişkin bilgiler, mevcut ve potansiyel yatırımlar, denetim raporları ile işletmelerin performans göstergelerine ilişkin bilgiler yer almaktadır (Durukan ve Özkan, 2003: 311).

İşletmelerin faaliyet raporları yardımıyla halka açıkladıkları finansal bilgilerin, sermaye piyasalarının gelişiminde rolü büyüktür (Çürük, 2004: 149). Bu noktada bu ilkenin sermaye piyasaları ve yatırımcı açısından taşıdığı öneme değinmek gerekmektedir.

Kamuyu aydınlatma ilkesinin piyasalar açısından arz ettiği önem şu şekilde sıralanabilir (Leuz ve Wysocki, 2006: 183; Boot ve Thakor, 2001: 1021; Mallin, 2003: 6):

➤ Kamuyu aydınlatma, yatırımcıların hak ve menfaatlerinin korunabilmesi adına son derece önemli bir araçtır. Özellikle piyasalara ve işletmelere olan güvenin tesisinde büyük önemlilik arz etmektedir.

➤ Zayıf bir kamuyu aydınlatma, piyasalarda etik dışı davranışların sergilenmesine, asimetrik bilgi ve bilgi kirliliği problemlerinin artmasına, piyasa bütünlüğünün zarar görmesine yol açacaktır. Sonuç olarak bu olumsuzluklardan yalnızca işletmeler değil bir bütün hâlinde tüm ekonomi darbe alacaktır.

➤ Yetersiz, gereksiz ve açık olmayan finansal bilgiler sermaye maliyetinin artmasına sebebiyet vererek piyasaların işleyişini sekteye uğratabileceklerdir.

➤ Doğru, güvenilir ve zamanında sunulan finansal bilgiler, yatırımcıların işletmelere olan güvenlerini artırması sebebiyle, işletmelerin büyüme hedeflerine ulaşmalarında, kârlılık düzeylerini artırmalarında ve gelecekte de varlıklarını sürdürülebilmelerinde büyük rol oynamaktadır.

➤ Kamuya açıklanan finansal bilgiler, işletmelerin hisse senetleri fiyatlarına doğrudan etki etmesinin yanı sıra işletme dışı yatırımcılar, borç verenler gibi tarafları da etkileyerek dolaylı bir etki yaratmaktadır.

Kanun koyucu kamunun aydınlatılması olgusuna ilişkin bir tanım yapmamış olup, bu yolla da kamuya açıklanması gereken bilgilere bir sınırlama getirilmesini engellemiştir. Kanun koyucunun bahsi geçen kamuyu aydınlatma olgusunu tanımlamamayı seçmesi iki şekilde değerlendirilebilir. İlk olarak; günümüz koşullarında gelinmiş olunan noktada bu olguya geniş bir anlam yüklenmiş olmasıdır. Yani bir tanımlama yapılması ile kamuya açıklanacak bilgilere kısıtlamalar getirilebileceği düşüncesidir. Çünkü ekonomik şartlar ve rekabet durumunun değişmesiyle birlikte

önemsiz olarak kabul edilmiş olan bilgilerin aynı süreçte önemli bir etki yaratma ihtimalleri bulunmaktadır. Gereksinim duyulan bilgi daha büyük bir alana yayılmaktadır. İkinci olarak; günümüzde kamu, şu anki ve gelecekle ilgili karar verme süreçlerinde birbirlerinden farklı nitelikteki bilgilere gereksinim duymaktadır. Bu husus bilginin devamlı olarak boyut değiştirmesine sebebiyet vermektedir. Örneğin dönem sonunda kamu, işletmelerin finansal tablolarında, kâr dağıtım ve faaliyet raporlarında bulunan bilgilere odaklanırken, dönem içerisindeyse işletme yönetimleri ve kamu işletmelerinin özel durumlarına ilişkin bilgilere odaklanmaktadır. Bu husus gereksinim duyulan bilgilerin boyutlarında zaman içerisinde değişiklikler olabileceğini göstermektedir (Duman, 2011: 97).

1.2.3.1. Bilginin Niteliği Açısından Kamunun Aydınlatılması

Bilginin niteliği açısından kamunun aydınlatılması;

- Şekli açıdan kamuyu aydınlatma,
- Maddi açıdan kamuyu aydınlatma olarak iki grupta incelenmektedir

(Tekin, 2010: 63).

1.2.3.1.1. Şekli Açıdan Kamuyu Aydınlatma

Şekli açıdan kamuyu aydınlatma, işletmelerin kamuya yaptıkları açıklamalar ile sundukları bilgilerin yayınlanması ve ilan edilmesi süreçlerini içermektedir. Ayrıca şekli açıdan kamuyu aydınlatma, işletmeler tarafından kamuya yapılması gereken açıklamaları ve işletmelerin bilgi sunumunda takip etmeleri gerekli olan prosedürleri belirlemektedir (İhtiyar, 2006: 120). Bu bağlamda, Türkiye’de kamunun aydınlatılması yükümlülüğü uyarınca bilginin şekli olarak bilgi kullanıcılarının hizmetine sunulabilmesi için Kamuyu Aydınlatma Platformu (KAP) kurulmuştur (Yanlı, 2010: 106).

Şekli açıdan kamuyu aydınlatma; bilgilerin kamuya sunulması, SPK ve İstanbul Menkul Kıymetler Borsasına (IMKB) bildirilmesi, ticaret siciline tescil ettirilmesi, ticaret sicil ve diğer gazetelerde ilan ettirilmesi aşamalarından oluşmaktadır. Şekli açıdan kamuyu aydınlatmayla işletmeler bilgileri eksiksiz, dikkatli ve doğru hazırlasalar da bu bilgilerin, finansal bilgi kullanıcılarına ulaştırılmaması hâlinde bir anlamı kalmayacaktır (Keskin, 2018: 39). Bu noktada şekli açıdan kamuyu aydınlatma, finansal bilgi kullanıcılarının bilgi ile buluşmalarına aracı olmaktadır (Duman, 2010: 33-34).

1.2.3.1.2. Maddi Açıdan Kamuyu Aydınlatma

Maddi açıdan kamuyu aydınlatma, şekli açıdan kamuyu aydınlatmanın tamamlayıcısı niteliğindedir. Maddi açıdan kamuyu aydınlatma, kamuya açıklanacak olan bilgilerin içeriği ile ilgili bir kavramdır. İçerik konusuna daha yakından bakıldığında; kamuya açıklanan bilgilerin, doğru ve gerçek olması gerekliliğini ifade ettiği görülmektedir. Şekli açıdan kamuyu aydınlatmayla belirlenen amaca ulaşılabilmesi için ilan edilen noktaların içeriklerinin; yeterli, doğru, açık, karşılaştırılabilir ve uygun zamanlı olması gereklidir. Bu noktada maddi açıdan kamuyu aydınlatmanın devreye girdiği görülmektedir. Özetle, şekli anlamda kamuyu aydınlatma; işletmelerce kamuya yapılması gereken açıklama ve bilgi sunumlarında işletmelerin izlemeleri gereken prosedürlerle ilgili iken, maddi açıdan kamuyu aydınlatma; işletmelerce açıklanan bilgilerin özleriyle ilgilidir (Çelik, 2007: 63; Paslı, 2004: 168).

1.2.3.2. Bilginin Sunulma Zamanı Açısından Kamunun Aydınlatılması

Bilginin finansal bilgi kullanıcılarına sunulma zamanı dikkate alındığında kamuyu aydınlatma (Sayar, 2003: 71-72);

- Sürekli (dönemsel) kamuyu aydınlatma ve
- Eşzamanlı (anında) kamuyu aydınlatma olarak iki grupta incelenmektedir.

1.2.3.2.1. Sürekli (Dönemsel) Kamuyu Aydınlatma

Finansal bilgi kullanıcılarının bilgi ihtiyaçları birincil piyasalarda halka arz işlemleriyle başlamakta ve hisselerin ikincil piyasalarda yer alan borsalarda işlem görmesiyle de devamlılık kazanmaktadır. Sürekli kamuyu aydınlatma, işletmelerin belirli bir dönemdeki faaliyetleri sonucu sağladıkları finansal nitelikli olan ve olmayan bilgileri kapsamaktadır. Sürekli kamuyu aydınlatma, yıllık ve ara dönemler itibari ile düzenlenmekte olan finansal tabloların ve raporların gerek SPK gerekse borsaya gönderimini ve ilanını ifade etmektedir (Özel Durumların Kamuya Açıklanmasına İlişkin Esaslar Tebliği, Md. 22). Finansal bilgi kullanıcıları işletmelerin yayınladıkları finansal tablolar, bağımsız denetim raporları, faaliyet raporları gibi unsurlar aracılığıyla işletmelerin kârlılık ve verimlilik durumları gibi önemli konular hakkında bilgi sağlamaktadırlar (İhtiyar, 2006: 164).

1.2.3.2.2. Eşzamanlı (Anında) Kamuyu Aydınlatma

İşletmelerle ilgili bazı bilgilerin kamuya acilen bildirilmesi gereklidir. Kamuyu aydınlatma ilkesinin temel amacı, yatırımcıların ihtiyaç duydukları bilgilerin ihtiyaç duydukları zamanda kamuya açıklanmasıdır. Bu yolla doğru bilgiler yatırımcılara doğru zamanda sunulmakta, yatırımcıların yatırımlarını yeniden değerlendirmelerine olanak sağlanmaktadır (Wallman, 1996: 87).

Anında kamuyu aydınlatma, sürekli kamuyu aydınlatmadan farklı olarak, sermaye piyasasında işlem gören araçların değerleri üzerinde etkisi olan özel durumların ortaya çıkması durumunda, işletmelerin bu durumlara ilişkin bilgileri kamuya açıklamalarını gerekli kılmaktadır. Bu durumlara ilişkin açıklamalar, sürekli kamuyu aydınlatmada yapıldığı gibi belli dönemlerde değil, gelişmenin meydana geldiği anda yapılmaktadır (Çelik, 2007: 64).

1.2.3.3. Bilginin Sunulması Bakımından Kamuyu Aydınlatma

Bilginin sunulması bakımından kamuyu aydınlatma;

- Zorunlu kamuyu aydınlatma ve
- Gönüllü kamuyu aydınlatma olmak üzere iki grupta incelenmektedir.

1.2.3.3.1. Zorunlu Kamuyu Aydınlatma

Zorunlu kamuyu aydınlatma, bilgiyi kamunun malı olarak nitelendirmektedir. İşletmelere ilişkin bilgilerin zorunlu olarak kamuya açıklanması, kanuni bir düzenlemeye dayanarak kamu adına düzenlemelerde bulunan otoritelerce açıklanması gerektiği bildirilen bilgilerin kamuya bildirilmesini gerekli kılmaktadır (Fishman ve Hagerty, 1997: 48; Myburgh, 2001: 201). Zorunlu kamuyu aydınlatma, işletmelerin isteklerine bağlı olmamakla birlikte hangi tarzda bilgilerin, hangi yollarla üretileceği, ne şekillerde, hangi araçlar aracılığı ile, hangi kullanıcılara, ne zaman sunulacağı yasal düzenlemelerde belirtilmiştir. Örneğin, işletmelerin finansal durumları ile faaliyet sonuçları finansal durum tablosunda, kâr veya zarar tablolarında ve bunların dipnotlarında düzenli olarak raporlanmak ve sunulmak zorundadır (Durukan ve Özkan, 2003: 136). Bilhassa sermaye piyasalarında faaliyet göstermekte olan işletmelerle ilgili olan birtakım bilgilerin kamuya açıklanmasının zorunlu olması, bu piyasaların etkinliklerinin sağlanması ve bu piyasalarda yatırımlarda bulunan yatırımcıların korunması bağlamında büyük bir önem

arz etmektedir (Shin ve Singh, 1998: 2). Bunun yanı sıra önemli bilgilerin derhal açıklanması üzerinde durulmamış, bunun yerine ortaya çıktıklarında yatırımcılar için önem taşıyan bilgilerin, finansal tablo ve raporlar yoluyla kapsamlı olarak düzenli ve rutin bir şekilde kamuya açıklanmaları gerektiği bildirilmiştir (Çelik, 2002: 77; Kütükçü, 2004: 258).

1.2.3.3.2. Gönüllü Kamuyu Aydınlatma

Yatırımcılar bir yatırımın değerini doğru şekilde belirleyebilmek için zorunlu ya da gönüllü şekilde kamuya açıklanmış olan finansal nitelik taşıyan ya da taşımayan bilgilere ihtiyaç duymaktadırlar (Myburgh, 2001: 199). İşletmelerin bu bilgileri açıklamaları, bilgilendirme politikalarının stratejik açıdan kullanımı olup, yatırımcıların bilgi ihtiyaçlarıyla ve uzun vadede işletmelerin sürdürülebilir kalkınmalarıyla ilişkilidir (Boesso, 2002: 2). Bu sebeple işletmelerin kendilerine ait özel bilgilerini gönüllü olarak açıklamaları günden güne işletme yöneticilerinin dikkat ettikleri konular arasında yer almaya başlamıştır.

Gönüllü kamuyu aydınlatma, finansal tablolarda yayınlanan bilgiler dışında, SPK ve genel kabul görmüş muhasebe standartlarının açıklanmasını zorunlu tuttuğu bilgiler dışında kalan işletmelere ilişkin bilgilerin, işletmelerin karar vereceği bir açıklama stratejisi ile isteğine bağlı olarak kamuya açıklanması olarak tanımlanmaktadır. Böylelikle işletmeler yaptıkları gönüllü açıklamalarla, kendilerini yatırımcıların gözünde farklılaştırma fırsatı da bulmaktadırlar (FASB, 2001: 6; Meek vd., 1995: 555).

Görüldüğü üzere gönüllü kamuyu aydınlatmada herhangi bir yasal zorunluluk söz konusu değildir. Gönüllü açıklama gerçekte işletme yöneticilerinin inisiyatifleri doğrultusunda açıkladıkları, işletme çalışanları, müşterileri ya da yatırımcıların talep ettikleri bilgilere ek olarak finansal durum tablosu dışındaki bilgileri kapsamaktadır (Watson vd., 2002: 293; Balachandran ve Bliss, 2004: 2; Depoers, 2000: 246).

Gönüllü olarak kamuya açıklanan bilgiler, ana hatlarıyla aşağıdaki şekilde sınıflandırılmıştır (Tümer Kabadayı, 2002: 63, Coram vd., 2005: 7, Perotti ve Von Thadden, 2002: 29).

➤ **Faaliyet Verileri:** İşletmelerin satış, yatırım gibi faaliyetlerine ilişkin operasyonel veriler ve performans ölçümleri gibi veriler bu grupta yer almaktadır.

➤ **Şirket Yönetiminin Faaliyet Verilerine İlişkin Analizleri:** Operasyonel verilerdeki değişikliklerin nedenlerini belirten analizler, uygulamalar ve bunların etkileri açıklanmaktadır.

➤ **Geleceğe Yönelik Bilgiler:** Geleceğe yönelik hedefler, yönetim planları, risk ve fırsatların değerlendirmelerini içeren bilgilerdir.

➤ **İşletme Çevresine ve Geçmişine İlişkin Bilgiler:** Yapılan işin tanımı, hizmet edilen pazar, sunulan ürünler, faaliyet gösterilen endüstrinin işletme üzerindeki etkileri, ülkedeki ve dünyadaki ekonomik gelişmelerin işletme faaliyetlerine etkileri, işletmelerin tarihi süreçleri, başarıları gibi bilgiler sunulmaktadır.

➤ **Finansal Tablolarda Yer Almayan Maddi Olmayan Duran Varlıklar ile İlgili Bilgiler:** Araştırma-geliştirme faaliyetlerine, insan kaynakları ve müşteri ilişkilerine ilişkin bilgi ve verilerin açıklanmasıdır.

1.2.3.4. Kamunun Aydınlatılmasının İşletmeye ve Çevresine Etkileri

İşletmelerin kamuya açıkladıkları bilgileri kullanan tarafların, açıklanan bilgilere olan gereksinimleri ve bu bilgilerden beklentileri sürekli biçimde artmaktadır. Bilgi gereksiniminin artışının altında yatan en temel neden ise işletme faaliyetlerindeki önemli düzeylere varan farklılaşmalardır. Bu farklılaşmalar kamuya açıklanan bilgilerin ayrıntı düzeyini önemli ölçüde etkilemektedir. Ayrıntı düzeyini belirleyen temel faktör ise çıkar gruplarının açıklanan bilgileri kullanmalarındaki amaçtır (Yanlı, 2006: 102; Çelik, 2002: 78). İşletmelerin kamuya açıkladıkları bilgiler ekonomide yer alan taraflar bakımından önemli sonuçlar doğurmaktadır. Bunların en önemlisinin sermaye piyasalarındaki işlevi olduğu görülmektedir. Sermaye piyasalarında fon arz edenler yatırım kararları alırken temel olarak işletmeler tarafından kamuya açıklanan bilgileri esas almaktadırlar. Bu bilgilerin yanlış ya da taraflı olması durumunda piyasalarda finansal kaynakların etkin tahsis edilememesi sonucunda işletmelerin ekonomik performansları da olumsuz etkilenmektedir (Stolowy ve Breton, 2000: 28).

Bilgi ihtiyacı olan tarafların çeşitlenmesi, açıklanması beklenen bilgilerin de niteliğini çeşitlendirmiştir. Örneğin sadece işletmelerin kâr rakamlarıyla ilgilenen kısa vadeli yatırımcılar için finansal durum tablosu, kapsamlı gelir tablosu gibi finansal tabloların açıklanması yeterli olurken, işletmelere uzun vadeli yatırım yapmak isteyen, bu

sebeple işletmeleri daha kapsamlı tanımak isteyen yatırımcılar için sadece sayısal veriler yeterli olmayacaktır. Bu tür yatırımcılar finansal tabloların yanında, işletmeleri daha detaylı tanıyabilmek için bu işletmelerin tarihi verilerine, yatırım, pazarlama, yönetim, araştırma geliştirme politikaları gibi bilgilerine de ihtiyaç duyacaklardır (Efecik, 2006: 42).

Amerikan Sertifikalı Kamu Muhasebecileri Enstitüsü (AICPA) tarafından yürütülen bir çalışmaya göre işletmelerin ürettikleri ve sundukları bilgiler ile bu bilgileri kullanacak olan taraflar detaylı bir biçimde açıklanmıştır.

Tanımlanan bu unsurlar Tablo 2’de gösterildiği gibidir.

Tablo 2: Bilgi İhtiyacı Olan Taraflar ve Nedenleri

Bilgi İhtiyacı Olan Taraflar	Bilgi Kullanıcılarının İşletme Raporlarını Kullanma Nedenleri
Yatırımcılar	Yatırım kararlarının verilmesine yardımcı olur.
Kredi Verenler	Kredi kararlarının verilmesinde yardımcı olur.
Yönetim ve Yönetim Kurulu Üyeleri	İşletmenin yönetimiyle ilgili kararların alınmasında yardımcı olur.
Çalışanlar	İşletmenin politikasını daha iyi anlamalarında ve işletmenin gücünü görmelerinde yardımcı olur.
Rakipler	Rakip işletmelerin üstün ve zayıf yönleri ile iş stratejilerinin belirlenmesinde yardımcı olur.
Düzenleyici Otoriteler	Yapılmış düzenlemelerin etkinliğinin ve eksikliklerinin takip edilmesine yardımcı olur.
Basın ve Medya	Makaleleri için veri sağlar.

Kaynak: AICPA, (Agust 2001) “Improving Business Reporting- A Customer Focus”, (<http://www.aicpa.org/members/dir/acctstd/index.htm>).

Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu (IASB) ve Finansal Muhasebe Standartları Kurulu (FASB) yatırımcılar ile borç ve kredi verenlerin bilgi ihtiyaçlarını

karşılamaya odaklanmaktadır. Burada asli bilgi kullanıcılarının ihtiyaçlarını karşılamakta olan bilgilerin, diğer tarafların da bilgi ihtiyacını karşılayacağı varsayılmaktadır.

Asli bilgi kullanıcılarının bilgiye olan ihtiyaçları Kavramsal Çerçeve’de şu şekilde ifade edilmiştir (Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve, Md. 1.2):

➤ Mevcut ve potansiyel yatırımcılar, özkaynağa dayalı olan finansal araçlarla borçlanma araçlarının satılmaları, satın alınmaları ya da elde tutulmalarına ilişkin kararlarını, bu araçlara yaptıkları yatırımların kendilerine sağlayacağını umdukları getirilere bakarak almaktadırlar

➤ Borç verenler ve kredi verenler, kredi ve benzerlerinin alınmasına ya da ödenmesine ilişkin olarak alacakları kararları, elde etmeyi bekledikleri anapara ve faiz getirilerine bakarak almaktadırlar.

Burada en önemli husus, işletmelerin sunacakları bilgilerin herhangi bir finansal bilgi kullanıcısının çıkarlarını gözetmeden, tamamen kamu yararına sunulması gerektiğidir. Bilhassa muhasebe departmanlarında üretilmiş finansal nitelikli olan ve finansal nitelik taşımayan bilgilerin işletmelere ait muhasebe kayıtlarında ve raporlarında doğru, tam ve eksiksiz bir biçimde sunulmaması durumunda, bu bilgileri kullanacak olan taraflara doğruluktan uzak olan ve güvenilir olmayan bilgiler sunulacak, bu bilgilere dayalı olarak alınan kararlar ise rasyonellikten uzaklaşacaktır (Ay, 2003: 86).

Kamuyu aydınlatmada şeffaflığın sağlanabilmesi adına gerekli olan noktalar şunlardır (Uyar, 2004: 164-165; Or, 2011: 44; Bahtiyar, 2009: 107):

➤ Paylaşılan bilgilerin karşılaştırılabilir, detaylı, yönetmelikler ile uyumlu, güvenilir, tutarlı, net ve tarafsız olması,

➤ Bilgilerin kısa vade için değil uzun vadeli olarak sunulması,

➤ Paylaşılan bilgilerin sadece belirli bir kesimin değil, bu bilgidan farklı düzeylerde yararlanacak olan tüm kesimlerin beklentilerine uygun olması,

➤ Bilgilerin erişimi konusunda herkes için, her yerden kolaylıkla ulaşılabilir bir sistemin oluşturulması,

➤ Paylaşılan bilgilerin hesap verebilirlik açısından detaylı ve açıklayıcı olmasıdır.

1.2.3.5. Kamunun Aydınlatılmasına İlişkin Düzenlemeler

Türkiye’de kamuyu aydınlatma kavramı ile ilgili düzenlemeler TTK ve SPK hükümlerinde ele alınmaktadır (Şehirli, 1999: 43).

1.2.3.5.1. Türk Ticaret Kanunu’nda Yer Alan Düzenlemeler

TTK’de bilgi edinme ve inceleme hakkı düzenlenmiş olup, 437. madde kapsamında pay sahipleri, işletmelerin finansal ve konsolide tabloları, yönetim kurulu yıllık faaliyet raporları, işletme finansal durum tablosu, denetim raporu ve işletmenin ticari defterleri ile yazışmaları hakkında bilgi edinme ve bunları inceleme talebinde bulunma hakkına sahiptirler (Pulaşlı, 2016: 1496). Bu düzenleme ilk bakışta SPK’de yer alan kamuyu aydınlatma yükümlülüğü ile benzerlik gösterse de aslında farklı uygulamalar oldukları görülmektedir. Çünkü bilgi edinme ve inceleme hakkı, kanundan kaynaklanan ve paya doğrudan doğruya bağlı bir hak iken, kamuyu aydınlatma yükümlülüğü ise ortaklığın uymakla yükümlü olduğu bir sorumluluktur. Bununla birlikte TTK kapsamında pay sahiplerinin genel kurulda soru sorarak ihtiyaç duydukları bilgileri alma hakları da mevcuttur. TTK kapsamında yönetici ve denetçiler, pay sahiplerine genel kurulda bilgi vermekle yükümlüdürler (Dolu, 2018: 124). Bu yükümlülük kanunda detaylı olarak düzenlenmiş ve bilginin ne şekilde verileceği hususu hükme bağlanmıştır.

Sonuç olarak TTK uyarınca pay sahiplerinin paya doğrudan bağlı, vazgeçilemez bir hakkı bulunmakla birlikte bu hak ortaklık sırrı ya da ciddi bir işletme menfaati gibi birtakım istisnalar dışında sınırlandırılmaz veya engellenemez niteliktedir (Keskin, 2018: 44).

1.2.3.5.2. Sermaye Piyasası Kanunu’nda Yer Alan Düzenlemeler

Kamuyu aydınlatma yükümlülüğü, 6362 sayılı SPK’nin muhtelif maddelerinde düzenlenmiş olup, bu yükümlülük kanunun “Kamunun Aydınlatılmasına İlişkin Esaslar” üst başlıklı 14. ve 15. maddeleri ile “Kamuyu Aydınlatma Belgelerinden Doğan Sorumluluk” başlıklı 32. maddesinde ele alınmıştır (SPK, 2012: Md.14-15).

SPK’de kamuyu aydınlatma kavramı tanımlanmamıştır ancak kanunun 14. ve 15. maddelerinde kamunun aydınlatılmasına ilişkin esaslar düzenlenmiştir. 14. maddeye göre; *“İhraççı, kamuya açıklanacak veya gerektiğinde Kurulca istenecek finansal tablo ve raporları, şekil ve içerik bakımından Türkiye Muhasebe Standartları çerçevesinde*

Kurulca belirlenen düzenlemelere uygun olarak, zamanında, tam ve doğru bir şekilde hazırlamak ve ibraz etmek zorundadır.” ibaresi yer almaktadır (SPK, 2012: Md.14.1).

Sermaye Piyasası Kurulu’nun en temel amacı, sermaye piyasasının güvenilirliğinin sağlanmasıdır. Kurul, bu vazifesini işletmelerin finansal tablolarının doğruluğunun temin edilmesi amacıyla bağımsız denetim kuruluşlarıyla beraber yerine getirmektedir. Ancak bu husustaki ilk sorumluluğun işletmelerin yönetim kurullarına ait olduğu görülmektedir. Bu nedenle işletmelerin yönetim kurullarının hazırlanacak olan finansal tabloların ve raporların kabul edilmesine ilişkin bir karar almaları gerekmektedir. Ayrıca finansal tablolara ve raporlara ilişkin olarak, bu tablo ve raporları hazırlayan işletme yöneticileriyle beraber yönetim kurulu üyelerinin kamuya yapmaları gereken açıklamalarda, bahsi geçen tablo ve raporların gerçeğe uygunlukları ve doğrulukları konusunda beyanatta bulunmaları zorunludur (SPK, 2012: Md. 17.2).

6362 sayılı SPK’de yer alan kamuyu aydınlatmaya ilişkin bir diğer düzenlemenin ise “Kamuyu Aydınlatma Belgelerinden Doğan Sorumluluk” başlıklı 32. madde olduğu görülmektedir. İlgili maddeye göre, kamuyu aydınlatmaya ilişkin belgeleri imzalayanlar ya da bu belgeleri ticari unvanı altında düzenleyen tüzel kişiler, bahsi geçen belgelerde bulunan yanlış, yanıltıcı veya eksik bilgilerin sebebiyet verdiği zararlardan müteselsil sorumludurlar (SPK, 2012: Md.32). Kamuyu aydınlatma yükümlülüğünün ihlali neticesinde yatırımcıların zarara uğrama ihtimali son derece yüksek olmakla beraber bu ihlallerin yaptırımlarının caydırıcı nitelikte olması gerekmektedir. Bu nedenle 32. madde uyarınca getirilen sorumluluk hâlleri, kamuyu aydınlatma ilkesinin işlerliği ve sermaye piyasasına duyulmakta olan güvenin korunabilmesi açısından ciddi bir öneme sahiptir (Kara, 2015: 138).

İşletme ortaklarınca doğru oldukları beyan edilen finansal tablolar bağımsız denetim firmaları tarafından da incelenerek kamuya açıklanmaktadır. Bahsedilen bu husus SPK’de “*Kurulca düzenlemesi istenilen finansal tablo ve raporlar ile bağımsız denetime tabi olunması durumunda bağımsız denetim raporu, kurulca belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde kamuya duyurulur.*” hükmüyle ifade edilmiştir (SPK, 2012: Md. 14.5).

Bağımsız denetimden geçirilmiş olan finansal tabloların dışında olup, hisse senedi sahibi olan yatırımcılar ile işletmelerin potansiyel yatırımcılarının ihtiyaç duydukları ve

onlar için önem arz eden hususların da ayrıca kamuya açıklanması bir zorunluluktur. Bu sebeple kanun koyucu, “*Sermaye piyasası araçlarının değerini, fiyatını veya yatırımcıların yatırım kararlarını etkileyebilecek nitelikte bilgi, olay ve gelişmeler, ihraççılarca veya ilgili taraflarca kamuya açıklanır.*” şeklinde bir hükümde bulunmuştur (SPK, 2012: 15.1).

SPK’nin işletmeler ve bağımsız denetim işletmelerinin kamuya açıklamalarını zorunlu kıldığı hususların bazıları şunlardır (SPK, 2012):

- ‘*Yıllık finansal raporlar ile bunlara ilişkin bağımsız denetim raporları,*
- *Ara dönem finansal raporlar,*
- *Finansal raporlarda sorumluluk beyanları,*
- *İçsel bilgilerin açıklanması,*
- *Olağan dışı fiyat ve miktar hareketleri,*
- *Haber veya söylentilerin doğrulanması,*
- *Geleceğe yönelik değerlendirmelerin açıklanması,*
- *İdari sorumluluğu bulunan kişilerin işlemlerinin açıklanması,*
- *Sermaye yapısına ve yönetim kontrolüne ilişkin değişiklikler,*
- *Paya dayalı sermaye piyasası araçlarına ilişkin açıklama,*
- *Şirket genel bilgilerinin yayımlanması,*
- *Genel kurul ve sermaye artırımına ilişkin bilgilerin açıklanması,*
- *Kâr dağıtımına ilişkin karar, genel kurul toplantı tutanağı, sermaye azaltılması, birleşme, bölünme veya tür değiştirmeye ilişkin yetkili organ kararları,*
- *Sermaye yapısına ve yönetim kontrolüne ilişkin değişiklikler,*
- *Halka arzlarda nominal değerın %5’inden fazlasını satın alan kişi ve kurumların bilgisi,*
- *Yatırım fonları portföy yapısına ilişkin açıklamalardır.*”

Sunulacak bilgiler finansal bilgi kullanıcılarının karar vermelerine yardımcı olacak biçimde zamanında, doğru, eksiksiz, anlaşılabilir, yorumlanabilir ve düşük maliyetle kolay erişilebilir nitelikte olmalıdır. Bu noktada SPK’nin aydınlatma konusu yanında bilginin özelliklerini açıklamakta olduğu görülmektedir. Bu bilgilerin KAP’ta ya da işletmelerin web sitelerinde sunulması gerekmektedir.

1.2.4. Aşırı Bilgi ve Beyaz Gürültü (White Noise) Etkisi

Miktarca fazla, ancak bilgilendirici niteliği az olan finansal bilginin finansal tablolarda sunulması; yatırımcılarda işletmenin faaliyetleri hakkında yanlış bir izlenim oluşmasına ve karar verme süreçlerinin olumsuz etkilenmesine sebebiyet verebilir. Yabancı literatürde bu durum “White Noise Etkisi” olarak isimlendirilmektedir. Bu etki Cassandra Etkisi ile yaklaşık olarak aynı anlamı taşımaktadır ancak White Noise kavramı istatistiksel birtakım çalışmalara konu olmuş ve bu konuda farklı modeller geliştirilmiştir.

White Noise Modeliyle gerçekleşmesi muhtemel olay ve işlemlerin muhtemel sonuçları taklit edilerek bir tahminleme modeli oluşturulur. Oluşturulan modelde bağımlı ve bağımsız değişkenler seçilip puanlandırılarak analize tabi tutulmakta, olayın muhtemel sonuçları tahmin edilerek yorumlanmaktadır.

Özellikle kurumsal nitelikli ve büyük ölçekli işletmeler finansal tablo dipnot seviyelerini artırmakta ve dipnotlarında küçük işletmelere nazaran daha çok bilgi sunarak White Noise Etkisine neden olmaktadır (Chalmers ve Godfrey, 2004; Mallin vd., 2004).

İşletmeleri finansal tablolarında gerekenden fazla bilgi sunmaya ve White Noise Etkisi oluşturmaya iten nedenler özetle şu şekildedir (Beattie vd., 2004: 211; Alsaeed, 2006: 485; Singhvi ve Desai, 1971: 129; Watts ve Zimmerman, 1972: 125; Marshall ve Weetman, 2007: 711; Mathuva, 2012: 132):

- İşletmelerin gelişmiş finansal raporlama sistemlerine sahip olmaları ve büyük ölçekli işletmelerin fazla bilgi sunumu için ekstra maliyete katlanmak zorunda kalmamaları,
- Finansal tablolarda fazla bilgi açıklama durumunda işletmelerin alacak oldukları tahmini faydanın yüksek olması,
- Yatırımcıların, küçük ölçekli işletmelerin sektörde rekabet avantajı sağlamak amacıyla önemli bilgileri gizleme eğiliminde olduklarını düşünmeleri,
- Tecrübeli muhasebecilerin hazırlamış oldukları finansal tablolar ve dipnotlarının daha kapsamlı olacağı algısı,
- Büyük ölçekli işletmelerin, kamuda daha fazla göz önünde olmaları nedeniyle, politik maliyetlerini düşürebilmek amacıyla daha fazla bilgi açıklamaları,

➤ Likidite oranları yüksek olan büyük ölçekli işletmelerin finansal tablo dipnot açıklamalarını yatırımcıların gözünde olumlu bir imaj yaratabilmek amacıyla kullanmaları,

➤ Yatırımcı güvenini artırmak amacıyla kârlılık oranları yüksek olan işletmelerin daha fazla bilgi sunmaları ve piyasa fiyatını artırma çabalarıdır.

1.2.5. Aşırı Bilgi ve Karatma Eforu

İşletme içinden ve dışından sağlanan bilgilerin tümü kamuyla paylaşılmasa da bu bilgiler işletme yöneticilerinin ve alınacak örgütsel kararların temelini teşkil etmektedir (Karacabey, 2004: 148). İşletme yöneticileri işletmeye dair tüm kararları sahip oldukları deneyim ve sağladıkları bilgiler bağlamında vermekte ve yoğunlukla işletmelerin muhasebe departmanlarında üretilen bilgileri kullanmaktadırlar (Kaygusuzoğlu ve Uluyol, 2011: 304). Buna rağmen işletme yöneticileri kamuyu aydınlatma süreçlerinde saldırgan kazanç politikalarının benimsenmesi gibi durumlarda işletme dışına bilgi sunmada taraflı bir tutum sergileyebilmekte ancak işletme içi olumlu gelişmeleri kamuya açıklamada gönüllü olabilmektedirler (Fischer ve Verrecchia, 2004: 224).

Hunton vd., (2006) yürütmüş oldukları çalışmada işletmede Chief Executive Officer (CEO) pozisyonundaki yöneticilerin kazanç yönetimi uygulamalarıyla kamuyu daha az aydınlatma yoluna gittiklerini ve bu yolla işletmelerinin hisse senedi fiyatlarını artırarak itibarlarını koruduklarını; kamuyu tam aydınlatma yoluna gitmeleri durumunda ise işletmelerinin hisse senedi fiyatlarının düşmesi nedeniyle itibarlarını yitirdiklerini düşündükleri sonucuna ulaşmışlardır. Bu durumda işletme yöneticilerinin kamuyu aydınlatmadan ziyade işletmenin piyasa değerlerini artırma ve kendi menfaatlerini maksimize etme uğruna işletme bünyelerinde üretilmekte olan bilgileri kişisel hedefleri bağlamında kullandıkları görülmektedir (Hunton vd., 2006: 145). İşte işletme CEO'larının kamuyu aydınlatma kapsamında açıklanan finansal tablo ve dipnotlarında açıklanması gerekenden daha fazla bilgiye yer vererek işletmenin esas durumunu kamufle etmeye yönelik çabaları literatürde Karatma Eforu olarak adlandırılmaktadır (Hermalin ve Weisback, 2007: 198).

Bu bağlamda kamunun aydınlatılmasında temel amacın; yatırımcıların sermaye piyasasındaki menkul kıymetlere yapacakları yatırımlara ilişkin ortaya çıkması muhtemel risklere karşı korunması olduğunu düşünmek doğru bir yaklaşım olmayacaktır. Burada temel amaç; yatırımcıların mevcut fonları ile rasyonel bir biçimde herhangi bir alana

yatırım yapmaları ya da yapmamaları sürecinde ortaya çıkması muhtemel riskleri öngörebilmeleri için ihtiyaç duyacakları bilgileri tam, doğru ve ihtiyaç duydukları zamanda sunarak, bahsi geçen muhtemel risklere karşı bilinçlenmelerini sağlamaktır. Böylelikle yatırımcılar risk ve getiri arasında daha rasyonel bir değerlendirme yapabilecekler, yatırım yapacakları işletmelerin ekonomik faaliyetlerine ve finansal durumlarına ilişkin elde edecekleri bilgilerle ellerinde bulundurdıkları fonları daha etkin biçimde yönetebileceklerdir (Pirgaip, 2004: 4; Kaya, 2001: 18).

1.2.6. Aşırı Bilgi ve Finansal Bilgi Manipülasyonu

Objektiflik kavramı; muhasebe kayıtlarının, işletmelerin gerçek durumlarını yansıtan, hiçbir çıkar grubunun menfaatini gözetmeden tarafsız biçimde düzenlenmiş belgelere dayandırılmasını öngörmektedir. Bu kavram, işletme yöneticileri ya da çalışanlarının kâr/zararı olduğundan daha yüksek ya da düşük göstermeleri, hasılatı ya da giderleri gerçekleşmiş oldukları dönemden farklı dönemlere aktarmaları gibi çeşitli manipülatif uygulamalarla çığnınmekte ve işletmelerin yatırımcılar gözündeki güvenilirliği zedelenmektedir (Cemalcılar ve Önce, 1999: 58).

Enron üst yönetiminin, kötü yönetim sebebiyle zarar etmekte olan işletmeleri yıllar boyunca kârlıymış gibi göstererek yatırımcıları yanıltması konuya ilişkin daha somut bir örnektir. Bu örnekte işletmelerin gerçek durumları açıklanmadığı için işletme ve çevresinde güven problemi oluşmuş, hisse senetlerinin piyasa değeri 90 \$'dan 50 cente kadar gerilemiş, fiktif kâr dağıtımı nedeniyle işletme kaynakları hızla tüketilerek dünyanın en büyük işletmelerinden birinin iflas etmesiyle son bulmuştur (Akdoğan ve Aydın, 1987: 279).

Bu perspektiften bakıldığında kamunun aydınlatılmasında ikincil amacın sermaye piyasalarında güven tahsisinin sağlanması olduğu görülmektedir. Güven tahsisi ile küçük yatırımcılar piyasalarda manipülatif haberler yayılmasını sağlayarak menfaat elde etmeye çalışan taraflara karşı korunmuş olacaklardır. Eğer sağlanması gereken güven tahsis edilemezse küçük yatırımcılar finansal piyasalardan uzak kalacak, bu durum fonların atıl kalmasına sebebiyet verecektir (Stowoloy ve Breton, 2000: 28). Kamunun aydınlatılmasındaki bu amaç ayrıca küçük yatırımcı gruplarının işletmelerin yönetimine hâkim olan gruplarla aynı düzeyde bilgilere sahip olmalarına hizmet etmekte, böylelikle olası asimetrik bilgi problemlerinin de önüne geçmektedir. Ayrıca bu amaçla işletmelere ilişkin iyi haberlerin yanında kötü haberlerin de kamuya açıklanması sağlanmakta ve

işletmelere ilişkin bilgilerin, işletme içi finansal bilgi kullanıcıları tarafından kendilerine menfaat sağlayacak biçimde kullanılmalarını yani içeriden öğrenenlerin ticaretini engellemektedir (Duman, 2011: 99; Kalıpçı Çağırın, 2019: 31; Çelik, 2007: 45).

1.2.7. Aşırı Bilgi ve Finansal Bilgilerin Niteliksel Özellikleri

Finansal tabloların hazırlanmasındaki ana ilkeleri ele alan Kavramsal Çerçeve incelendiğinde; finansal tablolarda yer almakta olan bilgilerin yararlılığını belirleyen niteliksel özelliklerin bu çerçeve kapsamında olduğu görülmektedir. Bu bağlamda bir finansal bilginin faydalı olabilmesi için, ihtiyaca uygun olması ve gerçeğe uygun olarak sunulması gerekmektedir. Burada bahsi geçen finansal bilginin faydası; bu bilginin anlaşılabilir, doğrulanabilir, karşılaştırılabilir ve zamanında sunulmuş olması durumunda artırılmış olmaktadır (Alkan, 2018: 821).

Finansal bilginin sağladığı fayda ile o finansal bilginin kalitesi arasında doğru orantılı bir ilişki mevcuttur. Kaliteli finansal raporlamada bilgilerin tam olarak sunulması da gerekli özellikler arasında yer almaktadır. Bu noktada yüksek kalitedeki finansal raporlar, işletme yönetimleriyle işletme dışı paydaşlar arasındaki bilgi asimetrisinin azaltılmasına katkı sağlamaktadırlar. Bilgi asimetrisinin azalmasıyla birlikte daha yüksek şeffaflıkta finansal raporlar hazırlanmakta, bu sayede belirsizlik ortadan kalmakta ve işletmelerin risk primlerinde de azalış meydana gelmesi sonucunda sermaye maliyetleri de düşük seviyelerde seyretmektedir (Gençoğlu ve Ertan, 2012: 5). Böylelikle işletmeler daha kolay finansman sağlamakta, firma değerleri artmakta ve bu sayede rekabet üstünlüğü elde edebilmektedirler. Başka bir deyişle, finansal raporlamanın kalitesinin, işletmelerin sermaye piyasalarından sağlayacakları getiriyle doğru orantılı, sermaye maliyetiyle de ters orantılı olduğu söylenebilir (Cohen, 2003: 16).

Kaliteli finansal raporlama yapmanın işletmelere sağlayacağı yararlar göz önüne alındığında, işletmelerin en yüksek kalitede raporlar sundukları kabul edilse dahi, bilgilerin elde edilmesi ve sunulmasıyla ilgili maliyetler sebebiyle gerçekte durum bu şekilde vuku bulmamaktadır. Yüksek kaliteli finansal raporlar işletmelerin rakiplerine daha fazla bilgi sağladığından dolayı rekabet açısından bir dezavantaja sebebiyet vermektedir. Dolayısıyla tescil maliyetlerinin değerlemeyle ilgili faydalardan daha yüksek olması hâlinde, işletmelerin daha az miktarlarda bilgi raporlamaları beklenir. Bu durumda finansal raporlamanın kalitesi azalmaktadır (Cohen, 2003: 17). Buna paralel olarak, Wagenhofer (1990)' inde açıklama derecesinin sunulacak olan bilgilerin

içeriğinin, politik maliyetlerinin ve rakiplerin piyasaya girme ihtimalinin etkisi altında olduğunu ortaya koyduğu görülmektedir.

Baiman ve Verrecchia (1996) bilgileri sunmanın maliyetleriyle bu bilgilerden sağlanan faydaları karşılaştırmış oldukları çalışmalarında, sunulmuş olan bilgilerin sermaye maliyetlerini düşürdüğünü, yöneticilerin içeriden bilgilendirilme ile elde ettikleri faydaları azalttığını; bu sebeple yöneticilerin bilgi sunma hususunda ikileme düşüklerini belirtmişlerdir. Başka bir ifade ile, işletmeler bilgi sunmada optimum bilgi düzeyini belirlemeye yoğunlaşmakta ve bu sebeple finansal raporlama kalitesinin düşmesine neden olabilmektedirler. Bunun gibi durumlarda yatırımcıların korunması hususunun önemi daha da artmaktadır.

İhtiyaca Uygunluk

Finansal raporlamanın amacı, yatırımcılar ile borç ve kredi verenlerin, raporlayan işletmelere ilişkin kararlar almalarında, fayda sağlayacak olan finansal bilgileri sunmaktır. Finansal tablolar aracılığıyla aktarılmış olan finansal bilgiler, finansal bilgi kullanıcılarının ihtiyacına uygun olduğu derecede faydalı kabul edilmektedir. Bu bağlamda, ihtiyaca uygun finansal bilgiler, finansal bilgi kullanıcıları tarafından alınacak olan ekonomik kararlarda etkisi bulunan bilgiler olmalıdır.

Temel niteliksel özellikler arasında yer alan “ihtiyaca uygunluk” incelendiğinde; ihtiyaca uygun olan finansal bilginin, finansal bilgi kullanıcıları tarafından verilecek kararlarda fark yaratma gücüne sahip olduğu görülmektedir (Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve, Md. 2.8.)

İşletmeler, finansal durumları ve performanslarına ilişkin bilgileri finansal tablolarında sunmakta ve bu yolla finansal bilgi kullanıcılarına iletmektedirler. Kavramsal Çerçeve’ye göre, finansal tablolarda etkin bir iletişim, bilgilerin ihtiyaca uygun olmalarını sağlamakta ve böylelikle bahsi geçen bu bilgilerin anlaşılabilirlik ve karşılaştırılabilirlik düzeylerini artırmaktadır. Bahsi geçen finansal bilgi, finansal bilgi kullanıcılarının gelecek hakkında tahminlerde bulunmalarında girdi olarak kullanılabilir, tahmin değerine sahip olduğu söylenebilir. Finansal bilginin tahmin değerine sahip olabilmesi için bir tahminin veya öngörünün var olması gerekmektedir. Sonuç olarak tahmin değeri bulunan finansal bilginin, finansal bilgi kullanıcıları tarafından tahminde bulunulurken kullanıldığı söylenebilir (Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve, Md. 2.9).

Önemlilik

Önemlilik kavramı ülkemizde 26 Aralık 1992 tarihli Resmi Gazete’de yayınlanmış olup yürürlüğe giren birinci muhasebe sistemi uygulama genel tebliğiyle birlikte muhasebenin temel kavramları arasında kendisine yer bulmuştur. Önemlilik kavramı; bir hesap kaleminin ya da finansal nitelikli bir olayın değerinin finansal tablolara bakılarak yapılacak olan değerlemeler ve verilecek olan kararları etkileyebilecek düzeyde olması anlamı taşımaktadır (Tetik, 1997: 155-156). Erdoğan (2006) muhasebe açısından önemlilik olgusunu; finansal tabloların sunulması sürecinde eksik kalmış ya da yanlış bir şekilde beyan edilmiş olan bir kalem ya da açıklamanın, finansal tabloları baz alarak ekonomik kararlar alacak olan bilgi kullanıcılarının alacak oldukları bu kararları etkileyebilecek düzeyde olması olarak tanımlamıştır. Görüldüğü gibi önemlilik olgusu literatürde, finansal tablolarda yapılan yanlışlıkların finansal bilgi kullanıcılarının alacakları kararları etkileme olasılığı olarak yer bulmuştur. Söz konusu olan yanlışlık şayet finansal tablo kullanıcılarının alacakları kararlar üzerinde olumsuz etkilere sahipse bahsi geçen yanlışlık önemli olarak kabul edilirken, aksine bu kararlar üzerinde bir etki sahibi değilse önemsiz olduğu kabul edilmektedir (İnaltong ve Taş, 2015: 76).

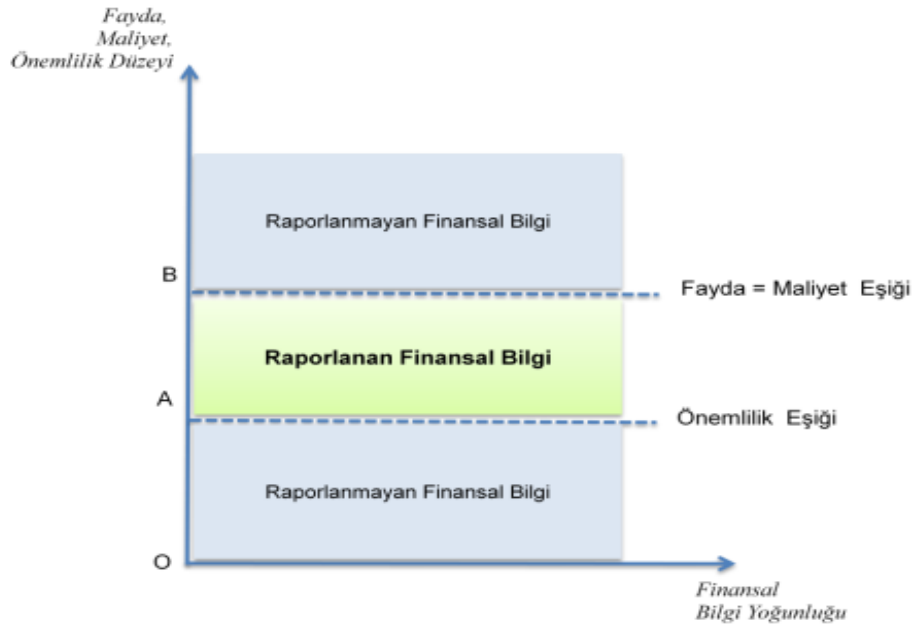
Kavramsal Çerçeve uyarınca bilgilerin verilmemiş, yanlış verilmiş ya da gizlenmiş olmasının, finansal bilgi kullanıcılarının verecekleri kararları etkilemesi bekleniyorsa, bu bilgi önemli sayılmaktadır (Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve, Md. 2.11). Özetle Kavramsal Çerçeve bağlamında finansal tablolarda yer alan bilgiler, bu bilgilere bakarak karar verecek olan yatırımcıların yatırım kararlarını etkiliyorsa önemlidir denilebilir. Bahsi geçen bu bilgiler dışında kalanlar ise; aşırı bilgi olarak nitelendirilebilmektedir.

Finansal bilgilerin raporlanması sürecinde bilgi kullanıcılarına sunulacak olan bilgilerin kapsamının en iyi şekilde belirlenmesine yarayan kriterler; maliyet etkenliği ile önemlilik kriteridir (Cemalcılar ve Önce, 1999: 34). Fakat finansal bilgilerin taşınması gerekli olan niteliksel özellikleri yeniden belirleyen yeni Kavramsal Çerçeve’de bahsi geçen bu kriterlerden maliyet etkenliğine değinilirken, önemlilik ilkesine bu kavramla birlikte yer verilmediği görülmektedir. Oysaki finansal raporlar aracılığıyla finansal bilgi kullanıcılarına sunulacak olan bilgilerin kapsamının belirlenmesinde, önemlilik ilkesinin maliyet etkenliği ile birlikte değerlendirilmesi gerekmektedir. Çünkü maliyet etkenliği kriteri, raporlaması yapılacak olan finansal bilgilerin seçilmesinde; maliyetin faydaya

eşitlendiği durumla finansal raporlarda yer verilecek bilgilere bir üst sınır getirmekte iken, önemlilik ilkesi ise finansal bilgilerin bahsi geçen finansal raporlarda yer almalarına engel teşkil eden bir alt sınır getirmektedir. Başka bir deyişle, bir işletmenin finansal raporları aracılığıyla finansal bilgi kullanıcılarına ileteceği bilgilerin kapsamı, bu bilgilerin önemliliği ve maliyet etkenliği kriterlerinin fonksiyonu olmaktadır (Nelsen, 2011: 26).

Şekil 4’te, yatay eksen finansal bilgilerin yoğunluğunu gösterirken, dikey eksen finansal bilgilerin fayda, maliyet ve önemlilik düzeylerine karşılık gelmektedir. Orijin noktasında raporlaması yapılan herhangi bir finansal bilgi bulunmaması dolayısıyla bu noktada raporlama yapan işletmeler için herhangi bir maliyet ya da fayda meydana gelmesi de söz konusu değildir. OA aralığı bilginin raporlanabilmesi için kabul edilen eşik noktasıdır. Bu eşik noktası, altında kalan bilgilerin raporlanmasını engellemekte ve üzerinde yer alan bilgilerin raporlanmasını sağlamaktadır. OA eşik noktasının üzerinde önemli olarak nitelendirilen finansal bilgilerin, bu bilgilerin maliyetinin faydası ile eşitlenmeye başladığı nokta olan OB eşğine gelene kadar raporlanması gerekmektedir. Çünkü OB eşik noktasının üzerinde, bilgileri sunmanın maliyetleri, bu bilgilerin sunumuyla elde edilecek olan faydayı aşmaktadır (Özdemir, 2011: 26).

Finansal raporlarda yer verilecek olan finansal bilgilerin seçimine ilişkin bahsi geçen ilişki Şekil 4’teki gibidir (Özdemir, 2011: 26):

Şekil 4: Raporlanacak Finansal Bilginin Seçimi

Gerçeğe Uygun Sunum

Kavramsal Çerçeve uyarınca finansal bilginin, finansal bilgi kullanıcılarına fayda sağlayabilmesi için finansal nitelikli olayları “gerçeğe uygun” biçimde sunulması (Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve, Md. 2.12) ve gerçeğe uygun sunumun tam olarak gerçekleşmesi için de yapılan sunumun ayrıca tam, hatasız ve tarafsız olarak yapılması gereklidir (Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve, Md. 2.14).

Tam bir sunum; finansal tablo kullanıcılarının sunulan olayları anlayabilmeleri için gereken bütün bilgileri içermektedir. Örneğin, bir varlık grubuyla ilgili tam bir sunum, bu varlık grubunda yer almakta olan varlıkların niteliklerinin tanımlanmasını, rakamsal olarak ifade edilmesini ve bu rakamsal ifadelerin neyi temsil ettiğini içermektedir (Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve, Md. 2.15).

Tarafsız sunum; finansal bilgi seçimi ve sunumunda tarafsızlığın bulunmadığı sunum tipidir. Tarafsız olarak sunulan bilgi, spesifik bir amaca hizmet etmeyen ya da paydaşların davranışları üzerinde bir etkiye sahip olmayan bilgi olmamakla birlikte bilgi kullanıcılarının alacakları kararlarda etki sahibidir (Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve, Md. 2.16). Bu noktada finansal bilgilerin tarafsızlık özelliğine sahip olması, bu bilgilerin yatırımcıların verecekleri yatırım kararları üzerinde etkili olduğunu göstermektedir. Bu perspektiften bakıldığında tarafsızlık özelliğine sahip olmayan bilgilerin aşırı bilgi kapsamında yer aldığı söylenebilir.

Hatasız sunum; ekonomik olayların tanımlanmalarında hataların bulunmaması ve raporlanan bilginin elde edilmesi sürecinde hatasız olarak seçilmiş olmaları anlamı taşımaktadır. Bu noktada hatasız bir sunum, her bakımdan tam ve kusursuz bir doğruluk anlamı taşımamaktadır (Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve, Md. 2.19).

Kavramsal Çerçeve niteliksel özelliklerin uygulanması konusunda bilgilerin bilgi kullanıcılarına fayda sağlayabilmeleri için hem uygun olmaları hem de bilgi kullanıcılarına sunmayı amaçladıkları hususları gerçeğe uygun olarak sunmaları gerektiğini bildirmektedir. Sonuç olarak ihtiyaca uygunluk niteliği taşımayan bilgilerin gerçeğe uygun biçimde sunulmuş olmaları ya da ihtiyaca uygun olan bilgilerin gerçeğe uygun olmayan bir biçimde sunulmuş olmaları bilgi kullanıcılarının doğru karar vermelerine yardımcı olmayacaktır (Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve, Md. 2.21).

Temel Niteliksel Özelliklerin Uygulanması

Temel niteliksel özelliklerin uygulanmasında sürecin en etkin ve en verimli şekilde işleyebilmesi için öncelikli olarak, raporlayan işletmenin finansal bilgilerini kullanan bilgi kullanıcılarına fayda sağlaması muhtemel bir ekonomik işleme ait olan bilgiler tespit edilir. İkinci olarak, bahsi geçen ekonomik işleme ait olan ve ihtiyaca uygunluk kriterini en çok karşılayan bilgi türü, son olarak da bahsi geçen bilginin mevcut olup olmadığı ile ekonomik işlemin gerçeğe uygun olarak sunulup sunulmadığı belirlenmektedir. Şayet ki bilgi sayılan bu niteliklere sahip ise, Kavramsal Çerçeve gereği temel niteliksel özellikleri yerine getirme sürecinin tamamlandığı anlamına gelmektedir (Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve, Md. 2.22). Bahsi geçen bu bilgi temel niteliksel özelliklere sahip olması nedeniyle yatırımcıların verecekleri yatırım kararları üzerinde etkili olabilecektir. Eğer bilgi temel niteliksel özelliklere sahip değilse; süreç bir sonraki ihtiyaca uygunluk kriterine en uygun olan bilgi türü belirlenerek tekrar edilecektir. Bu bağlamda temel niteliksel özelliklere sahip olmayan bilgilerin yatırımcıların verecekleri yatırım kararları üzerinde de bir etkiye sahip olmayacağı ve bu bilgilerin aşırı bilgi kapsamında değerlendirilebileceği söylenebilir.

Finansal Tablolara Alma Süreci

Kavramsal Çerçeve’de finansal bilgilerin finansal tablolara alınma süreci; finansal tablo unsurları arasında olan varlıklar, yükümlülükler, özkaynaklar, gelirler veya giderler kapsamında yer alan bir kalemin, finansal durum tablosuna ya da finansal performans tablosu içeriğine alınması olarak tanımlanmaktadır. Bahsi geçen varlıklar, yükümlülükler ya da özkaynaklar kalemlerinin finansal durum tablosuna yansıtılmış olan tutarına ise “defter değeri” denilmektedir (Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve, Md. 5.2).

Bir kalemin finansal tablolara alınması, başka kalem ya da kalemlerin finansal tablolara alınmasını ya da finansal tablo dışı bırakılmasını gerekli kıldığı için finansal tabloların birbirleri ile bağlantılı oldukları bilinmektedir. Örneğin bir gelirin finansal tablolar kapsamında yer alması; bir varlığın ilk kez finansal tablolara dâhil edilmesi ya da bir yükümlülüğün finansal tablo dışı bırakılmasıyla eş zamanlı olarak gerçekleşirken; giderlerin finansal tablolara alınmasıysa bir yükümlülüğün ilk kez finansal tablolar kapsamına alınması ile ya da bir varlığın defter değerinde azalma ile eş zamanlı gerçekleşmektedir (Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve, Md. 5.4).

Finansal Tablolara Alma Kriterleri

Kavramsal Çerçeve bağlamında finansal tablolara alma kriterleri incelendiğinde; yalnızca varlıklar, yükümlülükler veya özkaynaklar tanımlarına uyan kalemlerin finansal durum tablosu kapsamına alınmakta olduğu görülmektedir. Benzer biçimde, yalnızca gelir veya gider tanımlarına uyan kalemler finansal performans tablosu kapsamına alınmaktadır. Fakat bahsi geçen unsurlardan birisinin tanımına uyan her kalem de finansal tablolara dâhil edilmemektedir (Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve, Md. 5.6). Sayılan unsurlardan birisinin kapsamına giren bir kalemin finansal tablolara alınmaması, finansal durum tablosunun ve finansal performans tablosunun eksik ve yetersiz kalmalarına sebebiyet verebilmektedir, bu durum paydaşlar için faydalı olabilecek bilgilerin finansal tabloların dışında kalmasıyla sonuçlanabilmektedir. Bunun yanında da birtakım durumlarda, sayılan unsurlardan birisinin tanımına uyan bazı kalemlerin finansal tablolara alınması faydalı bilgi sağlamayabilir.

Bir varlığın ya da bir yükümlülüğün finansal tablolara dâhil edilmesi ancak bahsi geçen varlık ya da yükümlülük ile bu varlık ve yükümlülüklerin karşılığında ortaya çıkmış bir gelirden, giderden veya özkaynaktaki değişikliğin finansal tablolara alınması durumu finansal tablo kullanıcısı olan kesimlere fayda sunacak bilgi sunuyorsa mümkün olabilmektedir. Örneğin; varlıklar, yükümlülükler ve bu varlık ve yükümlülükler karşılığında ortaya çıkmış olan bir gelirden, giderden ya da özkaynaktaki değişikliğe ilişkin ihtiyaca uygun bilgi ve varlıklar ya da yükümlülüklerle bu varlıklar ve yükümlülükler karşılığında ortaya çıkmış bir gelirden, giderden ya da özkaynaktaki değişikliğin gerçeğe uygun sunumu gibi (Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve, Md. 5.7). Kavramsal Çerçeve’de bahsi geçen bu faydalı bilgi; yatırımcıların işletmelerin finansal tablolarına bakarak verecekleri yatırım kararları üzerinde etkisi bulunan bilgi olarak değerlendirilebilir. Aynı kapsamda Kavramsal Çerçeve bağlamında faydalı bilgi olarak nitelendirilmeyen bilgilerin aşırı bilgi kapsamına girdiği de söylenebilir.

Gerçeğe Uygun Değer

Finansal raporların, işletmelerin yöneticileri ve işletmelerle ilişkili taraflar arasındaki bilgi asimetrisinin azaltılması hususunda büyük pay sahibi olduğu bilinen bir gerçektir. Finansal bilgi kullanıcıları, işletmelerin finansal yapılarına ilişkin bilgi sahibi olmak ve bu bilgileri baz alarak gelecek hakkında tahminlerde bulunmak için finansal raporlara ihtiyaç duymaktadırlar. Özellikle 2008 yılında yaşanan finansal kriz öncesi,

finansal raporların şeffaflık düzeylerinin artacağı ve finansal bilgi kullanıcılarına daha fazla fayda sağlayacağı öngörüsü ile finansal varlıkların gerçeğe uygun değerle ölçülmesi düşüncesinin yerleşmeye başladığı görülmektedir (Gürkan, 2014: 66).

Finansal tablolarda yer alan bilgileri kullanarak karar verecek olan yatırımcılar perspektifinden bakıldığında “gerçeğe uygun değer” olgusu büyük bir önem arz etmektedir. Kavramsal Çerçeve’de gerçeğe uygun değer; ölçüm tarihinde piyasa katılımcılarının arasındaki bir işlemde, bir varlığın satışından elde edilebilecek veya bir yükümlülüğün devredilmesinde ödenecek fiyat olarak tanımlanmaktadır (Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve, Md. 6.12).

Hem yenilenen hem de yeni yayımlanmış olan standartlara bakıldığında, standart belirleyici kuruluşların tarihi maliyete dayanan finansal raporlama sisteminden gerçeğe uygun değere dayanan finansal raporlama sistemine yöneldikleri görülmektedir. Bahsi geçen bu yönelimin temel sebebi olarak finansal bilgi kullanıcılarının her geçen gün daha fazla ihtiyaca uygun bilgi talep etmeleri gösterilebilir (Zyla, 2010: 1).

Ölçüm Esası Seçilirken Dikkate Alınması Gereken Faktörler

Bir ölçüm esası bağlamında sağlanan bilgilerin finansal tablo kullanıcısı olan paydaşlara faydalı olması gerekmektedir. Bunun için sunulacak olan bilgilerin ihtiyaca uygun olması, sunacağı hususları gerçeğe uygun biçimde sunması gerekmektedir. Bununla birlikte bu bilgilerin karşılaştırılabilir, doğrulanabilir, anlaşılabilir ve zamanında sunulmuş olması gerekmektedir (Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve, Md. 6.44).

İletişim Araçları Olarak Sunum ve Açıklama

Finansal raporları hazırlayan ve kullanan tarafların, bahsi geçen bu raporların önem arz eden bir iletişim aracı olduğu konusunda ortak görüşe sahip oldukları görülmektedir çünkü bu raporları hazırlayan taraflar kendileriyle ilgili birtakım öyküler anlatmayı, finansal bilgi kullanıcıları da bu öyküleri duymayı istemektedirler. Fakat son dönemlerde UMSK, finansal tablolarda yapılmış olan açıklamalarla ilgili olarak paydaşların sağladıkları geri bildirimler göz önüne alındığında, bahsi geçen bu iki grubun beklentilerinin karşılanamadığını belirtmiştir (Financial Reporting Disclosure Feedback Statement, 2013).

Raporlayan işletmeler; varlıklarına, yükümlülüklerine, özkaynaklarına, gelir ve giderlerine ilişkin bilgileri, finansal tablolarında sunarak açıklamaktadırlar. Finansal

tablolarda yer alan bilgilerin etkili bir şekilde iletilmesi, bu bilgilerin ihtiyaca uygunluğunu artırmakta ve işletmelerin bahsi geçen unsurları gerçeğe uygun olarak sunmalarına katkıda bulunmaktadır. Ayrıca finansal tablolarda yer alan bilgilerin anlaşılabilirliklerinin ve karşılaştırılabilirliklerinin artmasını sağlamaktadır. Finansal tablolarda sunulan bilgilerin etkili bir şekilde iletilmesi; kurallara odaklanılmasından çok sunum ve açıklama amaçları ile ilkelerine odaklanılmasını, bilgilerle benzer kalemlerin gruplandırılarak, benzer nitelikte olmayan kalemlerin ayrı biçimde sınıflandırılmasını, bilgilerin gereksiz ayrıntıların gölgesinde kalmayacak biçimde toplulaştırılmasını gerektirmektedir (Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve, Md. 7.1- 7.2).

Finansal bilgilerin etkin bir iletişim kullanılarak sunulmuş olmasının finansal tabloları daha anlaşılır kılması hususu, asli bilgi kullanıcılarından bilhassa mevcut ve potansiyel yatırımcıların, bu bilgilerden hangilerinin faydalı olduğunu anlamalarına ve işletmelerin finansal tablolarının dipnotları arasında bağlantı kurmalarına katkı sağlamaktadır. İşletmelerin yatırımcıları için hangi bilgilerin ihtiyaca uygun olduğunu belirlemeleri, bu bilgileri uygun biçimde önceliklendirmeleri, açık ve yalın bir biçimde sunmaları hâlinde finansal tabloların paydaşlar tarafından anlaşılması kolaylaşacaktır. Bu durum, yatırımcılar için fayda sağlayacak olan ek bilgilerin sunulmasını ve önem taşımayan bilgilerin finansal raporlarda yer almamasını gerektirse de yatırımcıların verecekleri yatırım kararlarını olumlu yönde etkileme ihtimali bulunduğundan dolayı işletmeler açısından daha düşük tutarda bir sermaye maliyeti anlamı taşıyacaktır (IFRS Annual European Conference, 2016).

Sunum ve Açıklama Amaçları ve İlkeleri

Finansal tablolarda paydaşların kullanımına sunulacak olan bilgilerin etkin bir şekilde sunulmasını sağlamak amacıyla standartlarda yer alan sunum ve açıklamalara ilişkin hükümler geliştirilmiştir (Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve, Md. 7.4).

Standartlarda sunum ve açıklamaya ilişkin amaçlara yer verilmesi, finansal tablolarla sağlanacak olan etkili iletişimi desteklemektedir. Çünkü bu amaçlar işletmelerin faydalı olan bilgileri belirlemelerine ve bahsi geçen bu bilgileri paydaşlara en etkili biçimde nasıl iletebilecekleri hususunda karar almalarına yardımcı olmaktadır (Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve, Md. 7.6). Ayrıca finansal tabloların farklı kısımlarında aynı bilgilerin tekrar mükerrer verilmiş olması genelde gereksiz kabul

edilmekte ve finansal tabloların anlaşılabilirliğini düşürerek, bu finansal tablolarda yer alan aşırı bilgiyi artırabilmektedir.

UMSK Başkanı Hoogervorst, asli kullanıcılar arasında tanımlanmış olan yatırımcıların son dönemlerde UMSK'ye, işletmelerin sundukları finansal raporlardan faydalı bilgileri belirlemenin kendileri için hayli zor ve zaman almakta olduğu geri bildiriminde bulundukları yönünde bir açıklama yapmıştır. Bahsi geçen bu geri bildirimlerde yatırımcıların, piyasalarda meydana gelen hızlı değişimler paralelinde bilgi kullanıcılarının sürekli olarak artmakta olan bilgi ihtiyaçlarını karşılayabilecek düzeydeki finansal bilgilerin mevcut olmaması ve ihtiyaca uygun olmadıkları açıkça görülmesine karşın standardize edilmiş, basmakalıp dipnot açıklamalarının sunulması sebebiyle finansal tablolardaki bilgilerin faydalı olmadığını düşündüklerini belirttikleri görülmektedir. Bu geri bildirimler sonrasında UMSK, 2013 yılının Ocak ayında 2013-Discussion Forum olarak adlandırılan bir tartışma forumu düzenlemiş ve bu durumun sebeplerini araştırmayı amaçlamıştır. Finansal tabloları hazırlayan taraflar, finansal tablo kullanıcıları, standart koyucular, bağımsız denetçiler ve düzenleyici kuruluşlardan oluşan forumda üç adet sorun tespit edilmiştir. Bu sorunlar (Sultanoğlu, 2020: 231):

- İhtiyaca uygun nitelikteki bilgilerin yetersiz olması,
- Fazlaca sayıda ihtiyaca uygun olmayan bilgiler sunuluyor olması,
- Sunulan bilgilerin ilgililerine etkili bir şekilde iletilememiş olmasıdır.

İhtiyaca uygun nitelikteki bilgilerin yetersiz olması; rasyonel olmayan yatırım ya da borçlanma kararlarının alınmasına sebebiyet verebilir. Fazla sayıda ihtiyaca uygun olmayan bilgi sunuluyor olması; ihtiyaca uygun olan bilgilerin gizlenmesi ve finansal tabloların anlaşılabilirliğinin azalmasına neden olabilir. Sunulan bilgilerin ilgililerine etkili bir şekilde iletilememesi ise aynı şekilde finansal tabloların anlaşılabilirliği üzerinde olumsuz etki gösterebilir.

UMSK yukarıda bahsi geçen bu üç önemli sorunu “Açıklama Sorunu” (Disclosure Problem) olarak tanımlamıştır. Finansal tablolarda yer alan açıklamaların etkinliğinin artırılması ve işletmelerin finansal tablolarını düzenlerken daha iyi muhakeme yapmalarına katkı sağlamak amacıyla birtakım alt projelerden meydana gelen Açıklama İnisiyatifi Projesi’ni (Disclosure Initiative) uygulamaya koymuştur. Açıklama İnisiyatifi Projesi’nin temel hedefi, dipnotlarla ilgili olarak hangi hususların geliştirilmesi

gerektiğini belirterek, UFRS’lerde yeni birtakım açıklama ilkeleri oluşturmak ve mevcut standartlarda yer alan açıklama ilkelerinin tekrar gözden geçirilerek yenilenmesini sağlamaktır. Bu bağlamda UMSK’nin bu uygulamalarla şunları hedeflediğini söylemek mümkündür (IFRS Agenda Paper 11A, 2018):

- İşletmelerin daha sağlıklı kararlar vermelerini sağlamak,
- Finansal nitelikteki bilgilerin, finansal bilgi kullanıcılarına daha etkin ve verimli bir şekilde ulaştırılmasına katkıda bulunmak,
- Finansal tablolarda yer alan açıklamaların özellikle asli kullanıcılar için etkinliğini artırmak,
- Standartlarda bulunan mevcut açıklama hükümlerinin iyileştirilebilmesi için rehberler hazırlamaktır.

1.2.8. Aşırı Bilgi ve Türkiye Muhasebe Standartları 1- Finansal Tabloların Sunuluşu Standardı

Finansal tablolar, işletmelerin finansal durumlarını, finansal performanslarını ve nakit akışlarını gerçeğe uygun bir biçimde sunmaktadır.

Gerçeğe Uygun Sunum

Gerçeğe uygun sunum; işlemlerin, olayların ve koşulların etkilerinin; varlıklarla, yükümlülüklerle, gelirlerle ve giderlerle ilgili Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve’de yer almakta olan tanımlarla ve finansal tablolara alınma kriterlerine uyularak gerçeğe uygun bir biçimde gösterilmesini gerektirmektedir. TFRS’lerin uygulanması ile gerekiyorsa ek açıklamaların yapılmasıyla gerçeğe uygun sunuma uyan finansal tabloların oluşturulacağı varsayılmaktadır. Finansal tablolarını TFRS’lerle uyumlu olarak hazırlayan işletmeler, bahsi geçen uyumu koşulsuz, şartsız ve açık bir biçimde dipnotlarında belirtmektedirler. Ayrıca işletmeler, TFRS’lerin bütün hükümleriyle uyumlu olmadıkça, finansal tablolarının TFRS’lerle uyumlu olduğunu iddia edememektedirler (TMS 1, Md.16).

Bilginin iletişimi sağlanırken asli kullanıcılar üzerindeki etkisi, sunulması gereken bilgilerin ihmal edilmesi ya da yanlış sunulması durumunda ortaya çıkan sonuca benzer özellikte bir etkiye sebep oluyorsa, bahsi geçen bilgiler üstü kapalı ya da anlaşılması zor biçimde sunulmuş olmaktadır. KGK bu tipteki bilgileri “gizlenmiş” ifadesiyle tanımlamaktadır.

Aşağıda önemli bilgilerin gizlenmesi sonucuna yol açan durumlara örnekler yer almaktadır (TMS 1, Md.19):

- Önemli nitelikteki kalemlerle, işlemlerle ya da diğer olaylarla ilgili olan bilgilerin finansal tablolarda açıklanmalarında belirsiz bir dilin kullanılmış olması,
- Önemli nitelikteki bir kalem, işlem ya da diğer olaylara ilişkin bilgilerin finansal tabloların farklı bölümlerine dağıtılmış olması,
- Birbirleriyle benzer özellik taşımayan kalemler ile finansal nitelikli olayların, uygun olmayan bir biçimde bir araya toplanmış olması,
- Birbiriyle benzer nitelikteki kalem, işlem ya da diğer olayların, uygun olmayan bir biçimde ayrılmış olması,
- Önemli olan bilgilerin önemsiz olan bilgiler ile örtülerek, hangi bilgilerin önemli olduğunun belirsiz olması sonucunda asli kullanıcıların hangi bilgilerin önemli olduğunu belirleyememeleri ve finansal tabloların anlaşılabilirliğinin azalmış olmasıdır.

Önemlilik ve Birleştirme

İşletmeler, uygun nitelikte olmayan muhasebe politikalarını paydaşlarına açıklama, dipnotlar ya da diğer açıklamalar ile uygun bir hâle getiremezler (TMS 1, Md.19). Ayrıca benzer nitelikteki kalemlerden meydana gelen önemli sınıfları ayrı bir biçimde; nitelikleri ve fonksiyonları itibariyle farklı sayılan kalemleri, önemsiz sayılmadıkları müddetçe ayrı biçimde sunmaktadırlar (TMS 1, Md.30).

Bilindiği üzere finansal tablolar, nitelikleri ya da fonksiyonları itibariyle aynı sınıflar kapsamında bir araya getirilmiş olan çok sayıdaki işlemlerin ve olayların bazı işlemlere tabi tutulması sonucu oluşturulmaktadır. Birleştirme ve sınıflandırma sürecinin en son aşaması, finansal tablo kalemlerini meydana getiren özetlenmiş ve sınıflandırılmış olan verilerin sunumu aşamasıdır. Şayet bir kalem yalnız başına önemli sayılmıyorsa, bahsi geçen bu kalem finansal tablolarda ya da bu tabloların dipnotlarında bulunan diğer kalemler ile birleştirilmektedir. Ayrıca finansal tablolarda ayrı olarak sunulması gerekecek derece önemli bulunmayan bir kalemin, finansal tablo dipnotlarında ayrı bir biçimde sunulması gerekebilmektedir (TMS 1, Md.30A). İşletmeler, bu standardı ya da diğer TFRS'leri uygularlarken, ilişkili bütün koşulları ve durumları göz önüne alarak, finansal tablo dipnotları da dâhil olmak üzere finansal tablolarda yer alan bilgileri nasıl

birleştireceklerine karar verirler. İşletmeler, önemli sayılan bilgileri önemsiz kabul edilen bilgilerle anlaşılmaz hâle getirmek suretiyle ya da farklı niteliklere ve fonksiyonlara sahip olan ve önemli sayılan kalemleri birleştirmek suretiyle finansal tabloların anlaşılabilirliğini azaltamazlar (TMS 1, Md.31).

Muhasebe Politikalarında Değişiklikler

Bazı TFRS'lerle, finansal tablolarda ve bu finansal tabloların dipnotlarında sunulması gerekli olan bilgiler belirlenmektedir. Bir TFRS uyarınca yapılması zorunlu kılınmış olan bir açıklama ile elde edilen bir bilginin önemsiz olması hâlinde, işletmelerin bahsi geçen bu açıklamayı sunmaları gerekmemektedir. TFRS'lerdeki bazı hükümler kapsamında finansal tablo kullanıcılarının belirli birtakım işlem, olay ve koşulların işletmelerin finansal durumlarıyla finansal performansları üzerinde yarattıkları etkileri anlayabilmeleri noktasında yetersiz kalmaktadır. Bu durumda işletmeler ayrıca birtakım ek açıklamalar sunmalarının gerekli olup olmadığını değerlendirmektedirler. Standartta bahsi geçen önemli bilgi, finansal tablolarda yer alan bilgileri kullanarak finansal bir karar alacak olan finansal bilgi kullanıcılarının bu kararları üzerinde etkisi bulunan bilgidir. Yani eğer finansal tablolarda yer alan bir bilgi bu tablolardaki bilgi ışığında karar verecek olan bir yatırımcının yatırım kararını etkiliyorsa önemlidir. Eğer bahsi geçen yatırım kararı üzerinde herhangi bir etkiye sahip değilse aşırı bilgi olarak nitelendirilebilir.

Özetle TMS 1, işletmelerin uygulamakta oldukları bir muhasebe politikasını değiştirmeleri ya da ortaya çıkmış olan bir hatayı düzeltmeleri gibi durumlarda karşılaştırmalı bilgiler üzerinde yapmaları gerekli olan düzeltmeleri belirlemektedir. Bahsi geçen düzeltmeler standartça emredildiği için işletmelerin buna uymaları gerekmektedir. Bu sebeple yapılması gereken bu düzeltme ve değişiklikler yatırımcıların alacakları yatırım kararları üzerinde etkili olabileceği için aşırı bilgi kapsamına girmemektedir.

Finansal Durum Tablosunda Sunulacak Bilgiler

TMS 1 uyarınca finansal durum tablosunda; maddi duran varlıklar, yatırım amaçlı gayrimenkuller, maddi olmayan duran varlıklar, finansal varlıklar, özkaynak yöntemi kullanılarak muhasebeleştirilen yatırımlar, TMS 41 Tarımsal Faaliyetler kapsamındaki canlı varlıklar, stoklar, ticari ve diğer alacaklar, nakit ve nakit benzerleri, ticari ve diğer borçlar, karşılıklar, finansal yükümlülükler gibi kalemlere yer verilmektedir (TMS 1, Md.54).

İşletmenin Finansal Durum Tablosunda, Özkaynak Değişim Tablosunda ya da Dipnotlarda Açıklaması Gereken Bilgiler

Standart gereği işletmeler finansal durum tablosu, özkaynak değişim tablosu ya da bu tabloların dipnotlarında yapacakları açıklamalarda; sermayelerini temsil eden her bir pay sınıfı için kayıtlı sermayeyi oluşturan pay sayısı, ihraç edilmiş ve tamamı ödenmiş pay sayısı ile ihraç edilmiş fakat tamamı ödenmemiş olan pay sayısı, pay başına nominal değer ya da payların nominal değeri yoksa bu durum, dönem başında ve dönem sonundaki pay sayısının mutabakatı, temettü dağıtımı ve sermayenin geri ödenmesindeki sınırlamalar da dâhil olmak üzere, bahsi geçen paylara ilişkin hak, imtiyaz ve kısıtlamalar, işletmenin kendi, bağlı ortaklıkları ya da iştiraklerince elde bulundurulmuş paylar ve işletmenin pay satışı amacıyla opsiyon ve sözleşmeler dahilinde ihraç etmek için bulundurduğu paylarla bunların şart ve tutarları ile özkaynaktaki yedeklerin her birisinin nitelik ve amaçlarına ilişkin açıklamalar gibi hususları sunmaktadırlar (TMS 1, Md. 79).

Standart uyarınca işletmelerin finansal durum tablolarında sunmaları gerekenler dışında kalan bilgiler aşırı bilgi olarak nitelendirilebilir. Çünkü yatırımcıların verecekleri yatırım kararları üzerinde bu bilgilerin herhangi bir etkisi olmayacaktır.

Kâr veya Zarar ve Diğer Kapsamlı Gelir Tablosu

Standart kapsamlı gelir tablosunda sunulması gereken bilgilere de değinmiştir. Bu kapsamda kâr veya zarar ile kapsamlı gelir tablosunda, kâr veya zarar ve diğer kapsamlı gelir kısımlarına ek olarak kâr veya zarar, toplam diğer kapsamlı gelir, kâr veya zarar ve diğer kapsamlı gelirin toplamından oluşan döneme ilişkin kapsamlı gelir sunulmaktadır (TMS 1, Md. 81A).

İşletmelerin ayrıca bir kâr veya zarar tablosu sunmaları hâlinde, kapsamlı gelirin sunulmakta olduğu finansal tabloda kâr veya zarar kısmı gösterilmemektedir. İşletmeler kâr veya zarar ve diğer kapsamlı gelir kısımlarının yanında döneme ilişkin kâr veya zarar ve diğer kapsamlı gelirin dağılımını göstermekte olan fakat kontrol gücü bulunmayan payların ve ana ortaklık sahiplerinin paylarına düşmekte olan döneme ilişkin kâr veya zarar ile kapsamlı gelir kalemlerini sunmaktadırlar (TMS 1, Md. 81B).

Kâr veya Zarar Bölümünde ya da Kâr veya Zarar Tablosunda Sunulacak Bölümler

TMS 1 uyarınca, işletmelerin kâr veya zarar ve diğer kapsamlı gelir tablolarında, kâr veya zarar ve diğer kapsamlı gelir bölümlerinin yanı sıra kâr veya zarar, toplam diğer

kapsamlı gelir ve kâr veya zarar ve diğer kapsamlı gelirin toplamından oluşan döneme ilişkin kapsamlı gelirin sunulmuş olması gereklidir. Bu bağlamda, kâr veya zarar tablosunda bu kalemlere ilişkin tutarların sunulmuş olması yeterli olduğu için, işletmeler ara toplamlara ihtiyaç duymamakta ya da bu toplamları açıklamayı tercih etmeyebilmektedirler. Fakat TMS 1’de bu hususa yönelik olarak spesifik hükümlerin yer almaması, ara toplamları açıklamayı tercih etmiş olan ve aynı sektörde faaliyet gösteren işletmelerin yaptıkları hesaplamaların ve bunların sunumlarının birbirinden farklı olmasına sebebiyet vermektedir. Başka bir ifadeyle, kâr veya zarar tablosunda yer alan ara toplamların farklı işletmeler tarafından farklı biçimlerde tanımlanması, finansal tablo kullanıcılarının bu bilgileri anlamalarını zorlaştırmaktadır (Akdoğan ve Sultanoğlu, 2018: 653).

1.2.9. Aşırı Bilgi ve Finansal Tablo Dipnotları

Tam bir finansal tablolar setinin unsurlarından önemli muhasebe politikalarını ve diğer açıklayıcı bilgileri içermekte olan dipnotlar; finansal durum tablosunda, kâr veya zarar ve diğer kapsamlı gelir tablosunda, özkaynak değişim tablosunda ve nakit akış tablosunda sunulan bilgilere ek olarak açıklanmış olan bilgileri içermektedirler. Dipnotlar, bahsi geçen bu finansal tablolarda sunulmuş olan kalemlere ilişkin açıklamalar veya bu kalemlerin alt sınıflarıyla, finansal tablolara alma kıstaslarını karşılamayan kalemlere ilişkin bilgiler sağlamaktadırlar.

Dipnotlar, finansal raporlama sürecinde işletmeye özgü durumların ve aynı zamanda TMS’ler çerçevesinde açıklanması gereken zorunlu bilgilerin sunulduğu finansal tabloların ek bir parçası olarak kabul edilmektedir. Dipnotlar, muhasebe politikalarının uygulanması fazında işletme yönetimlerince yapılmış olan önemli değerlendirmeler ile finansal tablolarda kullanılmış olan tahminlerin dayanak noktalarıyla ilgili açıklamaları ifade etmektedir (Öztürk, 2011: 28). Aynı zamanda dipnot bilgileri, Muhasebe ve Raporlama Standartları kapsamında belirlenmiş muhasebe politikaları uygulamalarının işletmelerin finansal raporlama süreçlerinde, uluslararası boyutta karşılaştırma yapılmasına olanak sağlayacak şekilde düzenlenmiş muhasebe bilimine konu olan işletmeye özgü durumları açıklamaktadır. Bununla birlikte dipnotlar, finansal tablolarda yer alan bilgilerin tamamlayıcısı ve açıklayıcısı niteliğindedir (Akdoğan ve Tenker 2010: 70). Dipnot bilgileri başta yatırımcılar olmak üzere finansal bilgi kullanıcılarının karar alma süreçlerinde işletmeler hakkında daha detaylı bilgi almalarına

olarak sağlamaktadır. İşletmelerin dipnotlarını mümkün olduğunca sistematize edilmiş bir şekilde sunmaları gerekmektedir. Bahsi geçen bu sistematik sunumun belirlenmesinde, finansal tablolarının anlaşılabilirlik ve karşılaştırılabilirliği üzerine etkileri dikkate alınmaktadır.

Finansal durum tablosu, kapsamlı gelir tablosu, şayet sunulmuş ise bireysel gelir tablosu, özkaynak değişim tablosu ve nakit akış tablosunda bulunan her bir kalem, bu finansal tabloların dipnotlarında sunulan bilgilere atıfta bulunmaktadır (TMS 1, Md.113).

TMS 1'e göre dipnotlar; finansal tabloların düzenlenmesinde baz alınmış olan esaslar ve kullanılmış olan özel muhasebe politikalarına ilişkin bilgileri, TFRS'lerde öngörülmüş olan fakat finansal tabloların başka bölümlerinde yer verilmemiş olan bilgileri, finansal tabloların başka bölümlerinde yer verilmemiş fakat bu bilgilerden birinin anlaşılabilmesi için gerekli olan bilgileri sağlamaktadırlar (TMS 1, Md.112).

Yukarıda açıklanan bilgilerin dışında dipnotlarda ayrıca aşağıdaki bilgiler de açıklanmaktadır (Akdoğan ve Tenker, 2010: 71):

- Finansal varlıkların vadeye kadar elde bulundurulmuş olup olmadıkları,
- Finansal varlıkların, kiralanmış olan varlıkların mülkiyetlerinin ya da risklerinin devredilmiş olup olmadığı,
- Belirli malların satış işlemlerinin finansman anlaşmaları niteliğinde olup olmadıkları,
- Özel amaçlı kuruluşla işletme arasındaki ilişkinin temeli ve özel amaçlı kuruluşun işletme tarafından kontrol edilip edilmediğiyle ilgili değerlendirmelere de yer verilmektedir.

Standart kapsamında dipnotlarda açıklanması gerekenler dışındaki bilgiler, aşırı bilgi kapsamında değerlendirilmekte ve yatırımcıların alacakları kararlara herhangi bir katkıda bulunmamaktadırlar.

1.2.10. Aşırı Bilgi ve Kilit Denetim Konuları

İşletmelerin faaliyet sonuçlarıyla finansal durumları, işletmelerden bilgi talebinde bulunan taraflar için önem taşımaktadır. İşletmelerin faaliyet sonuçlarıyla ve finansal durumlarıyla ilgilenmekte olan paydaşlar, işletme yönetimlerinin sunmuş oldukları bilgileri kullanarak birtakım kararlar almaktadırlar. Bu nedenle işletmeler tarafından

sunulmuş olan finansal tabloların güvenilirlik düzeyleri büyük önem taşımaktadır (İşseveroğlu, 2019: 50). Bağımsız denetim faaliyetleri, bahsi geçen finansal tablolarda sunulmuş olan bilgilerin genel kabul görmüş muhasebe ilkelerine uygunluk düzeyinin araştırıldığı faaliyetlerdir. Yani bağımsız denetim faaliyetleriyle işletme paydaşlarına sunulan finansal tabloların doğruluğu, güvenilirliği ve hukuki düzenlemelere uygunluğu tespit edilir (Esendemir, 2011: 3891).

Bağımsız denetim raporları; yürütülen denetim faaliyetinin amacı, kapsamı, tarafların sorumlulukları, verilen güvencenin niteliği, finansal tabloları ve denetim raporunu kullanacak olan paydaşların gereksinim duyacakları birtakım bilgileri ve denetim faaliyeti sonucunda raporlanan görüşü aktarmaktadırlar. Bağımsız denetçi, faaliyetlerini yürürlükteki standartların öngörmüş olduğu şekilde yürütürken, sistematize edilmiş birçok faaliyeti de gerçekleştirmektedir. Bağımsız denetçi bahsi geçen bu faaliyet sürecinde birçok bilgi ve belgeyle muhataptır ve bu faaliyeti denetim raporuyla paydaşların kullanabilmesi için özet hâle getirmektedir (Sarısoy, 2021: 160).

Finansal tablolarda sunulan bilgiler işletme yönetiminin sorumluluğundadır. Muhasebe kayıtlarının yapılması sürecinde hata ve hilelerden kaynaklanan ve önemli yanlışlıklar içeren kayıtlar sebebiyle gerçeğe uygun olmayan raporlar ortaya çıkabilmektedir. Bu sebeple bu raporların sonucunu baz alarak karar verecek olan taraflar büyük zararlar görebilmektedirler. Tarihte Enron skandalı bunun en iyi örneğidir. Bu skandalın etkisi küresel çapta olmuş ve denetime olan güvene büyük zararlar vermiştir. Zamanla denetlenen işletmelerle denetim faaliyetini yürüten işletmelerin beklentileri değişmiş ve birbirinden farklılaşmıştır. Yeniden bir güven ortamının tesis edilmesi ve güven düzeyinin artırılması için IASB önem arz eden birtakım çalışmalar yürütmüştür. IASB'nin yetkili kurulu bilhassa yürütülen bu çalışmalar sonucunda denetim raporları üzerine eğilmiş ve denetim raporlarına ilişkin standartlarda önemli revizyon çalışmaları gerçekleştirmiştir. Bu kapsamda işletmelerin sundukları finansal tabloların daha yüksek şeffaflıkta ve daha ayrıntılı olabilmesi için kilit denetim konularının bağımsız denetim raporlarında raporlanmasına ilişkin bir denetim standardı uygulamaya konulmuştur. Bu BDS; kilit denetim konuları ile bağımsız denetçinin sorumluluklarını düzenlemektedir (Silviu ve Timea, 2015: 217).

Kilit denetim konuları bir işletmenin en üst yönetiminde bulunan kişilerin sorumluluklarından, mesleki olarak denetçilerin karşılaştırılmasına ve finansal tabloların

denetiminin yapılması ile anlaşılmasında en fazla önem arz eden konu olarak tanımlanmaktadır (Afterman, 2016: 64). Bu kapsamda BDS'lerin denetçilerin denetlenen işletmenin üst yönetiminde bulunan kişilere hangi konuların kilit denetim konuları olduğunu belirtmeleri gerekmektedir. Bu durum işletme yönetimi ve denetçi açısından finansal tabloların doğru ve güvenli şekilde oluşturulmasını kolaylaştırmak amacıyla gerçekleşmiştir. Bu durumun doğal sonucu olarak yatırımcılar şeffaf bilgiye ulaşmış olacaklardır (Gimbar vd., 2015: 8).

Kilit denetim konuları, dönem içerisinde vuku bulan yüksek önem seviyesine sahip durumlar, düşük öngörülebilirlikteki muhasebe tahminleri ile yüksek riskteki olaylardan seçilmektedir. Bağımsız Denetim Standartları 701- Kilit Denetim Konularının Bağımsız Denetçi Raporunda Bildirilmesi (BDS 701)'nde kilit denetim konularının bağımsız denetim raporlarında ayrı bir başlık ve bölüm olarak sunulması gerektiğinden bahsedilmektedir (Varıcı ve Çağırın, 2019: 196). Mevzuatta aksi belirtilmediği sürece, bağımsız denetim raporunun kilit denetim konularına ilişkin bölümünde yer alması gereken giriş cümlesi şu şekildedir: "Kilit denetim konuları, mesleki muhakememize göre cari döneme ait konsolide finansal tabloların bağımsız denetiminde en çok önem arz eden konulardır" (Hamed ve Emami, 2016: 54).

Kilit denetim konuları işletmelere ve yatırımcılara birtakım faydalar sağlamaktadır. Bu faydalar şu şekilde sıralanabilir (Biçer ve Erol, 2017: 75):

- Gerçekleştirilen denetim faaliyetiyle ilgili daha yüksek seviyede bir şeffaflık sağlanarak, bağımsız denetim raporunun iletişim gücünün artırılması,
- Finansal tablolarla ilgili bağımsız denetçinin dikkatini çeken noktalara yatırımcılar ile diğer paydaşların da odaklanmalarının sağlanması,
- Kilit denetim konularının bağımsız denetim raporunda belirtilmesi, finansal tablo kullanıcılarının işletmelerle ve bağımsız denetimden geçmiş olan finansal tablolar ile gerçekleştirilen bağımsız denetim faaliyetine ilişkin belli noktalarla ilgili yönetimle ve üst yönetimden sorumlu olanlar ile daha yakın ilişkiler kurmalarına yardımcı olmasıdır.

Denetçi, kilit denetim konularından bahsederken finansal tablolardaki açıklamalara atıfta bulunabilmektedir. Böylelikle finansal tablo kullanıcısı olan paydaşların dikkatleri bu noktaya kanalize edilebilmektedir. Örneğin, bir işletme muhasebe tahminleriyle ilgili sağlam bir açıklamaya yer vermişse bağımsız denetçi bahsi

geçen bu konunun neden bağımsız denetim faaliyetinde yüksek öneme sahip olan konular arasında yer aldığına ve ne şekilde ele alındığına ilişkin olarak yapılacak açıklamanın bir parçası olarak, işletmenin bulunduğu kilit varsayımlara, önemli sayılan muhasebe tahminleri veya tahmin belirsizliğinin temel kaynaklarına ilişkin yapılmış nitel ve nicel diğer açıklamalara dikkat çekebilmektedir (Doğan, 2017: 9).

Bağımsız denetçi bir kilit denetim konusuyla ilgili yapılacak olan açıklamada hangi bilgilere yer verilmesi gerektiğine karar verirken, hedef paydaşlar perspektifinden bahsi geçen bu bilgilerin ihtiyaca uygun olup olmadıklarını dikkate almaktadır. Ayrıca bağımsız denetçi yapılacak açıklamanın, denetim faaliyetinin ve kendisinin gerçekleştirmiş olduğu muhakemelerin, daha iyi bir biçimde anlaşılması hususunda katkısı olup olmadığını da gözetmektedir (BDS 701, Md. A43). Bir hususun, işletmenin içerisinde yer aldığı koşullarla direkt olarak ilişkilendirilmesi ve açıklanması, bu açıklamaların zamanla standartlaşmasına ve sağlayacağı faydanın azalması ihtimalinin minimize edilmesine katkı sağlamaktadır. Örneğin; belirli bir sektörde faaliyet göstermekte olan çoğu işletme açısından belirli konular, sektörün koşulları ve finansal raporlamanın karmaşıklık düzeyiyle ilişkili olarak, kilit denetim konuları kapsamında yer alabilmektedir. Bunun yanı sıra bağımsız denetçinin, bir konuyu en fazla öneme sahip konular arasında değerlendirme nedenini açıklarken, işletmenin cari döneme ait olan finansal tablolarına dair muhakemeler üzerinde etkisi bulunanlar gibi hususları vurgulaması, açıklamanın hedef paydaşların ihtiyacına daha uygun hâle gelmesini sağlamaktadır. Bahsedilen bu husus gelecek dönemlerde tekrarlanacak olan kilit denetim konusunun sunulmasında önem arz etmektedir (BDS 701, Md. A44).

BDS 701, “Kilit Denetim Konuları” adlı bölümde bağımsız denetçilerin aşağıda yer alan konuları belirtmeleri gerektiğini vurgulamaktadır (BDS, 2017: 6):

- Kilit denetim konuları, finansal tablo denetimi sürecinde en yüksek öneme sahip olan konulardır.
- Kilit denetim konuları bir bütün hâlinde finansal tabloların denetimi konusunda ve bahsi geçen bu tablolarla ilgili bağımsız denetçinin görüş oluşturmada kullanılır ve bu konulara ilişkin olarak bağımsız denetçi ayrıca bir görüş bildirmemektedir.

Bağımsız denetçinin, bağımsız denetim raporunda yer alan kilit denetim konularını seçme nedenleriyle, bağımsız denetim sürecinde belirlenen kilit denetim

konularını nasıl ele alacağıyla ilgili açıklamada bulunması gerekmektedir (BDS, 2017: 7). Standartta istisna kapsamında yer alsa da bağımsız denetçinin kilit denetim konusu açıklayamayacağı hususlar olabilmektedir. Bu bağlamda standart, şu iki durumda bağımsız denetçinin kilit denetim konusu açıklayamayacağını belirtmiştir. Bu durumlar şunlardır (BDS, 2017: 7):

- Bir konunun açıklanmamasına ilişkin hukuki bir düzenlemenin mevcut olması,
- Denetçinin, kilit denetim konusunun açıklanmış olması durumunda doğması muhtemel kamu zararının, sağlanacak olan kamu yararından daha yüksek olabileceğine ilişkin görüş bildirmesidir.

Üst yönetimden sorumlu olanlara açıklanan bir konunun kilit denetim konusu kapsamında yer alıp almadığının tespit edilmesinde dikkate alınması gereken diğer kriterler şunlardır (BDS 701, Md. A29):

- Kilit denetim konusunun finansal tablo kullanıcılarının bu finansal tabloları bir bütün olarak algılamaları açısından konunun önemi,
- Kilit denetim konusunun dayanağı konumundaki muhasebe politikasının niteliğinin ya da yönetim tarafından seçilen muhasebe politikasının subjektif veya karmaşık olması,
- Şayet mevcutsa kilit denetim konusuna ilişkin hata ya da hileden kaynaklanan yanlışlıkların nitelik veya nicelik açısından önemliliğidir.

Bağımsız denetçilerin, varsayım ve tahminler içermekte olan muhasebe politikalarını değerlendirme sürecinde işletme yönetimlerince önemli olarak nitelendirilen muhasebe tahminleriyle ilgili kalemlere de odaklanacaklarına ilişkin bir beklenti bulunmaktadır. Kilit denetim konularıyla ilgili olan BDS 701 uyarınca, işletme yönetiminin önemli muhasebe tahminleri içeren konular arasında tanımladığı hususlara, bağımsız denetçinin işletmenin denetim komitesiyle birlikte değerlendirmiş olduğu konular içerisinde yer verilmeli ve bu hususlar bağımsız denetim raporunda açıklanacak olan kilit denetim konuları kapsamında değerlendirilmelidir. Bağımsız Denetim Standardı 540- Muhasebe Tahminlerinin ve İlgili Açıklamaların Bağımsız Denetimi (BDS 540)'ne göre denetçilerin, bir muhasebe tahminine ve bu tahminle ilişkili olan açıklamalarla bağlantılı olan bir tahmin belirsizliğine dair değerlendirmeleri, denetçilerin

yüksek ölçüde dikkat etmeleri gereken bir husus ise, bu konu kilit denetim konusu olarak nitelendirilebilir (BDS 540, Md. A114).

Gerçeğe uygun değer tahminlerinin denetimlerinde tahmin belirsizliğini; ölçüm belirsizliği ve makroekonomik riskler olmak üzere iki faktör oluşturmaktadır (Bratten vd., 2013: 32). Covid-19 pandemisinin sebep olduğu ekonomik belirsizlik durumu işletmelerin gerçeğe uygun değer tahminlerinde bulunurken muhtemel riskleri göz önüne almalarını, bağımsız denetçilerin de muhtemel senaryolar kapsamında bu tahminleri denetlemelerini gerektirmiştir (Süer, 2021: 25). Bağımsız denetçilerin finansal tablo kullanıcılarıyla iletişimlerinin geliştirilmesi için uygulamaya konulan düzenlemeler, işletme yönetiminin geçmiş dönemlere ilişkin tahminlerinin doğruluk düzeyiyle ve cari döneme ilişkin ölçüm belirsizliği düzeyiyle ilgili olarak yapılmış olan ek açıklamalar, gerçeğe uygun değer tahminlerine ilişkin yüksek belirsizliklerin doğrulanabilirliği hakkındaki şüpheleri gidermektedir (Bell ve Griffin, 2012: 150). Bu şekilde sermaye piyasasının daha fazla gelişmesine ve etkin hâle gelebilmesine katkı sağlanmaktadır. Finansal raporlamanın ve bağımsız denetimin kalitesinin, işletmenin faaliyette bulunduğu ekonomik durumdan etkilenmesi sebebiyle değişkenlik gösteren ekonomik şartların finansal raporlama ve bağımsız denetim sonuçları üzerindeki etkisinin daha fazla dikkate alınması, finansal raporlama ve bağımsız denetimle ilgili daha yüksek bir kavrayış sağlamaktadır (Gaynor vd., 2016: 15). Örneğin bağımsız denetçiler, belirsizliği açıklamak ve belirsizliğin finansal tablolarda açıklandığı kısımlara atıfta bulunarak işletme yönetimi tarafından açıklanmış olan bir belirsizlik üzerine odaklanabilmek için “Dikkat Çekilen Husus” paragrafı da kullanabilmektedirler. “Dikkat Çekilen Husus” paragrafı, sadece işletme yönetimin yapmış olduğu açıklamaları vurgulamakta ve işletme yönetiminin bahsi geçen açıklamalarının bilgilendiricilik düzeyini de arttırmaktadır (Kelton ve Montague, 2018: 45).

Standartları düzenleyen kurumların amacı; işletmelerin düzenledikleri finansal tablolar ve bu işletmeler üzerinde gerçekleştirilen denetim kapsamında finansal bilgi kullanıcılarının bilgiye dayanmakta olan karar alma yetilerini geliştirmektir. Gitgide karmaşıklaşmakta olan finansal tablolar ve sayıları artmakta olan finansal tablo açıklamaları, finansal tablo kullanıcıların finansal tablolarda yer alan bilgilere karşı daha seçici olmalarını gerektirmektedir. Bu bağlamda denetim raporlarının diğer bölümlerine kıyasla kilit denetim konularının daha fazla dikkat çektiği görülmektedir (Matta ve

Feghali, 2020: 160). Kilit denetim konuları bölümü, bilgi kullanıcılarını kilit denetim konularına ilişkin olan finansal tablo açıklamalarına yönlendirmekte ve bu açıklamaların içeriklerine daha fazla odaklanmalarına neden olmaktadır. Bunun yanında, kilit denetim konularına ilişkin bölümün, finansal tabloların açıklamalarından daha kısa olması sebebiyle bilgi kullanıcılarının yüksek güvenilirlikte kaynaklardan sağladıkları bilgileri yeterli bulmaları ve finansal tablo açıklamalarına olan ilgilerinin azalması durumları da olasıdır (Sirois vd., 2018: 145). Kilit denetim konularına ilişkin bir bölüm, bir hususun bağımsız denetim perspektifinden önemli olarak kabul edilmesinin nedenini bu hususla ilgili olan hesaplara ve dipnot açıklamalarına atıfta bulunmaktadır. Örneğin, gerçeğe uygun değer tahminlerine ilişkin olan dipnot açıklamaları, tahmin belirsizliğine odaklanmakta olan daha geniş ve daha teknik analizler içerir. Öte yandan önemli muhasebe tahminlerinin denetlenmesinin nispeten daha zor olduğunu vurgulamakta olan bir kilit denetim konusu paragrafı, dipnot açıklamalarında değinilmiş olan detaylardan sağlanabilecek olan bilgileri sunmaktadır (Christensen vd., 2014: 80).

Bağımsız denetçilerin denetim raporlarında açıkladıkları kilit denetim konuları bu bilgileri kullanarak yatırım kararı verecek olan yatırımcıların kararları üzerinde etkiye sahip olan bilgilerdir. Bu kapsamda BDS'ler uyarınca denetçi raporlarında sunulması gereken kilit denetim konuları yatırımcılar için önem arz eden bilgilerdir. Bu kısımda standartça verilmesi öngörülen bilgiler dışında kalanlar ise aşırı bilgi olarak değerlendirilebilir.

İKİNCİ BÖLÜM

YATIRIM KARARLARI

2.1. Yatırıma İlişkin Temel Kavramlar

Bu kısımda yatırımla ilgili olan ‘‘yatırım’’, ‘‘yatırımcı’’, ‘‘yatırım aracı’’ gibi yatırımla ilgili temel kavramlar açıklanacaktır.

2.1.1. Yatırım Kavramı

Yatırım; iktisadi kıymetlerin kâr sağlama amacıyla belirli bir iş için ayrılması, sermayenin korunması ya da gelir sağlamak için bir araca bağlanması şeklinde tanımlanmaktadır (Eugene, 1970: 164). Bir işletme tarafından bir iş için sermaye konması veya tasarrufu bulunanların bir menkul kıymet ya da gayrimenkul satın alması durumu bu tanıma örnek olarak gösterilebilir (Üstün, 2012: 5).

Ekonomi bilimi açısından yatırım; belli bir dönem içerisinde bir ekonomide teçhizat ve sermaye malları stoklarına yapılan net ilaveler olarak tanımlanmaktadır. Bu perspektiften bakıldığında yatırım faaliyeti neticesinde üretim kapasitesinin arttığı söylenebilir (Dinler, 2006: 354-355). Bu anlamda yatırımların ülkelerin gelecekteki üretim kapasitelerini artırıcı etkide bulunan harcamalar olduğu görülmektedir (Tunca, 1999: 60). Başka bir ifadeyle yatırımlar yeni sermaye malları için yapılan harcamalardır (Abel ve Bernanke, 2001: 613).

İşletmeler için yatırım; üretim kapasitelerinde sürekliliğin ve artışın sağlanabilmesi amacıyla yapılan harcamalardır (Güvemli vd., 1997: 3). Benzer biçimde girişimciler için yatırım; tüm mevcut parasal imkânların işletmeler için gereken makine, üretim tesisi, taşıma için kullanılan araçlar gibi duran varlıklar için kullanılması olarak tanımlanmaktadır (Eski, 2006: 318).

Yatırım olgusu, geleceğe yönelik olarak kazanç elde etme beklentisi söz konusu olduğunda akla ilk gelecek olgudur. Ancak yatırımlar yalnızca ticari amaçla yapılmamakta, kâr amacı gütmeyen hastaneler, kütüphaneler, okullar gibi kurumlar aracılığıyla sosyal hayata katkıda bulunmak amacıyla da gerçekleştirilebilmektedir. Ayrıca sabit değerlere yatırım yapılabileceği gibi insan kaynakları, finansal değerler ve stoklar gibi maddi olmayan değerlere de yatırım yapılabilmektedir (Finnerty, 1996: 1).

Genel anlamda maddi veya manevi bir kazanç elde etmek amacı ile yapılmış olan harcamalar sonucunda bir değer elde edilmesi, bir süreç gerektirmektedir. Bu süreç; yatırım yapılması için bir varlığın elde edilmesi, yapılacak olan bu yatırımın nereye yapılacağına dair karar verilmesi ve yatırım faaliyeti sonrasında da bütün süreçlerin takip edilerek sona erdirilmesi aşamalarından oluşmaktadır (Douglas, 1968: 15). Burada hangi yatırım aracına yatırım yapılması gerektiğinin tespit edilmesi temel analiz kullanılarak, yapılan bu yatırımın ne zaman sona erdirileceği ise teknik analiz kullanılarak değerlendirilmektedir (Taner ve Akkaya, 2005: 48).

İlgili yazında yer alan “yatırım” tanımlarından da anlaşıldığı üzere bireyler mevcut sermaye miktarlarının artmasını sağlamak, yüksek enflasyonunun yarattığı olumsuz etkilerden tasarruflarını koruyarak refah seviyelerini yükseltmek gibi amaçlarla yatırım yapma kararı almaktadırlar. Bireylerin yatırım yapabilmek için gelirlerinin ya da birikimlerinin bir kısmını ya da tamamını ayırmaları gerekmektedir. Yatırımın ilk basamağını oluşturan tasarruf; geciktirilmiş tüketim olarak tanımlanmaktadır. Kâr sağlamak için geciktirilen tüketimler, tasarruf kapsamına girse de kâr amacı gütmeyen yapılan birikimler tasarruf kapsamında değerlendirilmemektedir (Kabapeli, 2018: 4).

Yatırımın amaçları arasında elde bulunan sermayenin değer kaybetmesi riskini minimize etmek, değer artışı sağlamak ve devamlı gelir elde etmek bulunmaktadır. Bu bağlamda yatırım yapmaktaki öncelikli amaç yapılan yatırımdan ek gelir elde etmek olduğu için yatırım tasarruf bilincinden uzaklaşmaktadır (Usul vd., 2002: 150; Akman, 2004: 10).

2.1.2. Yatırımcı Kavramı

Yatırımcı; esas yatırımı yapan ve kontrolü altında tutan, yatırımın sahibi olan gerçek ya da tüzel kişi olarak tanımlanmaktadır. Yatırımcı hem sermayenin sahibi hem de riski üstlenen kişidir (Güvemli, 2001: 5).

Yatırımcılar sermaye piyasalarında alıcı ve satıcı konumunda yer alarak önemli bir rol oynamaktadırlar. Sermaye piyasalarında ellerindeki atıl fonları değerlendirmek amacıyla yatırımda bulunan kurum ve kuruluşlar ise özel ve kamu tüzel kişi yatırımcıları olarak karşımıza çıkmaktadır. Gerçek kişi yatırımcılar, kişisel birikimlerini yatırım araçlarına yönelten kişilerken; tüzel kişi yatırımcılar ise özel sektör kuruluşlarıyla devlet ve kamu kuruluşlarından oluşmaktadır (Ünal, 1997: 20).

Yatırımcılar genel anlamda bireysel yatırımcılar ve kurumsal yatırımcılar olmak üzere iki grupta incelenmektedir:

Bireysel Yatırımcı Kavramı

Sermaye piyasaları için en önemli aktörler arasında yer alan bireysel yatırımcılar, ellerindeki birikimleri değerlendirmek ve bu yolla bir getiri sağlamak istemektedirler. Tasarruflarını değerlendirme noktasında bireysel yatırımcıların, güvenli ve likiditesi yüksek piyasaları tercih ettikleri bilinmektedir. Bu nedenle bireysel yatırımcılar tasarruflarını sermaye piyasası araçları aracılığı ile sermaye piyasasında değerlendirmektedirler (Hoffmann, 2011: 62).

Bireysel yatırımcılar, sermaye piyasası aktörleri arasında en önem arz edeni hatta piyasanın temelidir. Bireysel yatırımcılar; kısa vadeli ya da uzun vadeli yatırım yapmaları fark etmeksizin al-sat mantığıyla hareket etmekte olan yatırımcılardır. Sermaye piyasaları bireysel yatırımcıların varlığıyla anlam kazanmakta, bireysel yatırımcıların olmadığı piyasalarda sağlıklı bir ortam oluşmamakta ve piyasada verimlilik kalmamaktadır (Barak, 2008: 31).

Bireysel yatırımcıların temel özellikleri şunlardır (Nicolosi vd., 2009: 320; Mullainathan ve Thaler, 2000; Na, 2010: 25):

- Bireysel yatırımcılar kendi nam ve hesaplarına, küçük tutarlardaki işlemlerle ve profesyonel olmayan bir şekilde yatırım yapmaktadırlar.
- Bireysel yatırımcılar tercihlerini kısa vadeli işlemlerden yana kullanmakta ve çok sık işlem yapmaktadırlar. Bu yüzden işlem maliyetleri yüksek seviyelerde seyretmektedir.
- Bireysel yatırımcılar borsa fiyatlarını dikkate alarak işlem yapmaktadırlar.
- Bireysel yatırımcılar işlem zamanlamaları konusunda başarılı değildirler. Maddi kayıp yaşama gibi olumsuz durumlarla karşılaşan bireysel yatırımcılar, genelde maddi kayıp yaşadından sonra riskin gerçek boyutunu algırlar.
- Riskten kaçınmayı tercih eden bireysel yatırımcılar, bilinmezlikten korktukları için portföy oluştururken risk seviyesini minimize edecek hisse senetlerini tercih etmektedirler.

➤ Daha önceki yatırımlarında zarar ettikleri finansal araçlarla tekrar işlem yapmak istemeyen bireysel yatırımcılar, genellikle sürü psikolojisiyle hareket etmeyi tercih ettikleri için piyasada yatırım yapmakta olan başka yatırımcıların davranışlarını takip etmektedirler. Bu davranışları paralelinde, belli bir yatırımcı kitlesiyle aynı zaman aralığında aynı yatırım araçlarıyla işlem yapmaktadırlar.

Özellikle gelişmiş olan ülkelerde bireyler genellikle tasarruflarını emeklilik sistemlerinde değerlendirirler de bazı bireyler aile üyelerinin tasarruflarını sermaye piyasası araçlarına yatırmayı tercih etmektedirler. Bireysel yatırımcıların tasarruflarını değerlendirmekte oldukları bu finansal varlıklar, küçük tutarlı yatırımlardan meydana gelmektedir. Yatırım yaptıkları finansal araçlara bakıldığında, portföyü meydana getiren varlıkların ülkeden ülkeye değişiklik gösterdiği görülmektedir. Bireysel yatırımcıların az bir kısmının maddi gücü yüksek yatırımcılardan oluşması nedeniyle bireysel yatırımcılar tarafından yatırıma dönüştürülen tasarruflar düşük seviyelerde kalmaktadır. Bu noktada toplam yatırım tutarları incelendiğinde bu tutar içinde bireysel yatırımcıların payının oldukça az olduğu görülmektedir (Seasholes ve Zhu, 2010). Fakat günümüzde bireysel yatırımcıların sayıları hızla artmaktadır.

Kurumsal Yatırımcı Kavramı

Bireysel yatırımcılar, teknik donanım ve uzmanlıkları bulunmadığı için piyasaların sürekli olarak takip edilmesi, değişim ve gelişmeler kapsamında hareket edilmesi ve portföylerin profesyonel olarak yönetilmesi gibi özelliklere sahip değildirler. Burada bahsi geçen bireysel yatırımcıların birikimleriyle oluşturdukları ve yeterli büyüklüğe ulaşamayan portföyler riskli portföyler olarak nitelendirilmektedir. Bu riskli portföyler genellikle borçlanma senetleri ya da hisse senetlerinden meydana geldiği için riskin dağıtılması da mümkün olmamaktadır. Bu sebeplerle sermaye piyasalarında kolektif yatırım kuruluşları olarak da adlandırılan kurumsal yatırımcılar oluşturulmuştur (Akın ve Ece, 2011: 12).

Finansal sistem içinde kayda değer bir rol üstlenen kurumsal yatırımcılar; küçük yatırımcılarından toplanan tasarrufları kabul edilebilir risk, getiri maksimizasyonu ve vade uyumunu gözeterek yöneten uzmanlaşmış finansal kurumlar olarak tanımlanmaktadır (Aras ve Müslümov, 2003: 3).

Kurumsal yatırımcıların temel özellikleri şunlardır (Dorkin, 1999: 256):

- Kurumsal yatırımcılar, küçük yatırımcıların bireysel olarak yapabileceklerinden daha iyi risk ve getiri dengesi kurabilirler.
- Kurumsal yatırımcılarla bireysel yatırımcıların arasındaki farklardan biri de kurumsal yatırımcıların, yerli finansal varlıklar haricinde uluslararası piyasalara da açılmalarıdır.
- Kurumsal yatırımcılar, geniş ve likit sermaye piyasalarını kullanarak yüksek likiditeye ulaşmaktadırlar.
- Kurumsal yatırımcılar, sermaye piyasalarındaki bireysel yatırımcılara göre bilgiyi kabul etme ve işleme bakımından daha yeteneklidirler.
- Kurumsal yatırımcılar özellikle de özel emeklilik fonları ile hayat sigortası işletmeleri, uzun vadeli fon kaynaklarına sahip olmalarından dolayı yüksek risk ve yüksek getiriye sahip olan finansal varlıkları portföylerinde daha kolay bulundurmaktadırlar.
- Büyük kurumsal yatırımcılar, çok büyük sayıdaki küçük yatırımcıları ve onların sermayelerini bir araya getirmektedir. Bu sermaye havuzunun boyutuyla kıyaslandığında çeşitlendirmeye ilişkin işlem maliyetlerinin büyük ölçüde azaldığı görülmektedir. Buna ek olarak, kurumsal yatırımcılar, üye yatırımcıların getirilerini maksimize etmek için eğitilen kapsamlı personelleriyle birlikte profesyoneller tarafından yönetilmektedirler.

Kurumsal yatırımcıların büyüklükleri genellikle değişkenlik göstermektedir. Kurumsal yatırımcılar çok büyük kurumların sahipleri ya da büyük miktarlarda paraları yönetenler olabildikleri gibi, menkul kıymetleri ellerinde bulundurmakta olan ve diğer yatırımcılara göre orta durumdaki yatırım araçlarını kullanan daha küçük kurumsal yatırımcılar da olabilirler (Davis ve Steil, 2001: 12). Kurumsal yatırımcılar sadece boyutlarıyla değil aynı zamanda esas amaçlarıyla da farklılık göstermektedirler. Kurumsal yatırımcıların esas amaçları hak sahipleri ya da kendi ortakları adına yatırım yapmaktır. Bu yatırımların en ön plana çıkanları; yatırım fonları ve emeklilik fonlarıdır. Milyar dolarlık işletmelerden oluşan bu kurumların büyümeleriyle bireysel yatırımcılar tasarruflarını piyasalarda doğrudan değil, dolaylı olarak değerlendirmektedirler. Yatırımcılar küçük bir sermayeyle yatırım yaparak; yatırımlarını profesyonelce bahsi geçen kurumlar aracılığıyla yönetme ve çeşitlendirme olmak üzere iki avantaj

sağlamaktadırlar. Bu nedenle yatırım odaklı büyük kurumların, brokerların tavsiyelerini göz önünde bulundurarak kendi bağımsız kararlarını alacak, yatırımlarını yönetecek eğitimli ve deneyimli profesyonelleri istihdam etmeleri beklenmektedir (Poser, 2001: 1505).

Davis ve Steil'in (2001) vade, kabul edilebilir risk ve gelir maksimizasyonu gibi belli özellikleri göz önünde bulundurarak küçük yatırımcıların tasarruflarını yöneten uzmanlaşmış finansal kuruluşlar olarak adlandırdıkları kurumsal yatırımcılar genel olarak; yatırım fonları, borsa yatırım fonları, yatırım ortaklıkları, emeklilik yatırım fonları, gayrimenkul yatırım ortaklıkları, girişim sermayesi yatırım ortaklıkları, özel sigorta şirketleri ve sosyal güvenlik kurumlarından oluşmaktadır. Belirtilen kurumsal yatırımcı türleri aşağıda sırasıyla açıklanmıştır:

Yatırım Fonları

Sermaye piyasalarında yatırım alternatiflerinin gün geçtikçe çoğalmasıyla birlikte yatırımcıların portföylerini çeşitlendirme olanakları da artmıştır. Ancak zamanın yetersiz olması ve bilgi eksiklikleri gibi olumsuzluklar bireysel yatırımcılara uygun portföy oluşturmaları konusunda engel olmaktadır. Yatırımcıların bu ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla oluşturulan yatırım fonları aracılığıyla gün geçtikçe katılımcı sayıları artmış ve finansal piyasaların temel taşları oluşmaya başlamıştır (Yıldız, 2005: 185).

Yatırım fonları, ortaklık şeklinde bir yasal yapıya sahip olmamakla birlikte fonu oluşturan ortaklar aralarında yaptıkları sözleşmeyle faaliyetlerini yürütmektedirler. Bu nedenle, yatırım fonlarının tüzel kişilikleri bulunmamaktadır. Ayrıca fonun mal varlığı da fon kurucusunun mal varlığından ayrıdır (Fortune, 1997: 46).

Finansal araçlar arasında yer alan yatırım fonları, halka katılım belgeleri satmakta olan ve elde ettikleri gelirleri farklı menkul kıymetlerle çeşitlendirilmiş portföylere yatıran kuruluşlardır. Satılan her katılım belgesi, yatırım fonu tarafından hissedarlar için yönetilen portföyün belli bir oranını temsil etmektedir (Korkmaz ve Ceylan, 2012: 131).

Ülkemizde sermaye piyasasına ilk olarak 1987 yılında dâhil edilen yatırım fonları, vadesiz ve yüksek likiditede olmalarından dolayı zaman içinde gelişimlerini hızlandırmış, yatırımcılarını fiyat dalgalanmalarından ve hisse senedi piyasasındaki belirsizliklerden korumuştur. Bununla birlikte yatırım fonları, küçük tasarruf sahiplerine sürekli bir kazanç sunmasının yanı sıra sermaye piyasasına küçük tasarruf sahiplerinin tasarruflarından yararlanma imkânı da tanımaktadır (Akel, 2007: 147).

Borsa Yatırım Fonları

Borsa yatırım fonları; yatırımcılarına menkul kıymet portföylerinde pay sahibi olma olanağı sunan yatırım işletmeleridir. En basit hâliyle borsa yatırım fonları; menkul kıymetler borsalarında tıpkı hisse senetleri gibi alınıp satılabilen fonlardır. Bu fonlar yatırım fonları, yatırım ortaklıkları ve hisse senetlerinin özelliklerinin bir araya gelmesi şeklinde de düşünülebilir (Kandır, 2009: 23).

Borsa yatırım fonlarının en önemli avantajı, belli endekslerin tek bir hisse senedi gibi borsa kanalıyla gerçek zamanlı olarak alınıp satılabilmesidir. Borsada işlem görmeleri nedeniyle diğer yatırım fonlarına nazaran daha şeffaftırlar ve portföy içerikleri her gün kamuya açıklanmaktadır (Dönmez, 2002: 5).

Yatırım Ortaklıkları

Yatırım ortaklıkları; sermaye piyasası araçlarıyla ulusal ve uluslararası borsalar ile teşkilatlanmış piyasalarda işlem görmekte olan, altın ve diğer kıymetli madenler portföyü işletmek amacıyla kurulmuş sermaye piyasası kurumlarıdır. Yatırım ortaklıkları, anonim şirket şeklinde ve kayıtlı sermaye sistemine tabi olarak kurulmaktadır. Yatırım ortaklıklarının diğer ortaklıklardan en büyük farkı, faaliyet alanlarının yalnızca sermaye piyasası araçlarıyla altın ve diğer kıymetli madenlerden oluşan bir portföyün işletilmesiyle sınırlandırılmış olmasıdır. Yatırım ortaklıklarının elde ettikleri kârlar, portföy işletmeciliği faaliyeti sonucunda elde edilen kâr payları ile faiz ve benzeri gelirlerden oluşturmaktadır (Korkmaz ve Ceylan, 2012: 142).

Yatırım ortaklıkları bir yandan yatırımcılar adına portföyleri yönetirken, portföy yönetim ücreti ve yatırım danışmanlığı ücreti elde etmekte diğer yandan pazarlama, satış ve dağıtım giderleri gibi faaliyet giderlerini de üstlenmektedirler. Yatırım ortaklıklarının katlandıkları bu giderler karşılığında ortakları adına hangi ölçüde değer yarattıkları da önemli bir husus olarak karşımıza çıkmaktadır. Yatırım ortaklıklarının, yatırımcılar adına hareket ederken faaliyet etkinliğine erişmeleri hem yatırım ortaklığının faaliyetlerini sürdürülebilir kılmakta hem de ortaklarının gözündeki değerini arttırmaktadır (Çıtak, 2008: 70).

Yatırım ortaklıkları faaliyet alanları haricinde, diğer işletmeler gibi hisselerini halka arz ederek para toplamakta ve bu paraları yatırımlarında kullanmaktadırlar. Diğer anonim şirketler gayrimenkul, makine, ekipman, teçhizat, hammadde gibi yatırımlarda

bulunurlarken; yatırım ortaklıkları, diğer kuruluşlar tarafından çıkarılmış finansal araçlara yatırım yapmaktadırlar (Kandır, 2009: 27).

Emeklilik Yatırım Fonları

Emeklilik yatırım fonları; koşulları önceden belirlenmiş olan bir sözleşme çerçevesinde, çalışanların bireysel hesaplarına düzenli olarak yatırılan katkı paylarının emeklilik döneminin başlangıcına kadar etkin bir fon yönetimiyle değerlendirilmesi esasına göre faaliyet gösteren fonlardır (Ergenekon, 1998: 11). Katılımcılarına faizli ve faizsiz fon seçenekleri sunan bu fonların tüzel kişilikleri bulunmamaktadır (Ayaydın, 2013: 60).

Emeklilik yatırım fonlarının temel fonksiyonu, çalışanların emeklilik dönemlerinin finansmanına yönelik olarak tasarruf sağlanmasıdır. Bu fonlar sermaye piyasalarında finansal yeniliklerin meydana gelmesi ve sermaye piyasalarının modernizasyonu için önemli bir kaynaktır (Kandır, 2009: 32).

Emeklilik yatırım fonlarının yerel kurumsal altyapılarının yenilenmesiyle, sermaye piyasalarının uzun vadeli fonlarla gelişmesi ve derinleşmesi hususlarında katkı sağlaması beklenmektedir (Önal, 2001: 129).

Emeklilik yatırım fonlarının en önemli özelliği, çeşitlendirmeyi sağlaması ve uygun risk gruplarına göre seçme olanağı tanınması sebepleriyle sistematik olmayan riskleri elimine edebilmeleridir (Kurtaran ve Kurtaran, 2010: 251).

Gayrimenkul Yatırım Ortaklıkları

Gayrimenkul yatırım ortaklıkları; gayrimenkullere, gayrimenkul projelerine ve gayrimenkule odaklı haklar ile her çeşit pay piyasası araçlarına yatırım yapılması amacıyla faaliyet gösteren özel portföy yönetimi kurumlarıdır (Yetgin, 2002: 8).

Gayrimenkul yatırım ortaklıkları usul ve esasları tebliğle belirlenmiş, çok sayıda yatırımcının sermayesini ortaya koyarak oluşturdukları tüzel kişiliğe sahip olan anonim şirketlerdir. Temel olarak gayrimenkul yatırım ortaklıkları, gayrimenkul ve ipoteklere yatırımda bulunan finansal fonlardan meydana gelmektedir (SPK, 2013).

Gayrimenkul yatırım ortaklıkları özellikle sermayesi sınırlı olan yatırımcıları birleştirerek, profesyonel yönetim anlayışı ile faaliyet gösterdikleri için son derece cazip bir yatırım aracı olarak kullanılmaktadırlar. Bu ortaklığın diğer yatırım ortaklıklarından en önemli farkı; profesyonel yatırım yapmalarıdır. Bu ortaklıklarla, yatırımcılardan

toplanan kaynaklarla oluşturulan havuzlarda yüksek meblağlı gayrimenkul yatırımları gerçekleştirilebilmektedir. Türkiye gibi gelişmekte olan ekonomilerde ve inşaat ile konut sektörlerinin ön planda olduğu ülkelerde gayrimenkul yatırım ortaklıkları popülerliğini hızla arttıran yatırım araçları arasında yer almaktadır (Fabozzi, 2002: 704).

Gayrimenkul yatırım ortaklıkları hisse senetlerinin ve portföylerin çeşitlendirilmesinde fayda sağlamalarının yanı sıra gerileyen piyasalarda hisse senetlerini portföylerine alarak emniyet yastığı görevi üstlenmektedirler. Ayrıca gayrimenkul yatırımları, likit olmayan yatırımlardır. Bu nedenle hisse senetleri menkul kıymet borsalarında işlem görmekte ve böylece gayrimenkul yatırımları likit hâle gelmektedir (Block, 2006: 12; Haight ve Singer, 2005: 15).

Girişim Sermayesi Yatırım Ortaklıkları

Girişim Sermayesi Yatırım Ortaklıkları kayıtlı sermayeli olarak kurulan ve çıkarılmış sermayelerini esas olarak girişim sermayesi yatırımlarına dönüştüren şirketlerdir. Girişim sermayesi yatırım ortaklıkları, kurumsal yatırımcı ve sermaye piyasası kurulu özelliği taşımaktadır. Bu nedenle girişim sermayesi yatırım ortaklıklarının yapmış oldukları faaliyetlerin SPK mevzuatına uyum sağlaması gerekmektedir (<http://www.spk.gov.tr/Sayfa/Index/16/5>).

Girişim sermayesi, gelişme potansiyeli bulunan ve özellikle teknolojik yeniliklere yönelik projeleri destekleyen bir finansman yöntemidir. Girişim sermayesinde temel amaç; işletmelere uzun vadeli yatırım yapılmasını sağlamaktır (Zaimoğlu, 1995: 3). Girişim sermayesi yatırım ortaklıkları yoluyla finansman sağlama, hisse senedi ve benzeri araçlar yoluyla gerçekleştirilmektedir. Böylece esas olarak finansman sağlanan işletmeye ortak olunmaktadır. Bunun sonucunda girişimciye sağlanan fonun geri dönmesini garantiye almaya yönelik olarak, kredilerde olduğu gibi tedbirler almaya gerek duyulmamaktadır. Bu noktada risk sermayesi şirketleri işletmecilikle ilgili riskleri üstlenmektedir (Anson, 2002: 266). Girişim sermayesi, finansmanın yanında ekonomi için hayati öneme sahip olan teknoloji transferini de sağlamaktadır (Civan ve Uğurlu, 2002: 80). Ülke içindeki araştırma ve geliştirme kapasitesi ile bunlar için yapılan harcamaları diğer verimli alanlarda kullanma olanakları oluşturmaktadır. Yani girişim sermayesi şirketleri yeni stratejik ve riskli yatırımların yapılmasına yardımcı olurken; aynı zamanda toplumsal kalkınmaya da katkı sağlamaktadır (Akkaya ve İçerli, 2001: 65).

Portföy Yönetim Şirketleri

Yalnızca portföy yöneticiliği faaliyetinde bulunmak üzere kurulmuş şirketler, portföy yönetim şirketleri olarak adlandırılmaktadır. Portföy yöneticiliği ise, sermaye piyasası araçlarından oluşan portföylerin müşterilerle yapılacak portföy yönetim sözleşmesi çerçevesinde vekil sıfatıyla yönetilmesi olarak tanımlanmaktadır (Erdoğan ve Özer, 1998: 12). İlgili SPK tebliğinde portföy yönetim şirketi; portföy yöneticiliği faaliyetinde bulunmak üzere kanunda belirlenen şartları yerine getirerek kuruldan yetki belgesi almış şirket olarak tanımlanmıştır. Ayrıca portföy yönetim şirketleri, SPK'dan yetki belgesi almak koşuluyla yatırım danışmanlığı faaliyetinde de bulunabilmektedirler (Kandır, 2009: 48).

Portföy yönetim sözleşmesinin temelinde yatırımcının yönetimi üstlenmiş olan aracı kuruma veya portföy yönetim şirketine duyduğu güven yatmaktadır. Bu nedenle portföy yönetimi hukuki niteliği itibarıyla bir inançlı hukuk işlemidir. Portföy yönetiminin de dâhil olduğu inançlı işlemlerde; işlemin bir tarafında kendisine inanılan, diğer tarafında ona mal varlığı üzerinde tasarrufta bulunma yetkisi veren inanan bulunmaktadır (Algüner, 2006: 41).

Özel Sigorta Şirketleri

Sigorta; bireylerin gelecekte karşılaşabilecekleri tehlikelerin zararlarına karşı önceden bir ödeme yaparak kendilerini güvence altına almaları olarak tanımlanmaktadır (Güvel ve Güvel, 2012: 24). Bir başka tanıma göre sigorta; ortaya çıkması muhtemel bir riskin belirli bir değer karşılığında transfer edilmesidir (Çipil, 2013: 23).

Sigortanın kişilere, işletmelere, topluma ve devlete sağlamış olduğu birçok önemli işlevi bulunmaktadır. Sigortacılık denilince akla ilk gelen güvence sağlama işlevi olmalıdır. Ancak sigortacılık sadece risklerin güvence altına alınması ve bu risklerin gerçekleşmesi durumunda zararın karşılanması işlevlerinden ibaret bir sektör olmayıp, bunların yanı sıra prim ve öz sermaye birikimlerinden oluşan fonların yatırım alanlarına aktarılmasını sağlayarak ekonomik yapı ve kalkınmaya hayati önemde katkıda bulunan bir sektördür (Hayırsever Baştürk vd., 2017: 47).

Türkiye'de ilgili kanunlarla düzenlenen sigortalar; yangın sigortaları, nakliyat sigortaları, kaza sigortaları, tarım sigortaları, sağlık sigortaları, hayat sigortaları gibi branşlardadır. Sigorta şirketleri topladıkları primlerle biriktirdikleri fonları kısa ve uzun

vadeli çeşitli yatırım alanlarına yöneltilmektedirler. Türkiye'nin ekonomik koşulları nedeniyle prim gelirleri düşük seviyelerde seyretmekte ve sigorta şirketlerinin sermaye piyasasına yönlendirdiği fonlar yetersiz kalmaktadır (Algüner, 2006: 52).

Sosyal Güvenlik Kurumları

Sosyal güvenlik; mesleki, fizyolojik veya sosyo-ekonomik herhangi bir riske maruz kalınması sonucunda çalışma ve gelir elde etme olanağından geçici veya sürekli olarak yoksun kalan bireylere, yaşamlarını insan onuruna yakışır biçimde devam ettirebilmeleri için gerekli olan önlemlerin ve katkıların bütünü olarak tanımlanmaktadır (Kızılkuş, 2009: 1).

Sosyal güvenlik sistemleri toplumda yoksulluğun ve gelir dağılımındaki eşitsizliklerin önlenmesinde ve toplumsal huzurun sağlanmasında çok önemli bir rol oynamaktadır. Sosyal güvenlik kavramını “sosyal hizmetler”, “sosyal yardımlar” ve “sosyal sigortalar” olarak üç grupta incelemek mümkündür (Sosyal Güvenlik Reformu: Uygulama Öncesi Yaklaşım, 2007: 7).

Türk sosyal güvenlik sisteminin bazı ciddi problemlerle karşı karşıya olduğu görülmektedir. Bunlar arasında finansal sorunlar ön plana çıkmaktadır. Türk sosyal güvenlik sisteminin finansal krize girmesinin nedenlerinin bir kısmı gelirleri azaltıcı bir etkiye sebep olurken, diğer kısmı ise giderleri artırıcı etki yaratmaktadır. Gelir azaltıcı gelişmelerden başlıcaları; aktif/pasif sigortalı oranının düşüklüğü, kayıt dışı istihdamın yüksekliği, prim tahsilat oranının düşüklüğü, prime esas kazanç sınırlarının düşüklüğü ve fon gelirlerinin yetersizliğidir. Gider arttırıcı gelişmeler ise; erken yaşta emeklilik uygulamaları, primi alınmadan yapılan sigorta ödemeleri, borçlanma kanunları, uzayan ortalama ömür nedeniyle artan aylık ödemeler ve sağlık yardımları, prim gelirleri ile ödenen aylıklar arasındaki ilişkinin zayıflığı ve ödenmeyen primlerin gecikme cezalarına uygulanan aflardır (Sosyal Güvenlik Özel İhtisas Komisyonu Raporu, DPT Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı: 72).

2.1.3. Yatırım Aracı Kavramı

Yatırımcıların tasarruflarını değerlendirmek istedikleri finansal yatırım araçlarını seçerken bahsi geçen yatırım araçlarının değerini bilmeleri gerekmektedir. Değerlemesi yüksek yapılan finansal yatırım araçlarının gelirinin, katlanılan risk karşısında düşük

kalabilme ihtimali bulunmaktadır. Bu durumda yatırımcılar sermayelerini kaybetme durumuyla karşı karşıya kalmaktadırlar (Büker, 2011: 418).

Finansal yatırım araçlarının çeşitlerine göre farklı risk ve getiri özellikleri taşıdıkları görülmektedir. Yatırımcılar, bu durumda tasarruflarını değerlendirmek istedikleri yatırım araçlarının risk ve getiri faktörlerini göz önünde bulundurarak karar verirler.

Başlıca yatırım aracı türleri; hisse senedi, tahvil, bono, eurobond, repo ve mevduatlardır:

Hisse Senedi

Sermaye piyasalarında yatırımcıların işlem yaptıkları paylar hisse senedi olarak tanımlanmaktadır. Hisse senedi sermaye şirketleri tarafından ihraç edilen ve ortaklarına sermaye payları oranında paydaşlık hakkı sağlamakta olan kıymetli evraklardır (Aslan, 2013: 165).

Hisse senetlerinin alım satım işlemleri borsada gerçekleştirilmektedir. İşletmelerin hisse senetlerinin borsada işlem görebilmesi için bu işletmelerin borsaya kote edilmesi yani halka arz edilme şartlarını taşıması gerekmektedir (Aşıkoğlu vd., 2011: 456).

Hisse senetleri sahiplerine birtakım haklar tanımaktadır. Bu haklar şunlardır (Aydın vd., 2013: 83):

➤ **Kârdan Pay Alma Hakkı:** İşletmeler genel kurul kararıyla pay sahiplerine net kârdan dağıtılması için karar alarak temettü ödemesi yapmaktadırlar.

➤ **İşletme Yönetimine Katılma Hakkı:** Pay sahipleri işletmelerin genel kurullarına iştirak etme hakkına sahiptirler.

➤ **Yeni Pay Alma Hakkı (Rüçhan Hakkı):** Pay sahiplerinin işletmelerin piyasaya yeni çıkaracakları paylardan, payları oranında bedelli sermaye artırımlarına öncelikli olarak katılma hakları bulunmaktadır.

➤ **Tasfiye Bakiyesine Katılma Hakkı:** İşletmelerin sona ermesi ve tasfiye edilmesi sonucunda bakiye kalması durumunda kalan bakiyeye yatırımcıların payları oranında katılma hakları bulunmaktadır.

➤ **Oy Hakkı:** Pay sahiplerine her pay en az bir oy verme hakkı sunmaktadır.

➤ **Bilgi Alma Hakkı:** Halka açık işletmeler mevcut durumlarına ilişkin önemli bilgileri hissedarlarına duyurmak amacıyla kamuya açıklamakla yükümlüdürler.

Tahvil ve Bono

Tahvil; anonim şirketlerin kaynak bulabilmek için TTK ya da SPK'ye göre itibari kıymetleri eşit ve ibareleri aynı olmak üzere çıkardıkları ve vadesi bir yıldan uzun olan borç senetleridir. Yatırımcısına faiz getirisi sunan tahvil ve bonolar arasındaki tek fark vadedir. Vadesi 1 yıldan daha uzun borçlanma araçları için tahvil kavramı kullanılırken; vadesi 1 yıldan daha kısa borçlanma araçları için bono kavramı kullanılmaktadır (Borçlanma Araçları Tebliği, 2013).

Bono; devletin ya da özel işletmelerin çıkarttığı borç senetleridir. Devletin yurt içinde borçlanmak için çıkarttığı kağıtlardan 1 yıldan daha kısa vadeli olanlara hazine bonusu, 1 yıldan daha uzun vadeli olanlara ise devlet tahvili denilmektedir. Aynı amaçla özel sektör tarafından çıkartılan, iç borçlanma kağıtlarından 2 yıldan daha kısa vadeli olanlara finansman bonusu, 2 yıldan daha uzun vadeli olanlara ise özel kesim tahvili adı verilmektedir. Devlet tarafından çıkartılan tahvil ve bonolar ise devlet iç borçlanma senetleridir (Dağdır, 2016: 73).

Ayrıca tahvil ve bonoların getirileri sabittir. İç piyasalardan borçlanmak amacıyla çıkartılan tahvil ve bonoların vade, getiri, para birimi ve fiyatlama açısından bu kadar çeşitli olmaları ve risksiz olmaları, yatırımcılar açısından avantaj hâline gelmektedir (Özerol, 2016: 61).

Altın

Altın, yüzyıllardır zenginlik ve ihtişamın sembolü olmakla beraber, bilinen en eski yatırım aracıdır. Dünyanın dört bir yanında kolayca bulunabilir olması ve istenildiğinde rahatça elden çıkarılabilmesi altının en büyük avantajlarından (Çavaş, 2001: 29).

Altın, kimyasal ve fiziksel özellikleri nedeniyle kolay gözden çıkarılabilir bir maden değildir ve ekonomideki yeri sayesinde diğer kıymetli madenlerden ayrılmaktadır. Yıllar boyunca bir değişim aracı olarak kullanılan altın; bugün ise birikim, saklama ve rezerv aracı olarak kullanılmaya devam etmektedir. Dünya ekonomisindeki yüksek

enflasyon, politik ve ekonomik belirsizlikler ile döviz kuru dalgalanmaları başta olmak üzere birçok sebep altına olan ilgi ve rağbeti artırmaktadır (Akman, 2004: 226).

Az bulunan nadir bir element olan altının özellikle kriz dönemlerinde değerinin yükselmesi, istenildiği anda elden çıkarma kolaylığı sağlaması, likiditesinin yüksek ve güvenilir olması gibi özellikleri tercih edilen uzun vadeli bir yatırım aracı olmasını sağlamaktadır (Parasız, 1994: 264).

Repo

Repo; menkul kıymetlerin tekrar satın alınmak üzere satılmasını; ters repo ise menkul kıymetlerin tekrar satılmak üzere alınmasını ifade etmektedir. Repo, taraflar arasında anlaşma çerçevesinde belirli bir vadede menkul kıymet ödünç verme ya da alma işlemi olarak da tanımlanabilmektedir (Özerol, 2016: 67; Aşıkoğlu vd., 2011: 437).

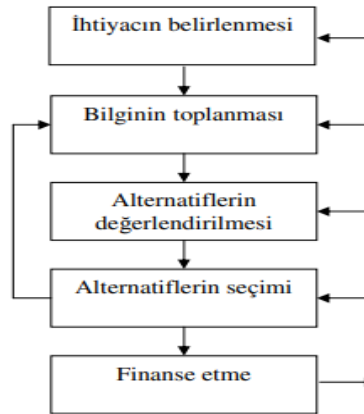
Repo işlemlerinde vade genellikle 1-15 gün olarak uygulanmakta ve vadenin kısa oluşu nedeniyle daha çok bireysel yatırımcılar tarafından tercih edilmektedir. Bunun dışında 1-3-6 ay vadelerde de repo yapılabilir. Repo işlemlerinin belirlenmiş bir getirisi bulunmamaktadır. Repo işlemi yapan kurumun nakit ihtiyacı, yatırım tutarı ve güncel piyasa koşulları gibi finansal koşullar, repo getirisini belirlemektedir. Finansal kurumlardan ağırlıklı olarak bankalarda, bireysel yatırımcılara finansal ürün olarak sunulmakta ve alım ya da satım işlemleri yapılmaktadır. Bireysel yatırımcılar repo işlemlerini kısa vadeli tasarruflarını değerlendirme aracı olarak tercih etmektedirler (Arı ve Vurucu, 2015: 241).

Mevduat

Mevduat; istenildiği anda veya belirli bir zamanda geri alınmak üzere kullanım hakkından vazgeçilerek gerçek veya tüzel kişiler tarafından finansal kurumlara yatırılan yerli veya yabancı paraları ifade etmektedir. Finansal bir kavram olarak mevduat ise bankaya istenen zamanlarda belirli sürelerle bırakılan paralardır. Tüzel ya da gerçek kişiler tarafından açılabilen bu hesaplar; tasarruf mevduatı, resmi kuruluşlar mevduatı, ticari kuruluşlar mevduatı, bankalar arası mevduat, diğer kuruluşlar mevduatı gibi sınıflara ayrılmaktadır. Mevduatlar en az riske sahip yatırım araçlarından biri olsa da ekonomik sebeplerle oluşan enflasyon oranları ve bankaların kurumsal olarak taşıdıkları değer bir göstergesi olan kalite riskleri nedeniyle paranın durduğu yerde değer kaybetmesine neden olmaktadır (TCMB, 2011).

2.2. Yatırım Kararlarında Bilgi Kullanım Süreci

Yatırım kararları alınırken belirli bir süreç izlenmektedir. Bu süreç; ihtiyacın belirlenmesi, bilginin toplanması, alternatiflerin değerlendirilmesi, alternatiflerin seçimi ve finanse edilmesi şeklinde evrelerden oluşmaktadır. İlk evre olan ihtiyacın belirlenmesi evresinde, fırsatlarla ilgili fikirlerin üretilmesi yer almaktadır. Bunu takip eden bilginin toplanması evresinde ne kadar harcama yapılabileceğinin belirlenmesi ve olası alternatiflerin oluşturulması, alternatifleri değerlendirme evresinde her bir alternatifin finansal sonuçlarının, yatırımın değerinin ve geri dönüşümünün değerlendirilmesi yer almaktadır. Alternatifin seçimiyle birlikte bir uygulama planı belirlenmesi ve önerilerin uygulanması, plana göre gerçekleşen sonuçların izlenerek uygulamanın kontrol edilmesi gerekmektedir. Son olarak yapılacak yatırımın nasıl finanse edileceği evresi bulunmaktadır. Finansman sağlama işlemi, işletmelerde artan kârlardan sağlanabileceği gibi dışarıdan fon temin edilerek de yapılabilmektedir. Yatırım kararı alma sürecinin her evresinde muhasebe bilgilerine ihtiyaç duyulmakla birlikte bu yatırımları değerlemede kullanılan tekniklerde de muhasebe bilgilerinden yararlanılmaktadır (Ekanem 2005: 303). Şekil 5’te yatırım kararı alma sürecinin evreleri görülmektedir.

Şekil 5: Yatırım Kararı Alma Sürecinin Evreleri

Kaynak: Ekanem, I., (2005), “Bootstrapping: The Investment Decision-Making Process in Small Firms”, *The British Accounting Review*, Vol. 37, Issue.3, pp. 307.

Yatırım kararları alınırken muhasebe bilgilerinden yararlanılmasının nedenleri üç grupta toplanırsa; ilki, diğer potansiyel bilgi kaynaklarından farklı olarak muhasebe bilgilerinin önceden üretilmiş ve kullanılabilir olmasıdır. Böylece yöneticiler başka türden bilgilerin üretilmesi ve araştırılması yerine, var olan muhasebe bilgilerini

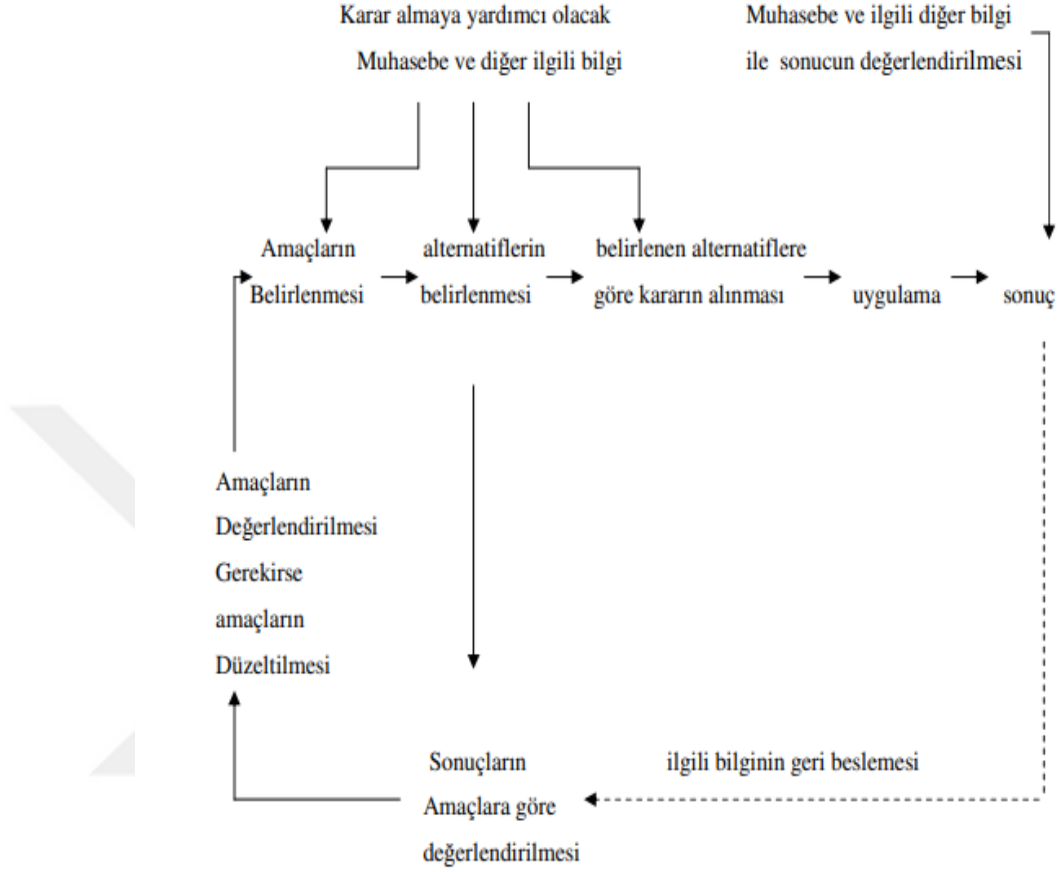
kullanabilmektedirler. İkincisi, muhasebenin kararların açıklanmasında önemli bir araç olarak kullanılmasıdır. Üçüncüsü, muhasebenin sembolik gücüne bağlı bir rol oynamasıdır. Muhasebe genellikle güvenilir, doğal ve tarafsız olarak algılanmaktadır ve böylece kararların alınmasında güvenilir bir kaynak sağlanmış olmaktadır. Bu özellikler sadece yönetim kararlarının alınmasında muhasebe bilgilerinin kullanılmasını içermemekte ayrıca kararların yargılanması sürecinde de yararlı bir role hizmet etmektedir (Hall, 2007: 14; Barber ve Odean, 2001: 42).

Muhasebe bilgilerinin alınacak kararları kolaylaştırıcı rolü yatırım kararları öncesi belirsizliği azaltmak amacıyla bilgilerin tedarikiyle ilgilidir. Bu rol ön belirsizliklerin azaltılması için bilginin kullanımı ve düşüncelerin yeniden gözden geçirilmesinde muhasebe bilgilerinin kullanımı olarak görülebilir. Muhasebe bilgilerinin kararları kolaylaştırıcı olarak kullanılmasındaki amaçlar; çalışanların bilgilerini geliştirmek, böylece organizasyonla ilgili arzu edilen kararları almalarında yeteneklerini artırmak ve hareket seçenekleri hakkında daha iyi bilgilenmelerini sağlamaktır. Muhasebe bilgilerinin alınacak kararları kolaylaştırıcı rolüne örnek olarak; optimal üretim kararları alma hususunda maliyet bilgisinin kullanılması verilebilir (Williams ve Seaman 2002: 424). Bu kararı kolaylaştırıcı rolünde muhasebe bilgileri, çok sayıdaki ekonomik karara önemli bir girdi olmaktadır. Bu çeşit kararlar hem geçmişini hem de geleceği kapsamaktadır (Sprinkle, 2003: 302).

Yatırımcılara sağlanan tahminler ve değerlendirmelerden ziyade yatırımcıların kendi tahminleri tuttuğunda kendilerine olan güvenlerinin arttığı görülmektedir. Böyle bir durumda yatırımcıların bu bilgilerden faydalanmadan tesadüfi bir şekilde tahminde bulundukları söylenebilir. Bu bağlamda aşırı bilgi sunulmasına paralel olarak yapılan tahminlerin, yatırımcıların beklentileri yönünde olma olasılığını azaltabileceği sonucuna ulaşılabilir (Sayılğan, 2005: 9). Özetle yatırımcılar, bireysel olarak hisse senedi satın alırken ya da diğer menkul kıymetlere yatırım yaparken kendi bilgilerine dayanarak işlem yapabilmektedirler (Barber ve Odean, 2001: 48).

Şekil 6’da karar alma süreci ve muhasebe bilgilerinin bu sürece olan katkısı gösterilmektedir. Muhasebe bilgileri amaçların veya sorunun tespitinde “alınan kararlar gerçekten gerekli midir ve bu kararları almada hangi bilgiye ihtiyaç duyulur” sorularını cevaplamada kullanıldığı gibi belirlenen alternatifler arasından seçim yapmayı da

kolaylaştırmaktadır. Karar almada kullanılan bilgilerin çoğu sayısal bilgidir ve bu bilgiler muhasebe bilgi sisteminden sağlanmaktadır (Finney vd., 1970: 9).

Şekil 6: Karar Alma Süreci ve Muhasebe Bilgisinin Bu Sürece Olan Katkısı

Kaynak: Finney, H. A.- Johnson, G. L. ve Herbert, E. M., (1970), *Finney and Miller's Principles of Accounting*, Prentice-Hall: New Jersey.

Bu noktada karar almada sayısal bilgilerin sayısal olmayan bilgilere olan üstünlüğünü belirtmekte yarar bulunmaktadır. Karar alma süreçlerinde sayısal bilgiler nitel bilgilere göre şu iki nedenle daha üstündür:

- Sayısal bilgiler diğer bilgilere oranla daha fazla kesinlik bulundurmaktadır. Bilgilerin doğru olması kaydıyla bu kesinlik, yöneticilerin gözlemleyemedikleri bilgileri başkaları aracılığıyla almaları durumunda daha da önem kazanmaktadır. Çünkü bu sayede hem söz konusu bilgiler yöneticiler tarafından açıkça görülebilecek hem de iletişim kanalları içinde değiştirilmeden yöneticilere ulaşabilecektir.

- Bu tür bilgilerin karar alma sürecine ışık tutacak şekilde gruplandırılması, birleştirilmesi, çözümlenmesi ve birbiriyle karşılaştırılması nitel bilgilerden çok daha kolaylıkla yapılabilmekte; ayrıca bu tür bilgiler sayesinde karar almada matematik, istatistik gibi tekniklerden ve bilgisayar teknolojilerinden yararlanma olanakları doğmaktadır. Alınacak kararlar için toplanması ve değerlendirilmesi gerekli olan bilgiler ne kadar fazla olursa, bu bilgilerin sayısal veriler hâlinde bulunmasından sağlanacak yararlar da o derece önem kazanmaktadır (Büyükmirza, 2019: 24). Karar alındıktan sonra kararın sonradan ortaya çıkan finansal etkileri, ilgili muhasebe verilerinin analizi ile belirlenebilmektedir. Böylece muhasebe verileri geçmiş ve şimdiki kararların ekonomik sonuçları üzerine bilgiyi geri besleme etkisiyle karar almada ve kontrolde yönetime yardımcı olmaktadır (Finney vd., 1970: 9). Örneğin; sorunun belirlenmesi aşamasında maliyet bilgileri kullanılabilir. Bu durumda maliyet bilgisi yönetime bir sorunun olduğunu göstermede yardımcı olmaktadır. Seçim aşamasında ise yatırım kararlarının seçimi, geri dönüşüm oranı kriterine göre alınabilmekte ve bu durumda alternatifler bu orana göre belirlenmektedir (Davidson ve Trueblood, 1961: 578).

2.3. Yatırım Kararlarına Etki Eden Faktörler

Yatırımcılar elde ettikleri gelirleri anında tüketime dönüştürmek yerine ileride sahip olmayı düşündükleri yaşam standartlarına kavuşabilmek, mevcut gelirleriyle elde edemeyecekleri tüketim malzemeleri veya hizmetlerini alabilmek adına tasarruf yapmaktadırlar (Usul vd., 2002: 135). Yatırımcılar sayılan hedefler doğrultusunda birikim yaparken içinde bulundukları durumlar, birikimlerine ve dolayısıyla yatırımlarına yansımaktadır. Bu bağlamda yatırımcıların alacakları yatırım kararlarında etkili olan faktörler;

- Ekonomik faktörler,
- Politik faktörler,
- Hukuki faktörler,
- Bilgi kaynakları,
- Sosyo- kültürel faktörler,
- Kişisel faktörler,

➤ Finansal faktörler olarak incelenecektir.

2.3.1. Ekonomik Faktörler

Ekonomik faktörler, finansal piyasaları etkileyen ve dolayısıyla mevcut finansal ortamda karar almak durumunda olan yatırımcıların davranışlarını yönlendiren faktörlerdir. Yatırımcılar karar alırken gerek ulusal gerek uluslararası ekonomi ve finans platformlarındaki gelişmeleri göz önünde bulundurmaktadırlar. Sermaye piyasasını etkileyen ve yatırımcıların ilgisini piyasaya çeken ya da piyasadan uzaklaştıran bu faktörler arasında; fiyatlar genel seviyesindeki, gayri safi milli hasıladaki, hükümet harcamalarındaki, para arzındaki, faiz hadlerindeki, döviz kurlarındaki ve kurumlar vergisindeki değişiklikler sayılmaktadır. Bu faktörlerde görülen artış ya da azalışların sermaye piyasasına ve yatırımcı davranışlarına olan etkisinin, finansal araç fiyatlarında sebep oldukları değişmeye paralel olarak iki şekilde gerçekleştiği görülmektedir. Bu faktörlerin ya finansal araç fiyatlarına olumlu bir etki yaparak yatırım yapma arzusunu artırdığı, ya da finansal araç fiyatlarını düşürerek tersine bir etki yaptığı ifade edilmektedir (Barak, 2008: 49).

Türkiye’de yatırımcıların kararlarına etki eden unsurlar arasında makroekonomik göstergelerin yanı sıra işletmelerin finansal durumlarına ilişkin veriler de yer almaktadır. İşletmenin genel yapısı, sektör içindeki konumu, mali durumundaki değişiklikler, tahmini kazancı gibi verilerin de yatırım kararlarında etkili olan diğer faktörler arasında yer aldığı görülmektedir. Bu unsurlarda görülen olumlu ya da olumsuz gelişmeler finansal araç fiyatlarına yansımakta, sağlıksız fiyat oluşumlarına, spekülasyon etkilere yol açabilmekte ve bu nedenle sermaye piyasalarındaki yatırımcı davranışlarını ve kararlarını etkilemektedir (Şener ve Akın, 2015: 292).

Yatırımcılar için önem arz eden kriterlerden biri olan likidite, bir varlığın olabildiğince kısa zamanda en az değer kaybı ile nakde dönüşme yeteneği olarak tanımlanmaktadır. Hiçbir yatırımcı elinden çıkaramayacağı ya da çıkarmakta zorlanacağı bir araca yatırım yapmak istemez. Bu hem maddi açıdan hem de zamansal olarak zarar getirecektir. Bu nedenle bu iki kriterin göz önüne alınarak, yatırım süreci içinde nakit ihtiyacının oluşması durumlarına karşı yatırım öncesinde likiditenin iyi hesaplanması gerekmektedir (Temizel ve Meriç, 2008: 130).

Uluslararası ekonomide döviz kuru verisi ve istikrarı, finansal yatırım ilişkilerinin gelişmesinde önemli bir faktör olarak tanımlanmaktadır. Kurlarda meydana gelebilecek

beklenmedik değişmeler yatırımların getiri ve maliyetlerinde belirsizliğe yol açmaktadır (Koç ve Değer, 2010: 80). Bahsi geçen dalgalanmalar yatırımcılar adına belirsizlik durumu oluştururken, uluslararası piyasalara konu olan mal ve hizmet fiyatlarının da belirsizliğine sebep olmaktadır (Karluk, 1991: 351).

Risk, yatırımcıların yatırımları konusunda kendilerine kâr veya zarar getireceği konusundaki belirsizliktir. Her yatırımcı yatırım hedefine göre risk almaktadır. Risk algısı ve risk toleransı yatırımcı davranışlarını etkileyen belirleyiciler arasında ilk sıralarda yer almaktadır. Yatırımcılar paralarını bir yatırım aracına yatırdıklarında, asıl amaçları kazanç sağlamaktır. Bu amaca rağmen yatırımcılar riskli finansal araçlara yatırım yapmaktan, yüksek riskin onlara yüksek getiri sağlayabileceğini dūřündükleri için çekinmemektedirler. Bu bağlamda yıllık kazanç-gelir ve tasarruf düzeyleri yatırımcıların karar vermelerini etkilemektedir (Anbar ve Eker, 2009: 29).

İktisat tarihinde enflasyonun yatırımlar üzerindeki etkisi incelendiğinde İkinci Dünya Savaşı sonrasında gelişmiş ve gelişmekte olan ũlkelerde uygulanan talebi arttırıcı Keynesyen politikaların, yatırımları ve ekonomik büyümeyi arttırdığı gibi enflasyon verilerinin de artışına sebep olduğu görölmektedir. Fakat bu dönemde enflasyon sorun olarak algılanmamıştır. 1980’li yıllara gelindiğinde piyasada ortaya çıkan yüksek enflasyon ekonomik istikrarı bozduktan sonra dolaylı yatırımların olumsuz etkilenmesine yol açmış ve sonuçta piyasada büyüme verileri dūřüř eğilimi göstermiştir (Yapraklı, 2007: 287). Enflasyonda artışının olduğu bu dönemlerde, hane halkının servetlerinde azalış olduğu görölmektedir. Bireyler servetlerindeki azalmayı telafi etmek adına birikimlerini artırma eğilimi göstermişlerdir. Tasarruflardaki bu artışlar da ekonomide faiz oranlarının dūřmesine ve sabit sermaye yatırımlarının yükselmesine sebebiyet vermiştir (Mundell, 1963: 283).

Ekonomide büyüme hızında belirsizlik yaşanması durumunun, yatırımcıların yatırım kararlarında negatif yönlü bir ilişkiye neden olduğu bilinmektedir. Bu dönemde işletmelerin yatırımlarını erteleme kararı almaları, piyasadaki yatırım miktarının azalmasıyla sonuçlanacaktır. Büyüme hızı belirsizliğindeki değişimler piyasadaki enflasyon oranının artmasına yol açarken, gelecek enflasyon verileriyle ilgili belirsizliği oluşturacaktır. Artan enflasyon belirsizliği; kaynakların etkin dağılımındaki fiyat mekanizmasının etkisini azaltmasına neden olacaktır (Özbey, 2009: 75).

2.3.2. Bilgi Kaynakları

İletişim ve bilgi teknolojilerindeki gelişmeler yatırımların küresel boyutta incelenmesini ve gözlemlenmesini mümkün kılmıştır. Bilhassa gelişmekte olan ülkelerdeki yatırımların daha az şeffaf olması ve yatırımlardaki bilgi eksikliği dolayısıyla sermaye hareketlerinde kısıtlanmalar görülmüştür. İletişim ve bilgi teknolojilerinde gerçekleşen gelişmeler neticesinde, küresel boyuttaki bilgi asimetrisinde azalma meydana gelmiştir. Sosyal çevrenin büyük kısmını oluşturan medya, ekonomi ve finans üzerine yayın yapan televizyon kanallarının yanı sıra haber kanalları, genel kanallar, çok sayıda radyo kanalları ile yazılı basın sayesinde neredeyse günün her saatinde çeşitli ortamlarda yatırım dünyasıyla ilgili yayımlar gerçekleştirilmektedir. Bununla birlikte Borsa İstanbul endeksindeki değişimleri, bir işletmenin hisse senedi başına kazancı gibi verileri aktararak yatırımcılar için faydalı bir faaliyette bulunsalar da yatırımcıları yatırım kararı almaya ikna etmek için çoğunlukla yeterli olmamaktadır (Bayar, 2011: 149).

Yatırımcıların yatırım araçları ve piyasalarla ilgili bilgileri elde ettikleri bilgi kaynakları türlerine göre şu şekilde sınıflandırılmaktadır (Temizel vd., 2008: 623-624):

- Yatırım kuruluşları tarafından periyodik olarak yayınlanan bültenler,
- Veri dağıtım işletmeleri tarafından online olarak sunulan veri servisleri,
- Performans değerlendirme sonucu oluşan listelerin elektronik ortamdaki yayınları,
- Belirli hisse senedi ve tahviller için yapılan araştırmalara ilişkin yayımlar,
- Aracı kurumların araştırma departmanlarının yayınları,
- Ücretsiz dağıtılan broşürler,
- Gazete, dergi gibi sektörel süreli yayımlar,
- Finansal piyasalara yönelik televizyon programları,
- Yatırım ve yatırım yönetimi içerikli kitap ve filmlerdir.

Yatırımcıların doğru bilgilendirilmesi yatırım kararlarının isabetli olması açısından büyük önem taşımaktadır. Yatırımcıların işletme faaliyetleri hakkında yeterli ve sağlıklı bilgi edinmemesi ile açıklanan bilgilerin piyasaya ulaşmasında yaşanan zaman tutarsızlıkları, piyasada sağlıklı fiyat oluşumlarına yol açmaktadır. Piyasada görülen spekülasyon fiyat hareketlerinin oluşumu da buna bağlanmaktadır (Barak, 2008:

47). Yatırımcıların elde ettikleri bilgilerin yetersiz, eksik, aşırı ya da gecikmiş olması hâlinde; durumu olduğundan farklı algılayarak hatalı kararlar alabilecekleri ifade edilmektedir. Profesyonel bilgilerin doğru ve tarafsız olması bu bakımdan büyük önem arz etmektedir. Enron skandalı buna en çarpıcı örnek olarak gösterilmektedir. Bu skandala yol açan nedenler arasında işletmenin manipülatif faaliyetlerine göz yuman denetim şirketi ve analistler de gösterilmektedir (Küçüksözen, 2005: 197).

2.3.3. Kişisel Faktörler

Yatırımcıların yatırım kararlarını etkileyen faktörlerin dıştan içe doğru bir çember gibi sıralandığı düşünülürse, tasarruf sahiplerine en yakın etkenin kişisel faktörler olduğu söylenebilir. Bilgi sahibi olmak, her alanda önemli olduğu gibi finansal karar almada da büyük önem taşımaktadır. Bir konu hakkında bilgi sahibi olarak alınan kararlar, bilgi sahibi olmadan alınan kararlara oranla daha başarılı sonuçlar vermektedir. Yatırımcılar bilgi sahibi olmadan aldıkları yatırım kararlarının sonuçlarını tahmin etmekte güçlük çekecek ve olumsuz bir durumla karşılaştıklarında sonuçlarına hazırlıklı olamayacaklardır. Sonuçta bu durum yatırımcıları hem maddi hem de manevi anlamda yıpratacaktır.

Tasarruf yapmak isteyen kişilerin ekonomi ve finansal yatırım konularında sahip oldukları halihazırdaki bilgiler kişileri yatırım yapmaya yönlendiren en önemli faktörlerdendir. Bununla birlikte sahip olunan bilgilere istinaden yapılması gereken yatırım araştırmaları için de yeterli bir zaman ayrılması gerekmektedir. Hem bilgiye hem de yeterli zamana sahip olan yatırımcılarla kıyaslandıklarında, bunlara sahip olmayan yatırımcılar, tasarruflarının olası getirilerinden mahrum kalacaklardır. Bu tip finansal yatırım konularında bilgisi olmayan yatırımcıların yatırım yapmak istemeleri hâlinde ise doğru ve etkin bir değerlendirmeden uzak olacakları ve bunun sonucunda da daha az bilgi gerektiren yatırım alanlarına yönelecekleri düşünülmektedir (Mishkin, 1989: 614).

Yatırımcıların alacakları yatırım kararlarında etkili olan bir diğer önemli faktör de tasarruf sahibinin yaşıdır. Yatırım uzmanları yaşları bakımından yatırımcıları farklı gruplara ayırmışlar ve yaptıkları araştırmalar neticesinde bu yaş gruplarının sahip oldukları yatırım eğilimlerini değerlendirmişlerdir. Karan, (2011: 716); Jagannathan ve Kocherlakota (1996: 209); Fosback (1985: 3)'e göre bu husus üç temel grupta incelenmektedir. Bahsi geçen yaş grupları ve bu grupların sahip oldukları yatırım eğilimleri özetle şu şekildedir:

- Yaşlı yatırımcılar uzun süreli yatırım planı yapmaktan kaçınırken genç yatırımcılar, uzun vadede ve getirisi yüksek yatırım araçlarını tercih etmektedirler.
- Yatırımcıların ayırdıkları tasarrufları zaman içerisinde farklı yatırım araçları ile değerlendirmeleri gerekebilir. Bu gibi durumlarda finansal piyasaları araştırmalı ve menkul kıymet hareketlerini takip etmelidirler. Fakat ileri yaşlardaki yatırımcıların genç yatırımcılara göre piyasa araştırması ve takibi konusunda daha isteksiz oldukları görülmektedir.
- Finansal yatırımlarda risk olgusu büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda genç yatırımcılar gerek alabilecekleri risk konusunda gerekse olası risklerin araştırılıp değerlendirilmesi konusunda daha cesur ve isteklidirler. Yaşlı yatırımcılar ise genç yatırımcılara göre riskli yatırımlara karşı daha az cesaretlidirler ve hatta riskli yatırımlardan kaçınmayı tercih etmektedirler.

Yapılan araştırmalar göstermektedir ki çalışanlar kendi çalıştıkları işletmelerin finansal araçlarını daha güvenilir ve daha az riskli bulmaktadırlar. Bu nedenle yatırımcılar yatırım tercihlerini çalıştıkları işletmelerin finansal araçlarından yana kullanmaktadırlar (Huberman, 2001: 666). Fakat bahsi geçen finansal araçlara yaptıkları yatırım giderleri ile bu araçtan elde ettikleri yatırım gelirleri arasında belirgin bir ilişki gözlemlenememiştir (Benartzi, 1993: 15). Bireylerin tasarruf ederek bu tasarrufların finansal yatırıma dönüşümünü sağlayabilmeleri için devamlı bir gelire sahip olmaları ve içinde bulundukları ülkenin ekonomik koşullarında bu geliri elde edebilecekleri bir mesleğe sahip olmaları gerekmektedir. Aynı zamanda yaşam biçimleri de yatırım kararları üzerinde önemli bir rol oynamaktadır. Bireylerin gelir düzeyleri yükseldikçe lüks ve pahalı tüketim mallarına yaptıkları harcamalarda artmaktadır. Bu nedenle bireyler, tasarruf için ayırdıkları payları tüketim harcamasına yönlendirebilmektedirler. Bu durumun tam aksine ancak tüketim harcamalarını karşılayacak kadar geliri olan bir bireylerin ise tasarruf etme arzuları olsa bile tasarruf yeteneklerinin olmayacağı açıktır (Anbar ve Eker, 2009: 129).

Bir bireyi diğer bireylerden ayıran ve farklı kılan özellikler, bireyin kişiliğini oluşturmaktadır. Yatırımcılar yatırım kararları alırken kişilik yapılarına göre farklılık gösterebilecek düzeyde riskli yatırımları tercih etmektedirler. Bazı yatırımcıların, daha fazla getiri elde etme arzusu yoğundur ve bu hırs yatırımcıları daha fazla risk almaya

yönlendirmektedir. Bazı yatırımcılar ise sahip oldukları varlıkları korumak adına daha mütevazî davranmakta ve riskten kaçmaktadır. Bir anlamda bu yatırımcılar risk almaktan korkmaktadırlar (Armağan, 2007: 46). Ayrıca yatırımcıların hissettikleri stres ve korku duyguları yatırım kararları üzerinde etkilidir. Öyle ki korku hisseden yatırımcılar riskten kaçınmaktadır. Yatırımcıların korku hissetmelerinin nedeni genellikle daha önceki yatırım kararlarının olumsuz sonuçlanması ve bu kötü tecrübenin tekrar yaşanabilme ihtimalidir. Bu durumda yatırımcılar olumsuz tecrübelerin tekrar etmesinden korkmaları nedeniyle yatırımlarını bir an önce elden çıkartma yoluna gideceklerdir (Peterson, 2012: 183; Altınköprü, 1980: 13).

2.3.4. Finansal Faktörler

Finansal faktörler, bir işletmenin veya yatırımın değerini etkileyebilecek bilgileri içermektedir. Yatırımcılar yatırım kararları alırken kendilerine maksimum düzeyde fayda sağlayabilecek yatırım araçlarına yönelmeyi tercih etmektedirler. Bu bağlamda yatırım kararları alırken bazı finansal faktörleri gözetenek seçim yapmaktadırlar. Yatırımcılar finansal olarak ellerindeki sermayeyi yatırıma dönüştürürken üç hedefi karşılamaya çalışmaktadırlar ve bu hedefler doğrultusunda yatırım sürecini yönetmektedirler. Bu hedefler (Özaltın vd., 2015: 404):

- Sermayeyi korumak,
- Değer artışı sağlamak,
- Devamlı gelir elde etmektir.

Tasarruf sahiplerinin yatırım kararı alırken zorlandığı iki temel unsur vardır. Bu unsurlar; yatırımın risk ve getiri oranlarıdır. Bunun nedeni tasarruf sahiplerinin yatırımlarının sonucunda maksimum düzeyde gelir elde etme ve risk faktöründen minimum zararla çıkma düşüncesidir (Bekçi vd., 2002: 135). Yatırımcıların en çok arzu ettiği durumlardan biri de finansal yatırımlarında ve sermayelerinde kayıplar yaşamamaktır. Fakat yatırım kararlarını etkileyen ekonomik faktörler arasında yer alan enflasyon, faiz oranı gibi ekonomik değişkenler yatırımcıların sermayelerini olumsuz etkileyebilmektedir (Usul vd., 2002: 139; SPK, 2010: 9).

Yatırımcılar sermayelerini korumanın yanında sermaye değerlerinde artışın da olmasını istemektedirler. Bu nedenden dolayı enflasyon oranının üzerinde getirisi olan yatırım araçlarına yönelmektedirler. Servet düzeylerini artırma isteği yatırımcılar için

riskli bir amaç olup yatırımların türüne göre alacakları risk de değişmektedir (Demirelli, 2008: 13). Örneğin eğer kazanç isteğinde süre kısıtı yok ise orta ve uzun vade için çeşitli varsayımlarda bulunularak, önemli bir yatırım alternatifi olan arsa alımı da bir seçenek olabilecektir (Aşıkoğlu, 1983: 27). Tabi ki bu yatırımla alınacak risk ile sermaye piyasalarına yapılan yatırımla alınacak risk aynı düzeyde riskler olmayacaktır.

Yatırımcılar yatırım kararları alırken seçecekleri finansal yatırım aracından gelir elde ederek, bu gelirin artmasını ve devamlılığının olmasını istemektedirler. Nitekim gelirin devamlılık arz etmemesi yatırımcıların hedeflerini gerçekleştirme yolundan uzaklaştıkları anlamı taşımaktadır. Ekonomik dalgalanmaların ve fiyat değişimlerinin piyasaları derinden etkilemesi durumu, yatırımcıların gelirlerini devamlı kılma isteklerini zorlaştırabileceği gibi yatırıma ayırdıkları tasarruflarını da yaşamsal giderlerine ayırmak zorunda bırakabilmektedir. Böyle bir durumla karşılaşan yatırımcılar mevcut gelirlerine ilaveten kendilerine ek kazanç sağlayabilecek yatırımlar yapma arayışına girebilmektedirler (Korkmaz ve Ceylan, 2012: 496).

2.3.5. Sosyo- Kültürel Faktörler

Bir ülkenin sosyal ve siyasal istikrarı, nüfus yoğunluğu, demografik denge, eğitim düzeyi, etnik ve dini yapısı, işgücü ve sendikalar, gelir dağılımı ve aile yapısı gibi faktörler o ülkenin sermaye akımlarını etkileyen sosyo-kültürel faktörlerdir. Sosyal ve siyasal istikrar, içlerindeki en önemli faktördür. Çünkü sosyal yapıdaki uyumsuzluk ve değişkenlikler her an sosyal patlamalara sebebiyet verebileceğinden, ekonomik ve politik istikrarı negatif yönde etkileyecektir. Bu yüzden ilgili ülkede yatırımcıların yatırım kararları da olumsuz yönde etkilenecektir (Delice, 2000: 71).

Shiller (2000)'e göre bireylerin davranışlarını içinde yaşadıkları toplumun değer yargıları, sembolleri, düşünce kalıpları etkilemektedir. Buna göre insanların gündelik yaşamlarını etkileyen modalar aynı zamanda yatırım aracı fiyatlarını da etkilemektedir.

Bireyler genellikle içinde oldukları grubun yaşam tarzını benimseyip buna uygun davranışlar göstererek, grup tarafından oluşturulan sosyal normlara göre hareket etmektedirler. Gruba sonradan katılan bireyler ise iletişim ve etkileşim yoluyla grup normlarını gözlemleyerek bu doğrultuda tutum geliştirmektedir. Bu durum yatırım davranışları için de geçerli olmaktadır. Bu bağlamda içinde bulunulan grubun sosyal normları yatırımcıların yatırım kararlarını da etkileyebilmektedir. Örneğin; sosyal etkileşimde bulunulan grup üyeleri arasında kısa vadeli günlük alım satım işlemleri

konusuluyorsa, grubun üyesi olan bireylerin de spekülâtif kısa vadeli işlemlerde bulunma olasılığı artacaktır. Burada sosyal normların yatırımcı davranışı üzerindeki etkisi yatırımcının karakteristik özelliğine göre değişmektedir. Sosyal etkileşimin, yatırımcıların hisse senedi piyasasına olan katılımına etkisi, sürü psikolojisi bağlamında da ele alınmaktadır. Hisse senedi piyasalarında yaşanan yatırım davranışlarının taklit edilmesi sürü davranışı olarak adlandırılmaktadır. Buna göre gözlem yaparak öğrenme ve sürü davranışının, hisse senedi piyasasındaki yatırımcıların davranışlarını etkilediği öne sürülmektedir (Bayrakdaroglu ve Şan, 2015: 510- 511).

Gray (1988)'in kültürün muhasebe uygulamalarına etkisi hususunda kurmuş olduğu hipotezler; Askary vd., (2008) tarafından Türkiye’de test edilmiş, ülkemizde belirsizlikten ve riskten kaçınma eğilimi sebebiyle tekdüze muhasebe uygulamalarının daha çok tercih edildiği sonucuna varılmıştır. Ayrıca, finansal raporlarda şeffaflığın temin edilmesi ve muhasebe uygulamalarında mesleki yargının ön planda tutulması bağlamında düşüncelerin hâkimiyet gösterdiği tespit edilmiştir (Gençoğlu ve Ertan, 2012: 8).

Finansal raporlama bağlamında kültürün etkileri, yasal sistemler ya da sermaye piyasaları gibi dışsal etkilere kıyasla daha dolaylı kalmaktadır. Muhasebe çevresinin analiz edilmesinde yasal sistemler, kurumsal finansman ve vergi sistemleri gibi daha doğrudan etkenlerin göz önünde tutulması gerekmektedir. Bu etkiler kültürle birleşmekte böylelikle o ülkenin finansal raporlama biçimini ve muhasebe mesleğinin gelişimini etkilemektedir.

2.3.6. Hukuki Faktörler

Hukuki faktörler, finansal piyasaların işleyişine ilişkin yasal düzenlemeler olarak karşımıza çıkmaktadır. Etkin piyasa problemine yönelik manipölasyon gibi unsurlarla mücadele etme amacıyla uluslararası ilke ve kurallara ilişkin olarak mevzuatta yapılan düzenlemeler, finansal piyasanın işleyişine yaptığı olumlu katkılar neticesinde yatırımcı davranışlarına yön vermektedir. Bu düzenlemelerle daha etkin, şeffaf, denetime açık dolayısıyla yatırımcıları eksik ya da yanıltıcı bilgilerde ve manipölâtif faaliyetlerden koruyan güvenli bir piyasa yapısı oluşturmak amaçlanmaktadır. Kamuyu aydınlatma kural ve esaslarının tam olarak uygulanması, finansal piyasaların düzgün ve adil işleyişinin temelini oluşturmaktadır. Bu çerçevede ele alınabilecek olan kurumsal yönetim kavramı, hisse senetleri halka arz edilmiş işletmelerde görülen, temsil edenle edilen arasındaki bilgi eşitsizliğini gidermeye ve yöneticilerin kamuya açıklanmamış

bilgileri kullanarak haksız kazanç elde etmelerine engel olmaya yönelik düzenlemeler yapılmasını gerekli kılmıştır. Bu doğrultuda; işletmelerin belli dönemlerde finansal durumlarına yönelik bilgileri içeren raporlar yayınlamaları ve bağımsız denetim kurumları tarafından incelenerek yatırımcıların haklarının güvence altına alınmasına yönelik yasal düzenlemelerin uygulanması gibi yenilikler hayata geçirilmiştir. Bu ve benzeri yasal düzenlemelerle yatırımcıların zihnindeki finansal piyasalara yönelik belirsizlik ve risk algılarının olumlu yönde değiştirilmesi amaçlanmıştır (Varışlı Tezcan, 1996: 230).

Günümüze kadar gerçekleştirilmiş olan çalışmalarda, gelişmiş bir sermaye piyasası olan, yayılmış ortaklık yapısına sahip, güçlü yatırımcı koruma politikaları ve yasal yaptırımları bulunan ülkelerdeki işletmelerin kazanç yönetimine daha az başvurdukları vurgulanmaktadır (Leuz vd., 2003: 516). Bu husus gelişmiş piyasalarda bilgi talebinin yüksek olması durumunun, işletme yöneticilerinin finansal raporların kalitesine verdikleri önemi de artırmasıyla açıklanabilir. Başka bir deyişle, finansal raporlama kalitesinin artırılması ile yatırımcıların sermaye piyasasına girişleri sağlanarak yatırımcı portföyünün ve sayısının artışı beraberinde hisselerin daha geniş kitlelere yayılması sağlanabilecektir (Fan ve Wong, 2002: 418; Leuz vd., 2003: 514; Narktabtee ve Patpanichchot, 2011). Ayrıca, işletmelere duyulan güvenin sarsılmaması ve hisselerinin değer kaybetmemesi için de sundukları bilgilerin kaliteli olması önemli bir gerekliliktir. Sonuç olarak daha geniş kitlelerden daha yoğun biçimde gelen bilgi talepleri sebebiyle işletmeler, finansal raporlarının kalitesini yüksek tutmak zorunda kalacaklardır.

2.3.7. Politik Faktörler

Rejim veya hükümet değişikliklerine gidilmesi ve uygulanacak politikaların bilinmezliği sebebiyle piyasalarda belirsizlik hâkim olmaktadır. Uygulanacak olan politikalar, yatırımcıların yatırım tercihlerini doğrudan etkilemektedir. Siyasi belirsizliklerin yatırımlar için olumsuz olarak algılanması, mevcut hükümetin değişme ihtimali nedeniyle oluşmaktadır. Hükümetlerin yeniden iktidara gelme şansı ile öncesinde uyguladıkları ekonomik politikaların performansları arasında pozitif ilişki olduğu görülmektedir. Bu sebeple hükümetlerin ekonomik performanslarının kötü olduğu zamanlarda, hükümet değişimi söz konusu olabilmektedir (Şanlısoy, 2010: 200).

İşletmeler ve faaliyette bulundukları ülkelerdeki mevcut otoriteler arasındaki ilişkiler finansal raporlamanın kalitesi üzerinde çok önemli bir etki yaratmaktadır.

Özellikle politikacıların bağlantıları bulunan işletmeleri korumaları durumunda, bu işletmelerin sunacakları finansal bilgilerin kalitesiyle ilgili daha az hassas davrandıkları varsayılmaktadır. Chaney vd., (2007) tarafından gerçekleştirilen araştırmanın bulguları incelendiğinde, finansal raporlama kalitesi nispeten daha düşük işletmelerden yalnızca politik bağlantısı bulunmayan işletmelerin borçlanma maliyetlerinde artış meydana geldiğini göstermektedir.

Correia (2010) çalışmasında muhasebe kalitesi düşük seviyedeki işletmelerin politik harcamalarının diğer işletmelere nazaran daha yüksek olduğu ve bu harcamaların bilhassa yanlış raporlama yapılan dönemlerde oluştuğunu vurgulamaktadır (Chen vd., 2008: 9).

Yu ve Yu (2008) çalışmalarında lobicilik faaliyetlerinde bulunmanın hilenin tespit edilmesini engellediğini belirtmişlerdir. Araştırmaya göre, hakkında dava açılmış olan işletmelerin hile tespit edilen dönemlerinde lobicilik faaliyetlerinde artış yaşandığı bildirilmektedir. Ayrıca, kamulaştırmanın ve yolsuzlukların yoğun olarak görüldüğü ülkelerde, sosyal ve politik incelemelerden kaçabilmek için sözleşmelerin gizlice yapılması durumu yaşanmaktadır. Bu ülkelerde, finansal tablolar bilgi kaynağı olarak son derece az kullanılmakta ve bilgiye olan talebin az olması da muhasebe kalitesinin düşmesine sebep olmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

FİNANSAL TABLOLARDAKİ AŞIRI BİLGİNİN YATIRIM KARARLARI ÜZERİNDEKİ ETKİSİNİN BELİRLENMESİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA

Bu bölümde finansal tablolardaki aşırı bilginin yatırım kararları üzerindeki etkisi konulu araştırmanın amacı, kapsamı, yöntemi ve bulguları yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın temel amacı, finansal tablolarda yer alan aşırı bilginin yatırımcıların alacakları yatırım kararları üzerinde herhangi bir etkisi olup olmadığının tespit edilmesidir.

Ayrıca gerçekleştirilen bu çalışma ile;

- İlgili alan yazındaki aşırı bilgi kavramına ilişkin eksikliğin giderilmesi,
- Araştırmada kullanılan yöntemlerin paydaşlardan özellikle yatırımcılara ve aşırı bilgi konusunda çalışma yürütecek olan bilim insanlarına fayda sağlaması,
- Araştırmadan elde edilen bulgular ile yapılan önerilerin yasa uygulayıcılara ve işletmelere yol göstermesi amaçlanmaktadır.

3.2. Araştırmanın Önemi

Yürütülen bu çalışma ile ilgili alan yazına katkı sağlamak amacıyla, literatürde çok az çalışmaya konu olmuş olan “aşırı bilgi” olgusu ele alınmış olup, ele alınan konunun son derece özgün bir konu olduğu görülmektedir. Ayrıca aşırı bilgi olgusunun bütün detaylarıyla ele alındığı bu çalışmayla birlikte literatürdeki boşluğun kapatılacağı ve bu konuda gerçekleştirilecek gelecek çalışmalara ışık tutabileceği düşünülmektedir.

3.3. Araştırmanın Sayıtları

Gerçekleştirilmiş olan bu araştırmada;

- Araştırmaya katılmış olan katılımcıların kendilerine doğrultulan sorulara samimi ve dürüst bir biçimde yanıt verdikleri,

- Veri toplama araçları aracılığıyla sağlanmış olan verilerin araştırmanın, belirlenen amaca ulaşabilmesi için yeterli olduğu,
- Araştırmaya katılan yanıtlayıcıların aşırı bilgi olgusuna ilişkin yeterli bilgiye sahip oldukları varsayılmaktadır.

3.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Yürütülen bu araştırma;

- Araştırmaya katılmayı gönüllü olarak kabul eden, finansal tablolardaki aşırı bilgi ve bunun yatırım kararları üzerindeki etkisi hususunda bilgi sahibi olan kurumsal yatırımcılarla,
- Araştırmaya katılanlardan toplanmış olan görüşler ile ölçme aracında yer almakta olan ifadelerle,
- Yarı yapılandırılmış mülakat tekniği kullanılarak elde edilen veriler üzerinde uygulanmış olan nitel veri analizleriyle sınırlıdır.

3.5. Araştırmanın Metodolojisi

Bu kısımda araştırmanın yöntemi, çalışma grubu ve örnekleme, verilerin toplanması ve çözümlenmesine ilişkin bilgiler yer almaktadır.

3.5.1. Araştırmanın Yöntemi

Kurumsal yatırım işletmelerinde çalışmakta olan profesyonellerin, finansal tablolardaki aşırı bilginin yatırım kararları üzerindeki etkisine ilişkin görüşlerinin yarı yapılandırılmış mülakat tekniği uygulanarak tespit edilmesinin amaçlandığı bu çalışmada yöntem olarak nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır.

Nitel araştırma insanların oluşturdukları anlamları kavramalarının yanında dünyayı, dünyada meydana gelen olayları nasıl algıladıkları ve nasıl deneyimler edindikleri ile ilgilenmektedir (Merriam, 2013). Nitel araştırmalar veri türüne göre araştırmaların sınıflandırılmasında “verileri sayılar olmayan” araştırmalardır. Yorumsamacı bir özelliğe sahip olan sübjektifliğe önem veren bir araştırma türüdür (Clarke ve Braun, 2013; Strauss ve Corbin, 1990). Pozitivist bilim anlayışında nicel yöntemler kullanılarak nesnellik olgusundan hareketle somut gerçekliğe ulaşmak amaçlanmaktadır. Ancak bu çalışmaya konu olan “aşırı bilgi” olgusunun, bilgiyi kullanan paydaşlardan, paydaşların bu bilgiyi kullanma amacına kadar birçok faktöre

göre değişkenlik göstermesi ve ölçülebilir bir nitelik taşınamaması gibi nedenlerle bu çalışmada yorumsamacı paradigmayı esas alan nitel araştırma yöntemlerinin uygulanmasına karar verilmiştir (Sığrı, 2018: 66).

3.5.2. Çalışma Grubu ve Örneklem Seçimi

Creswell (2014)'e göre nitel araştırmaların temeli araştırmaya katılanların odaklandıkları soruları en iyi biçimde anlayabilmelerine katkı sunacak katılımcılar arasından amaca yönelik olarak seçilmesidir. Bu bağlamda Merriam ve Tisdell (2016)'de nitel bir araştırmaya dahil olan katılımcıların araştırmaya en fazla katkı sunan birimler olduklarını ileri sürmüşlerdir. Yıldırım ve Şimşek (2018)'e göre, yürütölmüş olan bu araştırmanın da içerisinde yer aldığı, yorumlayıcı fenomenolojik araştırma türünde çalışma grupları araştırmanın odaklanmakta olduğu olguya ilişkin olarak tecrübe sahibi olan ve bu tecrübesini araştırmaya yansıtabilme yeteneğine sahip katılımcılardan oluşmalıdır. Bu nedenle bu araştırmada, Punch (2014)'ın da belirtmiş olduğu gibi, amaçlı örneklem yöntemine sadık kalınarak, önceden belirlenmiş bir amaca hizmet etmek üzere ve önceden belirlenmiş bir örneklem olan Türkiye Sermaye Piyasaları Birliği'ne üye olan kurumsal yatırım işletmeleri çalışanları örneklem olarak alınmıştır. 2024 yılı Haziran ayı Türkiye Sermaye Piyasaları Birliği verileri kapsamında Birliğe üye olan portföy yönetim şirketi sayısının altmış altı olduğu görölmektedir. Araştırmaya örneklem olan kurumsal yatırım işletmelerinden iki tanesi İstanbul'da faaliyet göstermekte olup, bu işletmelerden ilkinde çalışmakta olan beş adet katılımcıyla görüşölmüş, daha sonra işletmenin Ankara bürosunda çalışmakta olan sekiz adet katılımcıya daha ulaşılmıştır. İstanbul'da yer alan ikinci işletmeden de altı adet katılımcı ile görüşölmüş ve toplamda on dokuz katılımcıya ulaşılmıştır.

Nitel araştırmalarda örneklem üzerinden ana kütleye ilgili genellemeler yapılması yerine, belirli bir çalışma grubunun fikirlerinin içerikleri derinlemesine ve ayrıntılı biçimde ele alınarak anlaşılması temel amaçtır (Neuman, 2012: 320). Johnson vd. (2007)'ne göre amaçlı örneklemin amacı, evrenin yeterli düzeyde temsil edilmesi olmamakta birlikte, araştırılan konuyla ilgili yeterli bilgi ve tecrübesi bulunan alanında uzman ve tecrübeli katılımcılara başvurulmasıdır. Bu araştırmada bireysel yatırımcılar yerine kurumsal yatırım işletmelerinde çalışan profesyonellere başvurulmasının en büyük nedeninin, literatürde de yaygın olarak vurgulanmış olan, bu düşünce olduğu kabul edilebilir.

Miles ve Huberman (2015) nitelikli bir örneklemin; araştırmaya konu fenomeni ortaya koyabilecek nitelikte olması, fenomenin detaylı bir biçimde açıklanabilmesine imkân tanıyacak derecede çeşitlendirilmiş olması, gerçek yaşamda da geçerliliği bulunan tanım ve açıklamalarda bulunabilecek tecrübeye olması, örneklem planının etik kurallara uygun olması ve zaman, maliyet, katılımcılara ulaşım bakımından uygun olması gerektiğini belirtmişlerdir. Yürütülen bu araştırmada çalışma grubunun Miles ve Huberman (2015)'in ortaya koymuş oldukları bu kriterlere uygun biçimde seçildiğini belirtmek faydalı olacaktır. Bütün bu bilgiler kapsamında yürütülmüş olan bu araştırmada örneklem seçim yöntemlerinden, amaçlı örneklem kullanılmıştır. Creswell (2009)'a göre nitel araştırmalarda, araştırmalara katılan katılımcı sayılarının az olması bu katılımcıların görüşlerinin derinlemesine araştırılabilmesine imkân tanımaktadır. Bu durum da bu araştırmada amaçlı örneklemin seçilmesinin nedenleri arasında yer almaktadır. Yürütülen bu araştırmada amaçlı örneklem yönteminin dışında kartopu örnekleme de başvurulduğunu belirtmek gerekmektedir. Patton (2018) kartopu örnekleme araştırmaya katkı sunabilecek olan katılımcıların, araştırmaya daha önce katılanlar tarafından tavsiye edilerek araştırma kapsamına alınmaları olarak ifade etmiştir. Patton'a göre bu katılımcılar, “Araştırma konusuna en fazla fayda sağlayabilecek ve en detaylı bilgileri sunabilecek olan başka hangi katılımcılarla görüşme yapmamı tavsiye edebilirsiniz?” sorusuna verilecek olan cevaplarla ulaşılabilecek tecrübeli ve bilgili katılımcı grubudur. Yoğun iş tempoları ve irtibata geçmenin zorluğu nedeniyle kartopu örneklemesinden faydalanmanın, bu araştırmaya katılan yanıtlayıcılara ulaşım konusunda büyük fayda sağladığını belirtmek gerekmektedir.

Baş ve Akturan (2018) fenomenolojik araştırmalarda örneklem büyüklüğünden ziyade araştırmaya katılanlardan sağlanan bilgilerin kalitesine yoğunlaşılması gerektiğini belirtmektedirler. Yıldırım ve Şimşek (2018) nitel araştırmalara katılan yanıtlayıcı sayısının az olmasına rağmen araştırma sonucunda elde edilen bilgilerin miktar ve detay açısından yeterli olduğunu vurgulamaktadırlar. Patton (2018) ise örneklemden sağlanan bilgilerin güvenilirlik, özgünlük, yüksek inandırıcılık özelliklerine sahip olması durumunda yeterli kabul edilebileceğini ifade etmiştir. Fenomenolojik araştırmalarda bir süre sonra benzer nitelikteki ifadelerin tekrar etmeye başladığı görülmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2018: 54). Mülakattan sağlanan veriler katılımcılar tarafından tekrar edilmeye başlandığı anda ve gerek tematik doygunluğa gerekse anlam doygunluğuna ulaşıldığı

noktada artık örnekleme yeni katılımcıların dâhil edilmemesi gerektiği önerilmektedir (Lowe vd., 2018; Patton, 2018: 246; Creswell, 2016: 88). Yürütülen bu çalışmada hem tematik doyuma hem anlam doyumuna ulaşılması, hem de katılımcılardan alınan yanıtların tekrarlanmaya başlaması nedeniyle örneklem sayısı on dokuz katılımcı ile sınırlı tutulmuştur. Nitel araştırmalar doğası gereği az sayıda katılımcılara ya da küçük kümelere odaklanmakta olan keşfedici çalışmalar olarak kabul edilmeleri nedeniyle, ulusal ve uluslararası literatürde örneklem büyüklüğünün üç-otuz katılımcı olarak tavsiye edildiği görülmektedir (Creswell, 2016: 81; Yıldırım ve Şimşek, 2018:71; Palinkas vd., 2015; Gentles vd., 2015; Dongre vd., 2010).

3.5.3. Nitel Araştırmaya Yönelik Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları

Kirk ve Miller (1986)'e göre nitel araştırmalarda geçerlik, araştırmacının araştırmasına konu olan olguyu olduğu gibi en tarafsız şekilde gözlemlemesi anlamı taşımaktadır. Yürütülen bu araştırmada veriler, katılımcıların bilgileri ve izinleri dahilinde, ses kayıt cihazı kullanılarak yüz yüze görüşmelerle toplanmıştır. Toplanan verilerin araştırmada doğrudan alıntılar biçiminde sunulması, katılımcıların ifadelerinin ve taşıdıkları anlamların korunması açısından önem arz etmektedir. Bu husus yürütülen bu çalışmanın geçerliğini temin etmektedir. Bu çalışmanın tamamında üretim faktörlerini sistematik bir biçimde bir araya toplayarak mal veya hizmet üretmeyi amaçlayan ekonomik birimleri ifade etmek üzere “işletme” kavramı kullanılmış olsa da katılımcıların aynı kavramı ifade etmek için “şirket” kavramını kullanmaları nedeniyle kodlama işlemleri yapılırken, “şirket” ifadesi dikkate alınmıştır. Ayrıca katılımcıların “finansal durum tablosu” yerine “bilanço” ifadesini kullanmaları nedeniyle kodlamalarda “bilanço” kavramı kullanılmıştır. Dolayısı ile kodlama işlemlerinin gerçekleştirilmesinde katılımcıların yanıtlarında kullandıkları ifadelerin esas alındığını belirtmek gerekmektedir.

MAXQDA 24 programının kullanıldığı çalışmada yazıya dökülen ses kayıtları üzerinde çeşitli kodlama ve analiz işlemlerinin gerçekleştirilmesi Kuş Saillard (2010)'ın da belirttiği gibi çalışmanın güvenilirliğini artırmaktadır. Kodlama işleminin yapılması esnasında katılımcıların ifadeleri araştırmacı tarafından defalarca okunmuştur. Kodlama işlemi iki aşamada gerçekleştirilmiştir. İkinci kez kodlama işleminin tamamlanmasının ardından uzman görüşü almak üzere aynı veri seti bir öğretim üyesi tarafından üçüncü

kez kodlanmıştır. Üçüncü kodlama işlemi sonucunda kodlamalarda görüş birliğine ulaşılmış ve kodlama işlemi sonlandırılmıştır. Lincoln ve Guba (1986)'ya göre güvenilirliğin sağlanabilmesi için katılımcılardan bir kontrol grubu oluşturulması gerekmektedir. Bu kapsamda üç kod aşamasının dışında geçerlik ve güvenilirliğin sağlanabilmesi için nitel araştırma konusunda bilgisi bulunduğunu beyan eden iki adet katılımcı ile de görüşülerek kodlara ilişkin görüş beyan etmeleri istenmiştir. Katılımcılardan da kodlamaya ilişkin onay alınmasıyla birlikte elde edilen veriler MAXQDA 24 programı ile analiz edilmiş, elde edilen bulgular yorumlanmıştır.

3.5.4. Veri Toplama Aracı

Kurumsal yatırım işletmelerinde çalışan profesyoneller üzerinde yürütülen bu araştırmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış mülakat formu kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış mülakat tekniği ne tam yapılandırılmış mülakatlar kadar katı ne de yapılandırılmamış mülakatlar kadar esnek ve iki teknik arasında yer almaktadır (Karasar, 2011: 165). Araştırmacıya sağlamış olduğu bu esneklik sebebiyle yürütülen bu çalışmada uygulanmak üzere yarı yapılandırılmış mülakat tekniği seçilmiştir.

Mülakat soruları herhangi bir çalışmadan alınmamış olup, yapılan alan yazını taraması doğrultusunda hazırlanmıştır. Bu bağlamda açık uçlu olarak hazırlanan mülakat formu katılımcılara uygulanmıştır. Mülakat formlarından elde edilen veriler her bir katılımcı için ayrı ayrı nitel çözümleme yöntemleriyle analiz edilerek, elde edilen sonuçlar yorumlanmıştır. Formların birinci bölümünde katılımcıya ilişkin sorular, ikinci bölümünde finansal bilginin özelliklerine ilişkin sorular, üçüncü bölümünde aşırı bilgiye ilişkin sorular, dördüncü son bölümde ise yatırım kararlarına ilişkin sorular yer almaktadır. Uygulanan mülakat sorularının yer aldığı form Ek-3'te görüldüğü gibidir. Ayrıca mülakatın uygulanabilmesi için alınan etik kurul raporu da Ek-4'te yer almaktadır.

3.5.5. Verilerin Analizi

Katılımcıların görüşleri ses kaydı olarak alınmış, alınan ses kayıtları daha sonra çözümlenerek yazı formuna dönüştürülmüştür. Araştırmamızda verileri değerlendirmek için kullanılan araç MAXQDA 24 programıdır. MAXQDA 24 kullanıcılarına metin ve multimedya formundaki verileri sistematik olarak düzenleme, değerlendirme ve yorumlama yapma imkânı veren nitel veri analizi yazılımıdır.

3.6. KONUYA İLİŞKİN LİTERATÜR TARAMASI

Bekçi ve Havva (2009) çalışmalarında finansal bilgi sistemlerinin, hisse senedi yatırım kararı üzerindeki etkisini incelemişlerdir. Analiz sonuçlarına göre yatırımcıların sağlıklı karar verebilmeleri için finansal tabloların anlaşılır olması ve ihtiyaç duyulan bilgileri içermesi gerektiği ifade edilmiştir.

Morunga ve Bradbury (2010) çalışmalarında UFRS'lerin aşırı bilgiye sebebiyet verip vermediğini incelemişlerdir. Bu çalışmada Yeni Zelanda'da UFRS'ye geçilmesinin işletmelerin yıllık raporlarında sunulan bilgi miktarı üzerinde bir etkisi olup olmadığını tespit etmeyi amaçlamışlardır. Yapılan analizler sonucunda örneklem alınan işletmelerin yıllık raporlarında sunulan bilgi miktarının; bu işletmelerin %92'sinde artışa geçtiği ve %8'inde ise azalış gösterdiği tespit edilmiştir.

Henderson (2016) yürütmüş olduğu çalışmada finansal tablo dipnotlarına aşırı bilgi yüklenmesi konusunda finansal tablo kullanıcılarının algılarını ölçmeyi amaçlamıştır. Araştırmanın örneklemini; Doğu Kanada'daki 4 adet kredi kuruluşu, 3 adet finansal analist, 5 adet yatırımcı ve 3 adet muhasebeciden oluşmaktadır. Çalışmanın bulguları; kullanıcıların, finansal tablo dipnotlarını finansal tabloların ayrılmaz bir parçası olarak algıladıklarını, birçok dipnot açıklamasının kullanıcılar tarafından okunmadığını ve bunların finansal tablo kullanıcılarının karar verme süreçleri üzerinde herhangi bir faydası olmadığını göstermektedir.

Saleh ve Alghusain (2018) yürütmüş oldukları çalışmada finansal bilgilerin, Ürdün ticari bankalarındaki yatırımcıların karar alma süreçleri üzerindeki etkilerini incelemişlerdir. Yatırımcıların yatırım kararları almalarında, hangi finansal bilgileri kullandıklarını belirlemek için yöneticiler ve finansal analistler gibi profesyonellere anket uygulamışlardır. Sonuç olarak, yatırımcıların yatırım kararları ile Ürdün'deki ticari bankalar tarafından yatırımcılara sunulan finansal bilgiler arasında zayıf bir pozitif ilişki olduğunu tespit etmişlerdir.

Wu ve Pupovac (2019) yürüttükleri çalışmada Çin'de madencilik, imalat, finans, elektrik ve bilgi teknolojileri alanlarında faaliyet göstermekte olan 15 adet işletmenin Kurumsal Sosyal Sorumluluk Raporlarında aşırı bilgi bulunup bulunmadığını araştırmışlardır. Araştırmalarında boylamsal çekirdek rasyosu adı verilen bir yöntem kullanarak 15 işletmeye ait Kurumsal Sosyal Sorumluluk Raporlarını analiz etmişlerdir.

Araştırma sonucunda raporların uzunluklarının son on yıllık periyotta artış gösterdiği fakat raporlardaki işe yarar bilgi oranlarının benzer biçimde artmadığı tespit edilmiştir.

Cagle vd., (2020) yapmış oldukları araştırmada yatırım değerlendirme ve karar alma süreçleri üzerinde olumsuz etkileri bulunan aşırı bilgi yükü ile karmaşıklığın azaltılması için kullanılan SWARA-GRA entegre yaklaşımını incelemişlerdir. Bu çalışmada, 43 değişkenden meydana gelen BİST kotasyon şartları baz alınarak, yiyecek ve içecek sektöründe faaliyet göstermekte olan 27 işletmenin 2015-2017 yıllarına ilişkin finansal performansları analiz edilmiştir. Analiz sonucunda, SWARA-GRA yaklaşımının yatırım değerlendirmelerine sağladığı faydalar vurgulanmıştır. Bu yaklaşım aracılığıyla dönemsel işletme performanslarındaki ani değişimlerin takip edilmesi, değerlendirme kriterlerinin kullanımından ödün vermeden, kolay hâle getirilmektedir. Çalışmada SWARA-GRA entegre yaklaşımı işletmelerin bütünsel görünümelerini ortaya koyduğundan dolayı bu yöntemin uygulanmasının yatırım kararları alma sürecinde fayda sağlayabileceği bildirilmiştir.

Ong vd., (2020) çalışmalarında Malezyalı işletmeler tarafından sunulan yıllık raporlarda yer alan aşırı bilgilerin önemli olup olmadığını tespit etmeyi amaçlamışlardır. Araştırmalarında işletmelerin 2015-2017 yılları arasında düzenlenmiş finansal tablolarında bulunan aşırı bilgilerin, finansal raporların finansal bilgi kullanıcıları tarafından okunabilirliği ve işletmelerin performansları üzerinde herhangi bir etkisi olup olmadığını araştırmışlardır. Araştırma sonucunda bahsi geçen aşırı bilgilerin işletmelerin finansal performansları üzerinde olumsuz bir etki yarattığı, aşırı bilgilerin daha az bulunduğu finansal raporların bilgi kullanıcıları tarafından daha kolay biçimde okunabildiği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Akçakanat (2021) yürütmüş olduğu araştırmada finansal ve finansal olmayan raporların bireysel yatırımcıların alacakları yatırım kararlarında kullanımını tespit etmek amacıyla 348 hisse senedi yatırımcısına anket uygulamıştır. Araştırma sonuçlarına göre yatırımcılarının portföy büyüklüklerinin ve portföylerindeki hisse senedi sayısının artış göstermesi ile bireysel yatırımcıların finansal ve finansal olmayan raporları kullanma sıklıkları da artmaktadır. Ayrıca bireysel yatırımcıların yatırım tecrübelerindeki artışın da benzer bir etkiye neden olduğu ortaya konmuştur.

Impink vd., (2021) çalışmalarında yönetmelikler nedeniyle sunulan dipnotların aşırı bilgi yüküne bir kanıt olup olmadığını araştırmışlardır. İşletmelerin yönetmelik

kaynaklı dipnotlara maruz kaldıklarını gösterebilmek için bir endeks oluşturmuşlardır. Aşırı bilgi yükü teorisiyle tutarlı biçimde yönetmelik kaynaklı dipnotların “inverted-u eğrisi” olarak isimlendirilen eğri aracılığı ile başlangıçta analizcilerin karar kalitelerini artırdığını tespit etmişlerdir. Fakat analizcilerin deneyim seviyesi azaldıkça, olumsuz etkilerin baş gösterdiği görülmüştür. Ayrıca yönetmelik kaynaklı dipnotların aşırı bilgi yüklemesiyle pozitif bir ilişki içerisinde olduğu soncuna varmışlardır.

Kayagil (2022) yürütmüş olduğu çalışmada finansal raporlama kullanıcılarının, finansal raporlarla ilgili kullanım deneyimleri, aşırı bilgi yükü, finansal rapor kalitesi ve finansal rapor faydası algıları arasındaki ilişkileri incelemeyi amaçlamıştır. Toplamda 135 adet finansal rapor kullanıcısından anket yöntemiyle veri toplamış, yapmış olduğu analizler sonucunda katılımcıların aşırı bilgi yükü algılarının, algılanan finansal raporlama faydası üzerinde negatif bir etkiye sebep olduğunu, algılanan finansal raporlama kalitesinin, algılanan finansal raporlama faydası üzerinde pozitif bir etkisi bulunduğunu tespit etmiştir. Bunların dışında katılımcıların finansal raporlama kullanım deneyimlerinin, algılanan finansal raporlama kalitesi ve algılanan finansal raporlama faydası üzerinde pozitif bir etki oluşturduğunu belirtmiştir.

Hartman ve Weißenberger (2023) çalışmalarında muhasebede aşırı bilgi yüklemesi alanındaki literatürü gözden geçirmişlerdir. Literatür incelemeleri sonucunda ele aldıkları araştırmaların büyük çoğunluğunun aşırı bilgi yükünün özellikle finansal tabloların dipnotlarında yoğun olduğunu, aşırı bilgi yükü altında alınacak olan kararların doğruluktan uzaklaştığını, karar verme süresinin arttığını belirttiğini ortaya koymuşlardır.

3.7. BULGULAR

Bu bölümde, aşırı bilgi ile ilgili düşünceleri alınmış olan toplam on dokuz adet katılımcının yönelttilen sorulara verdikleri yanıtlardan sağlanan bulgular açıklanacaktır.

Öncelikle katılımcıların demografik özellikleri sunulacak sonra aşırı bilgi ile ilgili olarak ulaşılan temalar, kategoriler ve her bir unsuru destekleyici nitelikteki katılımcılara ait bazı ifadeler yer verilecektir.

3.7.1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Bir araştırmada demografik veriler araştırma yöntemiyle ilgili olduklarında veya araştırma için etik hususlara uymak amacıyla çalışma için gerekli olduklarında

toplanmaktadır (Gibbs vd., 2007). Bu noktada yürütülen bu araştırmaya katılan yanıtlayıcıların demografik özelliklerinin incelenmesi önem arz etmektedir.

Katılımcıların demografik özellikleriyle ilgili tanımlayıcı istatistikler Tablo 3'te gösterilmektedir.

Tablo 3: Katılımcıların Demografik Özellikleri

Özellik	Değişken	f	%
Cinsiyet	Erkek	12	63.2
	Kadın	7	36.8
Yaş	21-30 yaş	4	21.1
	31-40 yaş	8	42.1
	41-50 yaş	7	36.8
Çalışma Yılı	1-5 yıl	7	36.8
	6-10 yıl	9	47.4
	11-15 yıl	3	15.8
Kurumda Çalışma Süresi	1-5 yıl	14	73.7
	6-10 yıl	5	26.3
Eğitim Durumu	Yüksek lisans	4	21.1
	Lisans	15	78.9
Unvan	Fon Yöneticisi	2	10.5
	Finansal Analiz Uzmanı	3	15.8
	Yatırım Danışmanı	1	5.3
	Portföy Yöneticisi	7	36.8
	Portföy Yöneticisi Yardımcısı	2	10.5
	Araştırma Müdürü	1	5.3
	Pazarlama ve Stratejik Planlama Yetkilisi	1	5.3
	İş Geliştirme ve Ürün Yönetimi Yetkilisi	1	5.3
	Ürün Yöneticisi	1	5.3
TOPLAM		19	100

Çalışmadaki katılımcı grubu yaş, cinsiyet, mesleki unvan, iş deneyimi, mevcut kurumlarında çalışma süresi ve eğitim geçmişi açısından çeşitli özellikler sunmaktadır. Yaş açısından, katılımcıların yaşları 26 ile 46 arasında değişmekte ve geniş bir yaşam evresi yelpazesi sergilemektedir. En yaygın yaşlar, her biri iki katılımcı tarafından temsil edilen 34 ve 46'dır; bu da kariyer ortası ve daha deneyimli profesyonellerin bir karışımını göstermektedir. Cinsiyet açısından bakıldığında, grup 12 erkek ve 7 kadın katılımcıdan oluşmakta ve örneklem içinde makul bir cinsiyet çeşitliliği sunmaktadır. Cinsiyet

temsilindeki bu çeşitlilik, çalışmada farklı bakış açıları sağlamaktadır. Mesleki açıdan, katılımcılar arasında en yaygın unvan “Portföy Yöneticisi”dir ve 7 kişi bu pozisyona sahiptir. Grupta temsil edilen diğer unvanlar arasında “Mali Analiz Görevlisi”, “Portföy Müdür Yardımcısı” ve “Fon Yöneticisi” yer almaktadır. İş unvanlarındaki bu çeşitlilik, finans sektöründeki çeşitli rol ve sorumlulukları yansıtmaktadır. Bu profesyonellerin çalışma süreleri 2 ila 15 yıl arasında değişmektedir ve bu da geniş bir mesleki deneyim yelpazesine işaret etmektedir. Nispeten yeni profesyonellerden deneyimli uzmanlara kadar deneyim seviyelerindeki çeşitlilik, çalışmada zengin bir bakış açısı sağlamaktadır. Mevcut kurumlarında çalışma süreleri söz konusu olduğunda, katılımcılar 1 ila 9 yıl arasında değişen görev sürelerine sahiptir. En sık rastlanan süreler 2, 3, 5 ve 8 yıldır; bu da mevcut işyerleriyle nispeten yeni ve uzun süreli ilişkilerin bir karışımını göstermektedir. Son olarak, eğitim geçmişi açısından bakıldığında, toplamda 15 katılımcı lisans derecesine sahipken, 4 katılımcı yüksek lisans düzeyinde eğitim almıştır. Genel olarak, çalışmadaki katılımcılar zengin ve çeşitli deneyimler, bakış açıları ve profesyonel geçmişlerden gelmektedir ve bu durumda çalışmanın bulgularını ve sonuçlarını zenginleştirmektedir.

3.7. 2.Temalar

Çalışmanın bu bölümünde, çalışmayla ilgili oluşan temalar, temaları oluşturan kategoriler (tema kümeleri) ve kategorilerin oluşmasına esas kodlamalar sunulmaktadır. Bulgular tez çalışmasının metodoloji kısmında tanımlanan aşağıdaki araştırma sorularına yanıt bulmayı amaçlamaktadır:

- Yatırımcılar aşırı bilgi kavramını nasıl tanımlamaktadır?
- Aşırı bilgi algısı hangi faktörlerden etkilenmektedir?
- Finansal tablolarda sunulan aşırı bilgi, yatırımcıların alacakları yatırım kararları üzerinde nasıl bir etkiye sahiptir?

Katılımcıların yanıtları incelendiğinde beş temanın örneklemin görüşlerini yansıttığı kanaatine varılmıştır.

İlk tema olan “İhtiyaca Uygunluk” teması altında dört kategori oluşturulmuştur. Bu dört kategori “İhtiyaca Uygun Bilgi Tanımlamaları”, “İhtiyaca Uygun Bilgi Örneklemeleri”, “Finansal Tablolarda Sunulan Bilgilerin İhtiyaca Uygunluk Durumu”

ve “Paydaş Türüne Göre İhtiyaca Uygun Bilginin Farklılığı” olarak ön plâna çıkmaktadır.

İkinci tema olan “Önemlilik” teması altında beş kategori bulunmaktadır. Bu kategoriler “Önemli Bilgi Tanımlamaları”, “Önemli Bilgi Örneklemeleri”, “Finansal Tablolarda Sunulan Bilgilerin Önemlilik Durumu”, “Paydaş Türüne Göre Önemli Bilginin Farklılığı” ve “Bilginin Önemliliğini Etkileyen Faktörler” olarak belirlenmiştir.

Üçüncü tema olan “Finansal Tablolar ve Dipnotlar” teması altında üç kategori yer almaktadır. Bu kategoriler “Finansal Tablo Hazırlama Amacı”, “Dipnot Tanımlamaları” ve “Dipnotlarda Önemli ve İhtiyaca Uygun Bilgi Sunumu” olarak oluşmuştur.

Dördüncü tema olan “Aşırı Bilgi” teması “Aşırı Bilgi Tanımlamaları”, “Aşırı Bilgi Örneklemeleri”, “İhtiyaca Uygun ve Önemlilik Kriterlerini Taşımayan Bilgi”, “Aşırı Bilgi Sunma Nedeni”, “Türkiye’de Aşırı Bilgi Sunma Durumu”, “Aşırı Bilgi Sunumunda Sorumluluk”, “Aşırı Bilginin Finansal Tabloların Anlaşılabilirliğine Etkisi”, “Aşırı Bilginin Finansal Tabloların Güvenilirliğine Etkisi”, “Aşırı Bilginin Paydaş Türüne Göre Farklılık Göstermesi”, “Aşırı Bilgi Sunumunu Engelleyen Yasal Düzenleme”, “Aşırı Bilgi Sunumunun Bağımsız Denetimle Engellenmesi” olmak üzere toplamda on bir kategoriden oluşmuştur.

Beşinci tema olan “Yatırım Kararları” teması altında beş adet kategori bulunmaktadır. Bu kategoriler “Yatırım Kararında İncelenen Finansal Tablolar ve Finansal Bilgiler”, “Yatırım Kararında İncelenmeyen Finansal Tablolar ve Finansal Bilgiler”, “Finansal Tablolardaki Bilgilerin Yatırım Kararı İçin Yeterlilik Durumu”, “Aşırı Bilginin Yatırım Kararları Üzerindeki Etkisi”, “Aşırı Bilginin Diğer Paydaşların Kararları Üzerindeki Etkisi” olarak belirlenmiştir. Sayılan beş unsur da katılımcıların ifade ettiği yatırım kararı temasının açıklayıcılarıdır.

3.7.2.1. Tema 1: İhtiyaca Uygunluk

Finansal tablolarda sunulmakta olan finansal bilgilerin özellikleri ve bu bilgilerin önemi verilerin analizi sürecinde kilit bir tema olarak ortaya çıkmıştır. Bu tema, yatırımcıların yatırım kararları almalarında büyük önemi bulunan finansal tablolarda sunulmakta olan finansal bilgilerin taşımaları gereken özelliklerle ilgilidir ve

katılımcılara yöneltilen, “Finansal tablolarda sunulan bir bilginin ihtiyaca uygun olması ile ilgili ne düşünüyorsunuz?”, “Sizin için hangi bilgiler ihtiyaca uygun olabilir? Örnek verebilir misiniz?”, “Türkiye’de düzenlenen finansal tablolardaki bilgileri ihtiyaca uygunluk açısından nasıl değerlendirirsiniz?”, “Bilgi kullanıcısı türüne göre (paydaş türü) ihtiyaca uygun bilgi farklılık gösterebilir mi?” sorularına verilen cevaplardan oluşmuştur.

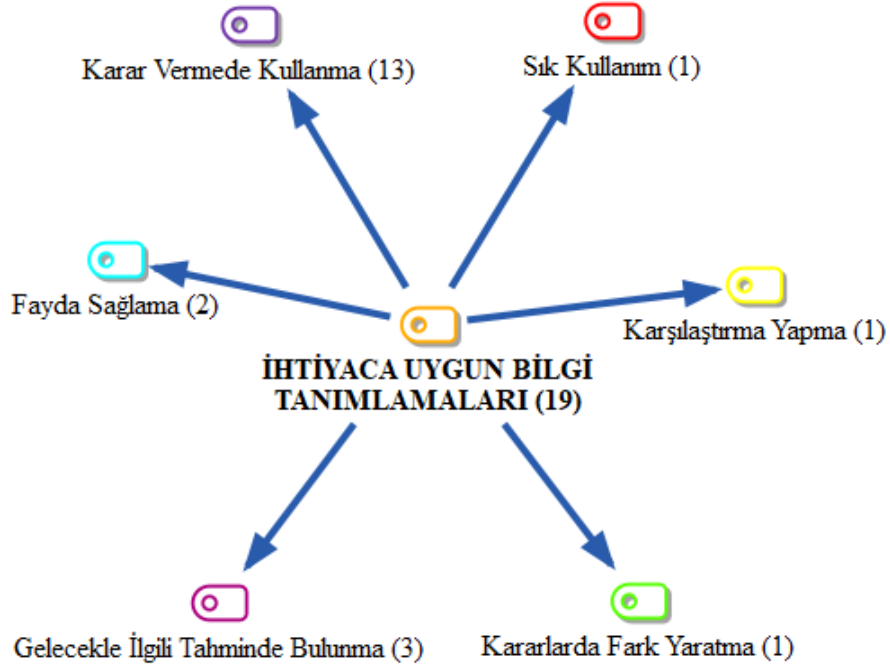
Finansal tablolarda sunulmakta olan finansal bilgilerin özellikleri arasından özellikle ihtiyaca uygunluk boyutunu ifade eden bu temada, yatırım kararlarında yoğunlukla kullanılan bilgilerin, ihtiyaca uygun bilgiler olarak değerlendirildiği ifade edilmiştir.

Bu bağlamda, temanın kategorileri; “İhtiyaca Uygun Bilgi Tanımlamaları, “İhtiyaca Uygun Bilgi Örneklemleri”, “Finansal Tablolarda Sunulan Bilgilerin İhtiyaca Uygunluk Durumu” ve “Paydaş Türüne Göre İhtiyaca Uygun Bilginin Farklılığı” olarak oluşmuştur.

Kategori 1: İhtiyaca Uygun Bilgi Tanımlamaları

Katılımcıların anlatımlarında sıklıkla yer bulan önemli kategorilerden birisi, ihtiyaca uygunluktur. Bu kategori altında ihtiyaca uygun bilgi tanımlamaları yer almaktadır. Finansal tablolar aracılığı ile aktarılan finansal bilgi, kullanıcının ihtiyacına uygun olduğu sürece faydalıdır. O hâlde, ihtiyaca uygun finansal bilgi, kullanıcılar tarafından verilecek ekonomik kararlarda etkili olan bilgi olmalıdır. Nitekim, ihtiyaca uygunluk, Kavramsal Çerçeve’de tanımlanan temel niteliksel özellikler arasında yer almaktadır. Kavramsal Çerçeve’de ihtiyaca uygunluk, faydalı finansal bilginin sahip olması gereken temel niteliksel özelliklerden biri olarak belirlenmiş ve “kullanıcılar tarafından verilen ekonomik kararları etkileme gücüne sahip bilgi” olarak tanımlanmıştır. Katılımcıların ihtiyaca uygunluk tanımlamaları incelendiğinde bu tanımların; karar vermede kullanma, fayda sağlama, gelecekle ilgili tahminlerde bulunma, karşılaştırma yapma ve sık kullanım gibi ifadelerde yoğunlaştığı görülmektedir. Kod haritasında yer alan kod frekansları kodlara değinen katılımcı sayısını göstermektedir. Araştırma bulgularının tamamında kodlanmamış belge bulunmaması nedeniyle kodlanmış belge sayısı katılımcı sayısı ile aynıdır. Ayrıca bazı katılımcıların anlatımlarında birden fazla koda değinmiş olmaları hususunun da göz önüne alınması gerekmektedir.

Şekil 7’de ihtiyaca uygun bilgi tanımlamalarına ilişkin kod haritası yer almaktadır:

Şekil 7: İhtiyaca Uygun Bilgi Tanımlamalarına İlişkin Kod Haritası

Finansal bilginin ihtiyaca uygunluğu, bilgi kullanıcılarının hem geçmiş, bugün ve geleceğe dair olaylara ilişkin tahminlerinin, hem de geçmişteki beklentilerinin doğrulanması sırasında, finansal bilgi kullanıcıları tarafından verilecek ekonomik kararlar üzerinde söz konusu bilginin farklılık yaratabilme gücünü ifade etmektedir. Katılımcı 1’in “Yatırım kararı alırken en önemli ihtiyaç, yatırım yapacağımız şirketin gelecekte nerede olacağını öngörebilmektir. Bu nedenle ihtiyaca uygun bilgi, tahmin ve karşılaştırma yapmamıza yarayan bilgidir.” ifadesiyle ihtiyaca uygun bilgiyi gelecekle ilgili tahminde bulunmaya yarayan, karşılaştırma yapmada fayda sağlayan ve yatırım kararları almada kullanılan bilgiler olarak tanımladığı görülmektedir. Benzer biçimde Katılımcı 5, “Bir yatırım kararı verirken ve gelecekle ilgili tahminler yaparken olmazsa olmaz olan bilgiler ihtiyaca uygundur.” ifadesini kullanarak gelecekle ilgili tahminde bulunma koduna vurgu yapmaktadır.

İhtiyaca uygun finansal bilgi, kullanıcılar tarafından verilen ekonomik kararları etkileme gücüne sahip bilgidir. Diğer bir ifadeyle finansal bilginin ihtiyaca uygun olabilmesi için, kullanıcıların ihtiyaçlarına cevap vermesi yani fayda sağlaması gerekir.

Katılımcı 18'in ise, "Bir bilgiyi çok sık kullanıyorsam ve bu bilgiye bakarak belli bir fayda sağlıyorsam o bilgi ihtiyaca uygun bilgidir." ifadesiyle ihtiyaca uygun bilgi tanımlamasında fayda sağlama ve sık kullanım kodlarına birlikte değindiği görülmektedir.

Finansal piyasaların en temel aktörleri olarak nitelendirilebilen yatırımcılar için, hazırlanan finansal tablolar aracılığı ile sunulan şeffaf ve günün koşullarına göre ihtiyaca uygun finansal bilginin varlığı çok önemlidir. Bu bilgi, yatırımcıların kararlarını alırken başvurdukları finansal tablo analizleri için de en temel kaynaktır. Bu doğrultuda Katılımcı 6, Katılımcı 13 ve Katılımcı 16'nın ihtiyaca uygun bilgiyi karar vermede kullanılan bilgi olarak ele aldıkları göze çarpmaktadır. Bu katılımcıların kullandıkları ifadeler şu şekildedir:

"Bir finansal tablodaki bir bilgiye dayanarak yatırım yapıyorsam bu bilgi benim için ihtiyaca uygundur." (Katılımcı 6),

"Satın alma ve satma kararı verirken en çok ihtiyacımız olan şey bilgidir bizler için. Düşük değeriyle yatırımları satın alırız, yüksek değeriyle yatırımları da satarız. Bu kararlara varmak için finansal tablolarda sunulan bilgilere ihtiyacımız var." (Katılımcı 13),

"... Bu bilgileri herkes kullanıyor, bir şekilde bu bilgilere ihtiyacımız doğuyor. Bu bilgileri alarak işliyor, üstünde düşünüyor ve bazı kararlar alıyor. İşletmeler de bu bilgileri bu sebeple kamuoyu ile paylaşıyor ya zaten." (Katılımcı 16).

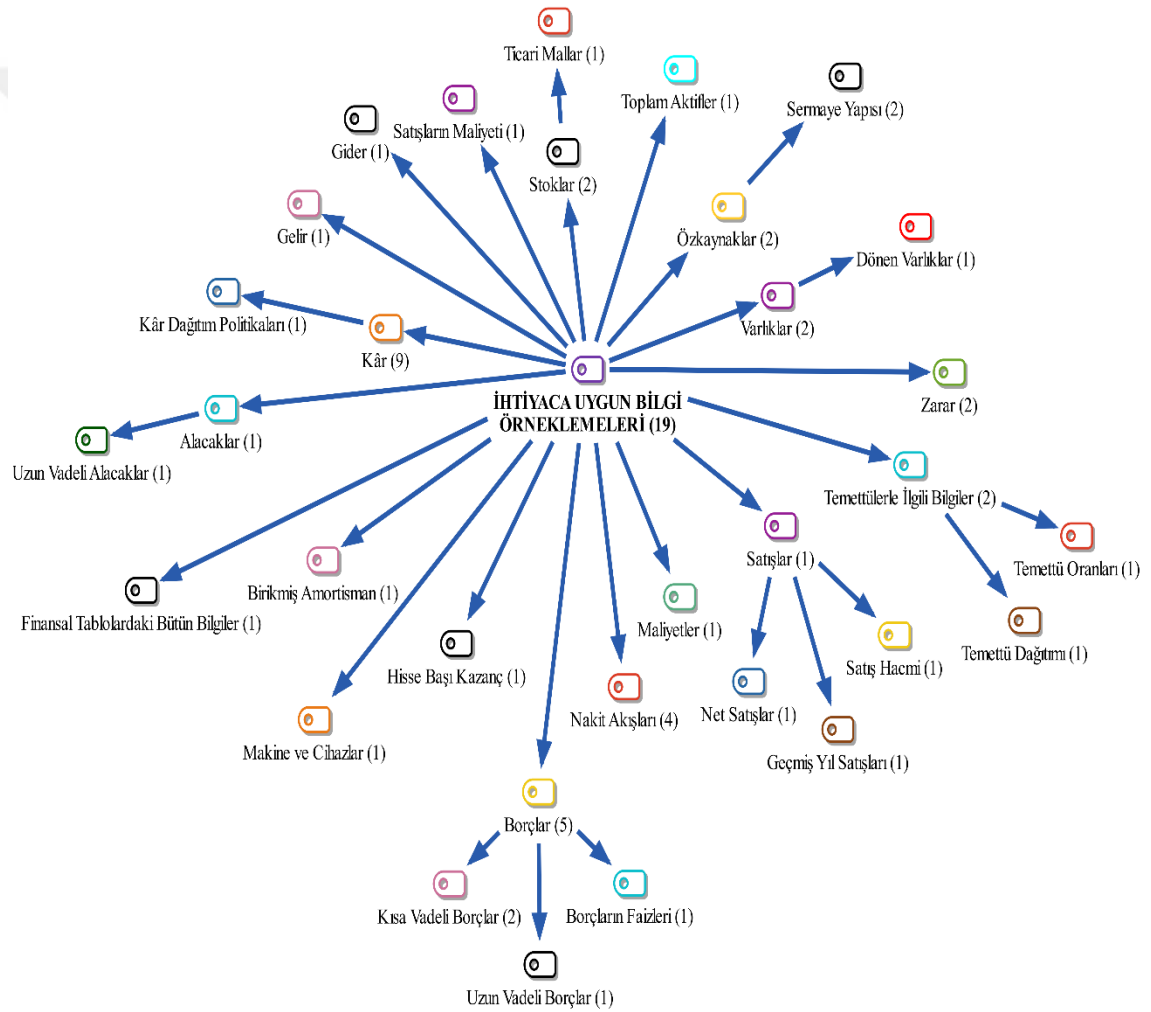
Kullanıcıların kararlarını etkileyebilme potansiyeline sahip bilgilerin finansal tablolarda yer alması durumunda bu bilgilerin ihtiyaca uygun olduğu kabul edilmektedir. İhtiyaca uygun nitelikteki bilgilerin açıklanmaması, finansal bilgi kullanıcılarının alacakları kararları yanlış yönde etkileyebilme ihtimali taşıdığından bu durumda da ihtiyaca uygunluğun olmadığı söylenebilir. Benzer şekilde aşırı bilgi de yatırımcıların alacakları yatırım kararları üzerinde olumsuz bir etkiye sahip olma ihtimali bulunduran bilgi olarak değerlendirilebilir. Bu noktada aşırı bilgi olgusunun tanımlanmasında ve örneklendirilmesinde ihtiyaca uygun bilgi kavramının örneklendirilerek ortaya konulması yürütülen bu çalışma için önem arz etmektedir.

Kategori 2: İhtiyaca Uygun Bilgi Örneklemeleri

Katılımcıların anlatımlarında sıklıkla yer bulan önemli kategorilerden birisi, ihtiyaca uygun bilgi örneklemeleridir. Bu kategori altında bulunan örneklemeler aşırı bilgi kavramının ortaya konulması noktasında büyük önem arz etmektedir.

Katılımcıların ihtiyaca uygun bilgi örneklemeleri incelendiğinde; işletmenin borçları, kârlılık durumu, stoklar, satışlar ve nakit akışlarına ilişkin bilgileri ihtiyaca uygun bilgiler olarak değerlendirdikleri görülmektedir.

Şekil 8’de ihtiyaca uygun bilgi örneklemeleri yer almaktadır:

Şekil 8: İhtiyaca Uygun Bilgi Örneklemeleri

İhtiyaca uygun finansal bilgi, asli finansal tablo kullanıcılarının alacakları kararlarda bir değişime sebebiyet verme potansiyeli bulunan bilgidir. Yani bir finansal bilgi o bilgiyi kullanacak olan paydaşın alacağı kararda etkili olduğu derecede ihtiyaca

uygundur. İhtiyaca uygun bilgi örneklemeleri ile ilgili bazı katılımcıların ifadeleri şu şekildedir:

“Finansal tablolarda benim ihtiyacıma uygun olan bilgilerden örnek vereyim mesela hisse senedi için hisse başı kazanç, bilançoda yer alan özkaynaklar ile ilgili bilgiler, işletmede temettü dağıtımı, temettü oranları, kârlılıkla ilgili şeyler, işletmenin borçları bilgilerin hepsi ihtiyaca uygun bilgidir.” (Katılımcı 2). Benzer şekilde Katılımcı 10, “...Yakın geçmişte iflas tehlikesi geçirmiş bir şirketi incelerken özellikle borçlarına dikkat ederim. Bir kriz durumunda şirketin ayakta kalıp kalamayacağını gösterir, riskliliğe dair bir çıkarımda bulunmak için borç unsuru ihtiyaca uygun bir bilgidir.” ifadesiyle, Katılımcı 3, “Kısa vadeli borçlarla ilgili bilgiler. Buralarda kaydedilen borçların faiz giderleri var ve bu giderler gelir tablosunun finansal giderler kısmında gösteriliyor. Şirketlerin özellikle yüksek faizin hâkim olduğu bir ortamda kısa vadeli borçlarının artması finansman giderlerini yükseltir ve kârlılığın düşmesine sebep olur. Değerlendirme yapmak için biz borçlarla ilgili ve faizleriyle ilgili olan bilgilere ihtiyaç duyarız.” ifadesiyle ve Katılımcı 15, “...Bundan başka uzun vadeli alacaklar ve uzun vadeli borçlarla ilgili bilgilere ihtiyacımız vardır. Bunları karşılaştırırız ve işletme gelecekte bir borç sarmalı içine düşecek mi buna karar veririz.” ifadesiyle işletmelerin borçluluk durumlarına ilişkin bilgilerinin ihtiyaca uygun bilgi kapsamında yer aldığını düşündüklerini bildirmişlerdir.

Borçlarla ilgili bilgiler dışında işletmelerin kâr/zarar ve gelir-giderlerine ilişkin bilgiler de katılımcılar tarafından ihtiyaca uygun bilgi olarak nitelendirilmiştir. Bazı katılımcıların bu doğrultudaki ifadeleri şu şekildedir:

“İhtiyaca uygun bilgilere örnek olarak şirketin kârlarını, büyüme oranlarını, satış kalemlerini, varlıklarını, borçlarını, nakit durumunu verebiliriz.” (Katılımcı 13), “Gelir tablosu benim için ihtiyacım olan bir finansal tablodur ve bu tablodaki bilgilerden kâr, zarar, gelir ve gider bilgilerini örnek verebilirim.” (Katılımcı 19).

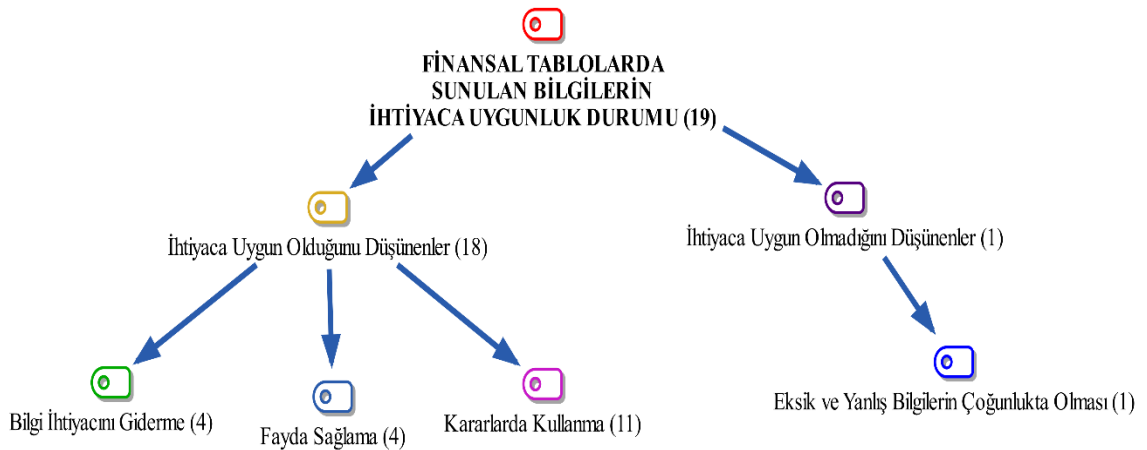
“...Buna örnek olarak da bir işletmenin geçmiş yıl satışlarını söyleyebilirim. Benim için işletmenin geçmiş yıl satışları, işletmenin gelecek yıl satışlarını tahmin etmede ya da kârlılık durumunu tahmin etmede kullanabileceğim bir veridir.” (Katılımcı 4),

“...Mesela bir şirketin satışları %10 artmış olabilir ama elinde mevcut mal %30 artmışsa bu noktada durup iyice düşünmek gerekir. Otomotiv sektöründe mal birikmesi korkulacak bir durum değildir, yeni araçlar her zaman yüksek fiyattan satılır ve satılması için yüksek tutarlı indirimlere gerek yoktur.” (Katılımcı 7).

Son olarak katılımcıların nakit akışlarıyla ilgili bilgileri ihtiyaca uygun bilgi olarak kabul ettiklerini Katılımcı 15, “Nakit kaynaklarından işletmenin nakit oluşturma gücü hakkında fikir sahibi olabiliriz. Bu konuda tahminde bulunmak için nakit akışı bilgileri de ihtiyaca uygun olan bilgilerdir.” şeklinde ifade etmiştir.

Kategori 3: Finansal Tablolarda Sunulan Bilgilerin İhtiyaca Uygunluk Durumu

Katılımcıların Türkiye’de düzenlenen finansal tablolarda yer alan bilgileri ihtiyaca uygunluk açısından nasıl değerlendirdiklerine bakıldığında karar almada bu bilgilerden faydalanarak bilgi ihtiyaçlarını karşıladıkları için, ihtiyaca uygunluk özelliği taşıdığını düşündükleri görülmektedir. Finansal tablolarda sunulan bilgilerin ihtiyaca uygun olmadığını düşünen katılımcıların ise finansal tablolarda eksik ve yanlış bilgilerin çoğunlukta olması nedeniyle bu düşüncede oldukları görülmektedir. Şekil 9’da finansal tablolarda yer alan bilgilerin ihtiyaca uygunluk durumuna ilişkin kod haritası yer almaktadır:

Şekil 9: Finansal Tablolarda Sunulan Bilgilerin İhtiyaca Uygunluk Durumuna İlişkin Kod Haritası

İşletmeler finansal raporlama yaparak, finansal durum tablosu, kâr veya zarar ve diğer kapsamlı gelir tablosu, özkaynak değişim tablosu, nakit akış tablosu, finansal

tabloların ayrılmaz bir parçası olarak dipnotlar ile paydaşlarına ihtiyaç duydukları bilgileri sunarlar. Böylelikle paydaşlar işletmelerin faaliyetlerine ilişkin olarak ihtiyaç duydukları bilgilere ulaşma imkânı bulmaktadırlar. İhtiyaca uygun olarak sunulan finansal bilgi, yatırımcıların güvenle karar verebilmelerine katkı sağlamaktadır. Sonuç olarak sermaye piyasaları daha verimli biçimde işleyebilmekte, piyasalardaki likidite artmakta ve ekonomide düşük sermaye maliyeti oluşmaktadır. Daha da önemlisi, paydaşlar daha bilinçli kararlar vererek bu bilgilerden maksimum fayda sağlamaktadır.

Katılımcıların çoğunluğu Türkiye’de düzenlenen finansal tablolarda yer alan bilgileri, bilgi ihtiyaçlarını gidermeleri, fayda sağlamaları ve kararlarda kullanmaları nedeniyle ihtiyaca uygun olarak nitelendirmişlerdir.

Katılımcı 13, Türkiye’de düzenlenen finansal tablolarla sunulan bilgilerin, finansal bilgi kullanıcılarının bilgi ihtiyacını gidermesi nedeniyle ihtiyaca uygun olduğunu “Türkiye’de düzenlenen finansal tablolarla kamuoyunun bilgiye duyduğu ihtiyacı karşılamak amaçlanır. Bu nedenle ihtiyaca uygun olduğunu söyleyebiliriz.” ifadesiyle beyan etmiştir. Benzer şekilde Katılımcı 18’de “Finansal tablolardaki bilgiler şirketlerle ilgili bana gereken birçok önemli bilgileri gösteren araçlar benim için. Türkiye’de düzenlenen finansal tablolardaki bilgileri ihtiyaca uygunluk faktörü açısından baktığımda bunların ihtiyaca uygun olduğunu görüyorum.” ifadesini kullanmıştır. Katılımcı 19’da işletmelerin finansal durumlarıyla ilgili ihtiyaç duyduğu bilgilere Türkiye’de düzenlenen finansal tablolarla erişebildiğini, bu yolla bilgi ihtiyacını giderdiğini “İşletmelerin finansal gücü, faaliyet sonuçları, finansal gelişimi, varlık ve kaynak dağılımı, nakit alışverişleri gibi konularda bilgi gereksinimimizi şeyler, araçlar finansal tablo bilgileri. Bilgi gereksinimimi yeteri kadar karşılıyor.” ifadesiyle beyan etmiştir.

Faydalı finansal bilgi, işletmenin sunmuş olduğu finansal bilgileri kullanarak karar alacak olan paydaşlara en çok fayda sağlayacak olan ve bilgi asimetrisini minimize edecek olan bilgidir. O hâlde, finansal bilginin faydalı ve kaliteli bilgi olarak nitelendirilebilmesi için ihtiyaca uygunluk gibi birtakım niteliksel özelliklere sahip olması gerekmektedir. İhtiyaca uygunluk finansal tabloları özel amaçlı olmaktan çıkartıp genel amaçlı olmalarını gerekli kılmaktadır. Bu nedenle genel amaçlı finansal tablolarda

sunulan bilgiler paydaşların ortak ihtiyaçlarını giderebilecek nitelikteki bilgilerden oluşmalıdır.

Katılımcı 7, finansal tablolarda sunulan bilgilerin finansal bilgi kullanıcılarına fayda sağlaması nedeniyle ihtiyaca uygun olduğunu düşündüğünü beyan etmiş ve konu ile ilgili olarak “Mali tablolar muhasebe bilgi sisteminin çıktılarındandır. Bu mali tablolar şirket hakkında bilgi sahibi olmaya ihtiyacı olanlar arasında iletişim aracı görevi görür. Ülkemizde düzenlenen mali tablolara baktığımızda bunların daha çok standardize edilmiş kalıplarda olduklarını görüyoruz. Bu tabloların standart bir düzende hazırlanmış olmaları ile tabloları kullananların bu tabloları en iyi biçimde kullanmaları, en yüksek verimle bu tablolardan fayda sağlamaları amaçlanır. Dolayısıyla bu standardizasyonun tablolarda bulunan bilgilere ihtiyaca uygunluk özelliğini kazandırdığını görüyoruz.” ifadesini kullanmıştır. Katılımcı 3’ün de konuya ilişkin olarak kullandığı “Şirketlerin finansal tablolarını incelediğimizde bize ihtiyaç bilgilerin sunulduğunu görürüz. Son dönemde entegre raporlar gibi şirketlerin finansal olmayan yönlerine odaklanan raporlar popülerleşti. Bu popülerleşmenin temelinin yatırımcılar başta olmak üzere raporları inceleyenlerin şirketlerin finansal olmayan performansına yönelik daha fazla bilgi talep etmelerine dayandığını düşünüyorum. Türkiye’de de artık değişen bilgi ihtiyacını karşılamaya yönelik ve daha yüksek yarar sağlayan bir raporlama sistemine yavaş yavaş geçildiğini görüyoruz.” ifadesiyle fayda sağlama koduna vurgu yaptığı görülmektedir.

Katılımcı 9, Türkiye’de sunulan finansal tablolardan sağladığı bilgileri yatırım kararı almada kullanması nedeniyle ihtiyaca uygun olarak nitelendirmiş ve “Türkiye’de mali tablolar bir yatırımcı olarak benim kullandığım bilgileri içeriyor. Yani kullandığım bilgileri bu tablolarda görebiliyorum.” ifadesini kullanmıştır. Katılımcı 19, “...Muhasebeden beklediğimiz ve istediğimiz bilgiler bize finansal tablolarda ulaşıyor. Bizde bu bilgileri yatırım kararı almada kullanıyoruz.” ve Katılımcı 12’de “Yatırım işlemlerini gerçekleştirirken firmaların finansal tablolarını yoğunlukla kullanmaktayız. Bu sebeple Türkiye’de düzenlenen finansal tabloların içerdikleri bilgiler bizim için bu kapsamdadır.” ifadeleriyle kararlarda kullanma koduna vurgu yapmışlardır.

Kavramsal Çerçeve uyarınca bir finansal bilginin o bilgiyi kullananlara fayda sağlayabilmesi için sadece ihtiyaca uygun olması yeterli olmayıp, aynı zamanda bu bilginin gerçeğe uygun olarak sunulmuş olması gerekmektedir. Bu noktada gerçeğe

uygun sunumun tam manasıyla gerçekleşebilmesi için sunumun muhakkak tam, tarafsız ve hatasız bir şekilde gerçekleştirilmiş olması gerekmektedir.

Bir katılımcı Türkiye’de düzenlenen finansal tablolarda sunulan bilgilerin çoğunlukla eksik ya da yanlış bilgilerden oluştuğunu bu nedenle bu bilgilerin ihtiyaca uygunluk özelliği taşımadığını düşündüğünü beyan etmiştir. Bu katılımcının konuya ilişkin değerlendirmesi şu şekildedir: “Ülkemizde finansal tabloların ihtiyaçları tam anlamıyla karşıladığını düşünmüyorum. Tabii ki detaylı ve ihtiyaca uygun olan tabloları olan şirketler var ama bunların sayısı oldukça az. Eksik ya da yanlış bilgi veren şirketlerin çoğunlukta olduğunu görüyoruz maalesef. Bu sebeple temel analiz ve teknik analiz Türkiye’deki şirketler için yeterli olmayabiliyor. Özetle Türkiye’de düzenlenen finansal tablolar tam anlamıyla ihtiyaca uygun değil diyebilirim.” (Katılımcı 1).

Finansal tablolarda sunulan ihtiyaca uygun bilgilerin yetersiz olması rasyonel olmayan yatırım kararlarının alınmasına sebebiyet verebilmektedir. Ayrıca çok fazla ihtiyaca uygun olmayan bilgi sunulmasıyla kullanıcıların esas ihtiyaç duyduğu bilgiler gizlenebilir ve kullanıcıların finansal tablolardan sağladıkları fayda azalabilir. Bunun yanı sıra fazla sayıda ihtiyaca uygun olmayan bilgi sunumuyla finansal tabloların anlaşılabilirliği ve güvenilirliği de azalabilir.

Kategori 4: Paydaş Türüne Göre İhtiyaca Uygun Bilgi Farklılığı

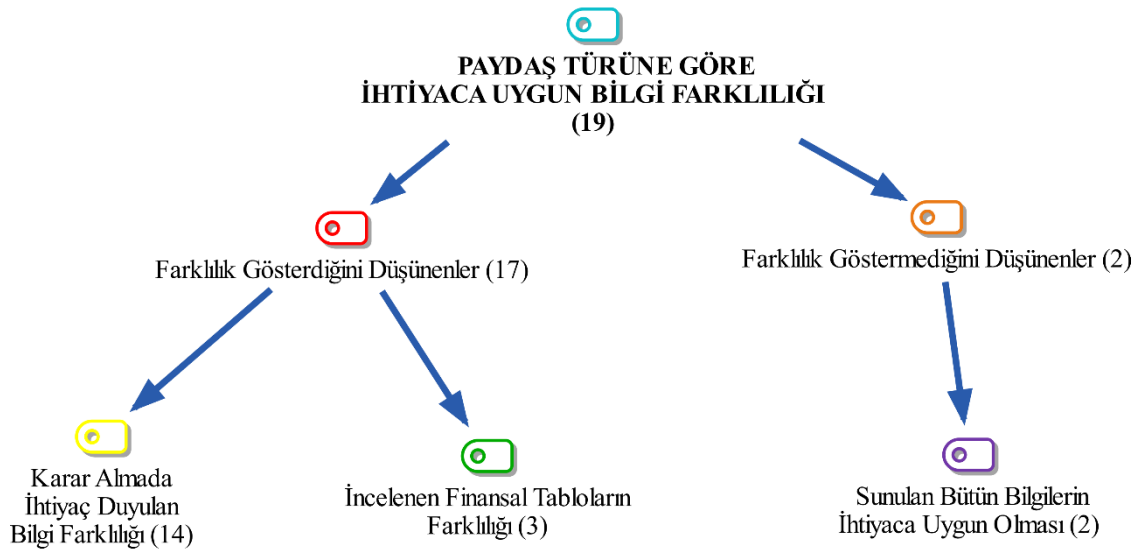
Bilgi kullanıcıları yani işletmelerin paydaşları karar alabilmek için finansal tablolarda sunulan bilgileri kullanarak, en rasyonel kararları almayı amaçlarlar. Dolayısıyla paydaşların alacakları kararlarda kullanacakları bilgilerin ihtiyaca uygun olması son derece önem arz etmektedir.

Katılımcıların finansal tablolarda sunulan bilgilerin ihtiyaca uygunluk durumlarının paydaş türüne göre farklılık gösterip göstermediğine ilişkin ifadeleri incelendiğinde, farklılık gösterdiğini düşünen katılımcıların, bu farklılığın incelenen finansal tablonun ve karar almada ihtiyaç duyulan bilgilerin değişkenlik göstermesi nedeniyle ortaya çıktığını beyan ettikleri görülürken, farklılık göstermediğini düşünen iki katılımcının ise finansal tablolarda sunulan bütün bilgilerin ihtiyaca uygun olması nedeniyle bir farklılık olmadığını düşündükleri görülmektedir.

Paydaş türüne göre ihtiyaca uygun bilginin, incelenen finansal tabloya göre farklılık gösterdiğini düşünen bazı katılımcıların değerlendirmelerine ilişkin ifadelerine

bakıldığında Katılımcı 10, farklı paydaşların ihtiyaç duydukları bilgilerin farklı finansal tablolarda sunulduğunu ve dolayısıyla farklı bilgilere ihtiyaç duyduklarını “Her bir mali tablo kullanıcısının farklı şeyden farklı bilgilere ihtiyacı olacaktır ve her biri için önemli bilgi algısı değişiklik gösterecektir.” ifadesini kullanarak bildirmiştir. Benzer şekilde Katılımcı 5 ve Katılımcı 11 sırasıyla, “Evet, gösterir. Bankalardan örnek verebilirim, bankalar genellikle şirketin borç ödeme gücüne bakarken ben bir yatırımcı gözüyle kapsamlı gelir tablosuna bakarım, kârlılıkla ilgili göstergelerle ilgilenirim.” ve “Net işletme sermayesi bilgisi kredi analizlerinde çok önemli bir gösterge iken, yatırım analizleri için yanıltıcı bir göstergedir.” ifadeleriyle incelenen finansal tabloların farklılığı koduna değinmişlerdir.

Şekil 10’da paydaş türüne göre ihtiyaca uygun bilginin farklılık gösterip göstermediğine ilişkin kod haritası verilmiştir:

Şekil 10: Paydaş Türüne Göre İhtiyaca Uygun Bilginin Farklılık Gösterip Göstermediğine İlişkin Kod Haritası

Kavramsal Çerçeve’de genel amaçlı finansal tabloların hitap ettiği asli kullanıcıların, “mevcut ve potansiyel yatırımcılar, borç verenler ve kredi veren diğer taraflar” olarak tanımlandığı görülmektedir. UMS’ler ve UFRS’ler düzenlenirken ve güncellenirken öncelikli olarak asli kullanıcılar olarak sayılan bu grubun ihtiyaçlarının karşılanmasına odaklanıldığı dikkat çekmektedir. Çünkü asli kullanıcılar finansal tablo kullanıcılarının genelini temsil etmekte dolayısıyla bu grubun ihtiyaçlarının karşılanması durumunda, diğer finansal tablo kullanıcılarının ihtiyaçları da karşılanmış olmaktadır.

Borç verenler ve kredi veren diğer taraflar, kaynak aktaracakları işletmelere kredi verilmesi/verilmemesi kararlarını gelecekteki nakit akışlarını miktar ve zamanlama açısından tahmin edebilmek için finansal bilgilere ihtiyaç duymakta ve bu bilgileri kullanarak vermektedirler. Borç verenler açısından bakıldığında nakit akışlarına ilişkin bilgilerin ihtiyaca uygun bilgi olarak nitelendirilebileceği söylenebilir.

Katılımcı 13, paydaşların finansal tablolardaki bilgileri farklı kararlar almak üzere kullandıklarını bu nedenle ihtiyaca uygun bilginin paydaş türüne göre değişiklik göstereceğini “Bilgi kullanıcısı deyince aklıma bizler, kredi verenler, yöneticiler geliyor. Bu bahsettiklerim bambaşka işlemler yapıyor biliyorsunuz. Bu sebeple bunlara göre farklıdır.” ifadesiyle belirtmiştir. Katılımcı 3, “Paydaşların bir kere bilgiyi ne için kullanacakları değişkendir yani hangi amaç için o bilgiye ihtiyacı var buna bakılmalı. Yani şöyle ki bir yatırımcıyla bir yöneticinin incelediği finansal tablolar da kalemler de farklı olacak yani aynı olması mümkün değil.” ifadesiyle, Katılımcı 8, “Farklıdır. Hissedarlar şirketin nasıl performans gösterdiğini anlamaya çalışır. Şirket yöneticileri şirketin mali durumuna bakarak, şirketin performansını diğer şirketlerle ve sektörle kıyaslamaya çalışır. Alacaklılar ve borç verenler likidite gibi faktörlere, borç ve kârlılık gibi temel ölçütlere bakarlar.” ifadesiyle ve Katılımcı 19, “Bilgi kullanıcılarının aynı bilgileri kullanıp aynı bilgileri ihtiyaca uygun olarak görmesi bence nadir olarak gerçekleşebilecek bir durum. İlgi gösterecekleri bilgiler farklı olunca bu konuda ortak bir noktada buluşmalarını da beklemek pek doğru bir yaklaşım olmayacak gibi.” ifadesiyle karar almada ihtiyaca uygun bilginin farklılığı koduna değinmişlerdir.

Paydaş türüne göre ihtiyaca uygun bilginin farklılık göstermediğini düşünen iki adet katılımcı finansal tablolarda sunulan bütün bilgilerin ihtiyaca uygun olduğunu düşündüklerini beyan etmişlerdir. Katılımcı 14 ve Katılımcı 16’nın konuya ilişkin ifadeleri şu şekildedir:

“Hayır göstermez. İhtiyaca uygun olmasa bilgiler finansal tablolarda neden gösterilsin?” (Katılımcı 14),

“...Bir finansal tablo bütün paydaşlar için yayınlanıyor. Siz içerisinden istediğiniz bilgileri alıyorsunuz.” (Katılımcı 16).

Kavramsal çerçeve uyarınca ihtiyaca uygun olarak sunulmuş olan finansal bilgilerin, bilgi kullanıcılarının daha güvenle karar vermelerine yardımcı olduğu, sermaye

piyasalarının daha verimli bir biçimde işlemesine, piyasadaki likiditenin artmasına ve ekonomide düşük sermaye maliyeti oluşmasına katkıda bulunduğu görülmektedir.

3.7.2.2. Tema 2: Önemlilik

Önemlilik, bilgilerin finansal tablolara dâhil edilip edilmeyeceğine ilişkin bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Katılımcıların anlatımlarında yoğunlukla yer bulan temalardan biri de önemliliktir. Bu tema önemlilik ile ilgilidir ve katılımcılara yöneltilen “Finansal tablolarda sunulan bir bilginin önemli olması ile ilgili ne düşünüyorsunuz? Sizin için hangi bilgiler önemli olabilir? Örnek verebilir misiniz?”, “Türkiye’de düzenlenen finansal tabloları önemlilik açısından nasıl değerlendirirsiniz?”, “Türkiye’deki finansal tablolarda önemli bilgiler sunulup sunulmaması ile ilgili ne düşünüyorsunuz?”, “Finansal tablolarda sunulan bilgilerin önemliliğini belirleyen faktörler neler olabilir?”, “Bilgi kullanıcısı türüne göre (paydaş türü) ihtiyaca uygun ve önemli bilginin farklılık gösterip göstermemesi ile ilgili ne düşünüyorsunuz?” sorularına verilen cevaplardan oluşmaktadır.

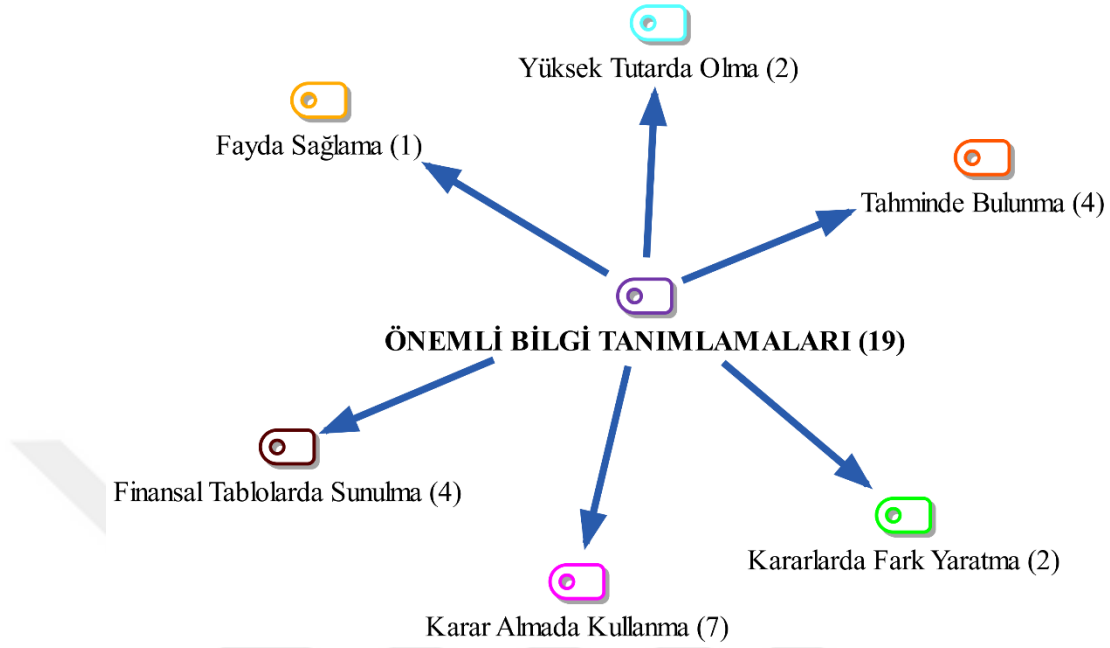
Bu tema altında beş adet kategori bulunmaktadır. Bu kategoriler “Önemli Bilgi Tanımlamaları”, “Önemli Bilgi Örneklemeleri”, “Finansal Tablolarda Sunulan Bilgilerin Önemlilik Durumu”, “Paydaş Türüne Göre Önemli Bilginin Farklılığı” ve “Bilginin Önemliliğini Etkileyen Faktörler” olarak belirlenmiştir. Sayılan beş unsur da katılımcıların ifade ettiği önemlilik temasının açıklayıcılarıdır.

Kategori 1: Önemli Bilgi Tanımlamaları

Bir bilginin finansal tablolarda hiç sunulmamış olması ya da yanlış sunulmuş olması finansal bilgi kullanıcılarının alacakları kararları etkileyebilme potansiyeline sahipse bu bilgi önemli kabul edilmektedir. Bunun dışında bir bilginin önemlilik durumunun belirlenmesinde, işletmenin finansal raporlarının baz alınması ve bilginin ilgili olduğu kalemlerin niteliğinin ya da tutar olarak büyüklüğünün değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu sebeple bir bilginin önemliliğini belirleyebilmek için bir standart ya da bir sayısal eşik belirlenmesi mümkün olmamaktadır. Çünkü önemlilik işletmeden işletmeye göre, işlemden işleme göre ve paydaştan paydaşa göre farklılaşabilmektedir.

Önemli bilgi tanımlamalarına bakıldığında; fayda sağlama, karar almada kullanma, tahminde bulunma, finansal tablolarda sunulma, yüksek tutarlarda olma gibi

ifadelerin kullanıldığı görülmektedir. Şekil 11’de önemli bilgi tanımlamalarına ilişkin kod haritası yer almaktadır:

Şekil 11: Önemli Bilgi Tanımlamalarına İlişkin Kod Haritası

Önemli bilgi tanımlamaları incelendiğinde en sık kullanılan kodun karar almada kullanma olarak ortaya çıktığı görülmektedir. Bu konuda Katılımcı 5, “...Yatırım araçlarına yatırım kararları vermemize etki eden en önemli unsur bilgidir.” ifadesini kullanırken, Katılımcı 8, “Karar alırken öncelikli olarak kullandığım bilgiler önemlidir. Yani önemli kabul ettiğim o bilgiyi elde edemezsem sağlıklı bir karar alamam.” beyanında bulunmuştur.

İki katılımcı finansal tablolarda yer alan bir bilginin önemli kabul edilebilmesi için yüksek tutarda olması gerektiğini beyan etmişlerdir. Konuya ilişkin olarak Katılımcı 6, “...Eğer bir finansal tablo bilgisi tutarı büyükse önemlidir.” ve Katılımcı 16, “...Bilgiler arasında meblağ olarak ağırlığı yüksek olanlar önemli sayılır bana göre.” ifadelerini kullanmışlardır.

Finansal tablolarda sunulan bilgilerin, işletmenin geçmiş verilerinden hareketle gelecekteki performansını tahmin etmeye yarayacak bilgiler olması gerekmektedir. Katılımcıların önemlilik tanımları incelendiğinde Katılımcı 11, “Geçmişte gerçekleşmiş, şimdi gerçekleşmekte olan ve gelecekte gerçekleşecek olan olayları değerlendirmemize yardım eden bilgiler önemlidir.” ifadesini kullanarak bir bilginin önemli olarak

nitelendirilebilmesi için tahminlerde bulunmaya katkı sağlaması gerektiğini beyan etmiştir. Aynı doğrultuda Katılımcı 2, “İşletmelerin finansal tabloları bizim finansal öngörülerde bulunmamıza yarayan araçlardır bu nedenle finansal tablolarla işletmelerin sunduğu birçok bilgi önemlidir.” ifadesiyle tahminde bulunma koduna değinmiştir.

Bazı katılımcılar finansal tablolarda sunulmuş olan bilgilerin zaten önemli olduğunu, önemli olmayanların ise finansal tablo dışı bırakıldığını belirtmişlerdir. Bu doğrultuda Katılımcı 13 ve Katılımcı 19’un kullanmış oldukları ifadeler şu şekildedir:

“Önemlilik, bilgilerin finansal tablolarda yer alıp almaması ile ilgilidir. Bir bilgi finansal tablolarda verilmişse mutlaka önemlidir.” (Katılımcı 13),

“...Önemli bilgilere finansal tablolarda yer verilir, önemli olmayan bilgiler finansal tablo dışı bırakılır.” (Katılımcı 19).

Son olarak Katılımcı 10’un hisse başı fiyat hususunda fayda sağlayan bilgilerin önemli olduğunu “Yatırım yapmayı düşündüğümüz hisseler için hisse başına fiyat konusunda yardımcı olan bilgiler bizce önemlidir.” ifadesiyle belirttiği ve fayda sağlama koduna değindiği görülmektedir.

Kategori 2: Önemli Bilgi Örneklemeleri

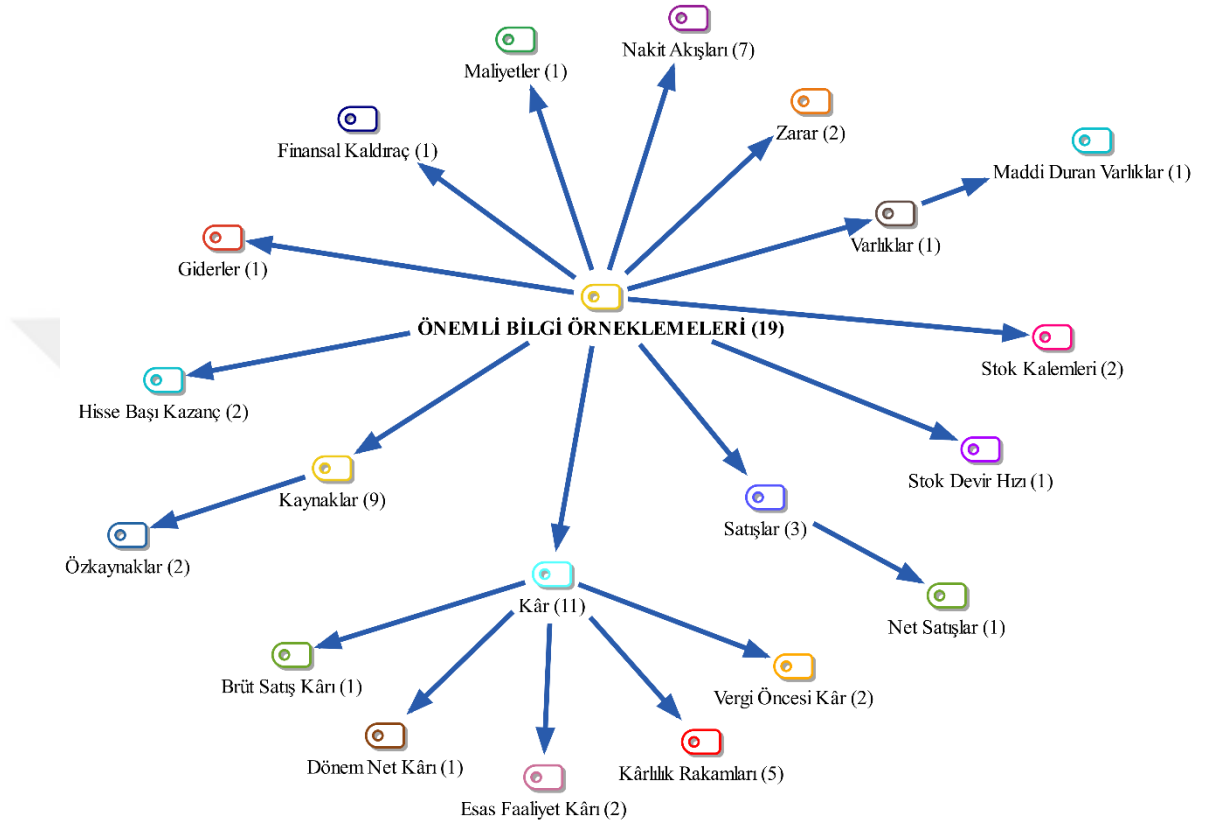
Bir işletmenin paydaşları o işletmenin finansal durumunu, faaliyet sonuçlarını ve finansal gelişimini değerlendirmek için finansal tabloları kullanırlar. Bu noktada finansal tabloların genel olarak bütün finansal tablo kullanıcılarına işletmenin varlık- kaynak yapısı, kâr/zarar durumu ve nakit akışları ile ilgili bilgi sunma amacı taşıdığı söylenebilir. İşletme yöneticileri, yatırımcılar, kredi kuruluşları gibi önemli paydaşlar kendileri için önem arz etmekte olan bilgilere finansal tablolar aracılığıyla ulaşırlar.

Katılımcıların önemli bilgi örneklemeleri incelendiğinde; brüt satış kârı, esas faaliyet kârı, dönem net kârı gibi kârlılıkla ilgili bilgiler, nakit akışları, kaynaklar, satışlar, zarar durumu gibi bilgileri önemli bilgiler olarak değerlendirdikleri görülmektedir.

Katılımcıların önemli bilgi örneklemeleri incelendiğinde en sık kullanılan örneğin kârlılıkla ilgili bilgiler olduğu görülmektedir. Konuya ilişkin olarak Katılımcı 14, “...Brüt satış kârı gibi bilgiler önemlidir. Çünkü bu bilgiler firmanın nasıl çalıştığının ve ne kadar kazanç sağladığının göstergesidir.” ifadesini kullanmıştır. Benzer şekilde Katılımcı 15 ise, “İncelediğimiz işletme kâr elde etmişse bu işletmenin bu kârı nereden

sağladığı önemlidir. Kâr çok yüksekse bu kârın esas faaliyet kârı olması işletme ile ilgili olumlu bir görüşe sahip olmamıza neden olur. Eğer bu kâr olağanüstü gelir ve kâr grubunda ise aksine olumsuz bir görüş oluşturur.” beyanında bulunmuştur.

Şekil 12’de önemli bilgi örneklemelerine ilişkin kod haritası gösterilmektedir:

Şekil 12: Önemli Bilgi Örneklemelerine İlişkin Kod Haritası

Katılımcılar kârlılıkla ilgili bilgilerin yanında işletmenin zarar durumuyla ilgili bilgilerin de önemli olduğunu bildirmişlerdir. Katılımcı 15, “...İşletme kâr değil de zarar etmişse aynı kâr durumunda olduğu gibi bu zararın da sebebini araştırırız. Bu zarar eğer kısa vadeli borçlardan kaynaklanmışsa olumsuz bir görüş oluşur. Yatırım için katılan giderlerden kaynaklanmışsa görüşümüz çok olumsuz olmayacaktır. Bütün bu bilgiler önemlidir. Önemli olmakla kalmayıp çok önemlidir hatta.” ifadesiyle ve Katılımcı 18 ise, “Gelir tablosundaki kâr veya zarar kalemleri... Geçmiş yıllara ve cari yıla ait olan gelir tablosunu inceleyerek şirketin gelecekte kâr/zarar durumuyla ilgili tahmin yaparak şirketle ilgili iyi ya da kötü bir görüşe ulaşırım.” ifadesiyle bu fikirlerini bildirmişlerdir.

Katılımcılar tarafından önemli olarak nitelendirilen bir başka bilgi örnekleme nakit akışlarıyla ilgili bilgilerdir. Katılımcı 2, işletmelerin nakit akışlarıyla ilgili bilgileri

kullanarak işletmelere yatırım yapma/yapmama kararı aldığını “...Biliyorsunuz ki nakit akışı tablosuyla işletmenin nakit giriş ve çıkışını, nakit kaynaklarını ve bu kaynakların kullanım yerlerini kullandıkları zamana göre görebiliyoruz. Böylece işletmenin hangi dönemde finansman ihtiyacı olabileceğini dolayısıyla yatırımdan toplanan nakitlerin hangi alanlarda kullanılabileceğini öngörerek bu işletmeye yatırım yapma kararı alabiliyoruz ya da yatırım yapmaktan vazgeçebiliyoruz.” ifadesiyle belirtmiştir.

Ayrıca Katılımcı 7, “...Bundan başka nakit akışlarıyla ilgili bilgiler önemlidir. Gelecekteki nakit akışlarını iskonto ederek hisse değerini tespit edebiliriz.” ifadesiyle nakit akışlarıyla ilgili bilgilerin önemli olduğunu bildirmiştir.

Sayılan önemli bilgi örneklendirmelerinin dışında katılımcılar işletmelerin borçları ve satışlarıyla ilgili bilgilerin de önemli olduğunu beyan etmişlerdir. Bu doğrultuda bazı katılımcıların konuyla ilgili ifadeleri şu şekildedir:

“Enerji sektöründeki şirketlerin yatırımlarının yüksek tutarlarda olduğunu biliyoruz. Bu sebeple yoğunlukla yabancı kaynak ile finanse edildiklerini görüyoruz. Yani bu sektörde yabancı kaynak kullanma oranı yüksek. Bu nedenle yabancı kaynak kullanım oranı önemli bir bilgidir.” (Katılımcı 7),

“Bilançoda bulunan mal varlıkları ve borçlar önemlidir. Nakit ve nakde çevrilebilir mallar, şirketin genel nakit durumunu gösteren bilgiler, uzun vadeli borçlar önemlidir. Bu ikisini çıkartarak net nakit pozisyonu ile ilgili çıkarımlar sağlarız.” (Katılımcı 10),

“Önemli bilgiye örnek olarak şirketin özsermayesi, borçları önemlidir. Çünkü bu iki unsur arasındaki fark şirketin net değerinin bir göstergesidir. Varlıkları, varlıkların likiditesi, şirketin elinde bulundurduğu nakit miktarı, esas faaliyet kârı finansal tablolardan eriştiğimiz önemli bilgilerdir hep.” (Katılımcı 13),

“Firmaların kredi imkânları, brüt satışları ve brüt satış kârı gibi bilgiler önemlidir. Çünkü bu bilgiler firmanın nasıl çalıştığının ve ne kadar kazanç sağladığının göstergesidir. Brüt satışlar arasında bulunan yurtdışı satışlar çok önemlidir. Çünkü piyasalar eğer durgun bir dönemden geçiyorsa ya da kriz varsa ihracat yapan işletmeler için yurtdışı satış yapmak daha iyidir.” (Katılımcı 14).

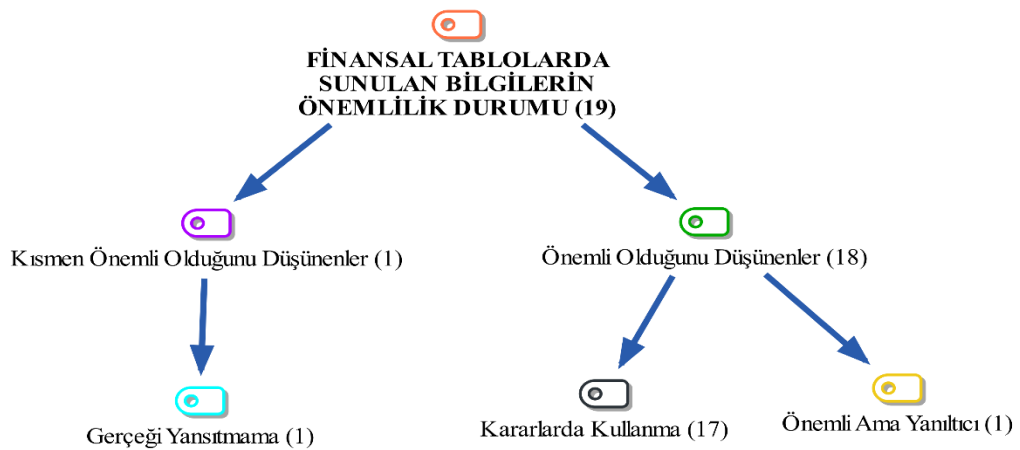
Kategori 3: Finansal Tablolarda Sunulan Bilgilerin Önemlilik Durumu

Türkiye’de düzenlenen finansal tablolarda yer alan bilgilerin önemlilik durumu ile ilgili katılımcıların ifadeleri incelendiğinde, bu bilgilerin önemli olduğunu düşünenler ve kısmen önemli olduğunu düşünenler olmak üzere iki gruba ayrıldıkları görülmektedir.

Katılımcıların, Türkiye’de düzenlenen finansal tablolarda yer alan bilgilerin önemliliğine ilişkin değerlendirmelerine bakıldığında çoğunluğun özellikle yatırım kararı almada bu bilgilerin kritik önem taşıdığını beyan ettikleri, bir adet katılımcının finansal tablolarda bulunan bilgilerden bazılarının gerçeği yansıtmaması nedeniyle bu bilgilerin kısmen önemli olduğunu beyan ettiği ve başka bir katılımcının ise bu bilgilerin önemli olduğunu fakat aynı zamanda yanıltıcı olabildiğini beyan ettiği görülmektedir.

Kısmen önemli olduğunu düşünen bir adet katılımcının “Türkiye’de düzenlenen tablolarda önemli bilgiler sunuluyor ama bunların birçoğu gerçeği yansıtmadığı için önemliliğe kısmi olarak uyulduğunu düşünüyorum. Ödenmiş sermayeyle ilgili bilgiler bizim için önemli ancak sermaye yedeklerinin çoğunlukla fiktif değerlerden oluştuğunu biliyoruz. Bu nedenle işletmenin bilançosunda bulunan bu ve benzeyen birçok şey gerçeği yansıtmadığı için bilanço özelinde tabloların önemliliği kısmen sağladığını söyleyebilirim.” (Katılımcı 4) ifadesini kullandığı görülmektedir.

Şekil 13’te Türkiye’de düzenlenen finansal tablolarda sunulan bilgilerin önemlilik durumlarına ilişkin kod haritası yer almaktadır:

Şekil 13: Finansal Tablolarda Sunulan Bilgilerin Önemlilik Durumuna İlişkin Kod Haritası

Türkiye’de düzenlenen finansal tablolarda yer alan bilgileri önemli olarak nitelendiren katılımcıların bir tanesi bu bilgilerin önemli olmasının yanında bazı durumlarda yanıltıcı olabildiğini bildirmiştir. Katılımcı 1’in konuya ilişkin ifadesi şu şekildedir:

“...Elbette önemli bilgiler var. Ancak halka açık şirketlerin finansal tablolarında bazen yatırımcıları çekmek için yanıltıcı bilgiler sunulduğunu görüyoruz. Rakamlar doğru açıklanmayabiliyor, farklı gösterilebiliyor.”

Katılımcıların büyük çoğunluğunun ise finansal tablolarda sunulan bilgileri karar almada kullanmaları nedeniyle önemli olarak nitelendirdikleri görülmektedir. Bu katılımcılardan bazılarının kullandıkları ifadeler şu şekildedir:

“Benim için mali tablolardaki bilgiler önemlidir. İşimle ilgili bütün kararları alırken mali tablolardaki bilgileri kullanıyorum. Türkiye’de de bu mali tablolar bilgileri önemli olduğu için yayınlanıyor.” (Katılımcı 8),

“Mali tabloların en önemli kullanımı, şirketlerin mali durumlarıyla ilgili bilgi vermektir. Bu bilgi, bilgiyi kullananlar tarafından ilgi alanlarında önemli kararlar almak için kullanılır. Türkiye’de düzenlenen tablolar önemlilik ilkesini karşılayan bilgileri sunuyor.” (Katılımcı 10),

“Biz yatırım işlemlerini gerçekleştirirken Türkiye’de düzenlenen finansal tabloları kullanmaktayız. Türkiye’de düzenlenen finansal tabloların içerik olarak önemli olduğunu görmekteyiz.” (Katılımcı 12),

“Finansal tablolar bizim elimiz, ayağımız. İşimizi yürütmede olmazsa olmazımız. Bu sebeple bilgiler bizler için önemliler. Türkiye’de düzenlenen finansal tablolardaki bilgiler önemli yani.” (Katılımcı 17),

“...Finansal tablolar sadece bize değil çok geniş kullanıcı kitlelerine yardımcı olma aracı, bilgi verme aracı. Düzenlemeden sunuma kadar önemlilik baz alınarak bütün işlemler yürütülüyor. Önemlilik temeline dayanıyor...” (Katılımcı 19).

Kategori 4: Paydaş Türüne Göre Önemli Bilginin Farklılığı

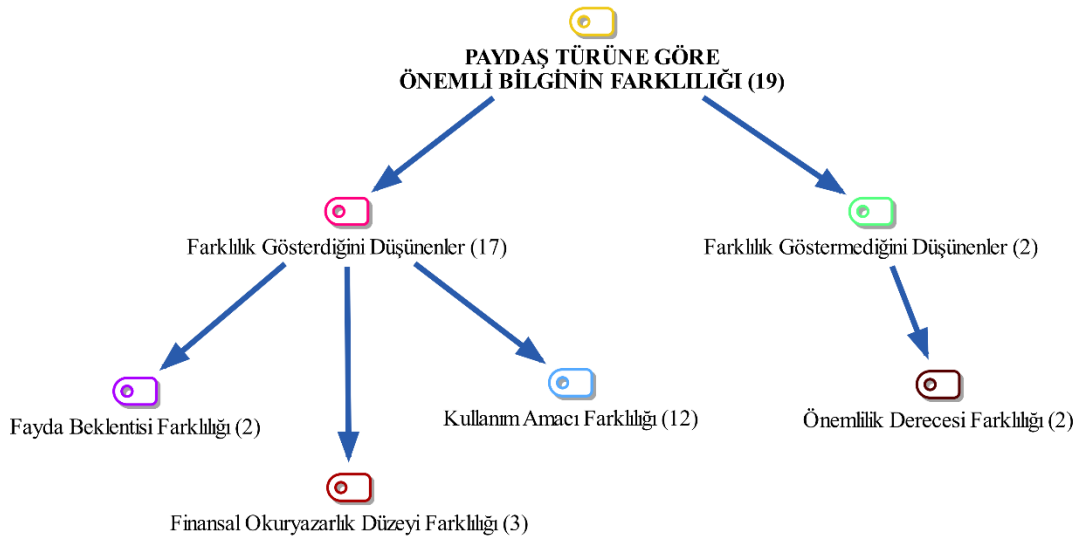
Yatırımcılar işletmelere ilişkin olarak elde ettikleri finansal bilgileri kullanarak yatırım kararı alırken, devlet ve düzenleyici kuruluşlar işletmelerin denetlenmesi, izlenmesi, vergiye ilişkin politikaların düzenlenmesi gibi farklı nedenlerle finansal

bilgileri kullanmaktadır. Bu noktada paydaş türü değişikçe önemli bilgilerin de farklılaşabileceği söylenebilir.

Katılımcıların önemli bilgilerin paydaş türüne göre farklılık gösterip göstermediğine ilişkin düşünceleri incelendiğinde çoğunluğun kullanım amacının farklılık göstermesi nedeniyle farklılık gösterdiğini düşündükleri görülmektedir. Bunun dışında katılımcılar paydaşların finansal okuryazarlık düzeylerinin ve fayda beklentilerinin farklılaşması gibi sebeplerle paydaş türüne göre önemli bilginin farklılık gösterdiğini düşündüklerini beyan ettikleri görülmektedir. Farklılık göstermediğini düşünen iki adet katılımcı ise, yalnızca önemlilik derecesinin farklılık gösterdiğini düşündüklerini beyan etmişlerdir.

Paydaş türüne göre önemli bilgilerin farklılık gösterdiğini düşünen katılımcılardan bu farklılığın paydaşların fayda beklentilerinin farklı olmasından kaynaklandığını düşünen bazı katılımcıların ifadelerine bakıldığında Katılımcı 6, “Finansal tablolar öncelikle kullanıcıların yararları doğrultusunda hazırlanır, kullanıcıların aradıkları bilgileri verir. Kullanacakları bilgiler farklıdır haliyle. Bu sebeple farklı olacağını düşünüyorum.” ifadesini kullanırken, Katılımcı 17, “Gösterir, bilgiden fayda beklentisi farklıdır bu yüzden doğal olarak değişir.” ifadesini kullanmıştır.

Şekil 14’te önemli bilginin paydaş türüne göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin kod haritası yer almaktadır:

Şekil 14: Paydaş Türüne Göre Önemli Bilginin Farklılığına İlişkin Kod Haritası

Paydaş türüne göre önemli bilgilerin farklılık gösterdiğini düşünen katılımcılardan bu farklılığın, paydaşların finansal okuryazarlık düzeylerinin farklı olmasından kaynaklandığını düşünen Katılımcı 2, bu durumu özellikle bireysel yatırımcılar ile kurumsal yatırımcılar açısından ele alarak “Farklılık gösterir. Mesela yatırım kararı verirken detaylı ve profesyonel bir analiz yaparsınız biz daha iyi kararlar alırsınız bireysel yatırımcıya oranla. Ama bir bireysel yatırımcı finansal okuryazarlık derecesine göre daha dar kapsamda bir inceleme yaparak ya da çevreden duyduğu tüyoları baz alarak yatırım kararı alabilir.” ifadesini kullanmıştır.

Paydaş türüne göre önemli bilgilerin farklılık gösterdiğini düşünen katılımcıların büyük çoğunluğu bu farklılığın paydaşların bilgiyi kullanım amaçlarının farklılık göstermesinden kaynaklandığını beyan ettikleri görülmektedir.

Katılımcı 4, “...Mesela bir bilançoda 5 kodlu grubun bilgileri yatırımcı için önemlidir çünkü yatırımcı kâr etmek ister, amacı budur ama belki benim bu başkası için önemli olmayabilir.”

Katılımcı 9, “Her paydaş her bilgiyi aynı işlem için incelemez. Çalışanlar farklı bilgilerle ilgilenirken, yöneticiler işletmenin başarısıyla ilgili bilgileri daha önemli görebilir.” ifadelerini kullanarak kullanım amacının farklılığı koduna vurgu yapmışlardır.

Paydaş türüne göre önemli bilgilerin farklılık göstermediğini düşünen Katılımcı 14, bir bilginin önemli olduğu için finansal tablolarda yer aldığını, paydaştan paydaşa önemli bilginin farklılık göstermeyeceğini ancak bilginin önemlilik düzeyinin değişebileceğini belirtmiş, konuya ilişkin olarak “Hayır göstermez. Bir bilgi finansal tablolarda sunulmuşsa zaten önemli olduğu için kendine yer bulur orada. Önemlilik derecesi belki bir nebze paydaş türüne göre değişkenlik gösterebilir. Ama önem derecesi az olan bir bilginin önemsiz olduğu sonucuna ulaştırmaz bizi.” ifadesini kullanmıştır.

Benzer şekilde Katılımcı 16, finansal tabloların hazırlanmasında paydaş türüne göre bir ayırım yapılmadığını, her paydaş için aynı finansal tabloların sunulduğunu ve bir paydaş için bir bilginin önemsiz olmasının o bilginin finansal tabloların dışında bırakılmasına neden olmayacağını belirtmiş, “Bir fark yok. Finansal tabloların hazırlanması amacı varlıkları, kaynakları, nakit akışları, kârlılığı gibi konularda bilgi sunmak... Burada paydaş türüne göre bir ayırım söz konusu değil bu sunumda. Bir kesim

için bir bilgi önemsiz diye bu o bilgiyi finansal tabloların dışında bırakmaz da önemsiz de yapmaz da.” ifadesini kullanarak önemlilik derecesi farklılığı koduna değinmiştir.

Şensoy (2019)’a göre önemlilik, ilgili bilgilerin ihmal edilmesi ve çok fazla bilgi sunulması arasındaki dengeyi sağlayan bir köprüdür. Kavramsal Çerçeve uyarınca “ilgililik” raporlama yapan işletmeye ilişkin finansal bilgilerin paydaşların alacakları kararlarla ilgili olması anlamı taşımaktadır. Bu noktada paydaşların alacakları kararları etkileme gücü bulunan bilgiler önemli bilgiler olarak kabul edilebilir. Son olarak paydaş türüne göre alınacak kararların türü değişeceğinden dolayı paydaşlara göre finansal bilgilerin önemlilik durumlarının ve düzeylerinin farklılık gösterebileceği söylenebilir.

Kategori 4: Bilginin Önemliliğini Etkileyen Faktörler

Bir bilginin önemli olup olmaması, o bilginin yatırımcılar tarafından karar almada kullanılıp kullanılmamasında son derece etkilidir. Yürütülen bu çalışmanın hedefleri arasında yer alan aşırı bilgi kavramının ortaya konmasında yatırımcı açısından önemli olarak nitelendirilen bilgilerin saptanması ve bilginin önemliliğini etkileyen faktörlerin incelenmesi gerekmektedir.

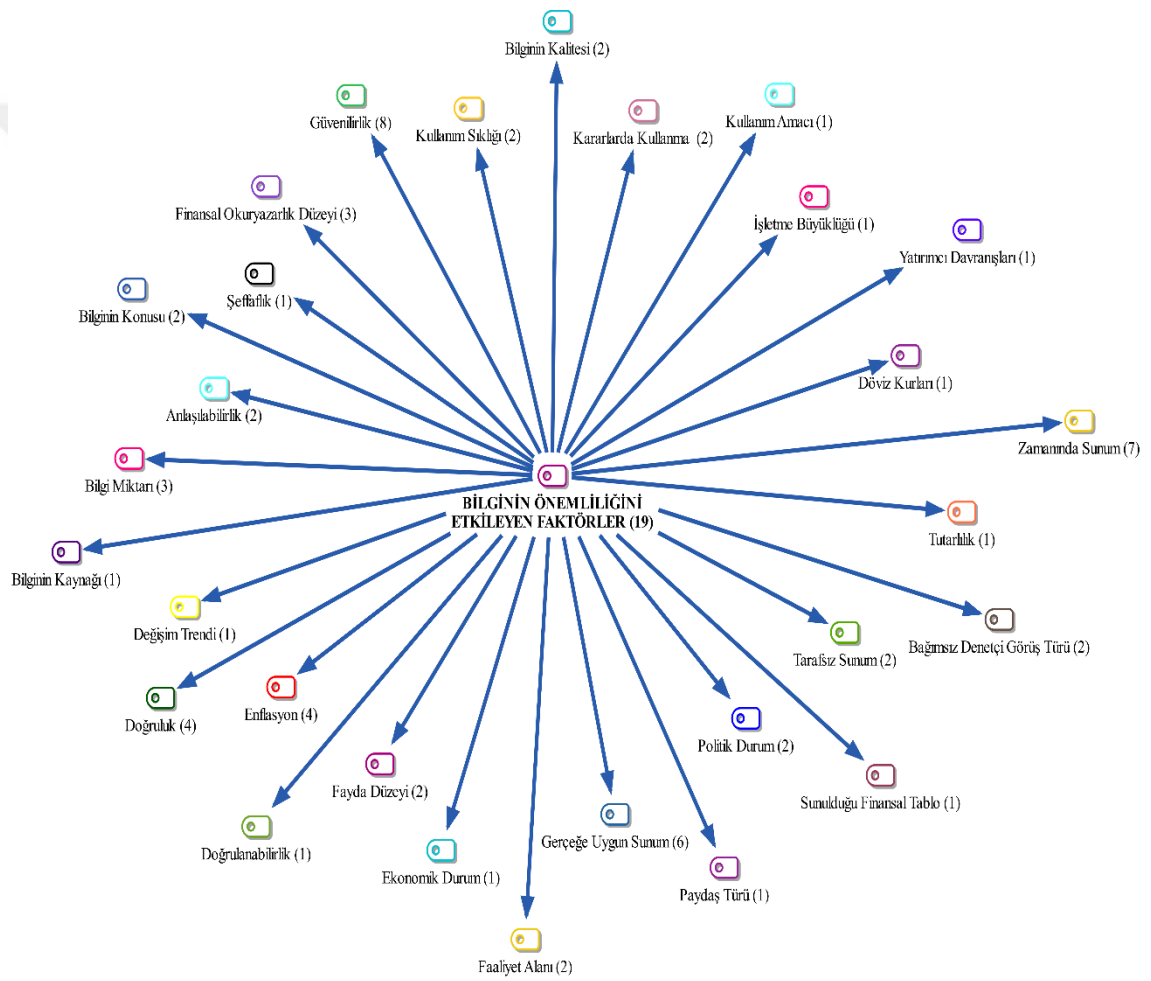
Katılımcıların bilginin önemliliğini etkileyen faktörlere ilişkin yanıtları incelendiğinde; bilginin anlaşılabilirliği, doğruluğu, miktarı, kalitesi, kaynağı, sağladığı fayda, konusu, güvenilirliği, zamanında sunulması, gerçeğe uygunluğu, tarafsız sunulması, kullanılma sıklığı, karar almada kullanılması, kullanım amacı, ihtiyaca uygunluğu, tutarlılığı, değişim trendi ve bilginin kullanıcısı gibi özelliklere değindikleri görülmektedir.

Ayrıca bağımsız denetim raporunda yer alan denetçi görüşü, raporlayan işletmenin faaliyet alanı ve büyüklüğü, enflasyon oranı, politik durum gibi kodların vurgulandığı göze çarpmaktadır.

Kavramsal Çerçeve uyarınca faydalı finansal bilginin taşınması gereken özellikler temel özellikler ve destekleyici özellikler olarak ikiye ayrılmaktadır. Temel özellikler; ihtiyaca uygunluk ve gerçeğe uygun sunum iken destekleyici özellikler anlaşılabilirlik, zamanında sunum, doğrulanabilirlik ve karşılaştırılabilirliktir. Katılımcıların bilginin önemliliğini etkileyen faktörlerle ilgili yanıtlarına bakıldığında sayılan temel özelliklerden ihtiyaca uygunluk ve gerçeğe uygun sunuma, destekleyici özelliklerden ise anlaşılabilirlik, zamanında sunum ve doğrulanabilirliğe değindikleri görülmektedir.

Kavramsal Çerçeve uyarınca bir bilgi, sunmayı amaçlamakta olduğu konunun özünü gerçeğe uygun biçimde sunmalıdır. Bilgilerin gerçeğe uygun olarak sunulabilmesi için bilgilerin tam, tarafsız ve hatasız olması gerekmektedir. Katılımcı 4, konuya ilişkin olarak bir bilginin gerçeğe uygun olarak sunulmamış olması durumunda önemini yitireceğine “Bilgilerin gerçekliği bilginin önemliliğini belirleyen bir faktördür. Gerçek olmadığının düşündüğüm bir bilgi önemini yitirir.” ifadesiyle değinmiştir.

Şekil 15’te bilginin önemliliğini etkileyen faktörlere ilişkin kod haritası yer almaktadır:

Şekil 15: Bilginin Önemliliğini Etkileyen Faktörlere İlişkin Kod Haritası

Bir bilginin kullanıcılarına fayda sağlayabilmesi için onların karar verme sürecindeki ihtiyaçlarına uygun olması gerekmektedir. Bu noktada bir bilginin ihtiyaca uygunluğunun o bilginin önemliliği ile ilişki içerisinde olduğu söylenebilir. Şayet bir bilginin hiç verilmemiş olması ya da yanlış verilmiş olması durumlarında finansal tablo

kullanıcılarının alacakları kararları etkileyebilecekse, o bilgi önemliliğe sahip olan bir bilgidir. Bu yüzden önemlilik, bir bilginin faydalı olabilmesi için taşıması gereken niteliksel bir özellik olmaktan ziyade, bir ayrıştırma noktasını göstermektedir.

Kavramsal Çerçeve'ye göre finansal bilginin kullanıcılara faydalı olabilmesi için, finansal raporlarda yer alan bilgilerin yalnızca ihtiyaca uygun olarak sunulmuş olması yeterli olmamakla birlikte aynı zamanda gerçeğe uygun biçimde de sunulmuş olması gerekmektedir. Bu kodlara vurgu yapmış olan Katılımcı 18, "...İhtiyaca uygun olması, ihtiyaç duyduğum zamanda o bilgiye ulaşmış olmam, gerçeğe uygun olması..." ifadesini kullanmıştır.

Katılımcı 11, "Bilginin doğru olması, gerçeğe uygun olması ve zamanında açıklanması bilginin önemliliğini belirler." ifadesiyle temel özelliklerden gerçeğe uygun sunum ve destekleyici özelliklerden zamanında sunuma vurgu yapmıştır. Kavramsal Çerçeve kapsamında zamanında sunum, bir bilginin finansal bilgi kullanıcılarının alacakları kararları etkileyebileceği zaman diliminde mevcut olmasıdır. Genel bir ifadeyle, bilgiler eskidikçe faydaları azalıyor da olsa, bazı bilgiler bazı finansal bilgi kullanıcılarının o bilgilere ihtiyaç duymaları sebebiyle raporlama döneminden sonra da kullanılmaya devam edebilmektedir. Bu doğrultuda Katılımcı 14'ün "Finansal tablolarda sunulan bilgiye zamanında ulaşılabilmesi... Çünkü bir bilgiye zamanında ulaşamazsak o bilginin önemi azalır ya da tamamen tükenebilir." ifadesiyle bir bilgiye zamanında ulaşabilmenin bir yatırımcı için bilginin önemliliğini etkileyen faktörler arasında yer aldığını ve zamanında sunulmamış olan bilgilerin öneminin azalabileceğini ya da tamamıyla tükenebileceğini ifade etmiştir. Benzer şekilde Katılımcı 2, "Bilgiyi kullandığım zamana göre...Belli sektörlerin faaliyetleri yılın belli dönemlerinde daha yoğun olur, o dönemde sıklıkla kullandığım bir bilgiyi sektörün daha az yoğun olduğu bir dönemde kullanmayabiliyorum. O yüzden o bilgiye o zamanda sahip olabiliyorsam önemi artıyor." ifadesiyle ihtiyaç duyduğu zamanda erişebildiği bilgilerin kendisi için öneminin arttığını belirtmiştir.

Finansal tablolarda sunulan bilgilerin taşıması gereken önemli özellikler arasında bilginin kullanıcıları tarafından anlaşılabilir olması yer almaktadır. Anlaşılabilirlik, bir bilginin açık, net ve kolay bir şekilde anlaşılabilmesi anlamı taşımaktadır. Katılımcıların yanıtlarında yer alan bir başka kod, anlaşılabilirlik olarak karşımıza çıkmaktadır.

Katılımcı 16, “Bilgi ihtiyaçları karşılıyor mu? Anlaşılır mı? Tarafsız biçimde sunulmuş mu? Güvenilir mi? Bunun gibi şeyler...” ifadesiyle anlaşılabilirliğin yanında tarafsız sunum ve güvenilirlik kodlarına da değinmiştir. Benzer şekilde Katılımcı 1’in de güvenilirlik ve anlaşılabilirlik kodlarına vurgu yaptığı görülmektedir. “...Yatırımcı için bilginin güvenilir ve anlaşılabilir olması önemlidir.” (Katılımcı 1). Eğer bir bilgi önemli hata, yanlışlık ve önyargı içermiyorsa o bilgi güvenilir kabul edilmektedir. Güvenilirlik koduna değinen başka bir yanıtlayıcı olan Katılımcı 4, “... Tablosu güvenilir bir işletme olması bu işletmenin tablolarında sunduğu bilginin önemliliğini etkiliyor. Güvenilir bulduğum işletmenin sunduğu bilgiler gerçektir ve önemlidir.” ifadesiyle güvenilir olduğunu düşündüğü bir işletmenin finansal raporlarında yer alan bilgileri de önemli bulduğunu ve aynı zamanda bu bilgilerin gerçeğe uygun ve önemli olduğunu beyan etmiştir. Gerçeğe uygun bir sunum için bilgi sunumunun tam, hatasız ve tarafsız olması gerekmektedir. Tarafsız sunum, finansal nitelikteki bilgilerin finansal tablo kullanıcılarının alacakları kararların yönlendirilmesi amacıyla taraflı bir şekilde veya manipüle edilerek sunulmaması gerektiğini ifade etmektedir. Tarafsız sunum koduna değinen bir başka yanıtlayıcı Katılımcı 19’dur ve konuya ilişkin olarak “...Bilgilerin tarafsız hazırlanmış olması olabilir. Tarafsız şekilde hazırlanması yetmez, tarafsız şekilde de sunulması gerekir.” ifadesini kullanarak bilgilerin tarafsız bir şekilde hazırlanmasının yanında aynı zamanda tarafsız bir biçimde de sunulması gerektiğini belirtmiştir.

Katılımcıların anlatımlarında yer bulan bir başka kod doğruluktur. Katılımcı 15, “Bilginin doğruluğu ilk öncelikle... Bilgi doğruysa değerlidir yani önemlidir.” ifadesiyle bilginin önemliliğini etkileyen ilk faktörün bilginin doğruluğu olduğunu beyan ederek, doğru bilgilerin yatırımcı bakış açısıyla kendisi için değerli, dolayısıyla da önemli olduğunu bildirmiştir. Buna benzer şekilde Katılımcı 9’da “Bilginin doğruluğu, bilginin gerçekliği, bilginin sunulduğu zaman, bağımsız denetçinin mali tablolara verdiği puandır.” ifadesiyle doğruluk kodunun yanında bağımsız denetçi görüş türü ve zamanında sunum kodlarına da vurgu yapmıştır. Katılımcı 7’de “...Bağımsız denetim raporundaki denetçi görüşüne bakarım. Bağımsız denetçinin görüşü olumsuz ise o işletmenin mali tablolarında sunduğu bilgiler daha az önemlidir.” ifadesini kullanarak bağımsız denetim raporunda olumsuz bir görüş bulunması hâlinde o işletmenin finansal raporlarından elde ettiği bilgileri daha az önemli olarak nitelendirdiğini bildirmiştir. Bağımsız denetim finansal tabloların şeffaf ve güvenilir olup olmadıklarının

anlaşılabilmesi için son derece önemlidir. İşletmelerin sunmuş oldukları finansal tabloların bir denetçi tarafından uzman bakışıyla değerlendirildiğinin göstergesi denetçilerin hazırlamış oldukları denetim raporudur. Bu noktada bağımsız denetim raporunun denetçilerle finansal tablo kullanıcıları arasında bir köprü görevi üstlenmekte olduğu söylenebilir.

Katılımcı 7 ve Katılımcı 8 bilginin önemliliğini etkileyen faktörler arasında işletmenin faaliyet alanının bulunduğunu belirtmişlerdir. Katılımcı 7, konuya ilişkin olarak “Şirket türü, iş yaptığı alan... Örneğin yatırım yapılan şirket eğer insanların vazgeçemeyeceği bir ürün üretiyor ya da satıyorsa sırtı yere gelmez. Sigara gibi...” ifadesini kullanırken Katılımcı 8, turizm sektöründen örnek vererek “Hangi alanların revaçta olduğu etkiler. Örnek veriyorum ülkemizde turizm alanı yaz döneminde hareketlidir. Yaz döneminde turizmcilerin, şirketlerin araçlarına talep artar.” ifadesiyle faaliyet alanı koduna açıklık getirmiştir.

Katılımcı 1’in “Bilginin hangi kaynaktan sağlandığına göre, bilginin kalitesine göre bilginin önemliliği değişir.” ifadesiyle bilginin kalitesi ve bilginin kaynağı kodlarına değindiği görülmektedir. Bilginin kaynağı, bilgi kullanıcılarının bilginin çıkış noktasına verdikleri önemi ifade etmektedir. Celayir (2020)’ye göre bir finansal bilginin kaliteli olarak nitelendirilebilmesi için güvenilir ve tutarlı olması gerekmektedir. Tutarlık işletmelerin ilerleyen dönemlerde aynı muhasebe politikalarını uygulamaları anlamına gelmektedir. Tutarlılık kodu katılımcıların yanıtlarının incelenmesiyle ortaya çıkan kodlar arasında yer almaktadır. Konuyla ilgili olarak Katılımcı 19, “Bir kaynaktan elde ettiğim aynı konudaki başka bilgilerle tezatlık olmaması gerekir.” ifadesini kullanarak farklı kaynakların incelenmesiyle sağlanan bilgilerin aynı doğrultuda olması gerektiğini düşündüğünü beyan etmiştir.

Bilginin konusu yanıtlayıcıların ifadelerinde yer bulan kodlar arasında yer almaktadır. Katılımcı 2, bir bilginin konusunun o bilginin önemliliğini etkileyen faktörler arasında yer aldığını işletmenin performans durumu ile ilgili bilgiler ve işletmenin kârlılık durumu ile ilgili bilgiler üzerinden örneklendirerek “...Bunun dışında bilginin işletmenin performansı ile alakası olması. İşletmenin finansal performansı ile ilgili olan bilgiler önemli. İşletmenin kârlılığını gösteren bilgiler de önemli bilgi. Yani bilginin ne ile alakalı olduğu bilginin önemli olup olmasını etkileyecektir.” ifadesi ile açıklamıştır.

Katılımcı 6, enflasyonun yüksek seyrettiği dönemlerde finansal tablolar üzerinde olumsuz bir etki yaratması nedeniyle yatırım kararı verirken enflasyondan arındırılmış finansal tabloların kullanılması gerektiğini çünkü enflasyonun finansal tablolarda sunulan finansal nitelikli bilgilerin tutarlarını etkilediğini belirterek enflasyon koduna değinmiş, konuya ilişkin olarak “...Ülkedeki enflasyon durumu etki eder. Yüksek enflasyon varsa finansal tabloları enflasyondan arındırmalıyız. Tablolarda sunulan bilgilerin parasal tutarını etkiliyor. İını bizi de etkiliyor...” ifadesini kullanmıştır. Katılımcı 8, konuya ilişkin olarak enflasyon kodunun yanında politik durum koduna da değinmiş, “Enflasyon oranı, iç savaş, dış savaş gibi şeyler yani politik durum piyasaları bozuyor...” ifadesini kullanmıştır. Enflasyon yatırımcıların yatırımlardan elde etmeyi bekledikleri getiriyi belirsiz hâle getiren bir faktördür. Fiyatlar genel seviyesinde görülen artış paranın alım gücünü azalttığı gibi menkul kıymet yatırımlarının verimliliğini de azaltmakta ve yatırımcıların müdahale edemeyeceği bir belirsizlik ortamı yaratmaktadır. Benzer biçimde Katılımcı 10’un “Birçok ülke için enflasyon oranlarında zirvelerin görüldüğü bir dönemdeyiz. Rekor seviyelere ulaşan ve beklentilerden daha uzun süre direnç gösteren küresel enflasyon, faiz artışlarının sertleştiği ülkelerde büyümeyi yavaşlatıyor. Enflasyonun yatırım kararlarımızı doğrudan etkileyen bir etken olduğu için yatırımlarda kullanacağımız bir bilginin önemlilik durumunu etkileyeceği bir gerçek. Pandeminin ekonomik etkileri henüz bitmemişken Ukrayna-Rusya savaşı ile bölgede artan riskler, Avrupa ülkelerine gıda, emtia ve enerji maliyetleri üzerinden sirayet etmeye devam ediyor.” ifadesini kullanarak hem enflasyon hem de politik durum koduna vurgu yapmakta olduğu görülmektedir. Politik durumdaki istikrarsızlıkların ilk etkileri ekonomik ortamı etkileyerek, belirsizlik oluşturmaktadır. Ekonomik ortamdaki belirsizliği artıran durumların ortaya çıkma ihtimali yatırımları doğrudan etkilemekte, yatırımcıların yatırım kararı almaktan vazgeçmelerine neden olabilmektedir.

Finansal tablolar, yatırımcılar için bilgi verme araçlarıdır. Bu yüzden finansal tablolarda sunulan bilgilerin faydalı olması büyük bir önem arz etmektedir. Finansal nitelikli bir bilgi yatırımcılara karar alma aşamasında fayda sağladığı ölçüde kalitelidir. Katılımcıların bilginin önemliliğini etkileyen faktörlere ilişkin yanıtları arasında yer alan bir diğer ifade bilginin fayda düzeyi olarak karşımıza çıkmaktadır. Katılımcı 17, konuya ilişkin olarak “İlk olarak şey, faydacı olması, bilgi fayda sağladığı sürece önemli ya.” ifadesini kullanarak fayda düzeyinin bilginin önemliliğini etkileyen ilk faktör olduğunu

belirtmiş ve bir bilginin kendisine fayda sağladığı oranda önemli olduğunu bildirmiştir. Katılımcı 5, yatırım kararı almada kullandığı bilgileri faydalı bilgi olarak nitelendirmiş, fayda sağlamayan bilgilerin ise gereksiz bilgiler olduğunu “Bir şirketi incelediğimde işime yaramayacak olan ve kullanmayacağım bilgiler benim için gereksiz bilgilerdir. Yani işime yarayacak yaramayacak olması işte faydalı olması durumları derim.” ifadesiyle belirterek fayda düzeyi ve kararlarda kullanma kodlarından bahsetmiştir.

Yatırımcıların sürekli olarak gelişmekte olan yatırım dünyasına hâkim olabilmeleri için finansal gelişmeleri sürekli olarak takip etmeleri ve finansal okuryazarlık becerilerini geliştirmeleri gerekmektedir. Finansal okuryazarlık düzeyinin bilginin önemlilik düzeyini etkileyen faktörler arasında yer aldığı görülmektedir. Konuya ilişkin olarak Katılımcı 13, “Bilgiyi kimin kullandığı yani kimin dediysem bilgiyi kullananın yorumlayabilme kabiliyetinden, yetkinliğinden bahsediyorum.” ve Katılımcı 4, “...Uzman olmayan biri esasında önemli olan bir bilgiyi önemsizmiş gibi değerlendirebilir.” ifadelerini kullanmışlardır.

Katılımcı 6, “Bir bilgi geçmiş yıllara göre baktığımda eğer çok artmış veyahut çok azalmışsa burada dikkat çekilmesi gereken bir nokta vardır...” ifadesini kullanarak değişim trendi koduna değinmiş, yıllar bazında değişim trendinde ani sıçramalar bulunan bilgilere dikkat edilmesi gerektiğini beyan etmiştir.

Finansal tablolar, finansal tablo kullanıcılarına işletmelerin varlık ve kaynak durumları, faaliyet sonuçları ve nakit akışlarına ilişkin bilgiler sunmaktadır. İşletme sahipleri, yatırımcılar, kredi verenler, devlet gibi farklı finansal tablo kullanıcıları finansal tablolardan yararlanarak, işletme hakkında bilgiler edinmektedirler. Sayılan paydaşlardan her birinin bilgiyi kullanma amacı, alacakları karar doğrultusunda farklılık göstermektedir. Kullanım amacı ve kullanım sıklığı katılımcıların yanıtlarında değindikleri iki kod olarak karşımıza çıkmaktadır. Konuyla ilgili olarak Katılımcı 2, “...Bilgiyi ne amaçla kullanıyorum? Ne sıklıkla kullanıyorum? Sık kullandığım bilgi önemli bilgi demek...” ifadesini kullanmış, daha sık kullandığı bilgilerin önemli bilgiler olduğunu beyan etmiştir.

Bahsedildiği üzere paydaş türü değiştikçe bilgiyi kullanım amacı da değişeceğinden kullanacakları bilgilerin de farklılık göstermesi olağandır. Bu doğrultuda Katılımcı 1, “Herkes için önemlilik farklı demiştim daha önce sorduğunuz bir soruda. İşte

paydaş tipi bu soruya da cevap oldu...” ifadesini kullanmış, paydaş türünün bilginin önemliliğini etkileyen bir faktör olduğunu belirtmiştir.

Katılımcı 7, “Şirket büyüklüğü ve büyüme hızını sayarım. Yılda %20’lik bir hızla büyüyen bir de fiyat kazanç oranı 20 civarı bir şirket, her ikisi 10 olan bir şirkete göre daha kârdadır. Şirketin hızla büyümesi hisse senedi fiyatlarını yukarı doğru çeker. Oranları 20 olanın bilgileri daha önemlidir.” ifadesiyle işletme büyüklüğü ve büyüme hızı kodlarına değinmiştir. İşletme büyüklüğü, finansal nitelikteki bilgilerin kalitesini etkileyen önemli faktörler arasında yer almaktadır. Brimble ve Hodgson (2007) çalışmalarında küçük işletmelerde piyasa değerinin belirlenmesinde kullanılan muhasebe bilgilerinin daha önemli olduğunu öne sürerken, Hayn (1995) ve Collins vd. (1997), bahsi geçen muhasebe bilgilerinden defter değerinin kâr rakamlarına göre daha önemli bir bilgi olarak değerlendirildiğini savunmuşlardır.

Katılımcı 19, bilginin sunulduğu finansal tablo ve finansal tablolarda sunulan bilgi miktarının bilginin önemliliğini etkileyen faktörler arasında yer aldığını belirtmiştir. “...Bilançodaki ve kâr zarar tablosundaki bilgiler yatırımda diğer tablolara göre daha yoğun kullandığımız tablolar olduğu için bu tablolardaki bilgiler daha büyük önemde diyebiliriz.” ifadesiyle bilginin sunulduğu finansal tablo koduna, “Aşırı bilgi konuşuyoruz ya, bilginin miktarı yani bu da bir etken. Çok bilgi arasında önemli bilgi önemini kaybedebilir, dipnotlar işte çoğunu okuyamadan geçiyoruz.” ifadesiyle bilginin miktarı koduna değinmiştir. Katılımcı 8 ise, konuya ilişkin olarak “Şirketin incik incik her şeyini incelediğim halde ayrıntısını görmek istediğim şeye ulaşamıyorum, bilgiye. Bilgi var ama benim için önemli olan o ayrıntı yok bazen de. Biraz daha ayrıntılı bilgi sunsalar kime ne zararı var? Aşırı olsa ne zararı var? Sunduğun bilginin önemini mi azaltıyor? Hayır, daha önemli bilgilere beni kavuşturuyor. Ama raporda vermiyorsun, atlıyorsun bu daha kötü.” ifadesiyle bilgi miktarı koduna değinerek, Katılımcı 19’un aksine sunulan bilgi miktarı arttıkça kendisi için önemli olan bilgilerin ayrıntılarına ulaşabildiğini belirtmiştir. Bir yatırımcının daha fazla miktarda bilgiye sahip olarak daha isabetli tahminlerde bulunabileceğine inanma eğiliminde olması “bilgi yanılması” olarak tanımlanmaktadır. Daha fazla miktardaki bilgi yatırımcılara tahminde bulunma konusunda fayda sağlasa da bazı durumlarda onları yanlış kararlar almaya sevk edebilir. Ayrıca bütün yatırımcıların eğitim, tecrübe ve finansal okuryazarlık düzeyleri aynı olmadığı için bilgileri yorumlama yetenekleri de farklılık gösterebilir. Gerekli yetkinliğe

sahip olmayan bir yatırımcının aşırı bilgiye maruz kalması durumunda alacağı yatırım kararı bu durumdan olumsuz etkilenebilir (Döm, 2003:63; Nofsinger, 2001: 15). Sonuç olarak bilgi yanılsaması önyargılı davranmaya sebebiyet verebilen aşırı güven davranışının gelişmesine yol açabilir. Aşırı güvenin gelişmesiyle birlikte kendilerini akıllı olarak nitelendiren yatırımcılar ulaştıkları bilgilerin faydalı bilgiler olduğuna inanarak yanlış yatırım kararları alabilirler (Barber ve Odean, 2002: 460- 461).

Katılımcı 5, “Şeffaflık önemlidir. Bir kere o finansal tablonun şeffaflığına inancım tamsa oradan alacağım bilgilerin önemi de fazladır.” ifadesini kullanarak şeffaflık kodundan bahsetmiştir. Göz önünde olma, anlaşılabilirlik, aleniyet anlamları taşıyan şeffaflık ilkesi yatırımcıların haklarının korunması ve sermaye piyasalarına olan güvenin artırılması noktasında bir ihtiyaçtan ziyade mutlaka yerine getirilmesi gereken bir zorunluluk olarak karşımıza çıkmaktadır. İşletmelerde şeffaf bir raporlama sisteminin tesis edilmesi noktasında özellikle Muhasebe Standartları ve Finansal Raporlama Standartları önem arz etmektedir. İşletmelerin standartlara uymalarıyla birlikte kaliteli bir finansal raporlama sistemi kurularak finansal tabloların şeffaf, güvenilir, anlaşılabilir ve karşılaştırılabilir olması sağlanacaktır.

Yatırımcı davranışları katılımcıların yanıtları arasında yer alan faktörler arasındadır. Katılımcı 1, bilginin önemliliğini etkileyen faktörlere ilişkin olarak “Yatırımcıların rasyonel davranmamasının etkisinden bahsedelim biraz da. Sürü psikolojisiyle hareket ediyorsa bilginin önemi azalır, bilgiyi kullanmıyor çünkü kim ne derse onu yapıyor, al diyor alıyor, sat diyor satıyor.” ifadesini kullanarak yatırımcı davranışları koduna vurgu yapmıştır. Yatırımcıların herhangi bir karar alma çabası içerisine girmeden doğrudan doğruya başkalarının kararlarına uyarak onları taklit etmeleri sürü davranışdır. Bu türde rasyonel olmayan yatırımcı davranışlarının yaygın olduğu bir piyasada yatırımcıların aldıkları kararlar, sahip oldukları bilgiler yerine taklit ettikleri yatırımcıların bilgilerinin bir yansımasıdır.

İşletmeler finansal tabloları aracılığı ile paydaşlarına bilgi sunmayı amaçlamaktadır. Bu sunumda finansal nitelikteki bilgilerin paydaşlara iletilmesi amaçlandığından bilgilerin küteselliğinden ziyade kalitesi önem taşımaktadır. Bu noktada paydaşlar bilgilerin ihtiyaçlarını karşılayabilecek olmasını yani, önemli, anlaşılır, güvenilir, tarafsız, zamanında, tutarlı ve karşılaştırılabilir olmasını beklemektedirler.

Türkiye’de işletmeler paydaşlarının bu beklentisini karşılayacak biçimde bütün toplumun çıkarlarını gözeterek, finansal nitelikteki bilgileri gerçeğe uygun, tarafsız ve dürüst biçimde hazırlayarak sunmakla yükümlüdürler.

3.7.2.3. Tema 3: Finansal Tablolar ve Dipnotları

Katılımcıların anlatımlarında sıklıkla yer verdikleri temalardan biri de finansal tablolar ve dipnotlarıdır. Bu tema işletmelerin finansal tablo hazırlama amaçları, finansal tablo dipnotlarına ilişkin tanımlamaları ve finansal tablo dipnotlarında ihtiyaca uygun ve önemli bilgi sunulup sunulmadığı ile ilgilidir ve “Finansal Tablo Hazırlama Amacı”, “Dipnot Tanımlamaları”, “Dipnotlarda Önemli ve İhtiyaca Uygun Bilgi Sunumu” kategorilerinden oluşmaktadır. Katılımcılara yöneltilen “İşletmeler tarafından hazırlanan finansal tablolar ile ne amaçlanmaktadır?”, “Finansal tablo dipnotları hakkında ne düşünüyorsunuz?”, “Türkiye’deki finansal tabloların dipnotlarında ihtiyaca uygun ve önemli bilgiler sunulup sunulmaması ile ilgili ne düşünüyorsunuz?” sorularına verilen cevaplardan oluşmaktadır. Bahsi geçen üç kategori de katılımcıların ifade ettiği finansal tablolar ve dipnotları kategorisinin açıklayıcılarıdır.

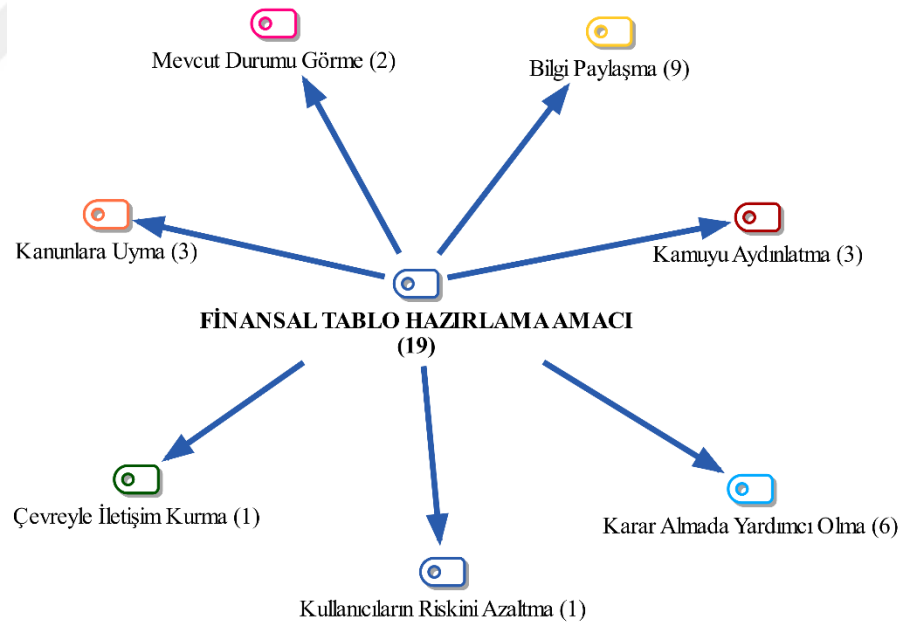
Kategori 1: Finansal Tablo Hazırlama Amacı

Bir işletmenin paydaşları için o işletmeyle ilgili bilgi sahibi olmak tek başına yeterli değildir, aynı zamanda sahip oldukları bu bilgilerin paydaşların alacakları kararlar üzerinde de etkisi olması gerekmektedir. İşletmelerin bilgi üretilip sunmaları önemli olsa da üretilip sunulan bu bilgilerin paydaşların karar verebilmesine katkı sağlaması daha büyük önem arz etmektedir. Paydaşların karar vermesinden daha önemli olan bir şey varsa o da paydaşların etkili karar verebilmeleridir. İşletmelerin muhasebe bilgi sistemleri finansal tablolar üreterek işletmelerle paydaşları arasındaki iletişimi sağlamaktadırlar. Bu noktada, paydaşların işletmelere ilişkin olarak etkin karar verebilmelerinde finansal tabloların büyük bir rol üstlendiği görülmektedir.

İşletmelerin finansal tablo hazırlama amaçlarına bakıldığında katılımcıların, bilgi paylaşma, karar vermede paydaşlara yardımcı olma, kamuyu aydınlatma ve kanunlara uyma, mevcut durumu görme, çevreyle iletişim kurma, kullanıcıların riskini azaltma gibi kodlara değindikleri görülmektedir.

Katılımcı 1, paydaşların karar almada finansal tablolardan faydalandıklarını yöneticiler ve yatırımcılar üzerinden örnekleyerek “Yöneticilerin şirketin durumunu

doğru analiz etmeleri, bizim ise finansal tablolardan faydalanarak şirketlerin durumunu görmemiz için iyi kararlar alabilmemiz için.” ifadeleriyle açıklamış ve işletmelerin finansal tablo hazırlamada paydaşların karar almalarında yardımcı olma amacı taşıdıklarını beyan etmiştir. Benzer şekilde Katılımcı 6, “Özellikle kurumsal ölçekli işletmeler açısından bakacak olursak, bu işletmelerin işletme çalışanları gibi işletme içi kesimleri var. İşletmenin kendi muhasebe departmanında kayıtlarını tutan personelleri gibi, yöneticileri gibi. Bir de işletme dışından biz varız. Yine devlet mesela işletmelerden vergi alıyor. İşletmenin kârına zararına gelirine giderine bakarken zaman zaman ödenmiş vergiler, harçlar gibi kalemleri de inceliyorum yatırım kararı alırken. Bu finansal tabloları işletme dışından bir taraf olarak inceliyorum. Devlette yine bu işletmeyi bir vergiye tabi tutarken finansal tablolarını inceliyor ve buna göre bir vergi miktarı çıkartıyor.” ifadesiyle karar almada yardımcı olma koduna vurgu yaparken, Katılımcı 3, “...Mesela ben bir şirkete yatırım yapacaksam bu şirketin finansal tablolarını inceleyerek fikir sahibi olabilirim. O yüzden bilgi paylaşmayı amaçlarlar.” ifadesiyle hem karar almada yardımcı olma hem de bilgi paylaşma kodlarına değinmiştir.

Şekil 16: Finansal Tablo Hazırlama Amacı İlişkin Kod Haritası

Katılımcı 18, “Gelir ve giderlerini, kâr ve zararlarını, bir de varlıklarıyla borçlarını takip etmeyi isterler. Buna göre finansal planlamalarını yaparlar.” ifadesini kullanarak mevcut durumu görme koduna vurgu yapmışken, Katılımcı 15, “Bir iletişim aracıdır yani işletme ile çevresi arasında bir bilgi aracıdır, bir köprüdür. Çevresiyle ilişki

kurabilmek, iletişime geçebilmek amaçlanır.” ifadesini kullanarak çevreyle iletişim kurma koduna değinmiştir.

Katılımcıların anlatımlarında yer bulan bir başka kod kamuyu aydınlatma olarak karşımıza çıkmaktadır. SPK’nin 15. maddesi gereği “*Sermaye piyasası araçlarının değerini, fiyatını veya yatırımcıların kararlarını etkileyebilecek nitelikteki bilgi, olay ve gelişmeler, ihraççılarca veya ilgili taraflarca kamuya açıklanır*”. Kamuyu aydınlatma, işletmelerin hazırladıkları, finansal nitelik taşıyan ya da taşımayan bilgilerin yer aldığı ve belirli aralıklarla yayınlanmakta olan raporlar aracılığı ile gerçekleştirilmektedir (Taliyev, 2011: 21). Konuya ilişkin olarak Katılımcı 16’nın “İşletmeler finansal tablolarında kamu ile paylaşımları gereken bilgileri paylaşırlar.” ifadesini ve Katılımcı 11’in “Kamunun aydınlatılması gerektiğinden...” ifadesini kullandıkları görülmektedir.

Katılımcıların işletmelerin finansal tablo hazırlama amaçlarına ilişkin yanıtlarına bakıldığında Katılımcı 8’in “Tabi oldukları yasaların gerektirdiklerinden dolayı hazırlarlar. Bu şekilde yükümlülüklerini yerine getirmeyi amaçlarlar. Bu yükümlülüğe bilgi verme yükümlülüğü deniliyor.” ifadesiyle kamuyu aydınlatma ve kanunlara uyma kodlarına değindiği göze çarpmaktadır.

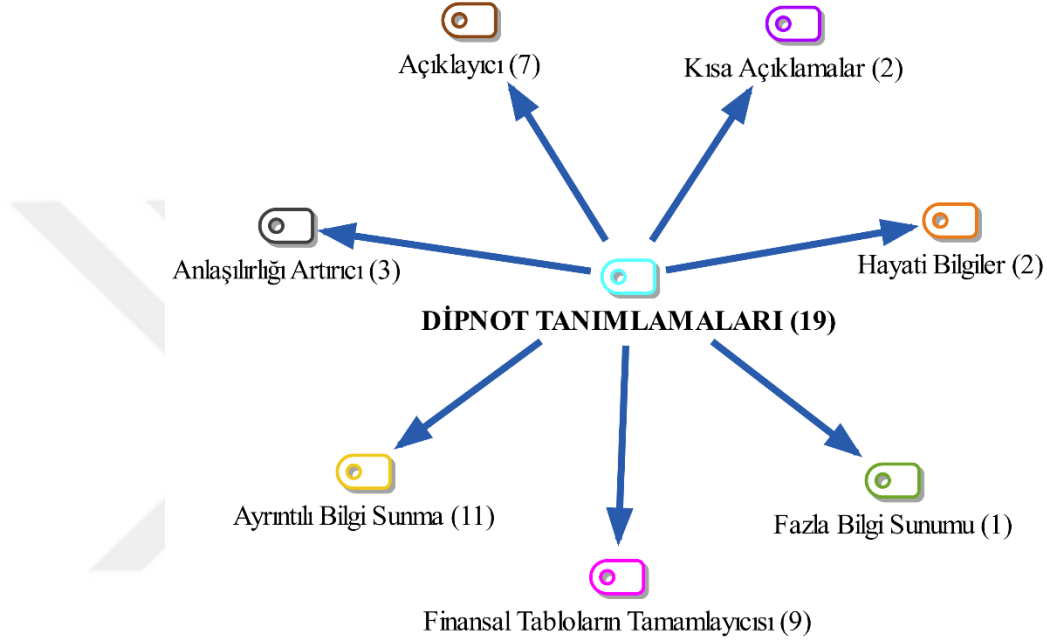
Yatırım ortamı içerisinde belirsizliklerin bulunduğu bir ortamdır. Yatırımcılar finansal tabloları kullanarak işletmelerle ilgili bilgi sahibi olmakta ve bu bilgileri yatırım kararı almada kullanmaktadırlar. Bu bilgiler aracılığıyla riskliliğin hâkim olduğu belirsizlik ortamında daha isabetli kararlar alabilme ihtimalleri artmaktadır. Konuya ilişkin olarak Katılımcı 7, finansal tablolarda sunulan bilgileri kullanarak daha rasyonel yatırım kararları alabildiğini, bu bilgiler olmadan maruz kalacağı riskin artacağını bildirmiş, “Mali tabloda bilgiler var, bakıyorum yatırım yapıyorum. Bu bilgiler olmasa mantıklı kararlar veremem. Zarara girme riskim artar.” ifadesini kullanarak kullanıcıların riskini azaltma koduna değinmiştir.

Kategori 2: Dipnot Tanımlamaları

Finansal tabloların dipnotları, finansal durum tablosu ve kapsamlı gelir tablosunda sunulmayan bilgilerin bahsi geçen tabloların sonunda, notlar şeklinde sunulmuş hâli olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu noktada dipnotların finansal tablolarda sunulmuş olan kalemlere ilişkin açıklamalar ya da bu kalemlerin alt sınıfları ile finansal tablolara dâhil edilme kriterini sağlamayan kalemler hakkında bilgi vermesi hususu dipnotların finansal

tablolarla bir bütün olarak düşünülmesini gerektirmektedir. Finansal tablolarda açıklanmayan bilgilerin kamuya bildirilmesi gerekliliği dipnotların önemini daha da artırmaktadır. Katılımcıların finansal tabloların dipnotları ile ilgili düşünceleri incelendiğinde; dipnotlarda ayrıntılı, açıklayıcı ve anlaşılabilirliği artırıcı bilgiler sunulduğunu ve finansal tabloların tamamlayıcısı olduğunu beyan ettikleri görülmektedir.

Şekil 17’de dipnot tanımlamalarına ilişkin kod haritası yer almaktadır:

Şekil 17: Dipnot Tanımlamalarına İlişkin Kod Haritası

Katılımcı 2, finansal tablolarda özet bilgilerin sunulduğunu, dipnotlarda ise bu tablolarda sunulan bilgilerle ilgili daha ayrıntılı bilgiler sunulduğunu “Bildiğimiz üzere finansal tablolarda özet bilgiler sunuluyor işte dipnotlar bu özet bilgilerle ilgili bize daha fazla detay sunuyor.” ifadesiyle bildirmiştir. Benzer şekilde Katılımcı 1, “... Finansal tabloları okuyanlara ayrıntılı bilgiler veriyor dipnotlar.” ve Katılımcı 4, “Dipnotlar, tablolarda sunulan bilgilere ilave bilgiler içerirler.” ifadelerini kullanmışlardır.

Konuya ilişkin olarak Katılımcı 12, kamunun aydınlatılması ilkesiyle birlikte finansal durum tablosu ve kapsamlı gelir tablosunun dipnotlarıyla beraber eskisinden daha detaylı biçimde yayınlanmaya başladığını “Kamuyu aydınlatma kanunu önceleri özet biçimde hazırlanıyordu bilanço ve gelir tabloları, bu kanun yürürlüğe girince dipnotları ile detaylı yayınlanması zorunluluğu geldi. Bir firmanın hisse senetlerine yatırım yapmada bizim için önemli olan halka açılma oranı, firmanın teknolojileri yani

üretim teknolojileri, AR-GE faaliyetleri hep bunların detaylarını dipnotlardan elde ediyoruz.” ifadesini kullanarak belirtmiş ve ayrıntılı bilgi sunma koduna değinmiştir. Kamunun aydınlatılması ilkesi, bilgi kullanıcılarına sermaye piyasasında yani birincil ve ikincil piyasalarda alacakları kararlarda kullanabilmeleri için gerçek, açık, karşılaştırılabilir bilgileri iletmeyi amaçlamaktadır. Burada kamu olarak nitelendirilen taraflar işletmelere ilişkin olarak farklı kapsamlarda bilgilere ihtiyaç duymaktadırlar. Örneğin mevcut yatırımcılar yatırımlarını devam ettirmeye, yatırımdan vazgeçme ya da ek yatırımlarda bulunmaya, potansiyel yatırımcılar yeni yatırımlar yapma ya da yapmama kararı almaya, devlet para ve maliye politikalarını oluşturmaya, kredi kurumları verdikleri kredilerin geri ödenmeme riskini belirlemeye yönelik bilgilere ihtiyaç duymaktadırlar (Duman, 2011: 98). İhtiyaç duydukları bu bilgileri de finansal tablolardan ve dipnotlarından sağlamaktadırlar.

Katılımcı 4, dipnotların finansal tablolarda yer almayan bilgileri içerdiğini “Mesela tablolarda finansal şeylerle ilgili detay bulamazsınız, bunların işte dağılımı sonra ne kadarının borsada işlem gördüğü ne kadar değer kaybı olduğu gibi daha açıklayıcı bilgiler için dipnotlara başvurursunuz.” ifadesiyle vurgulayarak, açıklayıcı koduna değinmiştir. Benzer şekilde Katılımcı 8, “Şirketin sürekliliği bir kere tehlikede olabilir, bu son derece kritik bir bilgi herkes için. Eğer bunu tehlikeye düşüren bir olay varsa bu dipnotlarda sebepleriyle verilir.” ifadesini kullanmıştır.

Katılımcı 2, finansal tablo dipnotlarının, finansal tablolarda sunulan bilgilerin paydaşlar tarafından anlaşılabilirliği üzerinde olumlu bir etki yarattığını “Dipnotlar, sunulduğu tabloları daha iyi anlamamız için işletmelerin yaptığı açıklamalardır.” ifadesiyle beyan ederek anlaşılabilirliği artırıcı koduna değinmiştir.

Finansal tabloların dipnotları finansal tablolarda yer almayan bilgileri içerdiklerinden dolayı finansal tabloların tamamlayıcısı niteliğindedir. Katılımcıların anlatımlarında yer bulan bir diğer kod finansal tabloların tamamlayıcısı kodudur. Konuya ilişkin olarak Katılımcı 6, “Bizim ülkemizde yayınlanan finansal tablolarda kullanabileceğim her bilgiyi bulabiliyorum. Fakat dipnotlara gelecek olursam, misal işletmenin politikalarında bir değişiklik var diyelim finansal tablolarda böyle bir bilgiye yer verilmiyor, bunu ancak dipnotlarında görüyorum. Bu şekilde birbirinin eksikğini tamamlıyor. Ya da bir işletme diyelim, işletmedeki amortisman sistemiyle ilgili şeyler

yine dipnotlarda.” ifadesini kullanarak finansal tabloların tamamlayıcısı koduna değinmiştir. Benzer şekilde Katılımcı 13, finansal tabloları dipnotlarıyla beraber incelediğini “Finansal tablolarda çizilen resim, dipnotlarla beraber incelendiğinde bir anlam kazanır. Bu yüzden finansal tabloları okumada ve yorumlamada mutlaka dipnotlarla birlikte değerlendirilir.” ifadesiyle belirtmiştir.

Katılımcı 19, “...Finansal tablolarda işletmenin borçlarını görüyoruz, yüksek borçların olması hayati bir bilgi. Ama borçların ince detayları daha hayati, o bilgi de dipnotlarda.” ifadesiyle finansal tabloların dipnotlarında işletmelerle ilgili hayati nitelik taşıyan, önemli bilgilerin sunulduğunu düşündüğünü belirtmiş, hayati bilgiler koduna değinmiştir.

Katılımcı 3 ise, “Finansal tablo dipnotları şöyle ki kısa açıklamalar şeklinde bilgilerdir.” ifadesini kullanarak finansal tablo dipnotlarını kısa açıklamalar olarak tanımlamıştır.

Katılımcı 16, “Finansal tablolarda bilgileri bir tek rakamsal olarak görüyoruz. Finansal tabloların dipnotları bu bilgileri sadece bir rakam olmaktan kurtarıyor, bizi bilgiye doyuruyor, çoğu zamanda bilgi selinde boğuyor uzun uzun paragraflarca bilgilerle.” ifadesini kullanarak finansal tabloların dipnotlarında fazla bilgi sunulduğunu beyan etmiştir. Henderson (2016), finansal tablo kullanıcılarının, finansal tablo dipnotları aşırı bilgi içerdiği için bu dipnotları okumadığını ve burada sunulan aşırı bilgilerin, dipnotların faydasını azalttığını vurgulamıştır. Paralel biçimde Drake vd., (2019) aşırı bilginin finansal tablo kullanıcılarının finansal tablo dipnotlarına ilişkin fayda algıları üzerindeki etkisini inceledikleri çalışmalarında, finansal tablo kullanıcılarının karar alma aşamalarında finansal tablo dipnotlarının tamamının faydalı olmadığını tespit etmişlerdir. Bahsi geçen bulguların aksine Özkan vd., (2008) yürütmüş oldukları çalışmalarında kurumsal yatırımcıların finansal tablo dipnotlarını karar alma süreçleri için faydalı bir bilgi kaynağı olarak nitelendirdiklerini ortaya koymuşlardır.

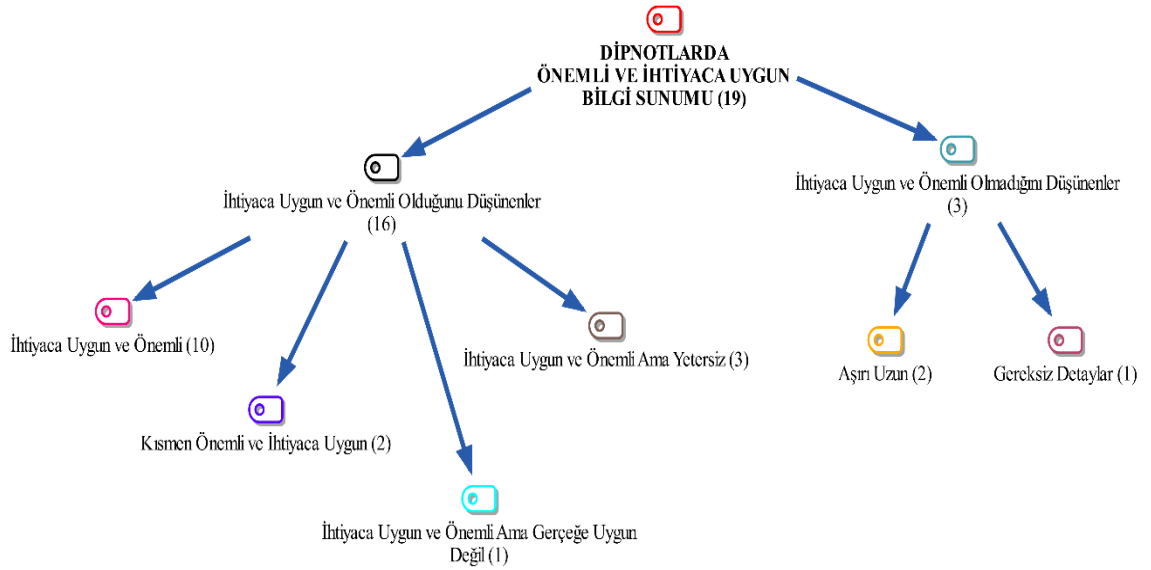
Kategori 3: Dipnotlarda Önemli ve İhtiyaca Uygun Bilgi Sunumu

Katılımcıların finansal tabloların dipnotlarında ihtiyaca uygun ve önemli bilgi sunulup sunulmadığına ilişkin düşünceleri incelendiğinde “hem ihtiyaca uygun hem de önemli olduğunu düşünenler” ile bu bilgilerin “hem ihtiyaca uygun olmadığını hem de önemli olmadığını düşünenler” olmak üzere iki gruba ayrıldıkları görülmektedir.

Dipnotlarda sunulan bilgilerin “hem ihtiyaca uygun hem de önemli olduğunu” düşünen katılımcılar çoğunlukta olsa da dipnotlardaki bilgilerin “hem önemli hem de ihtiyaca uygun olduğunu ancak gerçeğe uygun olmadığını”, “hem önemli hem de ihtiyaca uygun olduğunu ancak yetersiz olduğunu”, “kısmen ihtiyaca uygun ve önemli olduğunu” beyan eden katılımcılar da mevcuttur.

Finansal tabloların dipnotlarında önemli ve ihtiyaca uygun bilgi sunulduğunu beyan eden katılımcılar; “hem önemli hem de ihtiyaca uygun olduğunu düşünenler”, “kısmen önemli ve ihtiyaca uygun bilgi sunulduğunu düşünenler”, “önemli ve ihtiyaca uygun ama yetersiz olduğunu düşünenler”, “önemli ve ihtiyaca uygun ama gerçeğe uygun olmadığını düşünenler” olmak üzere dört gruba ayrılmıştır.

Şekil 18’de dipnotlarda önemli ve ihtiyaca uygun bilgi sunumuna ilişkin kod haritası görülmektedir:

Şekil 18: Dipnotlarda Önemli ve İhtiyaca Uygun Bilgi Sunumuna İlişkin Kod Haritası

Finansal tabloların dipnotlarında sunulan bilgilerin hem önemli hem de ihtiyaca uygun olduğunu düşünen katılımcıların yanıtları şu şekildedir:

“Bence Türkiye’de bulunan finansal tabloların dipnotlarında ihtiyaca uygun ve önemli bilgiler sunuluyor.” (Katılımcı 5),

“Evet, sunuluyor. Yani benim için ihtiyaca uygun olan ve önemli olan bilgileri işletmelerin finansal tablolarının dipnotlarında bulabiliyorum.” (Katılımcı 2),

“Dipnotlar bize, yatırım yaptığımız işletmeler hakkında ne gerekiyorsa içerir. Ayrıca finansal raporların anlaşılması açısından da oldukça önemliler.” (Katılımcı 9),

“Evet, sunuluyor. Sunulmasaydı hiçbir kesimin şirketlerin mali tablolarını kullanarak karar alması mümkün olmazdı.” (Katılımcı 10),

“Dipnotlar borsada hisse senedi alış satışlarında riski azaltan, güveni artıran bir bilgi kaynağı. Karar sürecimde önemli bilgileri alıyorum. Bu açıdan dipnotlarla hem ihtiyaca uygun hem önemli bilgilerle buluşuyorum. Dipnotlardaki işletmelerin yönetimleriyle ilgili hayati bilgileri, uygulamadaki muhasebe politikaları ile ilgili yine hayati bilgileri örnek verebilirim.” (Katılımcı 19).

Finansal tabloların dipnotlarında kısmen önemli ve ihtiyaca uygun bilgi sunulduğunu düşünen katılımcıların yanıtları şu şekildedir:

“Mali tabloların dipnotlarını ele aldığımızda bu özellikte olanların dışında bu özellikleri taşımayan bilgilerin de sunulduğu görülüyor.” (Katılımcı 15),

“Sunulduğunu görüyoruz. Ancak işin özüne indiğimizde tablo değişiyor. Daha çok öyle olmayan bilgiler var.” (Katılımcı 16).

Finansal tabloların dipnotlarında sunulan bilgilerin önemli ve ihtiyaca uygun ama yetersiz olduğunu düşünen katılımcıların yanıtları şu şekildedir:

“Tabi ki ihtiyaca uygun ve önemli bilgiler sunuluyor ama sunulan bu bilgilerin yeterli olduğunu düşünmüyorum.” (Katılımcı 1),

“Sunuluyor, sunulmasa ne yapardık? Ancak yeterli değil. Şirketin yıl içinde ihraç ettiği menkul kıymetlerin detayları önemlidir, bu bilgiye ulaşmak için bilanço dipnotlarını okumanız gerekir. Bunun gibi bazı bilgilere ulaşırsak da bazı durumlarda tüm detaylarına ulaşamayabiliyoruz.” (Katılımcı 8).

Dipnotlarda sunulan bilgilerin ihtiyaca uygun ve önemli olduğunu ancak gerçeğe uygun olmadığını beyan eden bir adet katılımcının kullandığı ifadeler şu şekildedir:

“Bence evet, finansal tabloların dipnotlarında hem önemli hem ihtiyaca uygun bilgiler veriliyor ama bu bilgilerin gerçeğe uygunluğu konusunda aynı şeyi söyleyemeyeceğim.” (Katılımcı 3).

İşletmelerin paydaşları için sundukları bilgilerin gerçeğe uygun olmalarının yanında aynı zamanda yeterli olmaları gerekmektedir. Finansal tablolarda sunulan bilgiler, finansal tablo kullanıcılarının rasyonel kararlar verebilmeleri için tek başına yetersiz kalabilmektedir. İşletmelerin paydaşlarına yalnızca genel bilgiler sunmaları, onların karar verme süreçlerinde ihtiyaç duydukları ayrıntılı bilgileri dipnotlarla sunmalarını gerekli kılmıştır.

Bazı katılımcıların dipnotların aşırı uzun olması nedeniyle ya da dipnotlarda gereksiz detaylara yer verilmesi nedeniyle, dipnotlarda önemli ve ihtiyaca uygun bilgiler sunulmadığını beyan ettikleri görülmektedir. Konuya ilişkin olarak Katılımcı 6, “...Yani ülkemizde finansal tablolarla işletmeler önemli ve ihtiyaca uygun bilgi sunuyorlar. Ancak bu finansal tabloların dipnotlarına baktığımızda bu kısımda sunulan bilgilerin büyük kısmının tam aksi bilgiler olduğunu görüyoruz. Bir işletmenin bilançosuna baktığımızda bunun iki ya da üç sayfa kadar yayınlandığını görüyoruz bu bilançonun dipnotlarına baktığımızda daha fazla, daha uzun yani. Gerçekten bu uzunlukta bir dipnot yayınlanması gerekli mi? Bana sorarsanız bu kadarı da değil.” ifadesiyle ve Katılımcı 9, “...Ancak bunlarda sunulan bilgileri düşününce bilgi ihtiyacımıza cevap verebilen yeterli düzeyde bilgiler yok. İhtiyaca uygun olmadığı hâlde tekdüze dipnot açıklamaları yapılıyor. Bence mali tablolardaki bilgilerin büyük kısmı işe yarar değil. İşletmelerin yatırımcılar için hangi bilgilerin ihtiyaca uygun olduğunu belirlemeleri, bunları önceliklendirmeleri, açık, net ve basit bir şekilde sunmaları gerektiği düşüncesindeyim.” ifadesiyle aşırı uzun koduna değinirlerken, Katılımcı 13, “Genellikle gereksiz detaylardan ibaretler. Bunlara da önemli de diyemem ihtiyaca uygun da diyemem hem çok uzun hem gereksizler.” ifadesiyle aşırı uzun kodunun yanında gereksiz detaylar koduna da değinmiştir.

Şensoy (2019) finansal tablolarda sunulan bilgi miktarı ile finansal bilgi kullanıcılarının finansal tablolardan elde edecekleri fayda arasındaki dengenin önemlilik kavramıyla sağlanabileceğini ve önemlilik kavramının “finansal tablolarda açıklanacak olan bilgilerin dozunu belirleyen bir kriter” olduğunu ifade etmektedir. Özkan vd., (2008) Şensoy (2019)’un ifadesini destekler nitelikte finansal tablo dipnotlarında hangi bilgilerin sunulup hangi bilgilerin sunulmayacağını tespit edilmesi noktasında önemlilik kavramının belirleyici rolü olduğunu belirtmektedir.

Finansal tablo dipnotları, finansal tabloların kullanıcıları tarafından anlaşılabilmesi için son derece önemlidir. İşletmeler finansal tablo dipnotlarında zorunlu olarak sunmaları gereken bilgileri açık ve anlaşılır biçimde sunmalı, kullanıcıların yanıtılmasını sağlayacak gereksiz ayrıntılara yer vermemelidirler.

3.7.2.4. Tema 4: Aşırı Bilgi

Finansal tablolarda aşırı bilgi sunumu ve aşırı bilgi sunumunun engellenmesi verilerin analizi sürecinde ortaya çıkan dördüncü kilit temadır. Bu tema, finansal tablolarda aşırı bilgi sunumu ve bunun engellenmesi ile ilgilidir ve katılımcılara yöneltilen, “Aşırı bilgi size neyi çağırıyor?”, “İhtiyaca uygunluk ve önemlilik kriterini sağlamayan bilgiler aşırı bilgi olarak nitelendirilebilir mi?”, “Türkiye’deki finansal tablolarda aşırı bilgi sunuluyor mu? Örnek verebilir misiniz?”, “İşletmeler finansal tablolarında neden aşırı bilgi sunuyor olabilirler?”, “Finansal tablolarda aşırı bilgi sunulması kimin sorumluluğundadır?”, “Aşırı bilgi kavramı paydaş türüne göre farklılık gösterebilir mi?”, “Finansal tablolarda aşırı bilgi sunulması finansal tabloların anlaşılabilirliğini ya da güvenilirliğini etkiler mi?”, “Finansal tablolarda aşırı bilgi sunulmasını engelleyen yasal düzenlemeler var mıdır? Varsa nelerdir? Yoksa bu konuda bir yasal düzenleme getirilmeli midir?”, “Finansal tablolarda aşırı bilgi sunulması sizce bağımsız denetimle engellenebilir mi?” sorularına verilen cevaplardan meydana gelen kategorilerden oluşmuştur.

Aşırı bilgi sunumu ve aşırı bilgi sunumunun engellenmesi boyutlarını ifade eden bu temada, aşırı bilginin olması gerekenden daha fazla ve gereksiz bilgi olarak değerlendirildiği ifade edilmiştir. Bunun yanı sıra katılımcıların, aşırı bilginin karmaşıklık yarattığını, işletmenin gerçek durumunun görülmesini engellediğini ve riskliliği artırdığını beyan ettikleri görülmektedir.

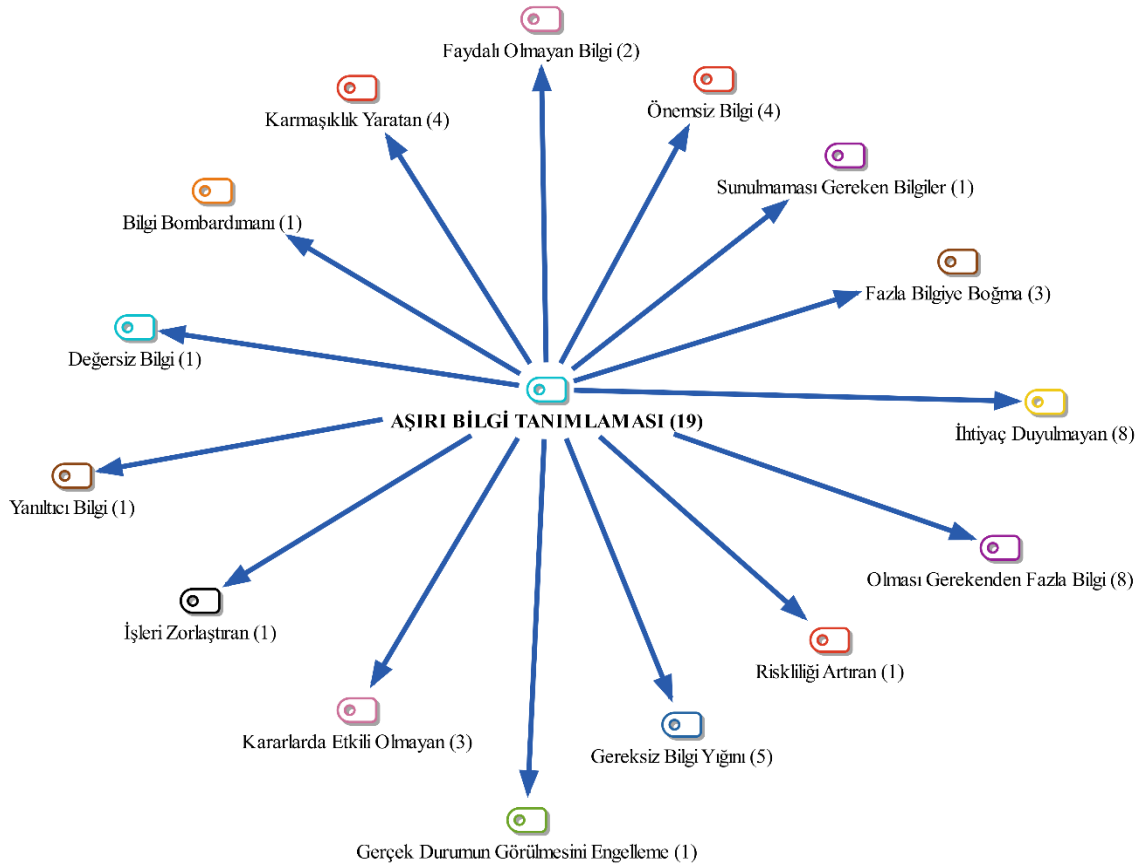
Bu bağlamda, temanın kategorileri; “Aşırı Bilgi Tanımlamaları”, “Aşırı Bilgi Örneklemeleri”, “İhtiyaca Uygun ve Önemlilik Kriterlerini Taşımayan Bilgi”, “Aşırı Bilgi Sunma Nedeni”, “Türkiye’de Aşırı Bilgi Sunma Durumu”, “Aşırı Bilgi Sunumunda Sorumluluk”, “Aşırı Bilginin Finansal Tabloların Anlaşılabilirliğine Etkisi”, “Aşırı Bilginin Finansal Tabloların Güvenilirliğine Etkisi”, “Aşırı Bilginin Paydaş Türüne Göre Farklılık Göstermesi”, “Aşırı Bilgi Sunumunu Engelleyen Yasal

Düzenleme” ve “Aşırı Bilgi Sunumunun Bağımsız Denetimle Engellenmesi” olarak oluşmuştur.

Kategori 1: Aşırı Bilgi Tanımlamaları

Katılımcıların anlatımlarında sıklıkla yer bulan önemli kategorilerden birisi, aşırı bilgi tanımlamalarıdır. Aşırı bilgi tanımlamaları incelendiğinde bu tanımların; kullanıcısına fayda sağlamayan, yanıltıcı nitelik taşıyan, işleri zorlaştıran, değersiz ve gereksiz olan, riskliliği artıran, karmaşıklık yaratan, sunulmaması gereken, karar almada kullanılmayan, sunulması gerekenden fazla olan ve önemsiz olan bilgi gibi ifadelerde yoğunlaştığı görülmektedir. Bu çalışmanın temel amacına ulaşmada belirlenen hedefler arasında “Aşırı Bilgi” kavramının ortaya konması yer almaktadır. Bu nedenle katılımcıların bu kategoriye ilişkin olarak vermiş oldukları yanıtlar bu hedefe ulaşılmasında büyük bir önem taşımaktadır.

Şekil 19’da aşırı bilgi tanımlamalarına ilişkin kod haritası yer almaktadır:

Şekil 19: Aşırı Bilgi Tanımlamalarına İlişkin Kod Haritası

Bawden vd., (1999) aşırı bilgiyi; bilgi işleme esnasında sağlanan ek her bilginin bilgi kullanıcılarına fayda sağlamaktan ziyade zarar vermesi durumu olarak tanımlamaktadır. Katılımcıların aşırı bilgi tanımlamalarına bakıldığında Katılımcı 17'nin "Sayıca çok nitelikçe boş bilgi... Balon gibi şişirilmiş, hacimli ama içi boş gibi düşünebilirsiniz. Faydası düşük ya da hiç olan bilgi." ifadesini kullanarak faydalı olmayan bilgi koduna değinirken, Katılımcı 15'in "Aşırı bilgi, bilginin kapsamıyla ilgilidir. Gereksiz ve faydalı olmayan bilgi geliyor aklıma." ifadesiyle aşırı bilginin kapsamıyla alakalı olduğunu, fayda sağlamamasının yanında gereksiz bilgilerden oluştuğunu beyan ederek, faydalı olmayan bilgi ve gereksiz bilgi yığını kodlarından bahsettiği görülmektedir.

Aşırı bilgi hipotezi ilk olarak Miller (1956) tarafından ele alınmış olup, bilginin ölçü birimini tanımlamak için yığın ifadesini kullandığı görülmektedir. Miller'e göre yığın; bilgi kullanıcısı tarafından algılanabilir düzeydeki bilgi birimini göstermektedir (Miller, 1956: 83). Benzer şekilde Katılımcı 7, "Önemli olan bilgilerle etkisiz ve önemsiz bilgilerin bir arada sunulması denilebilir. Benim için önemli olan bilgilerin, önemsiz olan bilgilerin çoğunlukta olduğu büyük ve gereksiz bir bilgi yığını içerisinde gizlenmiş olması aşırı bilgi olabilir." ifadesini kullanarak önemli ve önemsiz bilgilerin birlikte sunulması durumunda aşırı bilginin ortaya çıktığını, finansal tablolarda sunulan önemli bilgilerin yoğun olarak sunulan önemsiz bilgilerle arka planda bırakıldığını ifade ederek gereksiz bilgi yığını koduna değinmiştir.

Katılımcı 12, aşırı bilgiyi, işletmelerin yatırımcılara daha cazip bir yatırım alanı gibi görünebilmek amacıyla sundukları çok fazla miktardaki bilgi olarak nitelendirmiş, konuya ilişkin olarak "Yatırımcıları çekmek yani bizi şaşırtarak aslında kâr getirmeyen bir araca yönlendirmek için çok fazla bilgi verilmesi." ifadesini kullanarak yanıltıcı bilgi koduna değinmiştir. Yatırımcıların işletmeler tarafından aşırı ya da karmaşık bilgi sunumuyla yanıltılması olasıdır. İşletmeler bu yolla yatırımcıların yatırım kararı almaktan vazgeçmelerine sebep olabilecek nitelikteki bilgileri aşırı bilgiler arasına gizleyebilirler. Bu tarz bir yanıltma çabası ile bilginin hiç açıklanmaması, yanlış ya da eksik açıklanması yollarıyla yanıltma arasında bir farklılık bulunmamaktadır.

Benzer şekilde Katılımcı 7, "Benim için önemli olan bilgilerin, önemsiz olan bilgilerin çoğunluk olduğu büyük bilgi kütleleri içinde kaybolması..." ifadesini

kullanarak önemsiz bilgi koduna değinmiş, bahsi geçen yanıltma çabasının önemli bilgilerin önemsiz bilgiler arasına gizlenmesi yoluyla gerçekleştirildiğini düşündüğünü beyan etmiştir.

Katılımcı 9, “...Karar almamı zorlaştırması. İşlerimi aksatması yani...” ifadesiyle aşırı bilginin karar verme sürecini zorlaştırdığını, yatırım işlemlerini aksattığını beyan etmekte ve işleri zorlaştıran koduna değinmektedir. Finansal tablolarda aşırı bilgi sunulması yatırımcıların incelemeleri gereken bilgi miktarını dolayısıyla zaman ve işlem maliyetlerini artıracaktır.

Katılımcıların aşırı bilgiyi; bilgi bombardımanı, değersiz bilgi, gereksiz bilgi, karmaşıklık yaratan, riskliliği artıran kodlarıyla tanımladıkları görülmektedir. Sırasıyla katılımcıların ifadeleri şu şekildedir:

“Şirketlerin ilgililerini bilgi bombardımanına tutması...” (Katılımcı 10),

“Değersiz bilgilerdir. Yani hiçbir şekilde bir etkisi yok, o yüzden bilgi değeri yok yani.” (Katılımcı 8),

“Herkes için gerekli olan bilgilerin dışında bilgiler sunulması işte.” (Katılımcı 2),

“...süreci bir sorun hâline getirecek derecede fazla bilgidir. Karmaşa geliyor aklıma, karışıklık geliyor.” (Katılımcı 16),

“Aşırı bilgi riskliliği artıran bilgilerdir.” (Katılımcı 5).

Katılımcıların aşırı bilgi tanımlamaları incelendiğinde aşırı bilginin bilgi değeri taşımayan, değersiz ve gereksiz bilgiler olarak nitelendirildiğini, karmaşa yarattığı, yatırımcılar için riskliliği artırdığını ve onları bilgi bombardımanına maruz bıraktığını beyan ettikleri görülmektedir.

Hiltz ve Turoff (1985), aşırı bilgi kavramını bireylerin algılama kapasitelerinden çok daha fazla miktarda bilgiyle karşı karşıya kalmaları olarak tanımlamışlardır. Katılımcıların aşırı bilgiye ilişkin anlatımlarına bakıldığında fazla bilgiye boğma koduna değindikleri görülmektedir. Katılımcı 2, “İşletmelerin finansal tablolara bakarak bilgi edinecekleri fazla bilgiye boğması durumu...” ifadesini kullanırken, Katılımcı 13, aşırı bilgi tanımlamasının yanında aşırı bilgi sunumunun dipnotlarda görüldüğünü ifade etmiş ve “Bilgi miktarının fazla olması. Çok fazla, hatta çok çok fazla. Finansal tabloların

dipnotları mesela. Ne kadar uzunlar değil mi? Oku oku bitmiyor bilgi içinde kayboluyorsunuz.” ifadesini kullanmıştır.

Eppler ve Mengis (2004)’e göre aşırı bilgi kavramı, aşırı bilgi yükü veya aşırı bilgi yüklemesi gibi kavramlarla da ifade edilmekte, günlük konuşma dilinde çok fazla miktarda bilgi alma ya da optimum düzeyin üzerinde bilgiye maruz kalma anlamında kullanılmaktadır. Konuya ilişkin olarak Katılımcı 9, “Mali tablolarda verilmesi icap eden bilgilerin dışındaki bazı bilgilerin sunulması olabilir.”, Katılımcı 3 ise, “Şimdi şöyle ki, aşırı bilgi adı üstünde aşırı kelimesi olması gerekenden daha fazla anlamına geliyor.” ifadesini kullanmış ve olması gerekenden fazla bilgi koduna vurgu yapmışlardır.

Klapp (1986), aşırı bilgiyi bilginin yozlaşması ya da bozulması olarak nitelendirmiştir. Klapp’a göre bilgi, bilgi kullanıcılarının ihtiyaçlarıyla alakasızsa ya da çelişiyorsa, gereksizse, yozlaşmışsa veya mevcut tabloyu değiştiriyorsa aşırı bilgidir. Konuyla ilgili olarak Katılımcı 14, “Esas aradığımız bilgileri bulmamızı engellemek için, sanki firmayı daha iyi konumdaymış gibi sanmamız için çok fazla bilgi verip ortalığı karıştırmaktır.” ifadesini kullanarak gerçek durumun görülmesini engelleme koduna değinmiştir.

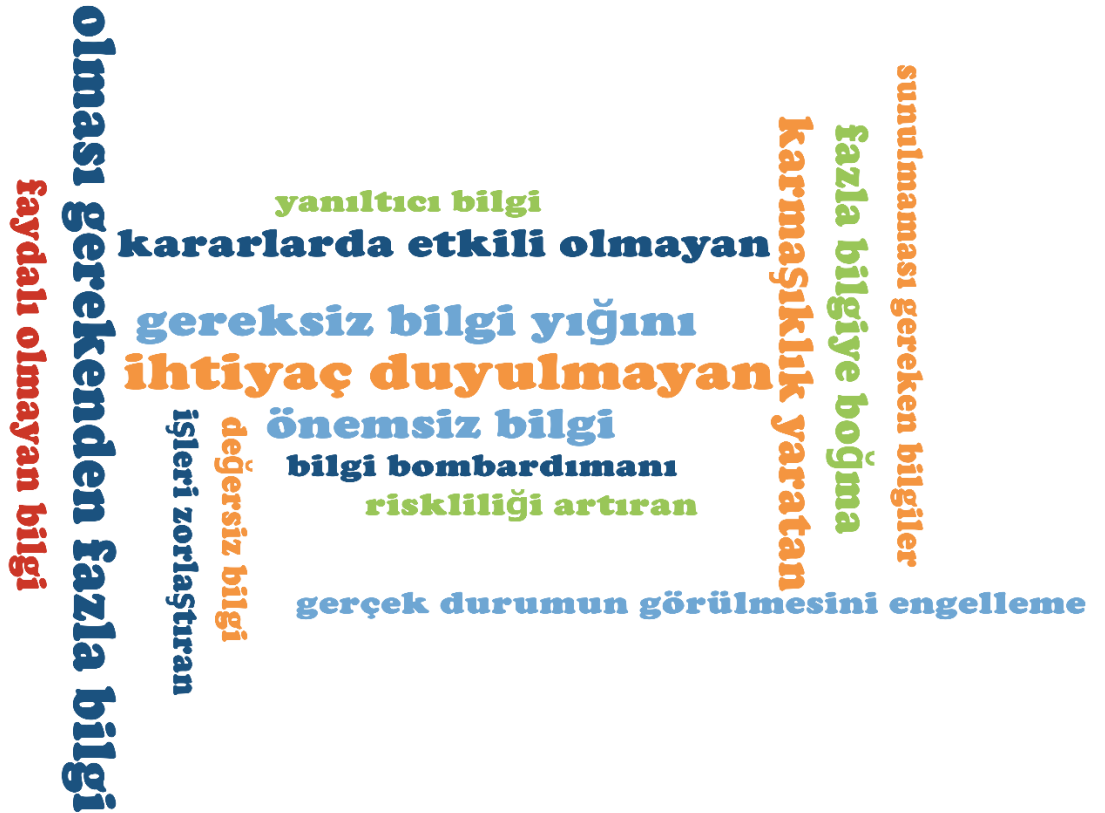
Renjith (2017)’e göre aşırı bilgi, bilgi kullanıcılarının ihtiyaç duymadıkları bilgiler arasında gerçekten ihtiyaç duydukları bilgileri bulabilmelerini engelleyen bir durumdur. Katılımcıların aşırı bilgi tanımlamalarına bakıldığında Katılımcı 15’in “Bilgiler ihtiyaçları karşılamada yetersiz kalıyorsa o zaman aşırı bilgidir söz edebiliriz.” ve Katılımcı 18’in “İhtiyacım olandan fazlası oluyorsa aşırıdır. Bu bilgi için de geçerli. İhtiyacım olandan daha fazla olan bilgiler sanki.” ifadelerini kullanarak ihtiyaç duyulmayan kodundan bahsettikleri görülmektedir. Yatırımcıların verecekleri yatırım kararları üzerinde farklılık yaratabilme gücü bulunan bilgiler ihtiyaca uygundur. Bu noktada katılımcıların ihtiyaç duymadıkları bilgileri aşırı bilgi olarak nitelendirdikleri görülmektedir.

Finansal piyasalarda çok fazla çeşitte yatırım aracının bulunması yatırımcıların karar vermelerini zorlaştırmaktadır. Bununla birlikte piyasaları etkileyen gelişmeler, riskler ve belirsizlikler yatırımcıların verecekleri yatırım kararlarını etkilemektedir. Bu noktada finansal tablolar yatırımcıların işletmelerin finansal durumlarını ve performanslarını değerlendirebilmelerinde önemli bir araç olarak ön plana çıkmaktadır.

Wahlen vd., (2015) yatırımcıların işletmelerin finansal tablolarını kullanarak kârlılık ve risklilik durumlarına ilişkin bilgi sahibi olduklarını ve bu bilgileri kullanarak geleceğe ilişkin tahminlerde bulunarak yatırım kararı aldıklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların aşırı bilgi tanımlamalarında yer bulan bir diğer kod kararlarda etkili olmayan kodu olarak karşımıza çıkmaktadır. Konuya ilişkin olarak Katılımcı 6, “Yatırım analizlerinde dikkate almadığım bilgidir.” ifadesini ve Katılımcı 8 ise, “Bence aşırı bilgi kararımı değiştirmeyen ya da ne bileyim çok olan bilgidir.” ifadesini kullanmıştır.

Katılımcıların anlatımlarında değindikleri son kod olan sunulmaması gereken bilgiler koduna ilişkin olarak Katılımcı 4, “...Bence aşırı bilgi finansal tablolarda sunulmaması gereken bir bilgilerdir.” ifadesini kullanmıştır.

Şekil 20’de katılımcıların aşırı bilgi tanımlamalarına ilişkin olarak oluşturulan kod bulutu görülmektedir.

Şekil 20: Aşırı Bilgi Tanımlamalarına İlişkin Kod Bulutu

Kod bulutları; alt kodların sıklıklarına göre oluşturulan, en sık tekrar eden kodların daha kalın ve ön plânda olacak biçimde yer aldığı haritalar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kod bulutları, nitel araştırmalarda odaklanılan ana temalar bağlamında araştırmacılar tarafından yapılan tematik kodlamalar ile oluşturulmaktadır. Başka bir ifadeyle oluşturulan kategoriler ile araştırmanın odak noktaları belirlenir, belirlenen odak noktaları bağlamında ele alınan unsurlar üzerinde kodlama işlemleri gerçekleştirilir. Araştırma kapsamında katılımcıların kullandıkları ifadeler arasında en çok vurgu yaptıkları yani frekansı en yüksek olan kodlar kod bulutunun en ortasında bulunmaktadır. Katılımcıların anlatımlarında vurgu yaptıkları diğer kodlar ise frekansı en yüksek olan kodun etrafında yer alarak, kod bulutunu oluşturmaktadır. Kod bulutları aracılığıyla katılımcıların en çok vurgu yaptıkları ana ve alt temalar görselleştirilerek sunulmaktadır.

Aşırı bilgi kavramının literatürde bilgi patlaması, bilgi bombardımanı, infobesite, bilgi bataklığı, bilgi bolluğu, bilgi zehirlenmesi, bilgi gürültüsü, bilgi doygunluğu gibi isimlerle de anıldığı görülmektedir. Örneğin Shenk (1997) aşırı bilgi kavramını bilgi kirliliği ve bilgi sisi gibi isimlerle deklare etmişken Sapinski (1997) bilgi çılgınlığı olarak adlandırmıştır.

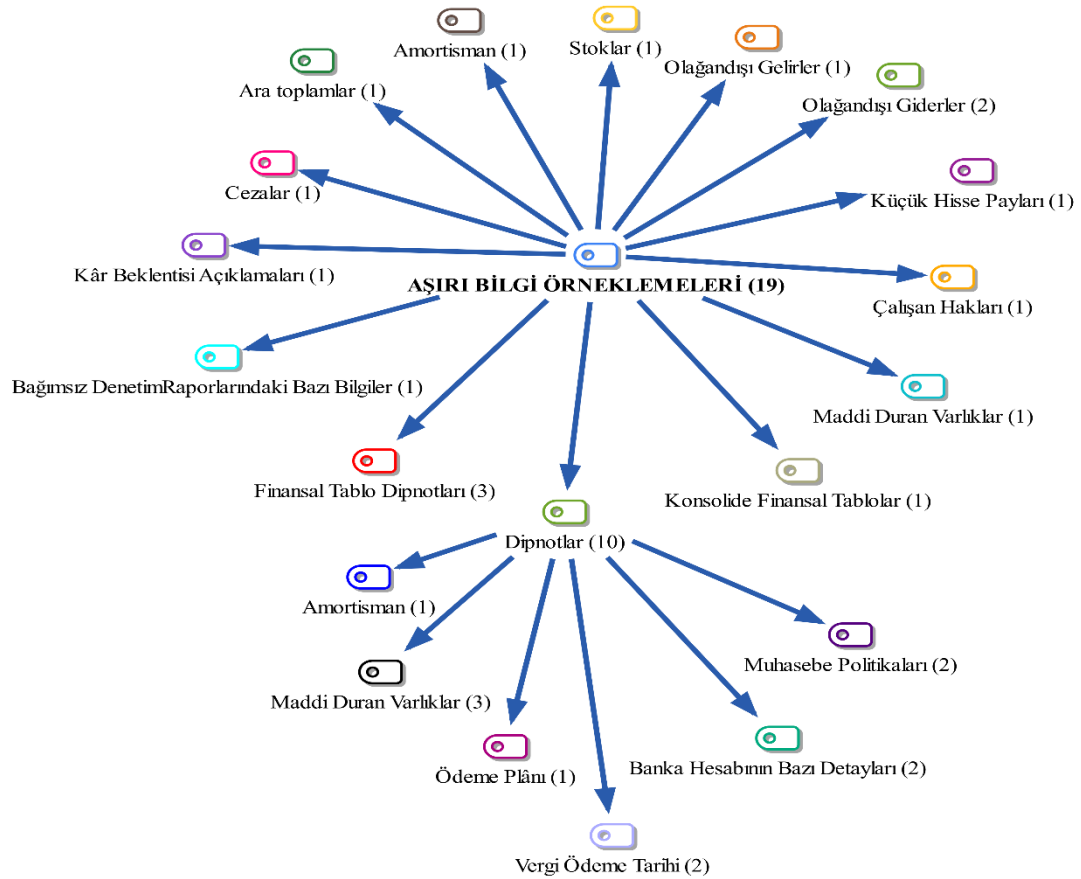
Kategori 2: Aşırı Bilgi Örneklemeleri

Katılımcıların aşırı bilgi örneklemeleri incelendiğinde; finansal tablo dipnotlarının sıklıkla ifade edildiği ve dipnotlarda açıklanan banka hesaplarına ilişkin açılış tarihi gibi bazı detayların, vergi ödeme tarihlerine ilişkin bilgilerin aşırı bilgi örneklemeleri olarak değerlendirildikleri görülmektedir. Bunun dışında katılımcılar tarafından konsolide finansal tablolarda yer alan bilgiler, bağımsız denetim raporlarında sunulan bazı bilgiler, küçük hisse payları, kâr beklentilerine ilişkin açıklamalar gibi unsurların aşırı bilgi örneklemeleri olarak ifade edildiği görülmektedir. Amortisman ve maddi duran varlık kodları katılımcıların anlatımlarında hem dipnot açıklamaları kapsamında hem de kendi özelinde yer almaları nedeniyle hem dipnotlar kodu altında iki ayrı alt kod olarak, hem de aşırı bilgi örneklemeleri kategorisi altında iki ayrı ana kod olarak sunulmuştur. Bahsi geçen iki kod katılımcılar tarafından dipnotlar dışında da vurgulanmaları nedeniyle dipnot açıklamalarından ayrıca ele alınarak ayrı iki kod olarak sunulmuştur.

Finansal tabloların özet finansal bilgiler sunmaları nedeniyle yatırımcılar başta olmak üzere kullanıcıları tarafından doğru şekilde anlaşılabilmesi ve yorumlanabilmesi için bu özet bilgilerin detaylarına, başka bir deyişle finansal tabloların dipnotlarına ihtiyaç

duyulmaktadır. Dipnotlar, finansal tablolar için açıklama fonksiyonunu üstlenmiş olan birer araçtır. İfadelerinde dipnotlar ana koduna değinen Katılımcı 1, finansal tabloların dipnotlarında bankalar hesabıyla ilgili olarak yapılan açıklamalar arasında işletmelerin işlem yapmakta oldukları bankalara, faiz oranlarına ve vadelerine ilişkin bilgileri sunduklarını bu bilgilerin aşırı bilgi kategorisinde yer aldığını düşündüğünü “Bazı şirketler nakitlerini anlatırken durum tablosu dipnotlarında mevduatlarını tuttukları bankaları, faiz oranlarını, işte vadelerini falan uzun uzun açıklıyorlar...” ifadesiyle dile getirerek banka hesabının bazı detayları alt koduna değinmiştir. Benzer şekilde Katılımcı 18, dipnotlarda işletmelerin bankalarda hesap açtıkları tarih gibi bilgilere yer verildiğini ve bu bilgilerin aşırı bilgi kategorisinde değerlendirilebileceğini “Açıklayıcı notlar... Bankalarla ilgili işte ben ne yapayım senin bankada hesap açtığının tarihi?” ifadesiyle beyan etmiştir.

Şekil 21’de aşırı bilgi örneklemelerine ilişkin kod haritası gösterilmektedir:

Şekil 21: Aşırı Bilgi Örneklemelerine İlişkin Kod Haritası

Katılımcıların anlatımlarında yer bulan bir başka alt kod vergi ödeme tarihi olarak karşımıza çıkmaktadır. Konuya ilişkin olarak Katılımcı 4, “Verginin yasal mevzuatının tarihini yazmış, bilmem ne tarihli, bilmem ne sayılı bilmem ne...Sonra vergi ödemiş, ödediği tarihi yazmış açıklama olarak.” ifadesini kullanmış, işletmelerin dipnot açıklamalarında vergi ödedikleri tarih ya da ilgili verginin dayanağı olan yasal düzenlemeye ilişkin bilgiler gibi konularda açıklama yaptıklarını ve bu bilgileri aşırı bilgi olarak değerlendirdiğini belirtmiştir.

Ödeme planı katılımcıların anlatımlarında yer bulan alt kodlar arasında yer almaktadır. Konuya ilişkin olarak Katılımcı 17, “Vadeli işlem yapıldığında alım ya da satım hangisiyse fark etmez. Muhasebeye yansıtılır evet ama açıklamalarda bu işlemin ödeme planıyla ilgili bilgi verilebilir. Fakat şöyle bir durum var, ödeme zamanı tahsilat zamanı falan ilgilenmem ben. Toplam alacaklarla, toplam borçlarla ilgilenirim.” ifadesiyle işletmelerin toplam alacakları ve toplam borçlarıyla ilgili bilgileri incelediğini, işletmelerin finansal tabloların dipnotlarında alacak ya da borçlarının ödeme planlarıyla ilgili bilgiler sunduğunu ve bu bilginin kendisi için aşırı bilgi olduğunu beyan ettiği görülmektedir.

Dipnotlar ana kodu altında yer alan iki alt kod amortisman ve maddi duran varlıklardır. Katılımcılar tarafından bu alt kodlara dipnot açıklamaları dışında kendi özelinde yer verilmesi nedeniyle daha sonra ana kodlar olarak da ele alınacaklardır. Katılımcı 6, “Amortisman sisteminde bir değişiklik yok, yapmamışlar ama her sene dipnotlarda bu sistemle ilgili bilgi vermelerini örnek gösterebilirim.” ifadesini kullanarak işletmelerin amortisman yöntemlerinde herhangi bir değişiklik uygulamadıkları halde her yıl finansal tablo dipnotlarında kullandıkları amortisman yöntemiyle ilgili aynı bilgileri yayınladıklarını ve bu bilgilerin aşırı bilgi kapsamında yer aldığını bildirerek amortisman alt koduna değinmiştir.

Katılımcı 11, “Maddi varlıklarla ilgili olan muhasebe standardı dipnotlarda çok ayrıntılarla dolu açıklamalarda bulunalım ister bizden. Bunların çoğu aşırı bilgidir.” ifadesiyle TMS 16- Maddi Duran Varlıklar Standardı uyarınca işletmelerin maddi duran varlıklarına ilişkin olarak fazla ayrıntılar içermekte olan açıklamalarda bulunduklarını belirterek, bu açıklamaları aşırı bilgi olarak değerlendirdiğini maddi duran varlıklar alt koduyla beyan etmiştir.

Katılımcıların anlatımlarında yer bulan diğer ana kodlar; küçük hisse payları, ara toplamlar, olağandışı gelirler, olağandışı giderler, muhasebe politikaları, stoklar, çalışan hakları, cezalar, konsolide finansal tablolar, bağımsız denetim raporları, maddi duran varlıklar ve amortismandır.

Katılımcı 2, “Mesela şimdi dipnot açıklamalarında diğer başlıklı kısımda gösteriyor işletmeler, burada açıklamaya gerek olmayan küçük ortakların hisse paylarını gösteriyor.” ifadesini kullanarak küçük hisse payları koduna değinmiştir.

Katılımcı 3, diğer kapsamlı gelir tablosunda bulunan faaliyet kârı/zararı, olağan kâr/zarar gibi ara toplamların finansal okuryazar olan biri tarafından kolaylıkla hesaplanabileceğini bu nedenle bu bilgilerin diğer kapsamlı gelir tablosunda sunulmasının yersiz olduğunu düşündüğünü “Kâr zarar tablosundaki ara toplamlar, ara toplamları biraz işi bilen hesaplar zaten. Verilmesine çok gerek olduğunu düşünmüyorum.” ifadesiyle dile getirerek ara toplamlar koduna değinmiştir.

Katılımcı 3’ün “...Bundan başka olağandışı giderler... Her şirket bunları farklı çeşitli sunuyor bir de nasıl veya neden olağandışı olarak sundu bunu genellikle net değil.” ifadesiyle olağandışı giderler koduna değindiği görülmektedir. Benzer şekilde Katılımcı 9, “... Örnek verme konusuna gelince, bazı işletmelerin gerçek faaliyeti dışında gelir ve giderlerle ilgili kayıtlarındaki tutarları açıklamaları örnektir. Gerçek faaliyetiyle ilgisi yok ama bir biçimde bir varlık satıyor, bu işte aşırı bilgidir, bir defalık bir şey sonuçta.” ifadesiyle işletmelerin esas faaliyetleri dışında yürüttükleri faaliyetleri nedeniyle ortaya çıkan olağandışı gider ve gelirlerini aşırı bilgi olarak nitelendirmiştir.

Katılımcıların anlatımlarında yer alan muhasebe politikaları koduna ilişkin olarak Katılımcı 5, “Muhasebe politikaları açıklamada fazlaca hazır metinler kullanılıyor. Basma kalıp, standartlaştırılmış ifadeler, muhasebe standartlarındaki metinler hep olduğu gibi aynısıyla alınmış, aktarılmış falan.” ifadesini kullanarak işletmelerin muhasebe politikalarını açıklarken bunu standartlaştırılmış hazır metinlerle gerçekleştirdiklerini, bu nedenle muhasebe politikalarıyla ilgili bilgilerin aşırı bilgi kapsamında yer aldığını beyan etmiştir.

Katılımcı 7, aşırı bilgiyi enerji sektörü örneğiyle açıklayarak, bu sektörde çok stok tutulmadığını bu nedenle bu sektörde faaliyet göstermekte olan işletmelerin yayınladıkları stoklarla ilgili bilgilerin aşırı bilgi kapsamında değerlendirilebileceğini

“Daha önce örnek verdiğim enerji sektörü üzerinden açıklayayım size. Enerji sektöründeki şirketler için stokların çok yüksek olmasını beklenen bir durum değil. Stok tutmaları pek mümkün olmuyor. Bunları, stokları açıklamaları aşırı bilgiye girer.” ifadesiyle belirterek stoklar koduna değinmiştir.

Sürdürülebilirlik temasıyla yatırımda bulunduğunu belirten Katılımcı 10, “Sürdürülebilirlik teması son zamanlarda popüler baya. Biraz bundan bahsedeyim örnek şey edeyim. Şirket mesela karbon emisyonundan çevreye zarar verdi, ceza aldı diyelim, çalışan haklarına önem vermedi diyelim, hassasiyet gerekir, sürdürülebilir yatırım temasıyla yatırımda önemlidir, bulunmuyorsa aşırı bilgidir.” ifadesini kullanarak bu temayı benimsemeyen yatırımcılar için çalışan hakları ya da çevreyi kirletmekten kaynaklı olarak ödenen cezaların bir anlam ifade etmeyeceğini ve bu nedenle aşırı bilgi kapsamında sayılabileceğini açıklayarak çalışan hakları ve cezalar kodlarına değinmiştir.

Katılımcı 12, işletmelerin kâr beklentilerine ilişkin açıklamalarını raporlama tarihinden önce açıklamaları durumunda bu bilginin önemini kaybederek, aşırı bilgi olarak kabul edilebileceğini “Raporları ilan etmeden önce özel durum açıklaması yapıp, kâr beklentileri açıklanmışsa piyasada artık önemini yitirir. Bu noktadan sonra aşırı bilgidir.” ifadesiyle belirterek anlatımında kâr beklentisi açıklamaları koduna yer vermiştir.

Katılımcı 3’e göre, konsolide finansal tablolar çok detaylı olmaları nedeniyle bu tablolarda sunulan bilgiler aşırı bilgi kategorisindedir ve bu düşüncesini “Konsolide finansal tablolar çok detaylı tablolardır bu nedenle ilk olarak aklıma bu tablolar geldi.” ifadesiyle anlatmış, konsolide finansal tablolar kodundan bahsetmiştir.

Katılımcı 2, bağımsız denetim raporlarında aşırı bilgi sunulduğunu ve bu raporlarda bağımsız denetçi görüşüne yer verilmesinin yeterli olacağını “Denetim raporlarındaki bazı bilgiler. Bu raporları incelemeye başladığınızda gerekli gereksiz birçok bilgi sunulduğunu ve detaylara boğulduğunu görebilirsiniz. Görüşü olumlu mu olumsuz mu kısaca verilmesi daha iyi olurdu.” şeklindeki açıklamasıyla bildirerek, bağımsız denetim raporları koduna değinmiştir.

Katılımcıların anlatımında yer alan kodlardan biri de maddi duran varlıklardır. Katılımcı 13, bu koda ilişkin olarak “Makineler, fabrikalar, aletler, edevatlar üretim yapan şirket için ne kadar önemli değil mi? Bir yatırım danışmanlık şirketi açısından

bakıyorum, aynı önemde asla değildir. Aslında farklı şeyler daha önemlidir, daha doğrusu. Bu aşırı bilgi olabilir.” ifadesiyle imalat işletmeleri için maddi duran varlık kalemlerinin önem arz ettiğini, yatırım danışmanlık işletmeleri gibi hizmet işletmeleri içinse bu kalemlere ilişkin bilgilerin aşırı bilgi kapsamında değerlendirilebileceğini belirttiği görülmektedir.

Katılımcıların aşırı bilgi örneklemelerine ilişkin anlatımları arasında bulunan son kod amortismandır. Katılımcı 15, “Çok hızlı yıpranan varlıklara sahipse işletme amortisman bilgileri yanlıtır, faydası maydası yoktur. Teknoloji odaklı işlerde de aşırı bilgidir.” ifadesiyle teknoloji sektöründe amortisman ile ilgili bilgilerin yanlıtıcı olabileceğini ve bu nedenle aşırı bilgi örneklemeleri arasında sayılabileceğine değindiği görülmektedir.

Şekil 22’de aşırı bilgi örneklemelerine ilişkin olarak oluşturulan kod bulutu verilmiştir:

Şekil 22: Aşırı Bilgi Örneklemelerine İlişkin Kod Bulutu

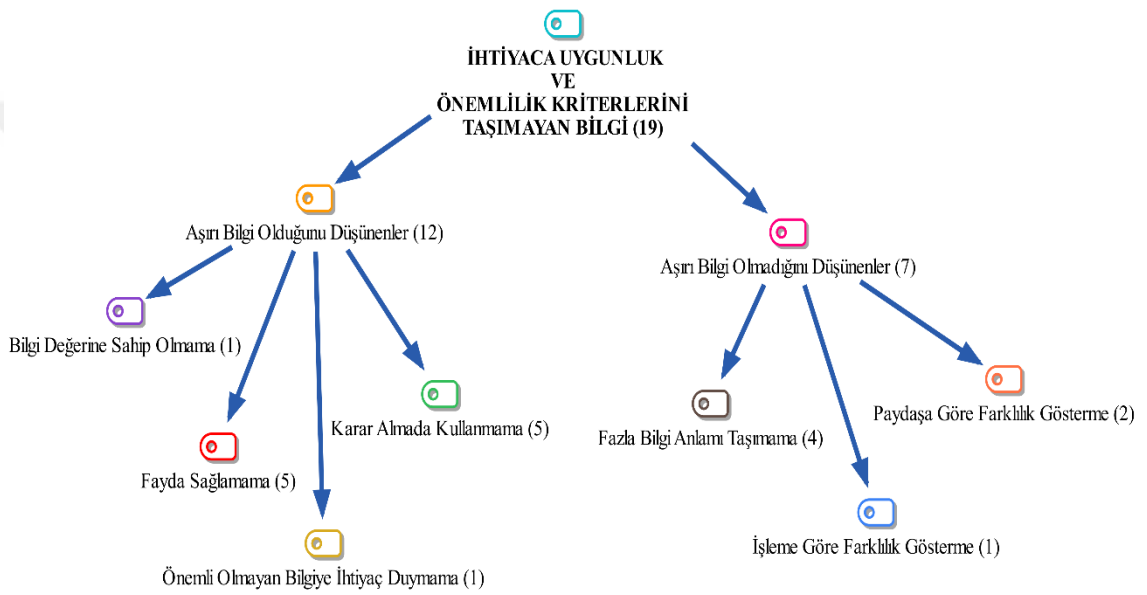
Kategori 3: İhtiyaca Uygunluk ve Önemlilik Kriterlerini Taşımayan Bilgi

Katılımcılara ihtiyaca uygunluk ve önemlilik kriterlerini taşımayan bilgilerin aşırı bilgi olarak nitelendirilebilip nitelendirilemeyeceği sorulmuş ve alınan yanıtlar bağlamında bu kriterleri taşımayan bilgilerin aşırı bilgi olarak nitelendirilebileceğini düşünenlerin yoğunlukta olduğu görülmüştür.

Sayılan kriterleri sağlamayan bilgilerin aşırı bilgi olmadığını düşünen katılımcılar; bu kriterlerin paydaşa ve yürütülen işleme göre farklılık göstermeleri ile fazla bilgi anlamına gelmemeleri nedeniyle bu şekilde bir görüş bildirdikleri

görülmektedir. Aksine aşırı bilgi olduğunu düşünen katılımcıların ifadelerine bakıldığında, bu grubun ihtiyaca uygunluk ve önemlilik kriterlerini sağlamayan bilgilerin bilgi değerine sahip olmaması, bilgi kullanıcılarının önemli olarak görmedikleri bilgilere ihtiyaç duymamaları, bu nitelikleri taşımayan bilgilerin bilgi kullanıcılarına fayda sağlamaması ve kullanıcıların bu kriterleri taşımayan bilgileri karar almada kullanmamaları nedeniyle bu yönde bir görüş bildirmiş oldukları göze çarpmaktadır.

Şekil 23'te ihtiyaca uygunluk ve önemlilik kriterlerini taşımayan bilgiye ilişkin olarak oluşturulan kod haritası görülmektedir.

Şekil 23: İhtiyaca Uygunluk ve Önemlilik Kriterlerini Taşımayan Bilgiye İlişkin Kod Haritası

İhtiyaca uygunluk ve önemlilik kriterlerini sağlamayan bilgilerin aşırı bilgi olarak nitelendirilebileceğini düşünen katılımcıların karar almada kullanmama, bilgi değerine sahip olmama, fayda sağlamama ve önemli olmayan bilgilere ihtiyaç duymama kodlarına değindikleri görülmektedir.

Katılımcı 1, “Önceki soruda bilmeden bu soruya cevap vermiş oldum. Aşırı bilgi demiştim orada da. Bir kere önemli olmayan bilgiye zaten ihtiyacımız da olmaz ve o bilginin sunulması bir anlam ifade etmez ki...” ifadesini kullanarak önemli olarak nitelendirmediği bilgilerin ihtiyaca uygunluk özelliğini de taşımadığını belirterek, önemli olmayan bilgilere ihtiyaç duymama koduna değinmiştir.

“Bir bilgi hem önemsiz hem ihtiyaca uygun değilse diyorsunuz. Tabi aşırı bilgi olarak sayarım. Çünkü her halükârda bir bilgi değeri yoktur.” ifadesiyle Katılımcı 7, ihtiyaca uygunluk ve önemlilik kriterlerini taşımayan bilgilerin bilgi değeri de taşımadığını bu nedenle aşırı bilgi olarak kabul edilebileceğini beyan ederek bilgi değerine sahip olmama kodundan bahsetmektedir.

İhtiyaca uygunluk ve önemlilik kriterlerini sağlamayan bilgilerin aşırı bilgi olarak nitelendirilebileceğini düşünen katılımcıların anlatımlarında sıklıkla yer bulan kodlardan biri karar almada kullanmama olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu koda değinen bazı katılımcıların ifadeleri şu şekildedir:

“Bir bilgi o şekilde değilse o bilgiyi kullanmayız, işimize de yaramaz yani ne bileyim.” (Katılımcı 10),

“Karar almamızda cevap vermesi gerekli ihtiyaçlarımıza. Cevap vermiyorsa bir katkısı da olmaz çünkü.” (Katılımcı 11),

“...Alım-satımda kullanmadığım ekstra tüm bilgiler bir fazlalıktan ibaret...” (Katılımcı 13),

“Aşırı bilgiyi açıklattınız ya ihtiyacımdan fazla olan bilgidir diye açıklamıştım. Aynı şekil önemli olmayan bilgi de aşırı bilgi gibidir. Önemsiz falan, tutarı çok düşük falan işlemlerde dikkate bile almayacağın kadardır belki...” (Katılımcı 18).

Karar almada kullanmama koduna değinen katılımcıların yatırım işlemlerini gerçekleştirirken kullanmadıkları bilgileri ihtiyaca uygun ve önemli olmayan bilgiler olarak, ihtiyaca uygun ve önemli olmayan bilgileri de aşırı bilgi olarak nitelendirdikleri görülmektedir.

İhtiyaca uygunluk ve önemlilik kriterlerini sağlamayan bilgilerin aşırı bilgi olarak nitelendirilebileceğini düşünen katılımcıların anlatımlarında ön plana çıkan fayda sağlamama koduna değinen bazı katılımcıların ifadeleri şu şekildedir:

“Faydası yoksa bilgi aşırı bilgidir. Faydası olması için ihtiyaca uygun ve önemli olması gerekir, değil mi?” (Katılımcı 5),

“Şimdi bunun yetersiz olması, çok öyle olmayan bilgilerin sunulmasıyla aşırı bilgi sunulmuş olur. Daha fazla bilgi daha iyi değildir, bunun yerine daha kaliteli bilgi daha iyidir.” (Katılımcı 9),

“Katılıyorum buna. Bizi balon örneğine götürüyor, bana faydası yok, işime yaramıyor e bu yüzden de kullanmıyorum. Bu tarzdaki bilgiye aşırı bilgi diyebilirim.” (Katılımcı 17).

Fayda sağlamama koduna değinen katılımcıların ihtiyaca uygun ve önemli olmayan bilgileri, kendilerine fayda sağlamadığı için, aşırı bilgi olarak ele aldıkları görülmektedir.

İhtiyaca uygunluk ve önemlilik kriterlerini sağlamayan bilgilerin aşırı bilgi olarak nitelendirilemeyeceğini düşünen katılımcıların fazla bilgi anlamı taşımama, paydaşa göre farklılık gösterme ve işleme göre farklılık gösterme kodlarına değindikleri görülmektedir.

Fazla bilgi anlamı taşımama koduna değinen bazı katılımcıların açıklamaları şu şekildedir:

“Önemlilik olsun, ihtiyaca uygunluk olsun, aşırı bilgi ile doğrudan ilişki kurulması mantıklı değil. Firma bilgi sundu bu bilgi önemli değil, ihtiyaca uygun değil diyerek sunulması gerekenden daha fazla ya da miktar olarak çok fazla sunulduğunu söylemek doğru değil...” (Katılımcı 3),

“Hayır. Söylediğiniz özellikler biliyorsunuz ki farklı anlamlar taşıyor, bunları taşımayan bilgi değil ama yani aşırı bilgi. (Katılımcı 6),

“Bir bilginin aşırı bilgi özelliği taşıması için daha çok bilginin sayısı ile alakalıdır...” (Katılımcı 8),

“Aşırı bilgi değildir. Bütün muhasebe bilgilerini düşünüyorum, ya rakamca çok küçüktür, mesela toplam satışlar içinde çok küçük değersiz bir rakamdır. O durumda aşırı bilgidir derdim işte.” (Katılımcı 16).

Fazla bilgi anlamı taşımama koduna vurgu yapmış olan katılımcıların aşırı bilgi kavramını bilginin miktarıyla ya da olması gerekenden daha fazla olmasıyla bağdaştırdıkları, bu nedenle ihtiyaca uygunluk ve önemlilik kriterini taşımayan bilgilerin aşırı bilgi kapsamında değerlendirilmesinin uygun olmayacağını düşündükleri görülmektedir.

Paydaşa göre farklılık gösterme koduna değinen katılımcıların yanıtları şu şekildedir:

“Burada ince bir detay var. Yani tüm herkes için aynı şekilde değil. Bu yüzden herkesin nazarında ayrı ayrı değerlendirilmek gerekir, bu da mümkün olan bir şey değil. Biri için önemlidir, başkası için önemlidir, benim için değildir. Birliğe ulaşmak çok zor, hepsi için aşırı bilgi demek de çok zor.” (Katılımcı 12),

“Bu şekilde bir genelleme yapmak doğru olmazmış gibi geldi bana. Benim için önemli ama bir küçük yatırımcı için de önemli mi? Biz kurumsalız, işi kitabına göre yürütürüz, farkındayız her şeyin ama bir küçük yatırımcı açıyor sosyal medyayı bir iki hesap takip ederek yatırım yapıyor. Onun için önemli değil finansal tabloymuş bilgiymiş...” (Katılımcı 4).

Paydaşa göre farklılık gösterme koduna vurgu yapmış olan katılımcıların aşırı bilgi kavramını bilginin miktarıyla ya da olması gerekenden daha fazla olmasıyla bağdaştırdıkları bu nedenle ihtiyaca uygunluk ve önemlilik kriterini taşımayan bilgilerin aşırı bilgi kapsamında değerlendirilmesinin uygun olmayacağını düşündükleri görülmektedir.

İşleme göre farklılık gösterme koduna değinen katılımcının verdiği yanıt şu şekildedir:

“Bir işlemde kullanmadığım bilgileri farklı işlemlerde kullanıyorum bazen. Kullanmadığım işlemde ihtiyaca uygun değil ama kullandığım başka işlemde ihtiyaca uygun olmuş oluyor.” (Katılımcı 2).

Katılımcı 2, kullanmış olduğu ifadeyle her yatırım işlemi için ihtiyaca uygun olarak nitelendirebileceği bilgilerin farklılık gösterdiğini bu nedenle aşırı bilgi olarak değerlendiremeyeceğini düşündüğünü beyan etmiştir.

Kategori 4: Aşırı Bilgi Sunma Nedeni

Aşırı bilgi kavramının ortaya konulabilmesinde ve bu soruna ilişkin olarak alternatif çözüm yolları üretilbilmesinde işletmelerin aşırı bilgi sunmalarının nedenlerinin incelenerek ortaya konması önem arz etmektedir. Katılımcılara işletmelerin neden aşırı bilgi sundukları sorulmuş, alınan yanıtlara bakıldığında katılımcıların fiyatları yükseltmek, bağımsız denetimden geçebilmek, gerçek durumu gizlemek, şeffaflık

ilkesine uyulmaması, daha kârlı görünmek, kurumsal yönetim ilkelerine uyulmaması, bağımsız denetimin yetersizliği, hata ve hileleri gizlemek, kamuyu aydınlatmanın zayıflığı, detaylı bilgi sunma isteği, yatırımcıları çekmek, finansal raporlama standartlarına uymak, daha şeffafmış gibi görünmek gibi kodlara değindikleri görülmektedir.

Katılımcıların anlatımlarında en fazla yer bulan kodlar daha kârlı görünmek ve gerçek durumu gizlemek olarak karşımıza çıkmaktadır.

Daha kârlı görünmek koduna değinen katılımcılardan bazılarının ifadeleri şu şekildedir:

“Zarar eden firmalar, zararı kompanse edebilmek için finansal tablolarında farklı yönlerden kâr etmiş gibi gösterebilir. Mesela işletmenin kâr zarar tablosu zarar ettiğini söylüyordur ama dipnotta bir yatırım yaptığını açıklanmıştır. Bir duran varlıktır, bir binadır yani varlık yatırımı yapmıştır. Yatırım nedeniyle fazlaca borçlanmış gibi gözüксе de arka planda geleceğe ciddi bir yatırım yapmış firma.” (Katılımcı 2),

“İşletmeler yıl sonunda çekti oldukleri resmin güzel çıkmasını istiyor, yani göze hoş gelmeyen şeylerin mali tablolarında görölmesini istemiyor hiçbirisi. Mali durumlarında iyi olan, güçlü olan yanlarının tablolarında göze görölmesini ister. İşletmeler yıl sonunda çekilen fotoğraflarının güzel görölmesini sağlamak için, mali durumlarının daha iyi görölmesi için de aşırı bilgi sunar.” (Katılımcı 4),

“Şirket yöneticileri kendi takdir yetkilerini kullanıp mali tablolarda değışiklik yaparak şirketin ekonomik performansı hakkında tarafları yanıltıp ya da kendilerini çok başarılıymış da şirket mevcut durumdan daha da çok kârdaymış gibi lanse etmek için yapabilirler.” (Katılımcı 10).

Yatırımcılar, yatırım yapmayı düşündükleri işletmelerin kârlı olmalarını isterler. Finansal açıdan güçlü ve kârlı işletmelere yatırım yapabilmek için de bu işletmelere ilişkin bilgileri, onların finansal tablolarından elde ederler. Katılımcıların daha kârlı görünmek koduna ilişkin olarak yaptıkları açıklamalar incelendiğinde, işletmelerin kârı olduğundan daha yüksek göstermek ya da zararda olduğu halde kâr elde etmiş gibi görölerek, daha iyi konumda bulunan bir işletme görölümünü oluşturmak için aşırı bilgi sunma yoluna başvurdıklarını düşündükleri görölmemektedir.

Gerçek durumu gizlemek koduna değinen katılımcılardan bazılarının ifadeleri şu şekildedir:

“Finansal açıdan dardadır ama daha güçlü bir finansal yapıya sahip gibi algı yaratmaya çalışmıştır. Borçları fazladır mesela bu durumu saklamaya çalışmıştır.” (Katılımcı 1),

“...yani işletme imajını olumsuz etkileyen, prestijini düşüren durumlarda aşırı bilgi verip bilgi yığınları içinde kamufle etmek diyebilirim.” (Katılımcı 2),

“Yönetimin, şirketin kötü olduğu konuları farklı gösterme isteğinden de kaynaklı...” (Katılımcı 5),

“Olumsuz bilgileri aşırı bilgileri kullanarak dikkat çekmemesini sağlamak için.” (Katılımcı 13),

“Gerçekleri makyajlamak için sunuyor, pürüzleri kapatmak için sunuyor. Makyajla olduğundan daha güzel görünmek ister ya bayanlar. İşletmeler de öyle aşırı bilgiyle güzel görünmeyi amaçlıyor.” (Katılımcı 17).

Arı (2009) finansal tabloların, işletmelerin gerçek durumlarını gösteren gerçek aynalar olmaları gerekirken, işletme yöneticilerinin istediklerini yansıtan sihirli aynalar olarak kullanıldığını belirtmiştir. Katılımcıların gerçek durumu gizlemek koduna ilişkin olarak verdikleri yanıtlar incelendiğinde işletmelerin genel olarak mevcuttaki durumları olduğundan daha farklı gösterebilmek amacıyla bu yola başvurdıklarını düşündükleri görülmektedir.

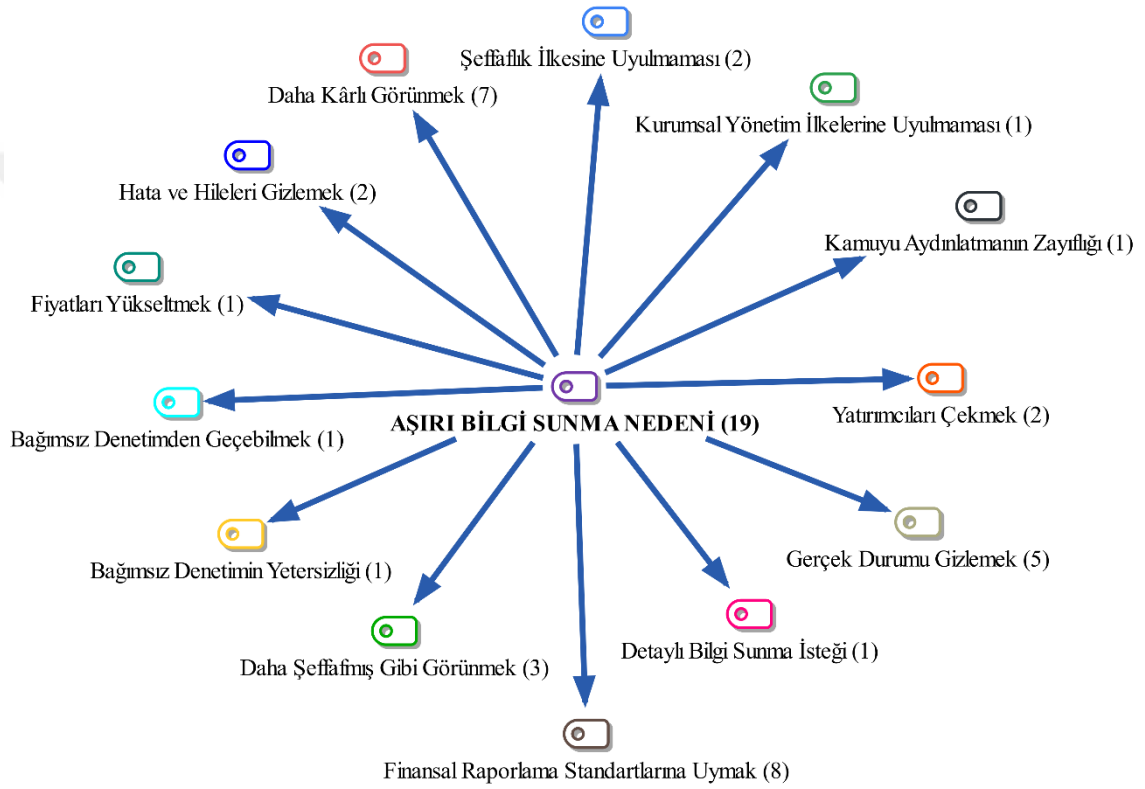
Katılımcıların anlatımlarında yer alan bir diğer kod bağımsız denetimden geçebilmek olarak karşımıza çıkmaktadır. Konuya ilişkin olarak Katılımcı 18’in ifadesi şu şekildedir:

“Bağımsız denetimden kolaylıkla geçebilmek içindir veyahut temkinli davranıp her tür bilgileri vermek istemiştir. Zaten burada sorun olan az bilgi olması, aşırı bilgi olması değil.”

Katılımcı 18, vermiş olduğu yanıtla ayrıca detaylı bilgi sunma isteği koduna da değinmektedir.

Benzer şekilde Katılımcı 8, “Daha detaylı, daha geniş bilgi vermek. Bu bilgiler de şimdi bazılarının işine yararken bazılarının işine yaramaz. Bilgiye nereden baktığınıza göre değişir. Yatırımcı açısından çok gerekli bir bilgi bir şirket alacaklısının işine yaramadığı için aşırı bilgi olabilir.” ifadesini kullanarak işletmelerin finansal bilgi kullanıcılarına daha detaylı bilgi vermek isterken aşırı bilgi sunduklarını belirtmiştir.

Şekil 24’te işletmelerin aşırı bilgi sunma nedenlerine ilişkin olarak oluşturulan kod haritası görülmektedir:

Şekil 24: Aşırı Bilgi Sunma Nedenine İlişkin Kod Haritası

Katılımcı 19, anlatımında kurumsal yönetim ilkelerine uyulmaması koduna değinmiş, “Kurumsal kültürün ülkemizde tam olarak oluşmamasından kaynaklı olduğunu ve kurumsal yönetime uygun davranılmadığını düşünüyorum.” ifadesinde bulunmuştur.

Güvenilir bilgiler olmadan yatırımcıların işletmelerin durumlarını değerlendirebilmeleri ve rasyonel yatırım kararları verebilmeleri mümkün olmamaktadır. Kamuyu aydınlatma ve şeffaflık mekanizmaları, işletmelerin sundukları bilgilerin güvenilirliğinin sağlanabilmesi noktasında önem arz etmektedir. Katılımcıların

anlatımlarında yer alan kodlar arasında kamuyu aydınlatmanın zayıflığı kodu yer almaktadır. Konuya ilişkin olarak Katılımcı 7, “Kamuyu aydınlatma mekanizmasının zayıf olması nedeniyle sunuyorlar. Bu zayıflıktan faydalanıyorlar. Kamuyu aydınlatma mekanizmasının zayıf olması, sermaye piyasalarında etik olmayan davranışların yaygınlaşmasına sebep oldu hep. Etik dışı davranışlarla yatırımcılar kandırıldı. Piyasa bütünlüğü bozuldu zamanla. Sadece yatırımcı mı? Bütün ekonomi zarar gördü.” ifadesini kullanarak işletmelerin kamuyu aydınlatma ilkesinin zayıflıklarından faydalanarak aşırı bilgi sunduklarını, yatırımcıların aşırı bilgiyle yanıltıldığını ve uzun vadede piyasalarda sıkıntının meydana gelerek bütün ekonomiyi etkilediğini belirtmiştir.

Katılımcı 14, “Firmalar daha şeffafız gibisinden bir imaj çizmeyi amaçladığı için aşırı bilgi yayınlıyorlar.” ifadesini kullanarak daha şeffafmış gibi görünmek koduna değinmiştir.

Bazı katılımcılar anlatımlarında şeffaflık ilkesine uyulmaması koduna değinerek, işletmelerin şeffaflık ilkesine aykırı davranışları nedeniyle aşırı bilgi sunduklarını belirttikleri görülmektedir. Katılımcıların konuya ilişkin görüşleri şu şekildedir:

“Şeffaflığa aykırı hareket ettikleri için.” (Katılımcı 3),

“...Yine şeffaflık kuralına uyulmaması da aşırı bilgi sunma nedenidir. Şeffaflık kuralına göre şirketlerin bilgilerinin gerçek olması, bir de tarafsız olması lazım...” (Katılımcı 7).

Şeffaflık ve kamuyu aydınlatma ilkelerine işletmeler tarafından uyulması, yatırımcıların haklarının korunabilmesi bağlamında önem taşımaktadır. Finansal tablolarda güvenilir, ihtiyaca uygun ve karşılaştırılabilir bilgiler de ancak muhasebe standartları ile finansal raporlama standartlarının benimsenmesiyle sunulabilmektedir (Arsoy, 2008: 17). Katılımcıların anlatımlarında yer bulan kodlar arasında finansal raporlama standartlarına uymak kodu yer almaktadır. Konuya ilişkin olarak katılımcılar işletmelerin finansal raporlama standartları gereği fazla bilgi sunduklarını, bu durumda da aşırı bilgiye neden olduğunu belirttikleri görülmektedir. Finansal raporlama standartlarına uymak koduna değinen bazı katılımcıların ifadeleri şu şekildedir:

“Aşırı bilgi sunmalarının nedeni olarak rapor standartlarından bahsedebilirim. İşletmelerin fazla fazla açıklama yapmaları gerektiği için...” (Katılımcı 9).

“...ikinci olarak mali raporlamayla ilgili standartların aşırı bilgi sunumuna yol açtığını düşünüyorum bir de.” (Katılımcı 4).

İşletmelerin daha şeffaf ve kamuyu aydınlatıcı nitelik taşıyan finansal bilgiler sunabilmeleri için muhasebe standartlarını ve finansal raporlama standartlarını uygulamaları gerekmektedir. Düzenlenen finansal tablolarla ancak bu yolla gerçeğe uygun ve karşılaştırılabilir finansal bilgiler sunulabilir. Ancak finansal bilgi kullanıcıları perspektifinden bakıldığında sunulan bu bilgilerin güvenilirlik kısmının eksik kalabildiği görülmektedir. İşletmelerin sundukları finansal tabloların güvenilirlik durumu ise bağımsız denetimle belirlenebilmektedir. Katılımcıların işletmelerin aşırı bilgi sunma nedenlerine ilişkin anlatımlarına bakıldığında bağımsız denetimin yetersizliği koduna değindikleri görülmektedir. Konuya ilişkin olarak Katılımcı 5’in “...bağımsız denetimin yetersizliğinden de kaynaklı olabilir.” ifadesini kullandığı görülmektedir.

Halka açık olan işletmelerin yatırım araçlarına yatırım yapma ya da yapmama kararlarının verilmesinde finansal tablolar büyük önem arz etmektedir. Bu finansal tabloların kamuoyunun güvenini kazanabilmesi de bağımsız denetimin etkinliğine bağlıdır (Walker, 2002: 7). Hodge (2003), finansal tabloların güvenilirliği ile finansal tabloları denetleyen denetçinin bağımsızlık durumu arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğundan bahsetmektedir. Bağımsız denetçinin bağımsızlığı arttıkça, bağımsız denetimin etkinliği ve dolayısıyla da bağımsız denetimden geçmiş olan finansal tabloların güvenilirliği de artmaktadır.

Bilinçli bir şekilde yanıltıcı nitelikteki finansal tabloların hazırlanması, Needles vd., (1999) tarafından hileli finansal raporlama olarak adlandırılmaktadır. Hileli finansal raporlama; işletmelerin bilerek ve isteyerek, finansal tablo kullanıcılarını yanıltmak ya da yanlış yönlendirmek için doğru olmayan bilgiler sunmalarıdır (Rezaee, 2005: 279). Katılımcı 6’nın anlatımına bakıldığında hata ve hileleri gizlemek koduna değindiği görülmektedir. “Bir şirkette bilerek bilmeyerek muhasebe hataları yapılmıştır, yolsuzluklar yapılmıştır, hileler yapılmıştır. Bunları gizlemek için.” ifadesiyle işletmelerin yapmış oldukları hata ya da hileleri gizleyebilmek için aşırı bilgi sunduklarını düşündüğünü beyan etmiştir.

Katılımcıların, anlatımlarında yer alan yatırımcıları çekmek koduna ilişkin yanıtlarına bakıldığında “Yatırımcıları yatırım araçlarına çekmek için...” (Katılımcı 12)

ve “...Yatırımcılara cazip bir yatırım alternatifiymiş gibi görünürler.” (Katılımcı 15) gibi ifadeler kullandıkları görülmektedir. İşletmelerin yayınladıkları finansal tabloların güvenilir nitelikte olması, işletmelerin yatırım araçlarına yatırımcıları çekebilmek için son derece önemlidir. Bu yüzden yatırımcılar, işletmelerin performanslarını ve kârlılık durumlarını değerlendirebilmek için güvenilir finansal tablolara ihtiyaç duymaktadırlar. İşletmelerin güvenilir bir finansal raporlama yapabilmeleri için muhasebe ve finansal raporlama standartlarına uygun finansal tablolar düzenlemeleri ve bu finansal tabloları gerçeğe uygun bir biçimde sunmaları gerekmektedir (Doysangöl, 2007: 53).

Son olarak Katılımcı 12’nin “Bu aşırı bilgileri kamuoyuna yayarak hisse senetlerinin fiyatını haksız bir şekilde yükseltmek istiyordur.” ifadesiyle fiyatları yükseltmek koduna değindiği görülmektedir. Yaman (2008) finansal tablolar sunulan bilgilerin kasıtlı ya da kasıtsız olarak işletme yöneticilerinin çıkarlarına hizmet edecek biçimde hazırlanmış olabileceğini, ayrıca yöneticilerin işletmenin finansal ve kârlılık durumunu olduğundan daha iyi göstererek işletmenin hisse senedi fiyatlarını gerçek fiyatının üstüne çıkmasını sağlayabileceklerini belirtmiştir.

Kategori 5: Türkiye’de Aşırı Bilgi Sunma Durumu

Katılımcıların Türkiye’deki finansal tablolarda aşırı bilgi sunulup sunulmadığına ilişkin görüşleri incelendiğinde; çoğunluğun aşırı bilgi sunulduğunu düşündüğü görülmektedir. Aşırı bilgi sunulduğunu düşünen katılımcılar “dipnotlarda aşırı bilgi sunulduğu”, “finansal raporlama standartları nedeniyle aşırı bilgi sunulduğu”, “sunulan bilgilerin anlaşılabilmesi için uzman bakış açısı gerektiği”, “aşırı bilgilerin yanlış bilgilerle birlikte sunulduğu” ve “kullanılmayan çok sayıda bilgi sunulduğu” gibi beyanlarda bulunmuşlardır. Aşırı bilgi sunulmadığını düşünen katılımcıların ise “yeterli bilgi sunulduğunu düşünenler”, “aşırı bilgi sunumunun ülkemizde yaygın olmadığını düşünenler” ve “eksik bilgi sunulduğunu düşünenler” olmak üzere üç gruba ayrıldığı görülmektedir.

Türkiye’de yayınlanan finansal tablolarda aşırı bilgi sunulduğunu düşünen katılımcılara bakıldığında Katılımcı 4’ün “...Yani Türkiye’de mali raporlama standartları, işletmeleri asgari olarak açıklamaları gerekenleri bile daha kapsamlı sunduruyor...” ifadesini kullanarak finansal raporlama standartları koduna değindiği görülmektedir.

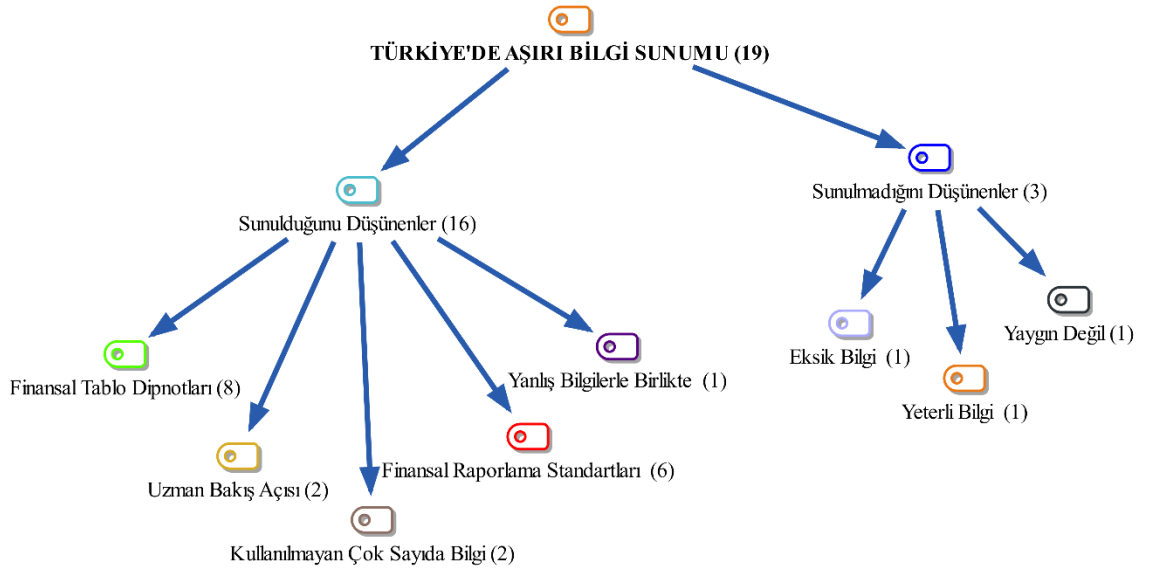
Finansal tablo dipnotları, aşırı bilgi sunulduğunu düşünen katılımcıların anlatımlarında sıklıkla yer almaktadır. Finansal tablo dipnotları koduna değinen bazı katılımcıların yanıtları şu şekildedir:

“Zaman zaman görüyoruz dipnotlarda. Sağ kulağınızı sol kolunuzla tutmaya çalışmak gibi bir şey. Okuyorsun okuyorsun faydalı olabilecek bir bilgiye zorlukla ulaşıyorsun bazen.” (Katılımcı 17),

“Sunuluyor. Neresinden baktığınızla alakalı aslında. Finansal tabloların dipnotlarında...” (Katılımcı 18).

Katılımcı 2, “Yatırımda kullanmadığım bir sürü bilgi sunuyor işletmeler aşırı bilgi olarak.” ifadesini kullanarak yatırım kararı vermede kullanmadığı bilgilerin işletmeler tarafından sunulduğunu, bu bilgileri aşırı bilgi olarak nitelendirdiği için Türkiye’deki işletmelerin finansal tablolarında aşırı bilgi sunulduğunu düşündüğünü belirtmiştir.

Şekil 25’te Türkiye’deki finansal tablolarda aşırı bilgi sunulup sunulmadığına ilişkin kod haritası gösterilmektedir:

Şekil 25: Türkiye’de Aşırı Bilgi Sunma Durumuna İlişkin Kod Haritası

Konuya ilişkin olarak Katılımcı 3, “İllaki... Ancak uzman bir bakış açısı olmadan bu bilgilerin aşırı bilgi olduğunun anlaşılması mümkün gibi değil.” ifadesiyle Türkiye’de işletmelerin finansal tablolarında aşırı bilgi sunduklarını ancak bu bilgilerin aşırı bilgi olduğunun finansal bilgi kullanıcıları tarafından anlaşılabilmesi için bilgiyi kullananların

uzman bakış açısına sahip olması gerektiğini belirterek uzman bakış açısı koduna değinmiştir.

Katılımcı 1, “Finansal tablolarda aşırı bilgiler sunuluyor, yanlış bilgilerle birlikte.” ifadesiyle aşırı bilgilerin finansal tablolarda yanlış bilgilerle birlikte sunulduğunu belirterek, yanlış bilgilerle birlikte koduna değinmiştir.

Türkiye’de yayınlanan finansal tablolarda aşırı bilgi sunulmadığını düşünen katılımcılardan Katılımcı 8, “Genele vurduğumda ağırlıklı olarak eksik bilgi var. Bazen detaylara bakıp, bütün raporları inceleyip buna erişemediğim de oluyor. Konuya şimdi burada küresel olarak baktığımda, diğer ülkelerdeki mali raporlar şimdi bizimkilere göre çok daha uzun aslında.” ifadesiyle eksik bilgi koduna değinmiştir.

Katılımcı 16, “Hayır sunulduğunu düşünmüyorum. Ya da şöyle dile getireyim sunuluyorsa bile binde birdir, milyonda birdir yani yaygın değildir.” ifadesiyle Türkiye’de aşırı bilgi sunumunun çok az görüldüğünü ve yaygın olmadığını düşündüğünü bu nedenle aşırı bilgi sunulmadığını düşündüğünü beyan ederek, yaygın değil koduna değinmiştir.

Katılımcı 19, “Türkiye’deki finansal tablolarda aşırı bilgi sunumu diye bir durum söz konusu değil. Sunulan bilgiler yeterli ve olması gerektiği şekilde sunuluyor.” Türkiye’de işletmelerin sunmaları gereken bilgileri sunduklarını, sunulan bilgilerin son derece yeterli olduğunu düşündüğünü belirterek, yeterli bilgi koduna değinmiştir.

Kategori 6: Aşırı Bilgi Sunumunda Sorumluluk

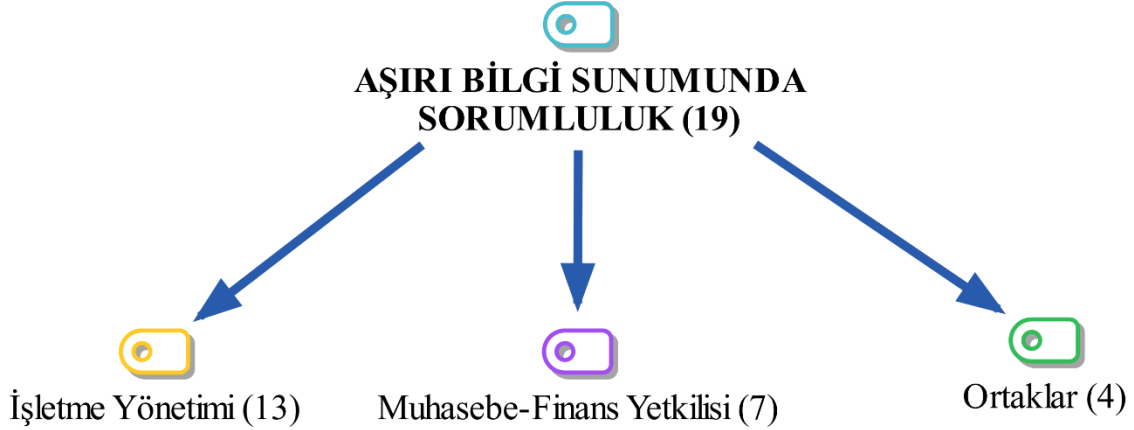
Katılımcıların aşırı bilgi sunumunun sorumlularına ilişkin olarak yoğunlukla işletme yönetimi yanıtını verdikleri görülmektedir. İşletme yönetiminin dışında ayrıca muhasebe- finans yetkililerinin ve işletme ortaklarının aşırı bilgi sunumundan sorumlu tutulduğu görülmektedir.

Katılımcıların yanıtlarına bakıldığında işletme yönetimi koduna değinen Katılımcı 16 ve Katılımcı 18’in yanıtları sırasıyla şu şekildedir:

“İşletme böyle bir uygulamayı tercih ediyorsa ve aşırı bilgi sunuyorsa bu işletme yöneticilerinin işidir.” (Katılımcı 16),

“Yöneticiler diyeceğim. Sonuçta en yüksek, en üst mekanizma onlar şirketler için. Bunun kararını da onlar verir.” (Katılımcı 18).

Şekil 26’da aşırı bilgi sunumunda sorumluluğa ilişkin kod haritası görülmektedir:

Şekil 26: Aşırı Bilgi Sunumunda Sorumluluğa İlişkin Kod Haritası

Katılımcı 2, “İşletme yöneticileri bir de ortakların sorumluluğundadır. Finansal tabloları onlar değerlendirirler, onaylarlar çünkü.” ifadesiyle işletme yönetimi kodu ile ortaklar koduna değinmiştir.

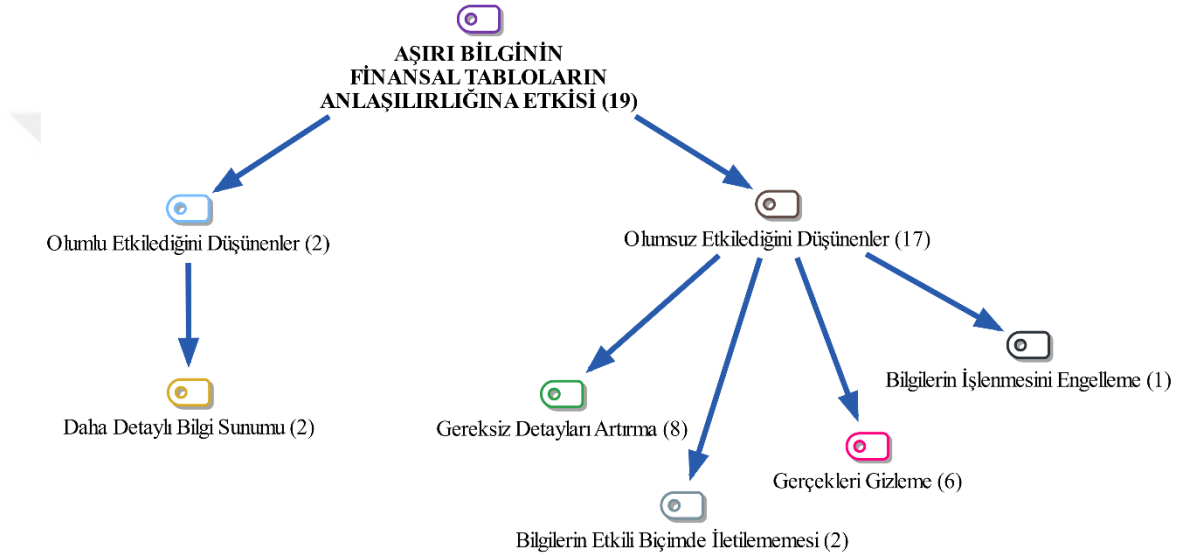
Katılımcı 7, “Muhasebe- finans çalışanları sunar. Muhasebe alanında dürüstlük çok önemli bildiğiniz üzere... Finans rakamlarını evirip çevirip sunmak çok kolay. Bir söz vardır, yönetici muhasebeciye “iki kere iki kaç eder?” diye sormuş, muhasebeci “siz kaç etmesini isterseniz o eder” demiş. Bu sorunun cevabı da tam da o...” ifadesiyle işletme yönetimi ve muhasebe-finans yetkilisi kodlarına değinmiştir.

İşletmelerde gerçekleşen finansal nitelikli işlemler, finansal tablolar aracılığı ile finansal bilgi kullanıcılarına ulaştırılmaktadır. Bu noktada bahsi geçen finansal bilgileri hazırlayarak finansal bilgi kullanıcılarına sunan taraflarla bilgiye ihtiyaç duymakta olan taraf olan finansal bilgi kullanıcıları arasında bilgi eşitsizliği meydana gelmektedir. Meydana gelen bu eşitsizliğin ortadan kaldırılabilmesi için finansal tabloların gerçeğe ve ihtiyaca uygun, dürüst ve anlaşılabilir bir biçimde düzenlenmesi gerekmektedir (Köse ve Ertan, 2016: 291). Bu noktada finansal tabloların gerçeğe uygun ve güvenilir bir biçimde hazırlanması ve sunulmasından işletme üst yönetiminin sorumlu olduğu söylenebilir.

Kategori 7: Aşırı Bilginin Finansal Tabloların Anlaşılabilirliğine Etkisi

Katılımcıların aşırı bilgi sunumunun finansal tabloların anlaşılabilirliği üzerindeki etkisine ilişkin yanıtlarına bakıldığında, olumlu olarak etkilediğini düşünenlerin aşırı bilgi sunumuyla daha detaylı bilgi sunulması nedeniyle finansal tabloların anlaşılabilirliğini

artıracağını düşündükleri, olumsuz etkilediğini düşünen katılımcıların ise aşırı bilginin finansal nitelikteki bilgilerin bilgi kullanıcıları tarafından işlenmesini engellemesi, aşırı bilgi sunulması nedeniyle bilgilerin etkili bir şekilde bilgi kullanıcılarına iletilmemesi, aşırı bilgi sunumunun finansal tablolarla sunulan bilgiler arasında gereksiz kabul edilebilecek detayları artırması ve işletmelerin aşırı bilgi sunumuyla gerçekleri gizlemeye yönelik çabaları nedeniyle aşırı bilgi sunumunun finansal tabloların anlaşılabilirliğini düşürdüğünü beyan ettikleri görülmektedir. Şekil 27’de aşırı bilginin finansal tabloların anlaşılabilirliği üzerindeki etkisine ilişkin olarak oluşturulan kod haritası sunulmuştur:

Şekil 27: Aşırı Bilginin Finansal Tabloların Anlaşılabilirliğine Etkisine İlişkin Kod Haritası

Aşırı bilgi sunumunun finansal tabloların anlaşılabilirliği üzerinde olumlu bir etkisi olduğunu düşündüklerini beyan eden katılımcıların yanıtları şu şekildedir:

“Anlaşılabilirliği artar çünkü bilgilerin daha detaylı, işte daha fazla olması, daha çok bilgi sahibi olmamıza, işletmenin durumunu daha iyi anlamamıza yarar.” (Katılımcı 3),

“Aşırı bilgi sunulmasını fazla bilgi sunulması olarak değerlendirdiğimde bence hem anlaşılabilirlik yükselmeli...” (Katılımcı 8).

Aşırı bilgi sunumunun finansal tabloların anlaşılabilirliği üzerinde olumsuz bir etkisi olduğunu düşündüklerini beyan eden katılımcıların çoğunlukta oldukları ve bilgilerin işlenmesini engelleme, bilgilerin etkili biçimde iletilmemesi, gerçekleri gizleme, gereksiz detayları artırma kodlarına değindikleri görülmektedir.

Katılımcı 14, “Bilgilerin fayda sağlaması için mutlaka inceleyen için anlaşılabilir olması gerekir. Yaşanan bilgi patlamaları, bilgileri inceleyenlerin bilgileri kullanmalarını engelleyip bilgilerin anlaşılmasını da engelliyor.” ifadesini kullanarak bilgilerin işlenmesini engelleme koduna değinmiştir.

Bilgilerin etkili biçimde iletilememesi koduna değinen katılımcıların yanıtları şu şekildedir:

“Aşırı bilgi başta bilgilerin olması gerektiği şekil iletilememesine neden olur böylece finansal tabloların anlaşılabilirliği düşer.” (Katılımcı 9),

“Çok bilgi hiç bilgi demektir. Bana gerekmeyen çok bilgi finansal tabloları anlayamamamı sağlayacaktır. Bundan da öte anlaşılabilirliği kalmaz ki bir kere.” (Katılımcı 12).

Katılımcıların en çok gereksiz detayları artırma kodundan bahsettikleri görülmektedir. Anlatımlarında bu koda değinen katılımcılardan bazılarının yanıtları ise şu şekildedir:

“Bazı bilgiler gereksiz şekilde kapsamlı olabiliyor. Bu da bilginin anlaşılmasını zorlaştırıp anlaşılmaz hâle sokmakta...” (Katılımcı 15),

“Etkilemez olur mu hiç? Çok sayıda bilgi faydalı olsa bile anlaşılabilirliği düşürür, çok sayıda faydasız bilgiyi düşünün bir de...” (Katılımcı 17),

“Finansal tabloların içeriğindeki bilgilerin okuyanların kolay algılaması gerektiği şekilde hazırlanması gerekir. Anlaşılmayan bilgiler okuyucuya yarar getirmez, hem zarar verir. Finansal bilginin yarar getirmesi için ne az ne çok olmaması önemli. Okuyucu ne arıyorsa kolayca bulmalı.” (Katılımcı 19).

Gerçekleri gizleme koduna değinen Katılımcı 5, “Ana resme odaklanmayı engeller, kafa karışıklığına sebep olur, sonra gerçek bilgilerin saklanması olur o yüzden sonra.” ifadesini kullanmıştır.

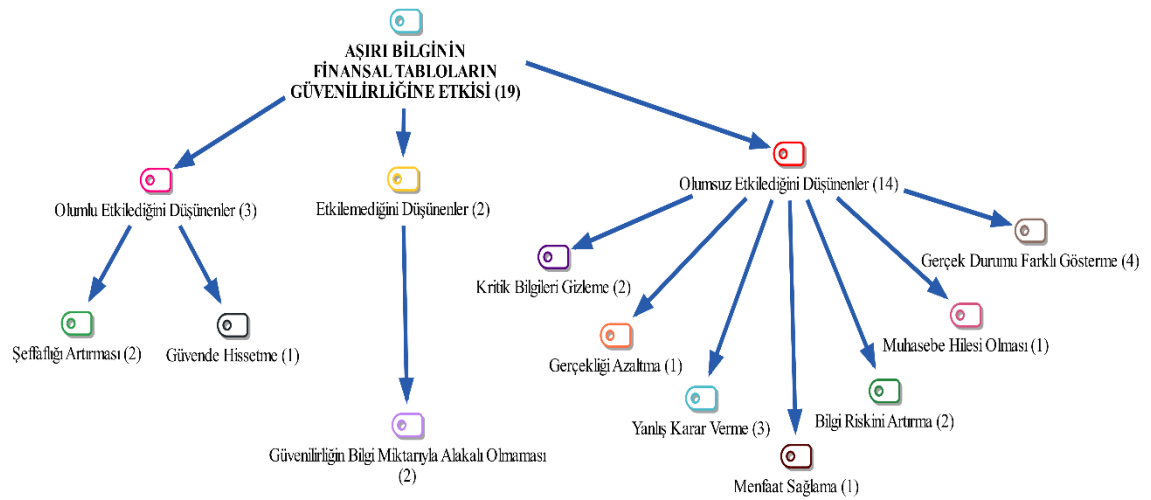
Kavramsal Çerçeve uyarınca bir finansal bilginin anlaşılabilir olabilmesi için o bilginin açık ve öz biçimde sınıflandırılarak, tanımlanması ve sunulması gerekmektedir. Ayrıca Kavramsal Çerçeve’ye göre bazı olaylar, doğası gereği karmaşık yapıdadır ve daha anlaşılabilir hâle getirilebilmeleri de mümkün değildir. Bu tarzdaki olaylarla ilgili bilgilerin finansal tablo dışında bırakılmaları, finansal tablolardaki bilgilerin daha

anlaşılır olmalarını sağlayabilmektedir. Bu noktada aşırı bilgi kapsamındaki bilgilerin, karmaşa meydana getirme potansiyeline sahip olmaları nedeniyle, finansal tablo kullanıcılarının finansal bilgileri işleme kapasitelerini ve finansal tabloların anlaşılabilirliğini azaltabileceği söylenebilir.

Kategori 8: Aşırı Bilginin Finansal Tabloların Güvenilirliğine Etkisi

Katılımcıların aşırı bilgi sunumunun finansal tabloların güvenilirliği üzerindeki etkisine ilişkin yanıtlarına bakıldığında, olumlu olarak etkilediğini düşünenlerin şeffaflığı artırması ve kendilerini güvende hissetmeleri nedeniyle bu kanaatte oldukları görülmektedir. Aşırı bilgi sunumunun finansal tabloların güvenilirliği üzerinde herhangi bir etkisi bulunmadığını düşünenler, finansal tabloların güvenilirliği ile sunulan bilgi miktarı arasında bir ilişki olmadığını düşündüklerini beyan etmişlerdir. Aşırı bilgi sunumunun finansal tabloların güvenilirliği üzerinde olumsuz bir etkisi olduğunu düşünen katılımcılar ise gerçekliği azaltması, kritik bilgilerin gizlenmesine yol açması, finansal tablo kullanıcılarını yanlış karar vermeye sevk etmesi, finansal tablolarda aşırı bilgi sunulmasına neden olan taraflara menfaat sağlaması, finansal tablo kullanıcılarının maruz kaldıkları bilgi riskini artırması, aşırı bilgi sunumunun bir muhasebe hilesi olması ve işletmenin gerçek durumunu farklı göstermesi nedeniyle bu fikirde olduklarını belirttikleri görülmektedir.

Şekil 28’de aşırı bilginin finansal tabloların güvenilirliği üzerindeki etkisine ilişkin olarak oluşturulan kod haritası görülmektedir:

Şekil 28: Aşırı Bilginin Finansal Tabloların Güvenilirliğine Etkisine İlişkin Kod Haritası

Aşırı bilginin finansal tabloların güvenilirliğini olumlu etkilediğini düşünen katılımcıların yanıtlarına bakıldığında şeffaflığı artırması ve güvende hissetme kodlarına değindikleri görülmektedir. Anlatımında şeffaflığı artırma koduna değinmiş olan Katılımcı 8, aşırı bilgi sunumunu, fazla sayıda bilgi sunulması olarak değerlendirdiğini bu nedenle işletmelerin fazla sayıda bilgi sunulmalarının daha şeffaf görünmelerine neden olduğunu, yayınladıkları finansal tabloların daha güvenilir olduğunu düşündüğünü belirterek “Aşırı bilgi sunulmasını fazla bilgi sunulması olarak ele alırsam şirketin şeffaflığa uygun hareket ettiğinin göstergesidir, e tabi raporlarının güvenilirliği de yükselir.” ifadesini kullanmıştır. Katılımcı 7, “Yatırımcı açısından olumludur. Sermaye piyasalarında, bilgilerin ayrıntılı olması ve sıklıkla verilmesi kendimizi güvende hissettiriyor bize. Bir kere şirketin şeffaflık kültürü geliştikçe açıklanan bilgilerin niteliği de niceliği de artıyor bu net. Bizim gözümüzde de şirket daha güvenilir bir konuma geliyor.” ifadesini kullanarak yatırımcıların ayrıntılı bilgiye sahip olmalarının kendilerini güvende hissetmelerine yardımcı olduğunu ve daha ayrıntılı bilgiler sunan işletmelerin güvenilirliğinin arttığını belirterek, güvende hissetme koduna değinmiştir.

Aşırı bilginin finansal tabloların güvenilirliği üzerinde herhangi bir etkisi bulunmadığını düşünen katılımcıların yanıtları incelendiğinde güvenilirliğin bilgi miktarıyla alakalı olmaması koduna değindikleri görülmektedir. Konuya ilişkin olarak Katılımcı 3, “...güvenilirliğini etkilemez. Finansal tabloların güvenilirliği oradan elde ettiğimiz bilgi miktarıyla ölçülmez çünkü.” ifadesini kullanırken, Katılımcı 10 da benzer şekilde “Şimdi aşırı bilgiyi, yani çok fazla bilgiyi, bunu baz alarak güvenilirlikle ilgili bir şey söylemek çok mantıklı değil gibi. Daha farklı kriterlere bakmak gerekir, mesela fayda sağlamasına bakmak gibi...” ifadesini kullanmıştır.

Aşırı bilginin finansal tabloların güvenilirliğini olumsuz etkilediğini düşünen katılımcıların yanıtlarına bakıldığında kritik bilgileri gizleme, gerçekliği azaltma, yanlış karar verme, menfaat sağlama, bilgi riskini artırma, gerçek durumu farklı gösterme ve muhasebe hilesi olması kodlarına değindikleri görülmektedir.

Katılımcı 18, “Bazı kritik bilgileri gizlemek için vermiştir, güvenilirliği düşürür.” ifadesiyle kritik bilgileri gizleme koduna değinmiştir. Katılımcı 4, “Aşırı bilgi sunulması bir muhasebe hilesidir. Muhasebe hilelerine başvurulması durumu mali

raporlamanın güvenilirliği düşürecektir.” ifadesiyle muhasebe hilesi olma koduna değinmiştir.

Katılımcı 12, “Finansal tablolardaki bilgiler güvenilirse kararlarımızda rasyonaliteyi sağlıyor, mantıklı değerlendirmeler yapmamızı sağlıyor. Kendimizi bilgi riski içine sokmak istemediğimiz için bu firma hakkında yanlış karar almaktansa orası çok kârlı yatırım alanı bile olsa oradan uzak dururuz. Sadece finansal tabloların değil ki bir de firmanın da güvenilirliğini de bitiriyor yani.” ifadesiyle bilgi riskini artırma koduna değinerek, aşırı bilginin işletmelerin finansal tablolarının güvenilirliği üzerinde olumsuz bir etki yarattığını, aynı zamanda yatırımcı gözünde işletmenin de güvenilirliğinin azaldığını düşündüğünü beyan etmiştir.

Katılımcı 15, “Gereksiz ayrıntılar, gereksiz yere genişletilmiş kapsamlar, bizleri içi boş bilgi dağları ile uğraştırıp yanlış kararlara yönlendirmekte. Burada kendine güvenmeyen işletmelerin bir yanlışla yönlendirme çabası var. Bunu görüyor yatırımcı, o da işletmeye güvenmiyor, artık hiçbir açıklamasına da güvenmiyor. Sonra arkasına bakmadan kaçıyor, uzaklaşıyor.” ifadesini kullanarak işletmelerin aşırı bilgi sunumuyla yatırımcılarını yanlış kararlar vermeye sevk ettiğini bildirmiş ve yanlış karar verme koduna değinmiştir.

Katılımcı 13, menfaat sağlama koduna değinerek, aşırı bilgi sunan işletmelerin finansal bilgi kullanıcılarının sağlayacakları faydaları arka plana atarak kendi menfaatlerini ön planda tuttuklarını bu nedenle güvenilirliklerini kaybettiklerini “Bilgi bütün ihtiyaç sahiplerinin menfaatine fayda sağlamalı, önyargısız hazırlanmalı, o zaman güvenilir olur. Aşırı bilgi dediğimizde bunu yayınlayanlar güvenilmez olma pahasına, kendi menfaatlerine bunu yaparlar.” ifadesiyle beyan etmiştir.

Katılımcı 6, “Yöneticiler için performans hep önemlidir. Bu nedenle iyi yönetici olmak için iyi işletme görüntüsü vermek isterler. Yönettikleri işletmenin durumunu iyi göstermek neticede kendileri de başarılı olmak için aşırı bilgilerle istemeden finansal tablolarının güvenilirliğini düşürürler.” ifadesini kullanarak işletmelerde aşırı bilgi sunumundan işletme yöneticilerinin sorumlu olduklarını, daha başarılı bir yöneticiymiş gibi görünebilmek için yönetmekte oldukları işletmelerin olduğundan daha iyi bir durumdaymış gibi görünmesini sağlayabilmek amacıyla aşırı bilgi sunduklarını, sonuç

olarak finansal tabloların güvenilirliğinin azalmasına neden olduklarını beyan ederek, gerçek durumu farklı gösterme koduna değinmiştir.

Katılımcı 17, “...Gerçekliği azaltır aşırı bilgi, gerçek olmayan bilgiye nasıl güveneceğiz?” ifadesiyle aşırı bilgi sunumunun finansal tabloların gerçeğe uygunluğunu ve güvenilirliğini azalttığını belirterek gerçekliği azaltma koduna değinmiştir.

Finansal tablolar, rakamlarla ifade edilen bilgileri içermeleri nedeniyle finansal raporlamanın en temel unsurları arasında değerlendirilebilir. Bu bakımdan finansal tablolarda sunulmuş olan finansal bilgilerin güvenilirliği, finansal tabloların ve finansal raporlamanın güvenilirliği olarak ele alınabilir. Kaynak güvenilirlik teorisi (source credibility theory) uyarınca bir bilginin güvenilir nitelikte olabilmesi için öncelikle o bilginin sağlandığı bilgi kaynağının güvenilir olması gerekmektedir (DeZort vd., 2003: 192). Bu nedenle finansal tablolarda aşırı bilgi sunulmasının, Arı (2009)’nın da çalışmasında belirttiği gibi, bir güven erozyonuna yol açtığı söylenebilir.

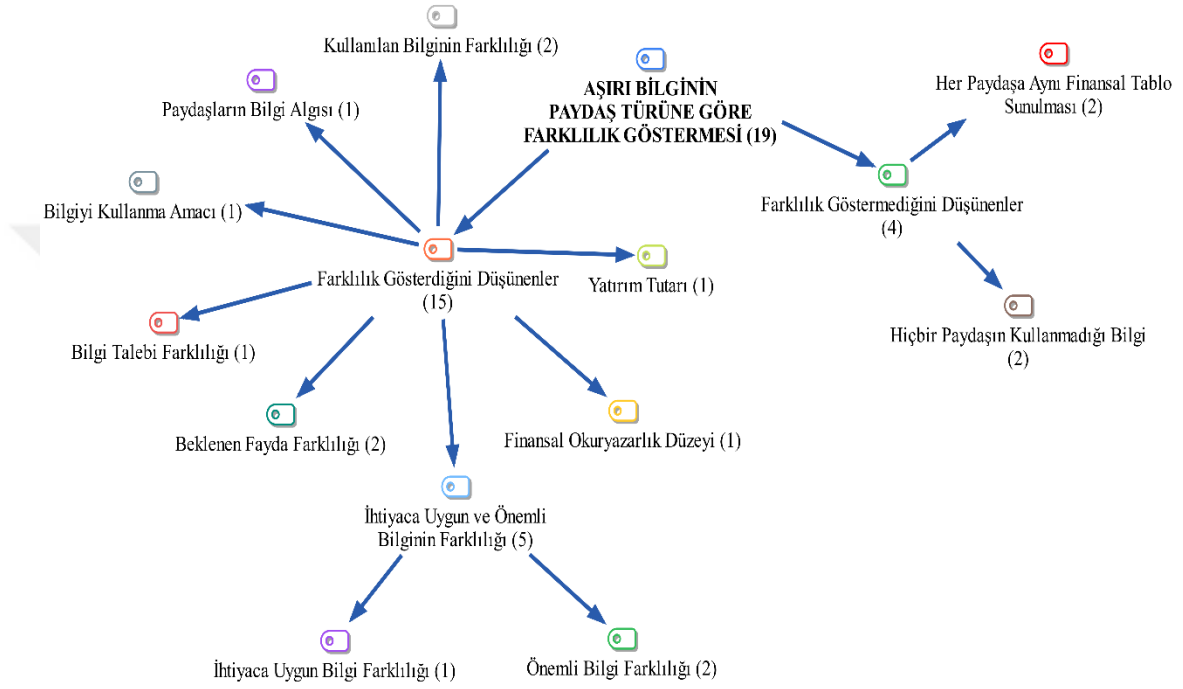
Kategori 9: Aşırı Bilginin Paydaş Türüne Göre Farklılık Göstermesi

Katılımcıların aşırı bilginin paydaş türüne göre farklılık gösterip göstermediğine ilişkin olarak beyan ettikleri görüşleri incelendiğinde farklılık gösterdiğini beyan eden katılımcıların, işletmelerin her paydaş için aynı finansal tabloları sunmaları nedeniyle ve aşırı bilginin hiçbir paydaş tarafından kullanılmayan bilgi türü olması nedeniyle bu düşüncede olduklarını beyan ettikleri görülmektedir.

Aşırı bilginin paydaş türüne göre farklılık gösterdiğini beyan eden katılımcıların paydaşların bilgiden bekledikleri faydaların farklı olması, işletmelerden talep ettikleri bilgilerin farklı olması, kullandıkları bilgilerin farklı olması, bilgiyi kullanma amaçlarının farklı olması, finansal okuryazarlık düzeylerinin farklı olması, bilgi algılarının farklı olması ve yatırımcıların yatırımda bulundukları tutarların farklılık göstermesi ile ihtiyaca uygun ve önemli bilgilerin farklılık göstermesi gibi nedenlerle bu fikirde olduklarını beyan ettikleri görülmektedir.

Aşırı bilginin paydaş türüne göre farklılık göstermediğini düşünen katılımcılardan, her paydaşa aynı finansal tablo sunulması koduna değinen katılımcıların yanıtlarına bakıldığında Katılımcı 9, “İşletme bir kere mali tablo yayınlıyor bunu herkes kullanıyor. Finansal durum tablosunu ele alalım, benim için farklı senin için farklı değil. Bir tane finansal durum tablosu yayınlar, herkes gider o tablodan ihtiyacına göre istifade

eder.” ifadesini kullanırken, Katılımcı 16, “Göstermez hocam. Her paydaşın kullanımına değişik değişik finansal tablolar sunulsa farklı olurdu. Mümkün mü? Mümkünse ne kadar mümkün? Mümkün olsa daha iyi olurdu.” ifadesini kullanmıştır. Katılımcıların ifadelerine göre işletmelerin farklı paydaş türlerine göre farklı finansal tablolar yayınlamamaları nedeniyle aşırı bilginin paydaş türüne göre farklılık göstermeyeceğini düşündükleri görülmektedir.

Şekil 29: Aşırı Bilginin Paydaş Türüne Göre Farklılık Göstermesine İlişkin Kod Haritası

Aşırı bilgiyi hiçbir paydaş tarafından kullanılmayan bilgi olarak nitelendirdikleri için aşırı bilginin paydaş türüne göre farklılık göstermediğini düşündüğünü beyan eden katılımcıların yanıtlarına bakıldığında Katılımcı 4, “Farklı değildir, niyesine gelecek olursak çünkü aşırı bilgi hiçbir grubun kullanmayacağı kadar çok detaylı bir bilgidir...” ve Katılımcı 11, “Sonuçta işletme fazla bilgi verdiyse bu bilgiler her kesim için fazladır, işe yaramaz, işlemlerde kullanılmaz bilgidir, aşırı bilgidir.” ifadesini kullanmış ve hiçbir paydaşın kullanmadığı bilgi koduna değinmiştir.

Aşırı bilginin paydaş türüne göre farklılık gösterdiğini düşünen katılımcılardan Katılımcı 14, “Her paydaşın finansal tablolardan beklediği fayda farklı. Bu faydaya

ulaşmak için farklı finansal tablolardan farklı bilgileri alıyorlar.” ifadesiyle beklenen fayda farklılığına değinmiştir.

Katılımcı 10, “Tarafların bilgi talepleri farklıdır, bu sebeple farklıdır. Uzman yatırımcılar sürdürülebilir bir şekilde yatırım yapmanın uzun vadeli getiri elde etmenin anahtarı olduğunu bilir ama uzman olmayan yatırımcıların sürdürülebilirlik temasıyla uzaktan yakından ilgisi olmayabilir örneğın.” ifadesiyle bilgi talebi farklılığı koduna değinmiştir.

Katılımcı 3, “Her paydaşın bilgiyi kullanma amacı farklı ve inceledikleri finansal tablolar ve kısımları da farklı o yüzden. Denetçinin incelediğı ve önemseydiğı bilgiyle, bilgilerle, bir yatırımcının sonra bir yöneticinin incelediğı bilgiler kesinlikle aynı olamaz.” ifadesiyle farklı paydaşların farklı nitelikteki bilgileri farklı amaçlarla kullandıklarını belirterek bilgiyi kullanma amacı koduna değinmiştir.

Katılımcıların anlatımlarında yer alan bir diğery kod finansal okuryazarlık düzeyi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu koda değinen Katılımcı 5, “Finansal okuryazar olan biriyle olmayan birinin aşırı bilgiyi tanıma imkânı aynı olmaz. Sonra bir de finansal okuryazarlık düzeyi iyi olan, bu işi uzmanlıkla yapan biriyle finansal okuryazarlığı eh işte diyeceğımız biri de aynı olmaz.” ifadesinde bulunmuştur.

Katılımcı 6, “Paydaşların kullandıkları bilgiler farklı, aşırı bilgi kullanmadıkları bilgi, otomatikman farklı. Bir bilgiyi kullanmayan onu gereksiz görür, aşırı bilgi şeklinde görür.” ifadesini kullanarak kullanılan bilgilerin farklılığı koduna vurgu yapmıştır. Benzer şekilde Katılımcı 7 de “Biz şirketin kağıtlarının gerçek değerini tespit ederiz, kendi risk tercihimize uygun karar vermek isteriz, yatırımı yaptıktan sonra elimizdeki kağıtları satmamız için ya da pozisyonumuzu korumamız için gelecekteki performansı ne olacak, kazanç getirme potansiyeli var mı? Bunu değerlendiririz. Ama bir bankaya baktığımızda neye bakar peki? Kredi versin mi vermesin mi neye göre karar verecek? Borç ödeme gücümüzü ölçecek.” ifadesini kullanmıştır.

Katılımcı 2, “Bilgi algımız değıştirir. Sana göre öyle ama bana göre değildir, bana göre aşırı bilgidir ona göre değildir. Bilgiyi algılama şekline göre belirlenir.” ifadesiyle paydaşların bilgi algısı koduna değinerek her paydaş için bilgi algısının farklı olduğunu ifade etmiştir.

Yatırım tutarı koduna değinen Katılımcı 8'in "10.000 TL'lik bir alım sırasında uyguladığım analizlerin ayrıntısı, titizliği 1.000.000 TL'lik bir alıma göre düşük kalır. Ya da perakendeci bir şirketi değerlendirirken, 5 yıllık gider ve kârı o şirketin kağıtlarını değerlendirmede yeterli ama bu bir petrol şirketi sonrasında bir maden şirketiye o noktada bizim için kısır kalmaktadır çünkü burada gelecekte farklı seyredebilecek dünya petrol fiyatları, açılan petrol kuyusu sayıları gibi birçok bilgi yalnızca geçmiş bilgileri inceleyerek ulaşabileceğimiz bilgiler değildir." ifadesinde bulunduğu görülmektedir.

Katılımcı 1, "Evet gösterir çünkü bence paydaşa göre ihtiyaca uygun ve önemli bilgi de farklı hocam. E önemli olmayan, ihtiyaç karşılamayan bilgi de aşırı bilgi olarak ele aldığımıza, böyle dediğimize göre paydaş türüne göre farklılık gösterecektir pek tabi." ifadesiyle ihtiyaca uygun ve önemli bilginin farklılığı koduna değinmiştir. Benzer şekilde Katılımcı 18'de "Paydaşların ihtiyacı olan bilgiler farklıdır ve önemli olan bilgiler de farklıdır bu yüzden aşırı bilgi de farklıdır." ifadesiyle aynı koda vurgu yapmıştır.

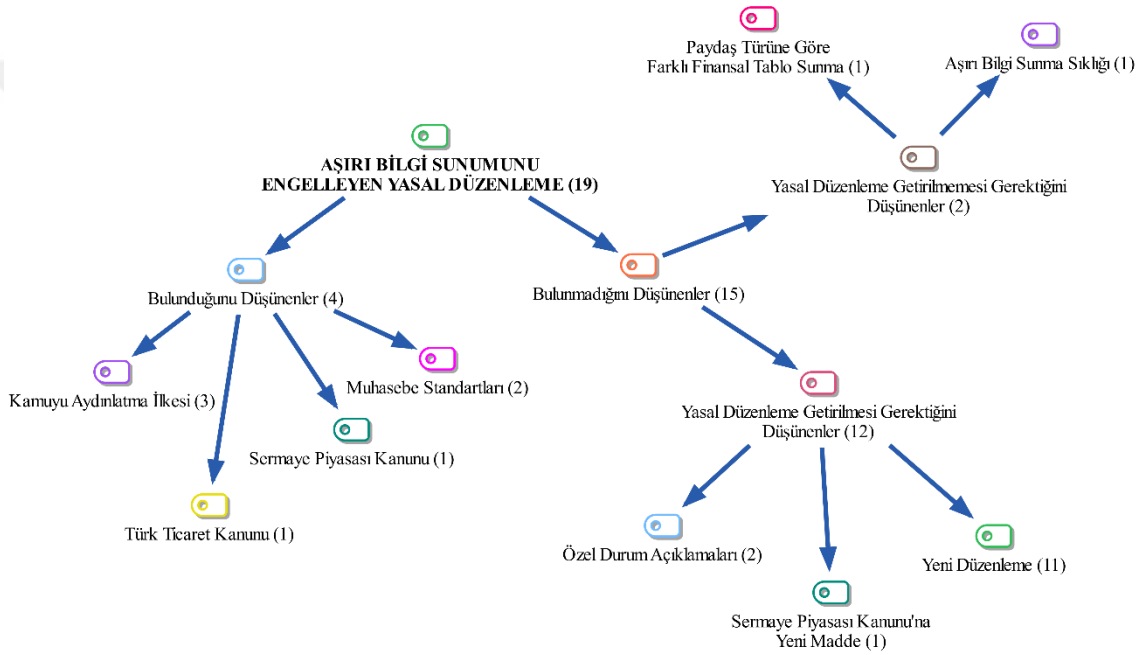
Katılımcı 12, "Herkesin bilgi ihtiyacı farklıdır. Bu nedenle değişiklik gösterecektir. Zaten herkesin aynı bilgiye ihtiyacı olması mümkün bir şey gibi görünmüyor." ifadesini kullanarak paydaş türüne göre ihtiyaca bilginin farklılık gösterdiğini düşündüğünü ayrıca bütün paydaşların aynı bilgilere ihtiyaç duymalarının mümkün olmadığını belirtmiş ve ihtiyaca uygun bilginin farklılığı koduna değinmiştir.

Katılımcı 13, "Her paydaş için finansal tabloların önemi farklı olduğu gibi bu durum finansal bilgiler için de geçerlidir. Aşırı bilgiye gösterdiğim örnekte söylediğim gibi biri için önemli olan bilgiler biri için aşırı bilgi olabilir. İhtiyaca göre değişir." ifadesiyle her paydaş için farklı finansal tabloların farklı önemlerde olduğunu, aynı durumun finansal bilgiler için de geçerli olduğunu beyan ederek önemli bilgi farklılığı koduna değinmiştir.

Kategori 10: Aşırı Bilgi Sunumunu Engelleyen Yasal Düzenleme

Katılımcıların aşırı bilgi sunumunu engelleyen yasal düzenlemelere ilişkin görüşleri incelendiğinde yasal düzenleme bulunduğunu düşünenlerin bu yasal düzenlemelerden kamuyu aydınlatma ilkesi, muhasebe standartları, SPK ve TTK'ye değindikleri görülmektedir. Aşırı bilgi sunumunu engelleyen yasal düzenleme bulunmadığını beyan edenlerin ise yasal düzenleme getirilmemesi gerektiğini düşünenler

ve yasal düzenleme getirilmesi gerektiğini düşünenler olmak üzere iki gruba ayrıldığı görülmektedir. Yasal düzenleme getirilmemesi gerektiğini düşünenler; paydaş türüne göre farklı finansal tabloların sunulmasını gerektirmesi ve aşırı bilgi sunma sıklığının incelenmesi gibi nedenlerle bu düşüncede olduklarını beyan etmişlerdir. Yasal düzenleme getirilmesi gerektiğini düşünenler ise SPK'ye yeni madde konulması gerektiğini düşünenler, yeni bir düzenlemenin yürürlüğe konulması gerektiğini düşünenler ve özel durum açıklaması yapılması gerektiğini düşünenler olmak üzere üç gruptur. Şekil 30'da aşırı bilgi sunumunu engelleyen yasal düzenlemelere ilişkin olarak düzenlenen kod haritası yer almaktadır.

Şekil 30: Aşırı Bilgi Sunumunu Engelleyen Yasal Düzenlemelere İlişkin Kod Haritası

Aşırı bilgi sunumunu engelleyen yasal düzenlemelerin bulunduğunu düşünen katılımcıların kamuyu aydınlatma ilkesi, muhasebe standartları, SPK ve TTK kodlarına değindikleri görülmektedir.

Kamuyu aydınlatma ilkesi koduna değinen Katılımcı 1, işletmelerin kamuyu aydınlatma ilkesi uyarınca finansal bilgi kullanıcılarının ihtiyaç duydukları bilgileri finansal tablolar aracılığıyla yayınladıklarını bildirmiştir. Ayrıca her bir finansal tablo kullanıcısı için farklı finansal tablo düzenlenmesi ve sunulmasının finansal bilgi kullanıcılarının alacakları kararlarda kolaylık sağlayabileceğini “Tabi ki yasal

düzenlemeler var, kamuyu aydınlatma ilkeleri kapsamında şirketler, kullanıcılar tarafından talep edilen, onlara gerekli olan belli bilgileri kamuoyu ile paylaşmak zorundalar. Buna ek olarak finansal tabloların her kullanıcı için ayrı hazırlanması gibi bir düzenleme güzel olurdu. Bu şekilde herkesin işi kolaylaşır.” ifadesiyle bildirmiştir. Kamu kelimesiyle ifade edilmekte olan bilgi kullanıcıları çeşitli menfaatlere yönelik olarak işletmelere ilişkin bazı bilgilere ihtiyaç duyarlar. Örneğin; mevcut yatırımcılar işletmelere yapmış oldukları yatırımlarına devam etme ya da bu yatırımlardan vazgeçmede, potansiyel yatırımcılar yeni yatırımlarda bulunma ya da bulunmamada, devletler para ve maliye politikalarını düzenlemede, kredi verenler ise vermiş oldukları borçlarının geri dönmemesine ilişkin riskleri ölçmede farklı bilgilere ihtiyaç duymaktadırlar (Duman, 2011: 98). Bu noktada kamuya açıklanan bilgilerin mutlaka tarafsız olması gerekmektedir. Bu nedenle işletmelerin finansal bilgi kullanıcılarından bir ya da birkaçının bilgi alma ihtiyaçlarını karşılayacak açıklamalarda bulunmamaları gerekmektedir. Her bir finansal bilgi kullanıcısı için ayrı finansal tablo düzenlenerek yayınlanması işletmeler için hem zaman açısından hem de maddi açıdan ekstra külfet oluşturacaktır. Bu nedenle uygulanması pek mümkün bir çözüm önerisi olarak görülmemektedir.

Benzer şekilde Katılımcı 13, kamuyu aydınlatma ilkesinin yatırımcıları korumayı ve işletmelerin haksız kazanç elde etmelerinin önüne geçmeyi hedeflediğini belirterek “Yatırımcıların korunması, sonra bir de şirketlerin haksız kazanç sağlamasını önlemek için uygulamada kamuyu aydınlatma yaklaşımını görüyoruz. Bu yaklaşım alım satım kararımızı aldığımız bilgilerin, zamanında sunulmasını sağlıyor.” ifadesini kullanmıştır. Katılımcı 19 ise, “Bilgiyi ele alan en önemli düzenleme kamuyu aydınlatma yükümlülüğü düzenlemeleri bence. Bizleri bilgilere erişimdeki çoğu riske karşı korur.” ifadesiyle kamuyu aydınlatma ilkesinin bilgiyi ele alan en önemli düzenleme olduğunu çünkü bu ilkenin yatırımcıları maruz kaldıkları risklere karşı korumayı amaçladığını belirtmiştir. Kamunun aydınlatılmasında temel amaç; yatırımcıların sermaye piyasasında işlem görmekte olan menkul kıymetlere yatırım yapmaları sonucunda maruz kalabilecekleri risklerden korunması değildir. Burada amacın, yatırımcıların yatırım kararı alma ya da almama sürecinde doğabilecek risklere karşı bilinçlendirilmelerini sağlamak olduğu görülmektedir (Pirgaip, 2004: 4). İşletmeler kamuya açıklamalar yaparken, en basit kavramlar ile terimleri kullanmalı, finansal bilgi kullanıcılarını karar

vermede ikileme düşürme ihtimali bulunan belirsiz ifadelerden kaçınmalıdır. Ayrıca birtakım teknik terimler kullanılması gerekli olduğunda bütün finansal bilgi kullanıcılarının kolaylıkla anlayabilmelerine katkıda bulunacak açıklamalarda bulunulmalıdır.

Katılımcıların anlatımlarında yer alan kodlardan bir diğeri muhasebe standartlarıdır. Konuya ilişkin olarak Katılımcı 14, muhasebe standartlarının finansal raporlarda ihtiyaca uygun olmayan bilgilerin sunumunu azaltmayı amaçladığını belirtmiş ayrıca aşırı bilgi başlıklı yeni bir standardın yürürlüğe konabileceğini bildirmiş, “‘UMS’ler finansal raporlamada yararlı bilgileri sönükleştiren, ihtiyaca uygunluktan uzak bilgileri azaltmayı amaçlar. Bu düzenlemelere aşırı bilgi başlıklı bir ekleme yapabilirler, keşke sesimizi duyursak. Ama açıkçası bu düzenlemeler henüz çok yeni. Yaygınlaştırılması için daha zamana gerek var gibi...” açıklamasında bulunmuştur. Benzer biçimde Katılımcı 16, “‘Kamu Gözetim Kurumu’nun muhasebe standartlarını yayınlaması... Bunları uygulayan işletmelerin hangi finansal tablolarında, hangi bilgileri, nasıl sunacaklarını gösterdiğinden aşırı bilginin de önüne geçiyor.” ifadesiyle muhasebe standartları koduna değinmiştir. İlgili literatür incelendiğinde genel kanının aksi yönde olduğu, yürütülen çalışmaların çoğunlukla UMS’lerin aşırı bilgi sunumunu artırdığını vurguladıkları görülmektedir. Lee (2018) çalışmasında işletmelerin muhasebe standartlarına uyma kaygısıyla, özellikle genel amaçlı finansal tablolarında daha karmaşık bilgiler sunduklarını ve bu finansal tabloların günümüzde yatırımcılar için temel bilgi kaynağı olmaktan uzaklaştığını belirtmiştir. Morunga ve Bradbury (2012) ise, finansal tablolardaki bilgi artışını UFRS ile UMS uygulamalarına bağlamaktadırlar.

Katılımcı 2, SPK ve TTK kodlarına değinerek bu iki düzenlemenin sermaye piyasalarının düzenlenmesinde önemli rol oynadığını, yatırımcıların korunmasını amaçladığını ve aşırı bilgi sunumunu azalttığını ancak engellemediğini, çözüm önerisi olarak SPK’de aşırı bilgi özelinde ele alınabileceğini “‘Sermaye piyasalarının düzenlenmesi için Sermaye Piyasası Kurulu tarafından konulmuş birtakım kurallar var. SPK var. TTK var. İşletmelere finansal raporlama, bağımsız denetim gibi konuların yanında, işletme yönetimlerinin adil, şeffaf olması gibi kurumsal yönetim anlayışına dair bazı hükümler var. Hem SPK hem TTK ile yatırımcıların menfaatlerinin korunması amaçlanıyor böylelikle aşırı bilgi sunumu da tam olarak engellemese bile azaltıyordur. Azaltıyor ama önemli nokta şu bunların amacı doğrudan doğruya aşırı bilgi değil yani

direkt olarak bunun sunumunu engellemeye odaklı değiller. Bu konuya SPK’de yer verilerek bazı kısıtlayıcı kurallar koymak bir alternatif olabilir.” ifadesiyle belirtmiştir. SPK’nin 1. maddesi uyarınca SPK’nin amacı “sermaye piyasasının güvenilir, şeffaf, etkin, istikrarlı, adil ve rekabetçi bir ortamda işleyişinin ve gelişmesinin sağlanması, yatırımcıların hak ve menfaatlerinin korunması için sermaye piyasasının düzenlenmesi ve denetlenmesi”dir. Kanunun 2. bölümünün 106. maddesinde “Sermaye piyasası suçları”na değinilmiş ve “Bilgi suistimali” (Md. 106), “Piyasa dolandırıcılığı” (Md. 107), “Usulsüz halka arz ve izinsiz sermaye piyasası faaliyeti” (Md. 109), “Güveni kötüye kullanma ve sahtecilik” (md. 110), “Bilgi ve belge vermeme, denetimin engellenmesi” (Md. 111), “Yasal defterlerde, muhasebe kayıtlarında ve finansal tablo ve raporlarda usulsüzlük” (Md. 112), “Sır saklama yükümlülüğü” (Md. 113) fiilleri suç olarak düzenlenmiştir. SPK’nin “Piyasa dolandırıcılığı” başlıklı 107. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan bilgiye dayalı manipülasyon suçuna bakıldığında; sermaye piyasası araçlarının fiyatlarının, değerlerinin ya da yatırımcıların kararlarının etkilenmesi amacıyla yalan, yanlış, yanıltıcı bilgiler verilmesinin, söylentiler çıkartılmasının, haber ya da yorumların yapılmasının, raporların hazırlanmasının ve bu yollarla menfaat sağlanmasının yasaklandığı görülmektedir.

Orhan (2023), 2023 yılının Nisan ayı itibari ile Borsa İstanbul’da işlem yapmakta olan yabancı yatırımcı sayısının tarihinin en düşük sayısına ulaşmışken, yerli yatırımcı sayısının aksine çok büyük bir artış gösterdiğini ve toplam yatırımcı sayısının 4,5 milyonu aştığını belirtmiştir. Bahsedilen bu artış, ilk bakışta sermaye piyasası için önem arz eden bir gelişme gibi algılansa da sermaye piyasası suçlarının işlenmesini kolaylaştırmıştır. Bu bağlamda SPK’nin ilgili maddelerine aşırı bilgi sunumuna ilişkin bir ekleme yapılmasının sadece yatırımcılar için değil, bütün finansal bilgi kullanıcıları için son derece faydalı olabileceği söylenebilir.

TTK’ye bakıldığında konuya ilişkin olarak 73. maddede “bilançonun içeriği”, 78. maddede “genel değerlendirme ilkeleri”, 79. maddede “varlıklar ile borçların değerlendirme ölçütleri”, 518. maddede “anonim şirketlerin finansal tabloları ve yönetim kurulunun yıllık faaliyet raporu”, 515. maddede ise “dürüst resim ilkesi” gibi düzenlemelerin yer aldığı görülmektedir. 515. maddenin 1. bendi gereğince anonim şirketler finansal tablolarını, TMS’ler uyarınca şirketin varlıkları ile borç ve yükümlülüklerini, özkaynaklarını ve faaliyet sonuçlarını tam, anlaşılabilir, karşılaştırılabilir ve ihtiyaca

uygun bir biçimde ayrıca şeffaf ve güvenilir olarak düzenlemeli ve yayınlamalıdır. SPK ile benzer biçimde TTK’de de aşırı bilgi konusunu ele alan bir madde bulunmamaktadır. Bu bağlamda aşırı bilgi konusuna değinilerek bu konuda bir düzenleme getirilebilir.

Aşırı bilginin sunumunu engelleyen yasal düzenleme bulunmadığını beyan edenlere bakıldığında, yasal düzenleme getirilmemesi gerektiğini düşünenler ve yasal düzenleme getirilmesi gerektiğini düşünenler olarak iki grupta oldukları görülmektedir. Yasal düzenleme getirilmemesi gerektiğini düşünenlerin, paydaş türüne göre farklı finansal tabloların sunulmasını gerektirmesi ve aşırı bilgi sunma sıklığının incelenmesi gibi nedenlerle bu fikirde oldukları görülürken, yasal düzenleme getirilmesi gerektiğini düşünenlerin ise SPK’ye yeni madde konulması gerektiğini düşünenler, yeni bir düzenlemenin yürürlüğe konulması gerektiğini düşünenler ve özel durum açıklaması yapılması gerektiğini düşünenler olmak üzere üç gruba ayrıldıkları görülmektedir.

Yasal düzenleme getirilmemesi gerektiğini düşünen katılımcıların yanıtları incelendiğinde Katılımcı 17, aşırı bilgiye ilişkin olarak bir yasal düzenlemenin uygulamaya konulabilmesi için önce finansal tablolardaki aşırı bilgi sunulma sıklığına bakılması gerektiğini, aşırı bilgi sunumunun yaygın olması durumunda yetkili kuruluşların bu konuda çalışmalar yürütebileceğini beyan etmiş, şu an için ülkemizde böyle bir düzenlemeye ihtiyaç olmadığını düşündüğünü “Ezbere yorum yapılacak bir konu değil. Böyle bir şeyi yapmak için önce yayınlanan finansal tablolarda aşırı bilgi sunulma durumuna bakılmalı. Eğer çoksa, ülkede yaygınsa getirilip getirilmeyeceğine yetkililer, işin uzmanları karar vermeli. İlla bir şey söylemem gerekliyse şu an için gerek yok diyebilirim.” ifadesi ile belirterek, aşırı bilgi sunma sıklığı koduna değinmiştir.

Katılımcı 18, “Bir yasal düzenleme getirilse bile uygulamada nasıl getirilebilir? Anca farklı farklı tablolar düzenlenmesi olursa olur belki. Yatırımcı için ayrı nakit akım tablosu, banka için ayrı şeklinde yani... Bunu da nasıl yapsınlar şimdi?” ifadesini kullanarak aşırı bilgi sunumunu engellemeye ilişkin bir düzenlemenin ancak farklı paydaşlar için farklı finansal tablolar sunulması durumunda mümkün olabileceğini, bu durumun uygulanmasının mümkün olmadığını belirtmiş, paydaş türüne göre farklı finansal tablo sunma koduna değinmiştir.

Katılımcıların büyük çoğunluğu aşırı bilginin sunumunu engelleyen yasal düzenleme bulunmadığını ve bu konuya ilişkin olarak yasal düzenleme getirilmesi gerektiğini düşündüklerini beyan etmişlerdir. Bu katılımcıların yanıtlarına bakıldığında Katılımcı 3, yatırımcılar için en önemli düzenlemenin SPK olduğunu, bu kanunda manipülasyon konusuna değinildiğini fakat aşırı bilgiye ilişkin bir ibare bulunmadığını bu nedenle SPK’de aşırı bilgi konusuna yer verilmesi gerektiğini düşündüğünü “SPK yatırımcının anayasasıdır. Aşırı bilgiyi kapsamaz ama manipülasyondan bahseden kısımları olduğunu biliyorum. Burada bahsetmeleri gibi bir düzenleme olabilir.” ifadesiyle bildirerek Sermaye Piyasası Kanunu’na yeni madde koduna değinmiştir.

Katılımcı 5, yatırımcılar için işletmeleri tanımanın önem arz ettiğini bunun da finansal tablolardaki finansal bilgileri incelemekten çok finansal tabloların dipnotlarında yer alan bilgileri incelemekle mümkün olduğunu fakat dipnotlarda sunulan bilgilerin UMS/UFRS’ler nedeniyle kalıplaşmış ibarelerden oluştuğunu ve yeni bir düzenleme ile bu durumun önüne geçilmesi gerektiğini “Sayısal verilerden çok şirketi tanımamız önemli. Dipnotlarla tanırız. Orada da nereye baksak uluslararası standartlardan, kalıplar, teknik ifadeler her yerde. Bu nedenle bir düzenlemeye ihtiyacımız olduğu muhakkak.” ifadesiyle beyan etmiş ve yeni düzenleme koduna değinmiştir. Benzer şekilde Katılımcı 6, işletmelerin finansal tablolarında sunmaları gereken bilgilerin yanında bu finansal tablolarda sunmamaları gereken bilgileri de belirten yeni bir düzenleme getirilmesi gerektiğini düşündüğünü “Benim bildiğim yok. Ne yapmalılar konusuna gelecek olursam açıklaması gerekenlerin haricinde bir de açıklamaması gerekenleri de açıklamalılar. Bu yönlü çalışmalar yapmalılar.” ifadesiyle bildirmiştir. Katılımcı 9 ve Katılımcı 12, mevcut yasal düzenlemelerin işletmelerin daha detaylı bilgiler sunmalarını gerektirmeleri nedeniyle aşırı bilgi sunumunu artırdıklarını bu nedenle yeni yasal düzenlemelerin yürürlüğe konulması gerektiğini şu ifadelerle belirtmişlerdir:

“Aşırı bilgi sunumunu engelleyecek bir düzenlemeye ihtiyaç olduğu fikrindeyim. Ama bu yeni düzenlemenin diğerlerindeki gibi işletmeleri standartlaşmış bilgiler sunmaya zorlamamasına dikkat edilmeli.” (Katılımcı 9),

“Yasalar için aslı azaltmaktan çok yaygın hâle getirdi çünkü firmaların daha ayrıntılı bilgiler sunmasını istiyor. Bu sermaye piyasalarının gelişimi için büyük bir

sıkıntıdır. Piyasaların güvenilirliğini düşüren bu tür bilgilerin sunulmasını engelleyen yeni bir yasa mutlaka olmalı.” (Katılımcı 12).

Son olarak Katılımcı 11’in “İşletmeler bizi etkileyen bilgileri, olayları falan özel durum olarak yayınlamakta. Finansal tablolarda aşırı bilgi varsa, bunun bizi etkileyeceğini düşünürsek, işletmelerin bunları özel durum açıklamaları arasında açıklamaları sağlanabilir.” ifadesiyle özel durum açıklamaları koduna değindiği görülmektedir.

Özel durumlar, içsel bilgiler ile sürekli bilgileri doğuran olaylar olarak karşımıza çıkmaktadır. İçsel bilgiler, sermaye piyasası araçlarının değerlerini ve yatırımcıların alacakları yatırım kararlarını etkileyebilme ihtimali bulunan ve henüz kamuya açıklanmamış olan bilgilerdir. Sürekli bilgi ise, içsel bilgi tanımlamasına uymayan ve kamuya açıklanması gerekli olan bütün bilgilerdir. Özel durumlardaki ya da özel durum kapsamındaki bilgilerde bir değişiklik meydana gelmesi durumunda bu değişikliğin öğrenildiği anda kamuya açıklanması gereklidir (www.kap.gov.tr/yay/ek/KapHakkinda).

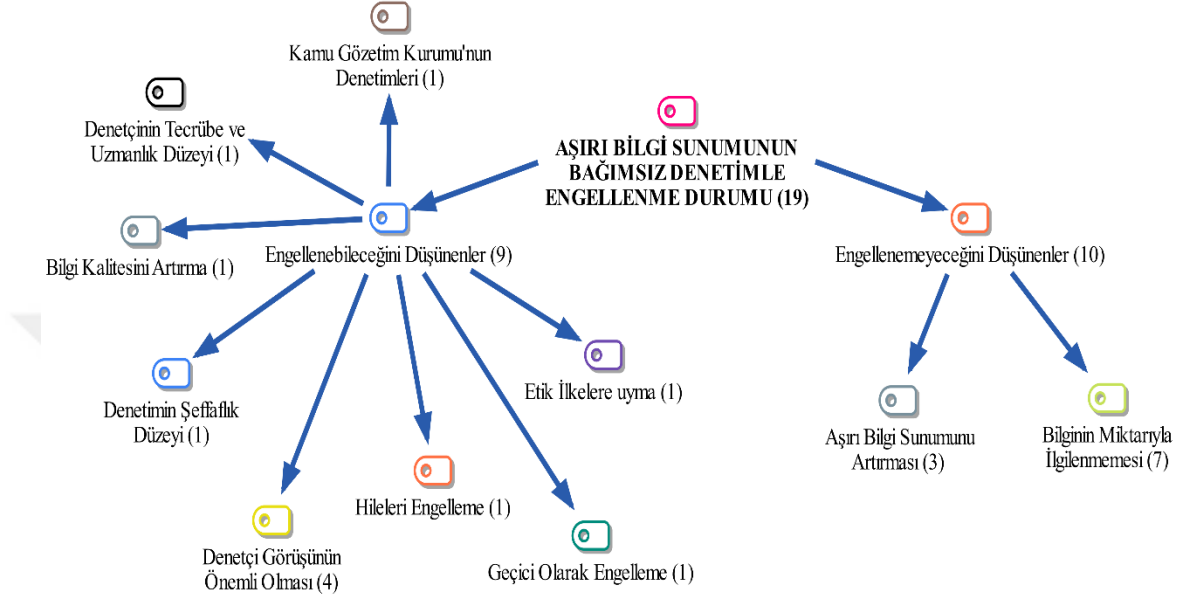
SPK’nin 15. maddesinde “Kamunun aydınlatılmasında özel durumlar” başlığı altında “Sermaye piyasası araçlarının değerini, fiyatını veya yatırımcıların yatırım kararlarını etkileyebilecek nitelikteki bilgi, olay ve gelişmeler, ihraççılarca veya ilgili taraflarca kamuya açıklanır.” ifadesi yer almaktadır. İşletmelerin yapacakları bu açıklamalarla birlikte kamuoyu, finansal tablolar ile raporlar haricinde, işletmelerle ilgili güncel konularda bilgi sahibi olmaktadırlar. Son olarak bahsi geçen bu bilgilere işletmelerin web sitelerinden ve KAP’ın web sitesinden erişilebilmektedir.

Kategori 11: Aşırı Bilgi Sunumunun Bağımsız Denetimle Engellenme Durumu

Katılımcıların aşırı bilgi sunumunun bağımsız denetimle engellenip engellenemeyeceğine ilişkin görüşleri incelendiğinde; bağımsız denetimin bilginin miktarıyla ilgilenmemesi ve işletmelerin aşırı bilgi sunumunu artırması gibi nedenlerle aşırı bilgi sunumunu engellemediğini düşünenler ile bağımsız denetimin bilgi kalitesini artırması, hileleri engellemesi, Kamu Gözetim Kurumu’nun bağımsız denetim şirketlerini denetlemesi, denetim raporunda yer alan denetçi görüşünün önem arz etmesi, işletmelerin etik ilkelere uygun davranma isteği gibi nedenlerle engelleyebileceğini düşünenler olmak üzere iki gruba ayrılmıştır. Ayrıca bağımsız denetimle aşırı bilgi sunumunun

engellenebildiğini düşünen katılımcıların bunun denetimin şeffaflık düzeyi, denetçinin tecrübe ve uzmanlık düzeyi gibi faktörlere bağlı olduğunu belirttikleri görülmektedir.

Şekil 31’de aşırı bilgi sunumunun bağımsız denetimle engellenme durumuna ilişkin olarak düzenlenen kod haritası görülmektedir:

Şekil 31: Aşırı Bilgi Sunumunun Bağımsız Denetimle Engellenme Durumuna İlişkin Kod Haritası

Aşırı bilgi sunumunun bağımsız denetimle engellenemediğini düşündüğünü beyan eden katılımcıların bağımsız denetimin bilginin miktarıyla ilgilenmemesi ve işletmelerin aşırı bilgi sunumunu artırması gibi nedenlerle bu fikirde oldukları görülmektedir.

Anlatımlarında aşırı bilgi sunumunu artırması kodundan bahseden katılımcıların değindikleri ortak nokta işletmelerin bağımsız denetimden geçebilmek için finansal tablolarında daha detaylı bilgilere yer verdiği yönündedir. Konuya ilişkin olarak katılımcıların ifadeleri şu şekildedir:

“Bence aşırı bilgi sunulmasına sebep olan bağımsız denetimdir. İşin özü şirketlerin bağımsız denetimden geçelim diye bu kadar bilgi verdiklerini düşünüyorum. İyi bir denetim raporu almak için daha fazla detaylar, daha fazla bilgiler verildiğini düşünüyorum.” (Katılımcı 5),

“Engellemiyor. Engellemediği gibi resmen artırıyor. Çünkü denetçiler standartlara, etik kurallara uymaya odaklanıyor...” (Katılımcı 14),

“Engellemeye yetmediğini görmekteyiz ne yazık ki. Yöneticiler aşırı bilgi verip verip bağımsız denetimden daha kolay geçmeyi ummaktalar hatta.” (Katılımcı 18).

Farklı paydaşların farklı amaçlarla inceledikleri finansal nitelikli bilgilerin, ihtiyaca uygun ve güvenilir olması, bütün bilgi kullanıcıları açısından büyük bir öneme sahiptir. Finansal nitelikli bu bilgilerin doğru ve güvenilir olup olmadıklarının tespit edilebilmesi noktasında bağımsız denetim ön plana çıkmaktadır (Kavut, Taş ve Şavlı, 2009, 6-7). Bağımsız denetim bu bağlamda işletmelerin finansal tablo kullanıcılarına doğru ve güvenilir bilgiler sağlayarak finans piyasasında güven ortamını tesis etmeyi amaçlamaktadır. Kavut ve Güngör (2018), finansal bilgi kullanıcılarının işletmeler hakkında daha fazla miktarda bilgi sahibi olmayı istediklerini, bağımsız denetim raporlarının bu isteği karşılayamadığını ve sonuç olarak bağımsız denetimin kalitesi hususunda bir şüphe oluştuğunu ve bağımsız denetime olan güvenin azaldığını belirtmişlerdir. Bu sorunun temelinde bağımsız denetçiler ile finansal bilgi kullanıcılarının, finansal bilgiye dair beklentilerinin farklı olmasının bulunduğunu ifade etmişlerdir.

Bilginin miktarıyla ilgilenmemesi koduna değinen katılımcılar, bağımsız denetim sürecinin finansal tablolarda sunulan bilgilerin güvenilirlik ve gerçeğe uygunluk durumlarını tespit etmek amacıyla yürütüldüğünü, bağımsız denetçinin finansal tablolarda yer alan bilgilerin aşırı bilgi olup olmamasıyla ilgili bir denetim işlemi gerçekleştirmediğini düşündüklerini beyan etmişlerdir. Bu koda değinen katılımcıların vermiş oldukları ifadeler şu şekildedir:

“Denetlenmiş finansal tablolar güvenilir bilgiler içerir, bize güvenilir bilgi verir, riskten korur. Ama aşırı bilgiyi engellemez çünkü denetimlerde bilgilerin çok ya da az olduğuyla ilgilenmez denetçi güvenilir ve doğru olmasıyla ilgilenir, işi budur.” (Katılımcı 1),

“Ben incelediğim bağımsız denetim raporlarında şimdiye kadar hiç bu işletme finansal tablolarında aşırı bilgi sunmuştur gibi bir ibareye rastlamadım. Denetçi çünkü aşırı bilgiyle ilgili bir denetim gerçekleştirmediği için.” (Katılımcı 6),

“Bağımsız denetimden geçmiş olan finansal tablolarda aşırı bilgi yoktur dememiz mümkün değil. Öyle olsaydı bağımsız denetimden geçmiş hiçbir işletmenin finansal tablosunda gereksiz detay ve işte bazı ayrıntılı bilgiler görmezdik.” (Katılımcı 11),

“Denetimde denetçiler, işletmelerin bilgilerini incelerler, kurallara uygun mu değil mi gibi şeyleri inceler. Aşırı bilgiyi tespit etmek gibi bir amaçları yoktur. Ayrıca aşırı bilgi, bilginin doğruluğuyla ilgili bir durum olmadığı için bağımsız denetim kullanılarak aşırı bilgi sunulması engellenemez.” (Katılımcı 15).

Bağımsız denetim faaliyeti özünde finansal tablolarda yer alan muhasebe bilgilerinin güvenilirliği konusunda bir kalite kontrol işlemi olarak nitelendirilebilir. Muhasebede kalite güvencesi ancak bağımsız denetim ile sağlanabilmektedir. Bu noktada denetimin kalitesi büyük bir önem arz etmektedir. Zira bağımsız denetimden geçmiş olan finansal raporlar makul güvence vermesi nedeniyle bağımsız denetimden geçmemiş olan finansal raporlara oranla daha güvenilirdir (Geçici ve Can, 2022: 131). Titman ve Trueman (1986) bu bilgiyi destekler biçimde denetim kalitesini, denetim faaliyeti sonrasında finansal tablolar aracılığıyla yatırımcılara sunulan bilgilerin doğruluk ve güvenilirliği olarak tanımlamışlardır. 6102 sayılı TTK’nin 515’inci maddesi uyarınca bağımsız denetçi, dürüst resim ilkesine uyarak kaliteli bir denetim faaliyeti yürütmekle yükümlüdür (TTK, Md.515). Dolayısıyla denetim faaliyetinin finansal tablolarda sunulan bilgilerin miktarıyla değil doğruluğu, gerçeğe uygunluğu ve güvenilirliği ile ilgili olduğu söylenebilir.

Aşırı bilgi sunumunun bağımsız denetimle engellenebildiğini düşünenlerin yanıtlarına bakıldığında; bağımsız denetimin bilgi kalitesini artırması, bağımsız denetimin hileleri engellemesi, Kamu Gözetim Kurumu’nun bağımsız denetim şirketlerini denetlemesi, denetim raporunda yer alan denetçi görüşünün önem arz etmesi, işletmelerin etik ilkelere uygun davranma isteği gibi nedenlerle ve denetimin şeffaflık düzeyi ile denetçinin tecrübe ve uzmanlık düzeyi gibi faktörlere bağlı olduğunu veya geçici olarak engellediğini beyan ettikleri görülmektedir.

Bilgi kalitesini artırma koduna değinen Katılımcı 17, denetim faaliyetinin daha kaliteli bilgi sunmaya katkı sağladığını bu nedenle aşırı bilgi sunumunu azalttığını düşündüğünü “Denetim bilgilerin şeffaf bir biçimde sunulması açısından önemlidir.

Bilgilerin daha kaliteli olduğunun teminatıdır. Aşırı bilginin azaltılmasını sağlar.” ifadesiyle bildirmiştir.

Chen vd., (2010) finansal tablolardaki bilgilerin gerçeğe uygun biçimde sunulmuş olmaları durumunda kaliteli bilgi olarak nitelendirilebileceğini, bunun da ancak bağımsız denetimle mümkün olabileceğini, Halil (2005) ise kaliteli muhasebe bilgisini, güvenilir, finansal bilgi kullanıcılarına alacakları kararlarda fayda sağlayan, yanıltıcı bir nitelik taşımayan, kanuni, denetimsel, mesleki ve teknik kriterlere uygun nitelikteki bilgiler olarak tanımlamıştır. Bağımsız denetim penceresinden bakıldığında işletmeler için önemi büyük olan muhasebe bilgilerinin finansal bilgi kullanıcılarına sunulmasında, bilginin fazlalığından ziyade kalitesine ve finansal bilgi kullanıcılarının beklentilerine yanıt verebilecek niteliklerde olmasına dikkat edildiği görülmektedir (Bayırlı, 2006: 7). Bu noktada, bağımsız denetimle muhasebe sistemlerinde üretilmiş olan muhasebe bilgileri arasında önem arz eden bir etkileşimin bulunduğu, bağımsız denetim kalitesi ile muhasebe bilgi kalitesinin aynı yönlü hareket ettiği, muhasebe bilgilerinin kalite düzeylerinin bağımsız denetimin yükünü azaltarak, bağımsız denetimin kalitesini artıracakı söylenebilir.

Katılımcı 16, “Bağımsız denetim gerçek anlamda şeffaf ve etik ilkelere uygun yürütülmüşse bu aşırı bilgiyi azaltır. Bağımsız denetimde şeffaflık arttıkça, etik ilkelere uygun davrandıkça uygunsuz davranışları azaltmak zorunda kalır sorumlular, göz göre göre, göze soka soka aşırı bilgi yayınlamaya, yatırımcının kafasını karıştırmaya cesaret edemez.” ifadesiyle denetimin şeffaflık düzeyi kodu ile etik kurallara uyma koduna değinmiştir.

Şeffaflık, işletmelerin ticari sır niteliği taşıyanlar dışında kalan bilgileri ile kamuya fayda sağlayabilecek nitelikteki bilgilerini eksiksiz, doğru ve anlaşılabilir bir biçimde kamuyla paylaşmalarıdır. Bağımsız denetim faaliyetini yürütmekte olan bağımsız denetim işletmeleri tarafından, finansal bilgilerin açık bir biçimde bilgi kullanıcılarıyla paylaşılması, işletmelerin kurumsal yapılarıyla ve kalite kontrol sistemleriyle ilgili bilgiler sunulmaları, finansal bilgi kullanıcıları açısından önem taşımaktadır (Sarica, 2016: 48). Deumes vd., (2012)’ye göre bahsi geçen bu bilgilerin doğruluk, güvenilirlik ve şeffaflık düzeyleri finansal bilgi kullanıcılarının alacakları kararları etkilemektedir. Fakat 2000’li yıllar itibarıyla bağımsız denetçilerle bağımsız

denetim raporu kullanıcıları arasındaki beklenti farklılıkları, işletmelerle ilgili olarak yaşanan finansal skandallar ve finansal krizler ile finansal raporlama standartlarının karmaşıklığı gibi farklı nedenlerle bilgi kullanıcılarının bağımsız denetim raporlarından yeterli ve doğru bilgileri sağlama hususundaki şüpheleri gün geçtikçe artmıştır (IAASB Consultation Paper, 2011: 6). Bağımsız denetçiler yalnızca denetlemekte oldukları işletmelere karşı sorumlu olmayan, aynı zamanda bir anlamda kamu hizmeti sunmakta ve kamu yararına hizmet etmekte olan bir meslek mensubudur. Bu nedenle mesleklerini etik kurallara uygun şekilde hareket ederek icra etmeleri çok önemlidir (Şeker, 2015: 36).

Denetçi görüşünün önemli olması koduna değinen katılımcıların, finansal bilgi kullanıcılarının işletmelere ilişkin karar vermede bağımsız denetim raporunda yer alan denetçi görüşünü de dikkate aldıklarını ve işletmelerin bu durumdan hareketle bağımsız denetim raporlarında olumsuz bir görüş bulunmasını istemeyecekleri için bağımsız denetimin aşırı bilgi sunumunun önüne geçebileceğini düşündüklerini beyan ettikleri görülmektedir. Konuya ilişkin olarak bazı katılımcıların ifadeleri şu şekildedir:

“İşletmelerin bildirdiği finansal tabloların doğruluğunun işletme dışından, bağımsız denetleyici tarafından denetlenmesi elbette finansal tabloların güvenilirliğini yükseltir. Yatırım yapmak için işletmenin seçiminde elimizdeki en iyi bilgi kaynağı finansal tabloları olduğundan, işletme imajı açısından bağımsız denetim raporundaki görüşün pozitif yönde olması önemlidir. Çünkü imaj kaybı korkusuyla bu tip eylemlerden uzak duracaktır, bağımsız denetim önüne geçecektir.” (Katılımcı 2),

“Denetim firmaları hazırladıkları raporlarda yanlış bilgiler ya da yalan bilgiler varsa bu sebeple doğacak zararlardan hukuken sorumlular bu nedenle aşırı bilgi olayında da şirketleri denetlemenin caydırıcı olacağını düşünüyorum.” (Katılımcı 3),

“Karar süreci, titizlikle yönetmemiz gereken bir süreç. İşletmelerin finansal tablolarına bakarken denetim raporlarını da mutlaka incelememiz gerek. Bağımsız denetimden geçmişse daha güvenilir ve gerçek geliyor, karar sürecimi güvenle şekillendirmemi sağlıyor. İşletmeler bu güveni vermek için olumlu görüşü kapıp olumlu izlenim oluşturma peşinde olunca denetime de sonucuna da önem veriyor, mecburlar.” (Katılımcı 19).

Bağımsız denetçi, yürüttüğü denetim faaliyet sonucunda varmış olduğu denetim görüşüyle ilgili değerlendirmede bulunurken işletmelerin finansal tablolarında sundukları

bilgilerin ihtiyaca uygun, güvenilir, karşılaştırılabilir ve anlaşılabilir nitelikte olup olmadıklarını değerlendirerek sonuçta bu finansal tabloların yürürlükte olan finansal raporlama çerçevesine uygun biçimde hazırlanıp hazırlanmadıklarına dair bir görüş oluşturmaktadır. Bu görüşü oluşturmak için de bir bütün hâlinde tüm finansal tabloların hata ya da hile kaynaklı olan, önemli yanlışlıklar içerip içermedikleri ile ilgili makul güvence elde etmiş olup olmadıkları konusunda bir sonuca varmaktadır (BDS 700, Md.10-11). Eğer denetlemiş olduğu finansal tabloların, bütün önemli yönleri ile yürürlükteki finansal raporlama çerçevesine uygun biçimde hazırlanmış olduğu sonucuna ulaşırsa olumlu görüş belirtmektedir (BDS 700, Md.16-17). BDS 705, Md.7-8 ve 9 gereği olumlu görüş dışında; sınırlı olumlu görüş, olumsuz görüş ve görüş vermekten kaçınma gibi durumlar da söz konusudur.

Duréndez ve Guillamón (2003)'ün katılımcıların beyanlarına paralel biçimde hisse senedi yatırım işletmeleri için bağımsız denetim raporlarında yer alan bağımsız denetçi görüş türlerinin önem arz ettiğini ve bu raporların yatırım alanlarını pozitif yönde etkilediğini ortaya koymuş oldukları görülmektedir.

Katılımcıların anlatımlarında yer bulan bir başka kod denetçinin tecrübe ve uzmanlık düzeyidir. Bu koda ilişkin olarak Katılımcı 10, tecrübeli ve alanında uzman bir bağımsız denetçinin aşırı bilgiyi kolaylıkla tespit edebileceğini ve bunun önüne geçebileceğini “Bu konuda başarının bağımsız denetçinin üzerinde olduğunu söylemeliyim. Aşırı bilgi sunumunun engellenmesi bağımsız denetçinin tecrübe ve becerisine bağlı. Çok tecrübeli ve uzman bir denetçi aşırı bilgiyi görür görmez tespit edebilir, duruma el koyarak engelleyebilir.” ifadesiyle belirtmiştir.

Bağımsız denetçinin sektörel uzmanlığı denetim faaliyetlerinin kalitesinin ölçümünde önem arz eden bir ölçüt olarak karşımıza çıkmaktadır. Her sektör kendine has birtakım dinamiklere sahiptir ve değişik sektörlerde faaliyet göstermekte olan işletmelerin denetim süreçleri ile bu süreçlerde karşılaşmaları muhtemel hata ve hile davranışları da değişiklik göstermektedir (Maletta ve Wright, 1996: 85). Literatür incelendiğinde Bedard ve Biggs (1991), Wright ve Wright (1997), Balsam vd., (2003), Elder vd., (2015), Dunn ve Mayhew (2004), Hoitash vd., (2007), 764, Reichelt ve Wang (2010), Burnett vd., (2012) gibi araştırmacıların belirli bir sektörde uzmanlığa sahip olan bir bağımsız denetçinin, o sektörün dinamikleriyle ilgili bilgi sahibi olması ve yürütülen

faaliyetlerin nasıl gerçekleştirilmesi gerektiği hususunda da tecrübe sahibi olması ile yanlış, hatalı ya da hileli muhasebe uygulamalarını kolaylıkla tespit etmesine ve yüksek kalitede bir denetim hizmeti sunmasına katkı sağlamakta olduğunu beyan ettikleri, Carcello ve Nagy (2003), Krishnan (2003), Krishnan (2005) ve Kanagaretnam vd., (2010) gibi araştırmacıların ise belirli sektörlerde uzmanlaşmış olan denetim kadrolarının, hileli finansal raporlamayı büyük ölçüde azalttıklarını ve finansal raporlamanın kalitesini artırdıklarını ortaya koydukları görülmektedir.

Geçici olarak engelleme koduna değinen Katılımcı 4, bağımsız denetimden geçirilen dönem sonu finansal tablolarının aynı zamanda vergi nedeniyle de incelendiğini bu nedenle bu dönemlerde hazırlanarak sunulan finansal tablolarda aşırı bilgi sunumunun daha az olabileceğini “Geçici olarak diyebiliriz. Mesela örnekle bilançoların makyajı, özellikle denetimin yapılmadığı 3 aylık, 9 aylık bilançolarında daha fazla yapılır, işletmelerin 6 ve 12 aylık bilançoları bağımsız denetimden geçer çünkü bir de yıl sonu finansal tabloları vergi yükümlülüğü için de incelenir yani makyajı biraz da olsa zorlaştırması söz konusudur burada.” ifadesiyle belirtmiştir.

SPK’ye göre uygulama zamanı bakımından denetim türleri; sürekli denetim, ara denetim olarak da adlandırılan sınırlı denetim ve özel denetim olarak üç gruba ayrılmaktadır. Sürekli denetim; SPK uyarınca hazırlanarak ve kamu ile paylaşılması zorunlu olan yıllık finansal tabloların denetimini ifade etmektedir. Sınırlı denetim ise üç, altı ve dokuz aylık olmak üzere ara dönem finansal tablolar hazırlamaları gereken banka, sigorta ve enerji işletmeleri gibi işletmelerin düzenlemiş oldukları finansal tabloların denetlenmesidir. Sınırlı denetim kapsamında incelenen finansal tabloların üç ayda bir yayımlanan finansal tablolar olmaları nedeniyle, sınırlı denetim raporları üç ayda bir yayınlanmaktadır (Anıl Keskin, 2017: 16-17). Sınırlı bağımsız denetim faaliyeti 31 Mart, 30 Haziran ve 30 Eylül tarihlerine ait ara dönem finansal tabloları üzerinde yürütülmektedir. Konuya ilişkin olarak Sermaye Piyasası’nda Finansal Raporlamaya İlişkin Esaslar Tebliği’ne göre “ihraç ettiği sermaye piyasası araçları bir borsada ve/veya teşkilatlanmış diğer pazar yerlerinde işlem gören işletmeler, yatırım kuruluşları, yatırım ortaklıkları, portföy yönetim şirketleri, ve ipotek finansmanı kuruluşlarının 3, 6 ve 9 aylık dönemler itibarıyla ara dönem finansal rapor düzenlemekle yükümlüdür.” ibaresinin yer aldığı görülmektedir (Sermaye Piyasasında Finansal Raporlamaya İlişkin Esaslar Tebliği, 2013: 3).

Katılımcı 9, hileleri engelleme koduna değinerek yatırım ve yönetim hilelerinden bahsetmiş, aşırı bilgi sunumunun da bu hile türlerine benzer şekilde bilgi kullanıcılarını yanıltmayı amaçladığını “Yatırım ve yönetim hilelerinin ilişkili olduklarını görüyoruz. Yönetim hilelerinde işletme yöneticilerinin mali tabloları manipüle ettiğini, kârların işletmenin gerçek kârından yüksek görünmesini istediklerini görüyoruz. Yüksek gösteriyor işletmenin kârını, bu durum da işletmenin yatırım enstrümanlarını etkiliyor. Yatırım hilelerine geelim, gerçekleri çarpıtarak yatırımcıları yönlendirme söz konusu. Yani yanlış bilgileri yatırımcılara yatırım yapmaları için salıyorlar piyasaya. Aşırı bilgi de aynı şekilde yanıltmacaya yönelik olduğu için bağımsız denetim ile engellenebilir.” ifadesiyle belirtmiştir.

Thornton (2013)’e göre hile; bilgi kullanıcılarının aldatılması, güvenlerinin suistimal edilmesi, bazı bilgilerin gizlenmesi gibi yöntemlerle gerçekleştirilen yanıltıcı işlemlerdir. Okute ve Enah (2019) ise hileyi başkalarının haklarını ele geçirmeyi amaçlayan, kasıtlı bir eylem olarak tanımlamaktadırlar. Muhasebe denetiminde finansal tabloların uygunluk durumları incelenirken, hile denetiminde hileli işlemlerin varlığı araştırılmaktadır (Jafarlı ve Gahramanlı, 2018). İlgili literatür incelendiğinde hile tespiti konusunda bağımsız denetçilerin sorumluluklarının tartışıldığı görülmektedir. Genel kanı bağımsız denetçinin esas sorumluluğunun hilelerin tespit edilmesi olmadığı fakat denetim faaliyetinin yürütülmesi esnasında hilelerin ortaya çıkarılmasının mümkün olabileceği yönündedir. Ayrıca hile tespiti hususunun uzmanlık gerektirmesi nedeniyle hile tespitine ilişkin herhangi bir eğitim almamış ya da bu konuda uzmanlaşmamış bağımsız denetçilerin, müşteri kaybetmek istememelerinden dolayı tespit ettikleri hileleri görmezden gelmeleri de olasıdır (Kaya ve Uzun, 2018).

İşletme yönetimleri, faaliyetlerin yürütülmesi ve bunlara ilişkin raporları düzenlemekle sorumludur. İşletme yönetimlerinin bahsi geçen her iki faaliyete de katılmaları, hazırlanmış olan finansal tablolarda hile bulunması olasılığını artırmaktadır (Salem, 2012). Finansal bilgi kullanıcılarının finansal tablolara olan güvenlerinin azalması, meydana gelen finansal yolsuzluklar ve alınan hatalı kararlar nedeniyle ortaya çıkan yatırım başarısızlıklarının muhasebede üretilmiş olan bilgilere dayanması nedeniyle, bahsi geçen bu bilgilerin güvenilirliğinin sağlanması denetçinin önemini bir kez daha ortaya koymaktadır (Persakis ve Iatridis, 2016).

Katılımcı 7, “Kamu Gözetim Sistemi adında kâr amacı taşımayan bir kurul var. Denetim şirketlerini denetleyip, onlara puan verip ve bu puanları kamuya açıklayan. Gerekirse denetim şirketlerine ceza keser. Sonuçta bu sistem mali tablolarda sunulan bilgilerin kalitesini artırıyor ve özellikle biz yatırımcıları daha yüksek kalitedeki bilgilerle buluşturuyor. Bu nedenle aşırı bilgi sunumunu engelleyeceğini düşünüyorum.” ifadesiyle Kamu Gözetim Kurumu’nun bağımsız denetim işletmelerini denetlemesi nedeniyle onları faaliyetlerini titizlikle yürütmeye yönelttiğini ve aksi durumlarda onlara ceza verdiğini belirterek Kamu Gözetim Kurumu’nun denetimleri koduna değinmiştir.

Kısaca özetlenecek olursa, bağımsız denetim sonucunda düzenlenen bağımsız denetim raporları, işletme paydaşlarına işletmenin finansal durumuna ilişkin olarak tarafsız ve nesnel bir şekilde bilgi verir. Bu bağlamda bağımsız bir dış denetçi tarafından tasdik edilmiş olan finansal tabloların güvenilir, doğru ve şeffaf oldukları söylenebilir. Bu durum işletme paydaşlarına daha sağlıklı ve daha doğru kararlar alabilme olanağı sağlamaktadır (Maliye Hesap Uzmanları Derneği, 1999: 98-99). Bağımsız denetimde hile konusunda olduğu gibi doğrudan aşırı bilgi tespitine ilişkin bir faaliyet yürütülmemektedir. BDS’leri düzenleyen kurum olan Kamu Gözetim Kurumu’nun Sermaye Piyasası Kurulu ile koordineli bir çalışma yürüterek “Aşırı Bilginin Tespiti” başlıklı bir denetim standardı eklemesi önerilebilir.

3.7.2.5. Tema 5: Yatırım Kararı

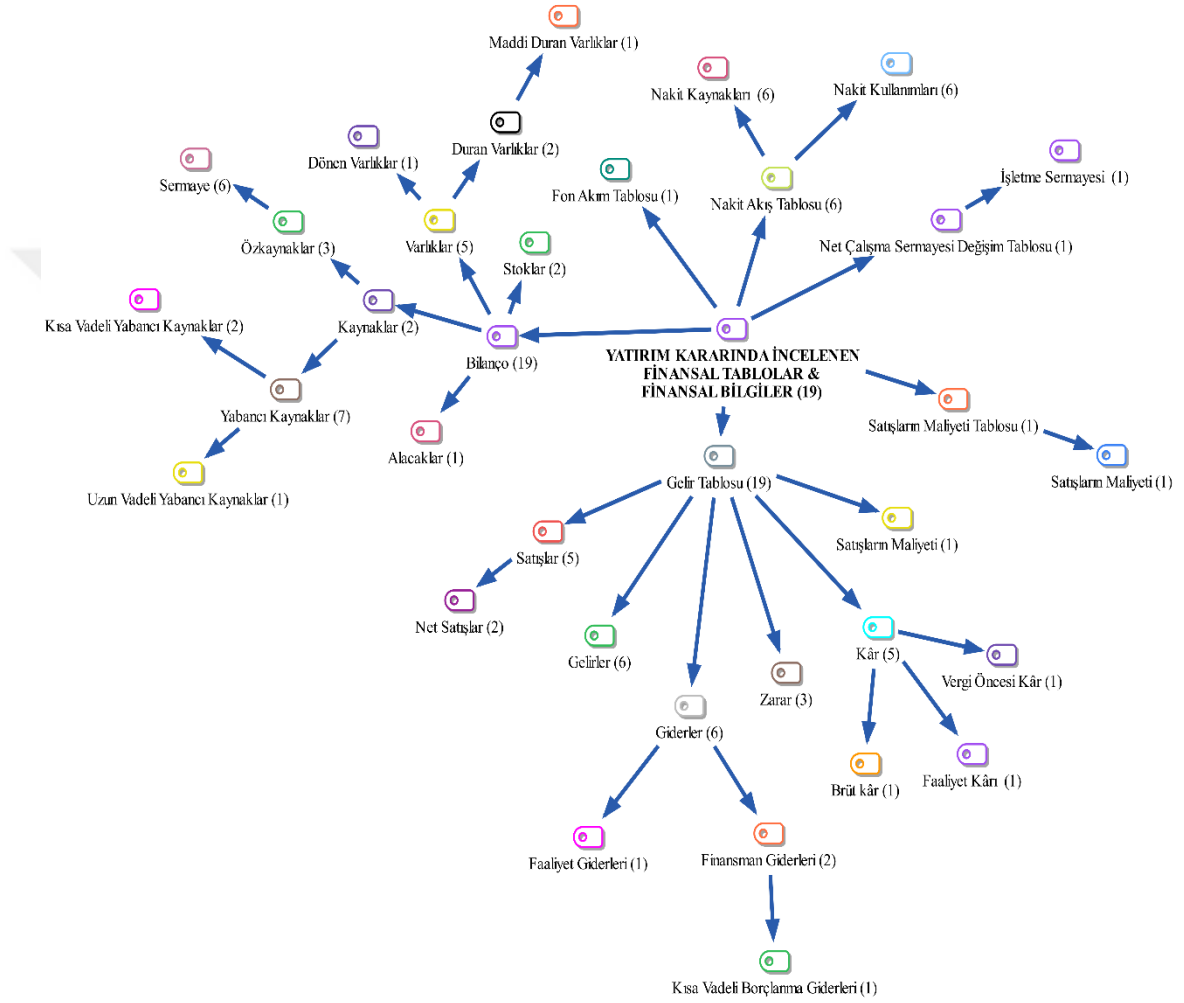
Katılımcıların anlatımlarında yoğunlukla yer bulan temalardan sonuncusu yatırım kararıdır. Bu tema altında beş adet kategori bulunmaktadır. Bu kategoriler “Yatırım Kararında İncelenen Finansal Tablolar ve Finansal Bilgiler”, “Yatırım Kararında İncelenmeyen Finansal Tablolar ve Finansal Bilgiler”, “Finansal Tablolardaki Bilgilerin Yatırım Kararı İçin Yeterlilik Durumu”, “Aşırı Bilginin Yatırım Kararları Üzerindeki Etkisi” ve “Aşırı Bilginin Diğer Paydaşların Kararları Üzerindeki Etkisi” olarak belirlenmiştir. Sayılan beş unsur da katılımcıların ifade ettiği yatırım kararı temasının açıklayıcılarıdır.

Kategori 1: Yatırım Kararında İncelenen Finansal Tablolar ve Finansal Bilgiler

Katılımcılara yatırım kararı alırken inceledikleri finansal tablolar ve finansal bilgiler sorulmuş, finansal tablolardan en çok bilanço ve gelir tablosunu incelediklerini,

finansal bilgilerden ise kâr ve zarar durumu ile gelir ve giderlerini incelediklerini beyan ettikleri görülmektedir.

Şekil 32’de yatırım kararında incelenen finansal tablolar ve finansal bilgilere ilişkin kod haritası görülmektedir:

Şekil 32: Yatırım Kararında İncelenen Finansal Tablolar ve Finansal Bilgilere İlişkin Kod Haritası

Gelir tablosu ve bilanço kodlarının bütün katılımcıların anlatımlarında ortak olarak yer aldığı görülmektedir. Katılımcı 2 ve Katılımcı 17, anlatımlarında yatırım kararı almada gelir tablosu ve bilançodan yararlandıklarını şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Öncelikle bilançoya bakıyorum. Likidite oranları dediğimiz oranlara. Bu oranları bilanço dataları üzerinden elde ediyoruz. Asit test oranı var, dönen varlıklara,

stoklara bir de yabancı kaynaklardan vadesi kısa olanlara bakıyoruz. Bundan hariç aktif kârlılığını inceleniyorum. Uzun ve kısa vadeli aktiflerin toplamına bakıyorum. Finansal yapı oranları var, bunlara bakıyorum, yine bu oranları da bilanço üzerinden elde ediyorum. Bundan başka maddi varlıklar, banka kredileri ne durumda? Özkaynakları yeterli mi? Sonra gelir tablosuna tabi... Net satışlara bakıyorum, satışların maliyetine, net kâra bakıyorum.” (Katılımcı 2),

“Gelir tablosu ile bilançoğu ilk başta inceleriz. Bunların içinden faaliyet kârı, brüt kâr gibi kâr göstergeleri, bundan sonra giderlerin içinden faaliyet giderleri, gelirlerden satışlar...” (Katılımcı 17).

Katılımcı 2, yatırım kararı alırken bilanço kalemlerinden dönen varlıklar grubundan stoklar, yabancı kaynaklar grubunda yer alan banka kredileri ve kısa vadeli yabancı kaynaklar, duran varlıklar grubundan maddi duran varlıklar ile özkaynaklar, gelir tablosu kalemlerinden ise net satışlar ve satışların maliyeti kalemlerini incelediğini belirterek bu kodlara vurgu yapmışken, Katılımcı 17 ise faaliyet kârı, brüt kâr, faaliyet giderleri ve satışlar kodlarına değinmiştir.

TMS 1 uyarınca bilançonun isminin değiştirilerek “Finansal Durum Tablosu” şeklinde ifade edildiği görülmektedir. Bahsi geçen bu değişimin nedeni ise finansal durum tablosunda sunulan bilgilerin birer muhasebe bilgisi olarak ele alınmasından ziyade bu tablonun işletmelerin finansal durumlarını gözler önüne seren bir rapor olarak değerlendirilmesidir (Karapınar ve Ayıkoğlu Zaif, 2012: 145). Yatırımcılar, yatırım kararı alma sürecinde işletmelerin finansal durumlarını, gelirleri ile giderlerini ve nakit durumlarını inceleyerek bu işletmelerin yatırım yapmaya uygun olup olmadığına ilişkin bilgi sahibi olmaktadır (Fraser ve Ormiston, 2007: 154). Bu noktada finansal durum tablosu ile kapsamlı gelir tablosunun inceledikleri ilk tablolar arasında yer aldığı görülmektedir. Kaledinis vd., (2010)’un bu durumu destekler nitelikte finansal durum tablosunun özellikle hisse senedi gibi finansal araçlara yatırım yapmada son derece önemli olduğunu belirttikleri görülmektedir. Karapınar vd., (2009) ise kapsamlı gelir tablosunun, finansal bilgi kullanıcılarından özellikle hissedarlar ile yatırımcılara gerçekleştirecekleri çeşitli gelir analizlerinde ve gelecekteki gelir tahminlerinde bulunmada önemli olan bilgileri sunduğunu belirtmişlerdir.

Katılımcıların anlatımlarında yer bulan dönen varlıklar kodu finansal durum tablosunun kalemleri arasında yer almaktadır. Dönen varlıklar, işletme sermayesi kavramıyla da ifade edilmekte olup, dönen varlıklar grubunu oluşturan bütün kalemler aynı zamanda işletme sermayesinin de unsurları arasında yer almaktadır. İşletme sermayesi, işletmelerin tam kapasite ile çalışabilmeleri, üretim faaliyetlerini kesintiye uğratmadan devam ettirebilmeleri, iş hacimlerini genişletilebilmeleri, yükümlülüklerini yerine getirememe risklerini azaltabilmeleri, olağanüstü durumlarda finansal açıdan zor duruma düşmelerinin önüne geçebilmeleri, faaliyetlerini kârlı ve etkin bir biçimde yürütebilmeleri bakımından büyük önem arz etmektedir (Akgüç, 1998: 201). İşletme sermayesi yönetiminin dar anlamıyla işletmelerin sahip oldukları nakdin yönetimi, portföy yönetimi, alacaklarının yönetimi ve stok yönetimini kapsadığı görülürken, daha geniş bir açıdan ele alındığında, dönen varlıkların yönetimi, kısa vadeli borçların yönetimi ve bu ikisi arasındaki ilişkilerin incelenmesini ele alması nedeniyle işletmenin bütünüyle ilgili olduğu söylenebilir (Yılancı, 2002: 2-3).

Katılımcıların anlatımlarına bakıldığında yabancı kaynaklar ve kısa vadeli yabancı kaynaklar kodlarına değindikleri görülmektedir. İşletmeler ihtiyaç duydukları kaynakları satıcı kredileri, banka kredileri, tahvil ve finansman bonusu ihracı gibi yollarla karşılayabilmektedirler. Fakat işletmelere sağlanan kaynakların, vadeleri geldiğinde bir faiz ile birlikte geri ödenmesi gerekmektedir. İşletmelerde kâr payı dağıtılması kararı alınırken, vadesi gelmiş olan borçlar dikkate alınmaktadır. Vadesi gelen borçların ödenmesi işletmelerden nakit çıkışına sebep olan bir işlem olması nedeniyle, işletme yönetimi şayet kâr payı ödemesinin nakit olarak yerine getirilmesini kararlaştırmış ise bu noktada işletmenin öncelikle vadesi gelmiş olan borçlarını, dağıtılacak olan kâr tutarından düşükten sonra, geriye kalan kısmı kâr payı olarak dağıtılmaktadır. Bu noktada işletmeler halihazırdaki borç ödemelerini yeni borçlarla kapatmayı da tercih edebilmektedirler fakat bu yöntemle işletmenin borçlanma oranı ve finansal riski artmaktadır (Boztosun, 2006: 14). Uygulanacak başka bir yöntem de işletmenin sermaye artırımı kararı alması olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak işletmenin bir taraftan nakit temettü dağıtımını yaparken, diğer taraftan da borçlarını ödeyebilmek için sermaye artırımı kararı alması uygulamada çok tercih edilen bir yöntem değildir. İşletmelerin nakit kâr payı dağıtımları durumunda borç ödemesinde sıkıntı yaşama ihtimalleri varsa kâr payı dağıtmak yerine bu kârı işletme bünyesinde tutarak, otofinansmanda kullanma ya da kâr payı dağıtımını nakit olarak

yerine getirmektense hisse senedi dağıtımı şeklinde gerçekleştirmeleri daha yerinde bir uygulama olabilir (Dinçer vd., 2017: 564).

Katılımcıların anlatımlarında sıklıkla yer verdikleri kodlar arasında özkaynaklar yer almaktadır. Ball ve Brown (1968) yatırımcıların yatırım kararı verirken net kâr kalemini özellikle işletmelerin performanslarını yansıtması nedeniyle önemli bir bilgi olarak gördüklerini belirtmişlerdir. Beaver (1968)'de muhasebe bilgilerinin ihtiyaca uygunluğunu araştırmış ve Ball ve Brown'un görüşüne katıldığını beyan etmiştir. 1990'lı yıllara gelindiğinde küreselleşme, sürekli olarak değişmekte olan ekonomik şartlar, muhasebe standartlarıyla ilgili yeni düzenlemeler gibi gelişmeler nedeniyle finansal bilginin ihtiyaca uygunluğu konusunun önemi artmıştır. Ohlson (1995) bu konuya ilişkin olarak yürütmüş olduğu çalışmasında bir işletmenin değeri ile özkaynak, net kâr gibi bilgilerin ihtiyaca uygun bilgiler olduğunu ve bu bilgilerle diğer ihtiyaca uygun nitelikteki bilgiler arasında doğrusal bir ilişki bulunduğunu tespit etmiştir. Sonuç olarak Ohlson, Ball ve Brown'un beyanlarına ek olarak karar vermede yalnızca kâr rakamlarının değil, özkaynak değerinin de dikkate alınması gerektiğini ortaya koymuştur. Konuya ilişkin olarak çalışma yürütmüş olan diğer araştırmacılara bakıldığında Board vd., (1989)'nin hisse senedi getirileriyle, net kâr, fon akış ve nakit akış bilgileri arasındaki ilişkiyi, Livnat ve Zarowin (1990)'in hisse senedi getirileriyle, net kâr ve nakit akışının faaliyetlerden, yatırımlardan ve finansmandan kaynaklanan kısımlarının ilişkisini araştırmış oldukları görülmektedir. Karunarathne ve Rajapakse (2010), hisse senedi fiyatlarıyla özkaynak, net kâr ve nakit akış değerleri arasındaki ilişkiyi araştırmış, bu unsurların ihtiyaca uygun bilgiler olduğunu ve finansal bilgi kullanıcılarının alacakları kararlar üzerinde etkileri bulunduğunu tespit etmiştir.

Kâr elde etmek, işletmelerin en temel kuruluş amacı olarak karşımıza çıkmaktadır. İşletmeler varlıklarını sürdürebilmek için kâr elde etmek zorundadırlar. Bu nedenle işletmelerin kâr elde etmekle birlikte, elde ettikleri bu kârı nasıl kullanacakları da önemli bir husustur. Mateş (2010)'a göre kâr “ekonomik performansın rasyonalitesinin bir ifadesidir.” Yürütülen faaliyetler sonucunda elde edilmiş olan kârın işletme hissedarlarına dağıtılması, yatırıma dönüştürülmesi ya da işletmede bırakılması işletmelerin benimsedikleri kâr dağıtım politikalarıdır (Aşıkoğlu ve Sevil, 1995: 204). Özellikle finansal yatırım araçları borsada işlem görmekte olan işletmeler için kâr dağıtım politikası son derece önemlidir (Anbar, 2006: 217). Hendriksen (1970), işletmelerin

dönem sonlarında açıklamış oldukları kârın, ilgili döneme ilişkin performanslarını göstermekte olduğunu, gelecekteki nakit akışlarının tahmin edilmesinde bu bilginin kullanıldığını ve işletmeyle ilişkisi bulunan tarafların karar verme sürecinde dikkate aldıkları en önemli bilgiler arasında yer aldığını belirtmiştir.

Katılımcıların anlatımlarında yer alan faaliyet kârı, işletmelerin esas faaliyetleri sonucunda elde ettikleri kârdır. Brüt satış kârından, işletmede hiç satış yapılmasa dahi katlanılmak zorunda olan personel giderleri, kira giderleri gibi faaliyet giderlerinin düşülmesiyle hesaplanan faaliyet kârı, yatırımcılar için son derece önemli bir gelir tablosu kalemidir. Çünkü bir işletmenin değeri faaliyet kârı ile belirlenmektedir. Net kâr; işletmelerin faiz, diğer faaliyetlerden sağlanan gelirler, vergi gibi konularıyla ilgilenirken faaliyet kârı; işletmenin nakit oluşturma gücünü ifade etmektedir. Dolayısı ile değerlendirme yapılırken sadece kâr ya da zarara ilişkin bilgiler yeterli olmamakta, bu bilgilerle birlikte faaliyet kârına da bakılmaktadır. Kapsamlı gelir tablosu incelenirken faaliyet kârı yüksek seyretse bile işletmede finansman giderlerinin yüksek olması nedeniyle zarar açıklanmış olabilir. Ya da faaliyet kârı düşük seyrederken, işletme yüksek oranlardaki faiz gelirleri nedeniyle yüksek tutarlarda net kâr açıklamış olabilir. Özetle net kâr ya da zarar, dönemsel yatırım ve kur değişimlerinden etkilenebilmektedir. Bu yüzden her iki kaleme de bakılarak bir ilişki kurarken aynı zamanda finansal durum tablosu dipnotlarını da incelemek faydalı olabilecektir.

Katılımcıların anlatımlarında yer bulan kodlar arasındaki brüt kâr, bir işletmenin toplam satışlarından, satılan malın maliyeti ya da satılan hizmetin maliyeti kalemleri düşüldükten sonra geri kalan tutardır. Özellikle brüt kâr marjı bilgisine ulaşmada kullanılmaktadır. Brüt kâr marjı, bir işletmenin gelirlerinin, satılan malların maliyetini hangi oranda aştığı ya da satılan malların maliyeti tarafından aşıldığı arasındaki kârlılıığı ölçen bir göstergedir. Brüt kâr marjı yüksek seviyelerde seyreden işletmelerin, genellikle, brüt kâr marjı düşük seviyelerde seyreden işletmelere oranla, mal satışlarından daha fazla kâr elde ettikleri söylenebilir.

Katılımcıların anlatımlarında yer verdikleri faaliyet giderleri, işletmelerin operasyonları sonucunda meydana gelen giderler olarak karşımıza çıkmaktadır. Pazarlama, satış ve dağıtım giderleri, genel yönetim giderleri ve araştırma-geliştirme giderleri bu grupta yer almaktadır. Pazarlama giderleri ile araştırma- geliştirme

giderlerinin artış göstermesi, uzun vadede işletmeye ek satış olarak fayda sağlama ihtimali bulunması nedeniyle, olumlu olarak nitelendirilebilir. Genel yönetim giderlerinin, işletmenin satışlarının üzerinde artış göstermiş olması ise olumlu olarak nitelendirilmemektedir. İşletmelerin ölçekleri büyüdükçe birim satış başına düşen yönetim giderlerinin azalması nedeniyle genel yönetim giderlerinin satışlara oranının düşüş göstermesi arzulanan bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca faaliyet giderleri brüt kârın büyük bir kısmını oluşturması nedeniyle bu grup içinde yer alan her bir kalem ayrı önem arz etmektedir. Bu grupta yer alan kalemlerin özellikle ekonomik durgunluk dönemlerinde işletmeleri zararı sürüklemesi ihtimali yüksektir.

Kapsamlı gelir tablosu ve finansal durum tablosunun dışında katılımcıların yatırım kararı almada en çok kullandıklarını beyan ettikleri finansal tablo, nakit akım tablosudur. Anlatımlarında, sayılan bu üç finansal tabloyu kullandığını beyan eden katılımcıların, yoğunlukta olduğu görülmektedir. Bu katılımcıların anlatımları şu şekildedir:

Katılımcı 4, “Bilançosunu açarım bakarım. Genel hatlarıyla maddi ve maddi olmayan varlıklara bakarım, ticaret yoğun işlerde stoklara, alacaklara, borçlara bakarım. Sermaye gibi özkaynaklar gibi içeriklerine bakarım. Sonra gelir tablosundan kârlar, zararlar ne durumda? Giderler, gelirler bunlar işte. Nakit durumu ne durumda? Gelecekte nakit sağlayabilecek mi? Nereden sağlayacak? Borç mu alacak? Yoksa kendi nakdi, parası var mı? Varsa nereye gidiyor? Nerede harcıyor? Nakit tablosundan açar bakarım.” ifadesiyle yatırım kararı alırken incelediği finansal bilgiler ile ilgili anlatımında maddi duran varlıklar, maddi olmayan duran varlıklar, stoklar, alacaklar, borçlar, sermaye, kâr, zarar, gelir, gider ve nakit kaynakları ile nakit kullanımları kodlarına değinmiştir.

Benzer şekilde Katılımcı 6, “Birincisi bilanço, ikincisi gelir tablosu, üçüncüsü nakit akış tablosu, bu şekilde sıralayabilirim. Şimdi nedenine gelecek olursam bir kere bilanço bildiğiniz gibi işletmenin aktifleri ve pasiflerini gösteriyor bize. Özellikle bilanço kalemlerinden işletmenin hangi varlıklara sahip olduğunu ve ödemek zorunda olduğu borçlarını görüyoruz. İşletmelerde incelediğimiz en temel değerler bilançoda olduğu için aktif ile pasifi ile bilançoju detaylıca irdelerim. Gelir tablosu bizim için çok kritik, işletmenin satış potansiyellerini, kazandığı gelirlerini görüyoruz. Bu gelirleri kazanmak için yaptığı giderlerini görüyoruz. Yani dolayısıyla benim yatırım yapmayı planladığım

işletme 6 aylık ve 1 yıllık sürede hangi kaynaklardan, nasıl gelirler elde etmiş, elde etmiş olduğu bu gelirlerini nerelere harcamış, nerelerde kullanmış ve gidere dönüştürmüş bunu görüyoruz. Artı olarak nakit akış tablosu. Nakit akışta işletmenin nakit kaynaklarını hangi kaynaklardan sağladığını gösteriyor ve aynı zamanda diğer tarafında da işletmenin nakitleri ne gibi alanlarda kullandığını gösteriyor. Nakit akış tablosunu, gelir tablosu ve bilançonun yorumlamasını yaparken bir yardımcı, bir destekçi olarak da kullanıyorum çok faydalı yatırımda.” ifadesiyle yatırım kararı alırken kapsamlı gelir tablosu, finansal durum tablosu ve nakit akış tablosunu incelediğini belirtmiştir. Yatırım kararı alırken incelediği finansal bilgiler ile ilgili anlatımında ise varlıklar, kaynaklar, gelirler, giderler, satışlar, nakit kullanımları ve nakit kaynakları kodlarına değinmiştir.

İşletmelerin belirli bir dönemde elde ettikleri hasılatı göstermekte olan satışlar, en önemli performans ölçütleri arasında yer almaktadır. Satışlar kaleminin dipnotlarına bakıldığında işletmelerin gerçekleştirdikleri satışların yurtiçi ve yurtdışı oranlarının sunulduğu görülmektedir. Özellikle yurtiçinde ekonomik durgunluğun hâkim olduğu ve döviz kurlarının yüksek seviyelerde olduğu dönemlerde yurtdışı satış oranları daha yüksek olan işletmelerin daha kârlı olabilecekleri söylenebilir.

Ayrıca kapsamlı gelir tablosunda sunulan brüt kâr, faaliyet kârı, vergi öncesi kâr ve net kâr gibi bilgilerin satışların maliyeti kalemine bölünmesiyle kâr marjları hesaplanmaktadır. Kâr marjında meydana gelen düşüşler, birim satış fiyatında bir düşüş meydana gelmesi ya da maliyet kalemlerinde bir artış meydana gelmesinin bir göstergesi olarak kabul edilmektedir. Hesaplanan brüt kâr marjı, faaliyet kâr marjı, vergi öncesi kâr marjı ve net kâr marjı da önceki yılların rakamlarıyla karşılaştırılarak işletmelerin kârlılığında meydana gelen artış ya da azalışların nedenlerine ilişkin önemli ipuçları elde edilebilir.

Katılımcı 10, “Bir şirket mali tablo yayınladığında incelediklerimiz bilanço, gelir tablosu ve nakit akım tablosu... Şirketin faaliyet sonuçları için gelir tablosundaki bilgilerden fikir alırız. Bilançodan şirketin varlıkları, para, makineler, alacaklar ve borçlar, gelir tablosundan kârı, zararı, nakit akım tablosundan nakitlerini inceleriz.” ifadesini ve Katılımcı 11, “Gelir tablosunda giderler gelirleri aşarsa, net zarar görürsünüz, bunun tersi olunca kâra geçersiniz. Net kâr marjı bizim için firmanın başarılı olduğunu belirtir. Bilanço analizi ile, işletmenin sermayesini iyi kullanıp kullanmadığını,

neden borçlandığını, borçlanmanın gerçekten gerekli olup olmadığını anlayabiliriz. İşletmenin aldığı bu borçları ödeyebilmek için, gücünü ölçmek için nakit akışı tablosunu incelenir. İşletme nakit akışlarını incelemek mevcut yükümlülüklerini kolayca yerine getirip getiremeyeceğini gösterir.” ifadesini kullanmıştır.

Eljelly ve Alghurair (2001)’e göre işletmelerde performans ölçümü için en çok kullanılan yöntemler özkaynak getiri, hisse başına kâr ve nakit akışıdır. Şamiloğlu (2005), konuya yatırımcılar açısından bakıldığında işletmelerin gelecekteki nakit oluşturma gücünün öngörülebilmesi için işletmenin faaliyetlerinden sağladıkları kazançları ile faaliyetlerinden nakit akışlarının önem arz ettiğini belirtmektedir. Daha önce de bahsedildiği üzere işletme yatırımcıları için temettü gelirleri son derece önemlidir. İşletmelerin temettü ödeyebilmeleri için de öncelikle kâr açıklamaları ve bu ödemeyi gerçekleştirebilmeleri için nakit ayırmaları gerekir. Yatırımcılar bu nedenle gerçekleştirdikleri yatırım analizlerinde kâr göstergelerinin yanında nakit dengesini de göz önünde bulundurmaktadırlar. Gücenme ve Arsoy (2006)’a göre nakit akış tablosu ancak diğer finansal tablolarla beraber incelendiğinde, işletmenin likidite ve borç ödeme gücünü doğru bir biçimde yansıtmaktadır.

Bragg (2002)’e göre yatırımcılar, işletmelerin orta ve uzun vadede borç ödeyebilme yeteneklerini ölçebilmek için nakit akışı yaratma yeteneğini incelemektedirler. Pozitif yönlü bir nakit akışının görülmesi, işletmelerin yükümlülüklerini anında yerine getirebilmelerine ve finansal istikrar sağlamalarına katkıda bulunmaktadır. Bunun dışında işletmelerin faaliyetlerini genişletebilmelerine, yeni ürün ve hizmetler piyasaya sürerek, yeni pazarlara girebilmelerine ve büyüyebilmelerine katkı sağlamaktadır. Sonuç olarak yatırımcı güvenini kazanabilen işletmeler değerlerini artırarak kârlı yatırım alanları hâline gelmektedir.

Katılımcı 13’ün “...Finansman giderleri önemlidir. Kısa vadeli borç giderleri yüksekse şirketin borçluluk durumu problemlidir. Nakit akımlarıyla ilgili bilgiler de sıkça kullanılır yatırım kararlarımızda.” ifadesiyle diğer katılımcılardan farklı olarak finansman giderleri ve kısa vadeli borçlanma giderleri kodlarına değindiği görülmektedir.

İşletmeler yatırım yapma ya da işletme sermayesi gereksinimlerini karşılama gibi amaçlarla kısa, orta veya uzun vadelerde, farklı biçimlerde borçlanma politikaları izleyebilmektedirler. Bu borçlanma politikaları beraberinde faiz, komisyon, döviz

borçlanmalarından kaynaklanan kur farkları gibi bazı maliyet ve gider türlerine katlanmaktadır. İşletmelerin borçlanmaları sonucunda katlandıkları bahsi geçen bu maliyet ve gider türleri, işletmelerin finansman giderlerini meydana getirmektedir. Bir işletmenin net finansman giderlerinin o işletmenin net faaliyet kârının %20'sini aşmaması beklenir (Demir, 1995: 882). Özellikle borçluluk durumu yüksek olan işletmeler net faaliyet kârları yüksek seviyelerde seyrete bile faiz giderleri nedeniyle düşük seviyelerde net kâr elde edebilirler. Bu nedenle finansman giderlerinin kontrol altına alınması ve kısıtlanması son derece önem arz eden bir husus olarak karşımıza çıkmaktadır.

Katılımcı 3'ün anlatımında gelir tablosu ve bilançonun yanı sıra fon akım tablosuna da değindiği görülmektedir. Bu bağlamda Katılımcı 3'ün kullanmış olduğu ifadeler şu şekildedir:

“Bilançoğu incelerim. Net varlıkları, varlık dağılımını incelerim. Gelir tablosunda kâr görmek isterim. Yani bu tablolar şirketin tamamen içini gösteriyor. Röntgen gibi düşünebiliriz, o yüzden de bu iki finansal tablo olmazsa asla olmaz. Fon akım tablosunu incelerim sonra da.” (Katılımcı 3).

Fon akım tablosu, işletmelerin arzu ettikleri yatırımları yapabilmeleri, üretim sistemlerini genişletebilmeleri ya da finansman geliri edebilmeleri için yaptıkları fon kullanımları ve bu fonların kaynaklarının raporlanmakta olduğu finansal tablodur. Fon akım tablosu, finansal durum tablosu ve kapsamlı gelir tablosunda yer verilmeyen ve işletmelerin finansal durumlarının anlaşılması noktasında önem arz eden bilgiler içermektedir. Fon akım tablosundan yararlanan yatırımcılar, işletmelerin finansal grafiklerini daha net görerek, geleceğe ilişkin planlarına yön vermektedirler.

Yörük ve Doğan (2009) ve Önce (2008)'e göre finansal bilgi kullanıcıları fon akım tablosunu inceleyerek şu sorulara cevap aramaktadırlar:

- İşletme bir faaliyet dönemi içerisinde yürütmüş olduğu faaliyetlerinden ne kadar fon elde etmektedir ve elde ettiği bu fonları nerelerde kullanmaktadır?
- İşletme dışından nerelerden ve ne miktarda fon elde edilmektedir ve bu fonlar nerelerde kullanılmaktadır?
- İşletme borçlarını hangi yollara başvurarak ödemektedir?
- İşletme büyüme politikalarını finanse edebilmek için hangi kanallardan yararlanmaktadır?

➤ İşletme duran varlıklarına ve yeni yatırım alanlarına hangi tutarlarda yatırım yapmaktadır ve bu yatırımlarını hangi kanallarla finanse etmektedir?

➤ İşletmenin dönem zararıyla karşılaşması durumunda, toplam varlıklarında bir artış meydana gelmekte midir? Bir artış meydana gelmişse bu artış hangi kanallardan sağlanmaktadır?

➤ İşletme kâr ettiği dönemlerde kâr payı dağıtmama şeklinde bir politika izlemekte midir? İzlemişse bunun nedeni nedir?

➤ İşletme dönem kârından daha yüksek tutarda kâr dağıtımını gerçekleştirmekte midir? Dönem kârı bulunmamasına rağmen kâr payı dağıtımını nasıl gerçekleştirilmektedir?

Katılımcı 12, gelir tablosu ve bilançonun dışında satışların maliyeti tablosuna değinerek şu ifadeleri kullanmıştır:

“Bilanço ile firmaların finansal performansı, likidite gücü, borç ödeme kapasitesini inceleriz. Bu oranları hesaplarız. Firmanın gerçek değerini tespit etmek için de bilanço her zaman. Gelir tablosu bize şirketin ekonomik kaynaklarının verimli alanlarda kullanılıp kullanılmadığı kanaati oluşturtur. Satışların maliyeti tablosu, gelir tablosunu değerlendirmede işimize yarar. Misal, imalat şirketlerinin sonuçlarını, yani faaliyet sonuçlarını değerlendiririz. Gelir tabloda sayı olarak gördüğümüz satışların maliyetinin ayrıntılarını görürüz.”

Katılımcı 12'nin anlatımında yer vermiş olduğu finansal oranlar, işletmelerin finansal tablolarında yer alan finansal bilgilerden faydalanılarak hesaplanmakta, yatırımcılara işletmelerin sahip oldukları varlıkları ile kaynakları etkin ve verimli kullanma durumlarına ilişkin olarak bilgi vermektedir. Katılımcı 12'nin anlatımında değinmiş olduğu likidite oranları, işletmelerin kısa vadeli borçlarını vadesi geldiğinde ödeyebilme gücünü tespit etmede kullanılmaktadır. Finkler ve Ward (2006)'a göre likidite düzeyinin düşük seviyelerde seyretmesi, işletmelerin yükümlülüklerini yerine getirememesi ve iflas riskinin artmasına neden olabilirken, çok yüksek seviyelerde seyretmesi işletmelerin daha yüksek kârlılıktaki uzun vadeli yatırım araçlarını elden kaçırmalarına neden olabilmektedir. İleri (2016)'ye göre işletmelerin likidite durumları ile kâr payı dağıtım politikaları yakın bir ilişki içerisindedir. Çünkü kâr payı ödemeleri işletmelerden nakit çıkışına neden olan bir işlemdir. İşletmelerin likidite düzeylerinin

yüksek seviyelerde seyretmesi daha kolay kâr dağıtım kararı almaları ve kâr payı ödemelerinde zorluk çekmemeleri hususunda fayda sağlamaktadır. Öte yandan likidite seviyesi yetersiz olan ve kâr payı dağıtımını gerçekleştirmek isteyen işletmeler yatırımcılarına bedelsiz biçimde hisse senedi dağıtabilmektedirler.

Meigs ve Meigs (1992)'e göre satışların maliyeti tablosunda sunulan satışların maliyeti bilgisi, işletmeler için genellikle en yüksek tutarlı giderler arasında bulunması nedeniyle finansal tablo kullanıcıları açısından büyük önem arz etmektedir.

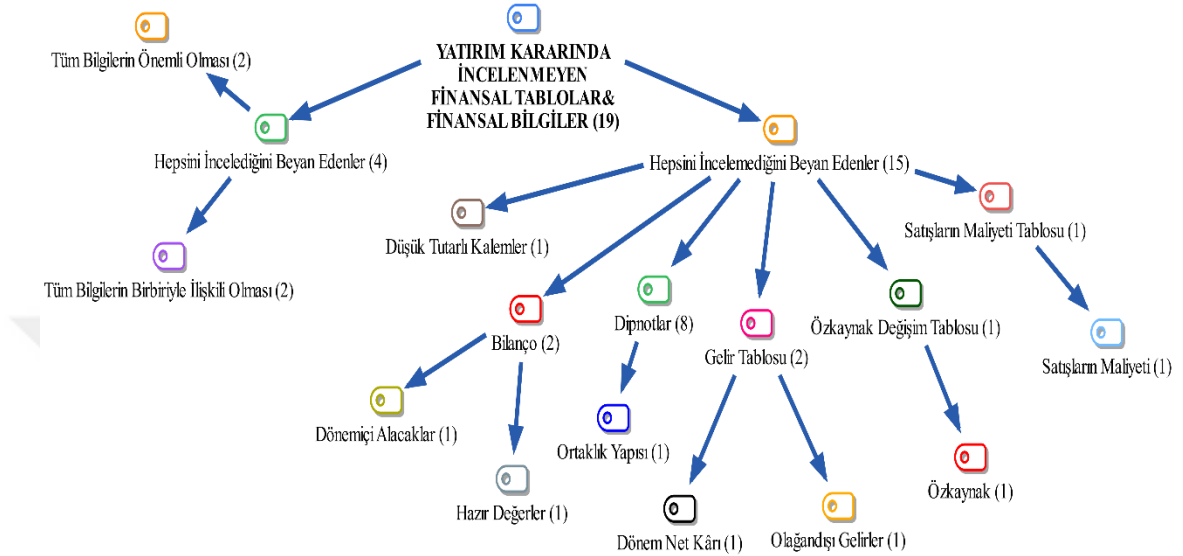
Özetle bir işletmeye ait finansal tablo setinde bulunan farklı finansal tablolarda yer alan finansal nitelikteki bilgilerin her biri diğerinden farklı olsa bile aynı işlemin farklı yönlerini yansıtmaları nedeniyle her zaman birbirleriyle ilişki içerisinde olduklarıdır. Bu bağlamda farklı finansal tablolarda sunulan farklı hiçbir bilgi, yalnızca tek bir amaca yönelik ya da finansal bilgi kullanıcılarının belirli bir ihtiyacı için gereken tüm bilgilerin karşılanmasında yeterli değildir. Örneğin, işletmelerin faaliyet sonuçlarıyla ilgili tam manada bilgi sahibi olabilmek için kapsamlı gelir tablosundaki bilgilerin, finansal durum tablosunda sunulan bilgiler ve nakit akış tablosunda sunulan bilgilerle beraber ele alınması gerekmektedir.

Kategori 2: Yatırım Kararında İncelenmeyen Finansal Tablolara ve Finansal Bilgilere İlişkin Kod Haritası

Katılımcılara yatırım kararı alırken incelemedikleri finansal tablolar ve finansal bilgiler sorulmuş, finansal tabloların ve finansal tablolarda sunulan bilgilerin hepsini incelediğini beyan edenler ve hepsini incelemeyi beyan edenler olarak iki gruba ayrıldıkları tespit edilmiştir. Hepsini incelediğini beyan eden katılımcıların; finansal tablolarda sunulan tüm bilgilerin önemli olması ve tüm bilgilerin birbiriyle ilişkili olması nedeniyle bu görüşte olduklarını belirttikleri görülmektedir. Finansal tabloların ve bu finansal tablolarda sunulan finansal bilgilerin hepsini incelemeyi beyan eden katılımcıların verdikleri yanıtlara bakıldığında ise satışların maliyeti tablosunda sunulan satışların maliyeti, özkaynak değişim tablosunda sunulan özkaynak, kapsamlı gelir tablosunda sunulan olağandışı gelirler ile dönem net kârı, dipnotlarda sunulan ortaklık yapısı, finansal durum tablosunda sunulan hazır değerler ile dönem içi alacaklar ve düşük tutarlı kalemler kodlarına değindikleri görülmektedir.

Hepsini incelediğini beyan eden katılımcıların tüm bilgilerin birbiriyle ilişkili olması ve tüm bilgilerin önemli olması kodlarına değinmiş oldukları görülmektedir.

Şekil 33’te yatırım kararında incelenmeyen finansal tablolar ve finansal bilgilere ilişkin kod haritası yer almaktadır:

Şekil 33: Yatırım Kararında İncelenmeyen Finansal Tablolar ve Finansal Bilgilere İlişkin Kod Haritası

Katılımcı 6, “Derinlemesine bir analiz yapmasam da birbirini tamamladığı için finansal tabloları diğerindeki bir bilgiyi teyit etmek için, bundan başka bir de birindeki bir değişikliğin sebebini anlamak için inceliyorum.” ifadesini kullanarak bütün finansal tabloların birbirinin tamamlayıcısı olduğunu, bir finansal tabloda sunulan bir bilginin doğruluğunu, güvenilirliğini ya da gerçeğe uygunluğunu teyit edebilmek için ya da bir hesap kaleminde meydana gelen herhangi bir değişimin nedenini anlayabilmek için başka bir finansal tabloyu incelediğini beyan ederek tüm bilgilerin birbiriyle ilişkili olması koduna değinmiştir.

Benzer biçimde Katılımcı 18, “Gözümün gördüğü hepsine bakarım, hepsini dikkate alırım. Çünkü hepsi birbiriyle ilişkili. Yatırım işi özünde böyle bir şey aslında. Geniş açıdan, detaycı bir bakış açısıyla bakmayı gerektirir.” ifadesiyle aynı koda değinmiştir.

Katılımcı 2, “Yani ihtiyacıma göre bütün finansal tablolara bakıyorum. Hiç dikkate almadığım bir bilgi yok demek daha uygun olur o yüzden. Bazı bilgiler bazı

bilgilere göre daha az önemli olabilir sadece.” ve Katılımcı 4, “Bütün mali tabloları ve bilgileri incelememiz gerekiyor, mali tabloda sunulmuşsa önemlidir neticede.” ifadeleriyle finansal tablolarda sunulan bütün bilgilerin önemli olduğunu fakat önemlilik düzeylerinin değişebileceğini belirterek, tüm bilgilerin önemli olması koduna değinmişlerdir.

Yatırım kararı alırken finansal tabloların ve bu finansal tablolarda sunulan bilgilerin hepsini incelemediğini beyan edenler anlatımlarında; finansal durum tablosunda (katılımcı anlatımıyla bilançoda) sunulan dönem içi alacaklara ve hazır değerlere, dipnotlarda sunulan ortaklık yapısına ilişkin açıklamalara, kapsamlı gelir tablosunda (katılımcı anlatımıyla gelir tablosunda) sunulan dönem net kârına ve olağandışı gelirlere, satışların maliyeti tablosunda sunulan satışların maliyeti ve özkaynak değişim tablosunda sunulan özkaynaklara ilişkin bilgilere değinmişlerdir. Son olarak bazı katılımcıların çok düşük tutarlardaki bazı finansal bilgileri göz ardı ettiklerini beyan ettikleri görülmektedir.

Katılımcı 7, “...Şirketin dönemsel alacakları tahsil etme döngüsünde ekstra yük katacağından dolayı ben şirketin dönem içi alacaklarını baz almıyorum...” ifadesiyle dönem içi alacaklar koduna değinmiştir.

Katılımcı 3, hazır değerler hesabının bakiyesinin genellikle düşük tutarda olduğunu bu nedenle bu hesabı yatırım analizlerinde dikkate almadığını “Bilançoda, varlıklarda hazır değerler var, burası genelde çok düşük tutarlarda oluyor ve bizim analizlerimiz için önemi yok.” ifadesiyle beyan ederek, hazır değerler koduna değinmiştir.

Katılımcı 9, “Zaman zaman oluyor. İşletmeye göre dipnotlarda veriliyor ortaklık yapısı bilgileri, bunlarla pek işim olmuyor. Yine çok düşük tutarlardaki tutarları da çoğu zaman detaylı bir incelemeye almıyorum.” ifadesiyle ortaklık yapısı ve düşük tutarlı kalemler koduna değinmiştir.

Katılımcı 13, “Gelir tablosundan net dönem kârı... Bu bilgi bilanço verilerinden etkilenir, bunun nasıl elde ettiklerini tespit edilmemiz gerekir. Kötü durumdaki bir bilançoda bazen yüksek bir net dönem kârı görülüyor bazen de iyi bir bilançoda düşük bir net dönem kârı görülüyor veya net zararlar karşılaşılabiliyoruz. Yanıltıcı bir bilgi olduğu

için işin özü, net kâr.” ifadesiyle dönem net kârının yanıltıcı bir gösterge olduğunu belirterek dönem net kârı koduna değinmiştir.

Katılımcı 14, “Firmanın olağanüstü gelirlerindeki değişiklikler büyük çaplı bile olsa hisse senedi fiyatlarını fazla etkilemiyor. İncelemeye değer görmüyorum, önemli görmüyorum bu yüzden hocam.” ifadesiyle olağandışı gelirler koduna değinmiştir.

Katılımcı 5, “Finansal tablo olarak satışların maliyeti tablosu, finansal tablo bilgisi olarak satışların maliyeti kalemini örnek gösterebilirim. Satışların maliyetini direkt gelir tablosundan ele alıyorum. Bu bilgide herhangi bir anormallik görmediysem, satışların maliyeti tablosunu tekrar incelemiyorum.” ifadesiyle satışların maliyeti koduna değinmiştir.

Katılımcı 19, “Özkaynak tablosunu açıkçası daha az kullanıyorum. Özkaynaklardaki değişiklikler bu tabloda, çok inceleme ihtiyacı duymuyorum. Bilançodan bakıyorum özkaynaklara...” ifadesiyle özkaynak koduna değinmiştir.

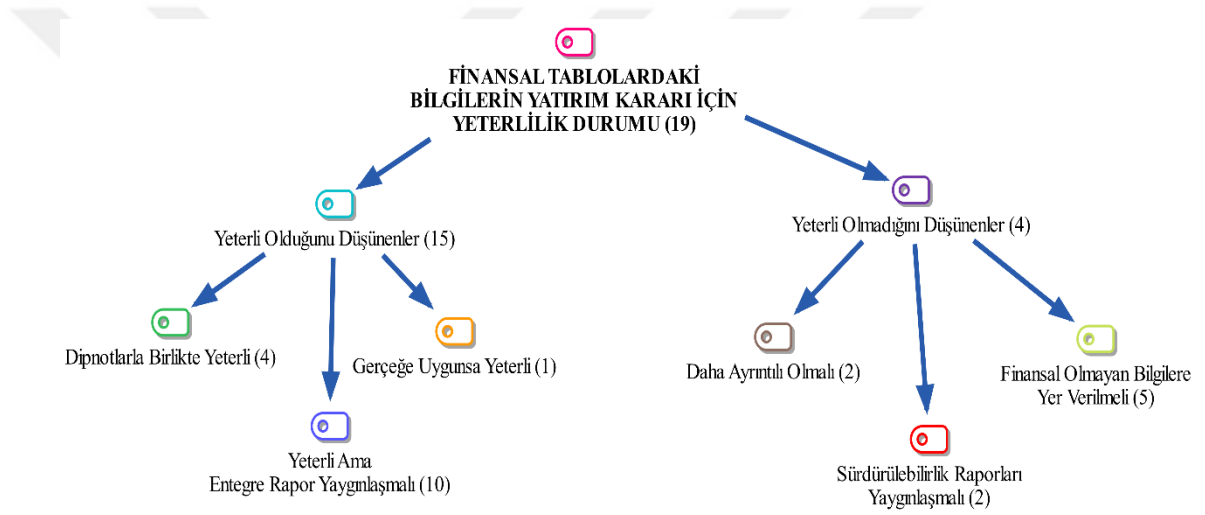
Katılımcılara yöneltilen yatırım kararı alırken incelenen/ incelenmeyen finansal tablolar ve finansal bilgiler sorularına alınan yanıtlara bakıldığında, katılımcıların anlatımlarında yoğunluklu olarak ihtiyaca uygunluk ve önemlilik kavramlarına değindikleri görülmektedir. Katılımcılar yatırım kararı almada kullandıkları bilgileri önemli ve ihtiyaca uygun olarak nitelendirirken, yatırım kararı almada kullanmadıkları finansal nitelikteki bilgileri önemli ve ihtiyaca uygun olmayan bilgiler olarak nitelendirmişlerdir. Bu sonuçtan hareketle katılımcıların yatırım kararı almada kullanmadıkları finansal bilgilerin aşırı bilgi olarak nitelendirilebileceği söylenebilir. Bu noktada bu ifadenin yalnızca bu araştırmaya katılan katılımcılar için geçerli olduğunu, farklı bir katılımcı kitlesi üzerinde araştırılması hâlinde aşırı bilgi algısının değişebileceğini belirtmek gerekir.

Kategori 3: Finansal Tablolardaki Bilgilerin Yatırım Kararı İçin Yeterlilik Durumu

Katılımcıların finansal tablolardaki bilgilerin yatırım kararı almada yeterli olup olmadığına ilişkin görüşleri incelendiğinde yeterli olmadığını düşünen katılımcıların; finansal tablolarda finansal nitelikli olmayan bazı bilgilere yer verilmesi gerektiğini düşünenler, finansal tablolarda sunulan bilgilerin daha ayrıntılı olması gerektiğini düşünenler ve sürdürülebilirlik raporlarının yaygınlaşması gerektiğini düşünenler olarak

üç gruba ayrıldıkları görülmektedir. Finansal tablolarda sunulan bilgilerin yeterli olduğunu düşünen katılımcıların çoğunlukta olduğu görülmekte olup bu katılımcıların finansal tablolarda sunulan bilgilerin gerçeğe uygun olmaları durumunda yeterli olduğunu düşünenler, finansal tablolardaki bilgilerin dipnotlarla birlikte değerlendirilmesi durumunda yeterli olduğunu düşünenler ve finansal tablolarda sunulan bilgilerin yeterli olduğunu ancak entegre raporlardaki bazı bilgilere de ihtiyaç duymaları nedeniyle entegre raporların yaygınlaşması gerektiğini düşünler olarak gruplara ayrıldıkları görülmektedir.

Şekil 34’te finansal tablolardaki bilgilerin yatırım kararı için yeterlilik durumuna ilişkin kod haritası yer almaktadır:

Şekil 34: Finansal Tablolardaki Bilgilerin Yatırım Kararı İçin Yeterlilik Durumuna İlişkin Kod Haritası

Finansal tablolardaki bilgilerin yatırım kararı almada yeterli olmadığını düşünen katılımcıların; finansal olmayan bilgilere yer verilmeli, daha ayrıntılı olmalı ve sürdürülebilirlik raporları yaygınlaşmalı kodlarına değindikleri görülmektedir.

Katılımcı 15, “Gün geçtikçe bilgi ihtiyacı herkesin için arttı, artık eskisi gibi sadece mali tablolardan aldığımız bilgiler yeterli değil. Artık mali tablolar, dipnotlar haricinde işletmelerin işleyişine, sosyo-ekonomik yönlerine açıklık getiren bilgileri sunmak gerekli...” ifadesiyle finansal tablolardaki bilgilerin yatırım kararı almada yeterli olmadığını belirtmiş, finansal nitelikte olmayan bilgilere de yer verilmesi gerektiğini beyan ederek finansal olmayan bilgilere yer verilmeli koduna değinmiştir. Benzer şekilde Katılımcı 13’ün de “...Her şey finansal olmak mecburiyetinde değil. Değil ki, böyle

olmayanları da görmek istiyor kullanıcı. Entegre tablo görmek istiyor. Çünkü şirketin değerini artırma şansı olan bilgiler, kullanıcı için ulaşılır olması, geleceğe dair tahminde bulunmasında çok büyük fayda sağlayan bir şey.” ifadesiyle aynı koda değindiği görülmektedir.

Finansal raporların tek başına yatırımcıların bilgi ihtiyaçlarını karşılamamaya başlamasıyla birlikte işletmeler çeşitli alternatif raporlama biçimlerine yönelmişlerdir. Yatırımcıların bir işletmenin yatırım yapılabilir olup olmamasına karar verebilmeleri için risk analizi yapmaları gerekmekte, risk analizinin yapılabilmesi ve işletmenin kurumsal performansının analiz edilebilmesi için de finansal bilgilerin yanında finansal olmayan bilgilerin de incelenmesi gereklidir (Karğın vd., 2013: 29). Finansal olmayan raporlarla birlikte işletmelerin şeffaflık durumları, çevresel ve sosyal yükümlülükleri değerlendirilerek, paydaşların bilgisine sunulmaktadır. Gün geçtikçe daha fazla işletme, sosyal sorumluluk faaliyetleri ile ilgilenerek, uzun vadeli başarılar sağlayabilmek için finansal olmayan bilgilerin raporlanmasının gerekli ve önemli olduğunu düşünmektedirler. Bu kapsamda kurumsal sosyal sorumluluk raporlaması, sürdürülebilirlik raporlaması ve entegre raporlama gibi güncel raporlama yöntemlerinin önemi her gün geçen artmaktadır.

Dräger (2014)’e göre işletme değerinin belirlenmesinde çok sayıda faktör bulunmaktadır ve bu faktörlerin bir bölümü finansal ya da fiziksel bir yapıya sahiptir ve finansal tablolarda sunulan hazır değerler, menkul kıymetler, stoklar gibi unsurlar iken, bir bölümü ise fiziksel varlıkları olmayan ve finansal tablolarda sunulmayan beşerî sermaye, tedarikçilerle ilişkiler, rekabet durumu gibi unsurlardır. Bu noktada entegre raporlama, işletmelerin sahip oldukları finansal nitelik taşıyan ve taşımayan unsurlarını, değer yaratma amacıyla hangi şekillerde kullandıklarını, bütüncül bir bakış açısıyla ortaya koyan raporlama sistemi olarak karşımıza çıkmaktadır. Dräger konuyu daha iyi açıklayabilmek için “Yatırımcıların erişebildiği bilgilerin çoğunun geçmişe ilişkin olduğu bir senaryoda, sanki önlerinde başka hiçbir yol yokmuş gibi yalnızca arkayı gösteren bir ayna ile sonraki köşeyi dönmeleri isteniyor.” şeklinde bir metafor kullanmıştır.

Krzuş (2011)’a göre en başta işletme yöneticileri ve yatırımcılar olmak üzere, işletme paydaşlarının doğru bir biçimde karar alabilmeleri için işletmelerin itici gücü konumunda bulunan değer yaratıcı faktörlere ilişkin bilgi sahibi olmaları gerekmektedir.

Bahsi geçen faktörler; sayısal olarak ifade edilebilen bazı finansal göstergeler ile iş fırsatları, riskler, stratejiler ve planlar gibi niteliksel faktörlerdir. Sayılan bu faktörlerin hepsi yatırımcılara işletmelerin nakit akışlarının ve kazançlarının kalitesini değerlendirebilme olanağı sunan faktörlerdir.

Katılımcı 8, “Hayır, yeterli olmadığı ortada. Bazı hassas durumlar var, bu durumlarla alakalı daha çok ayrıntı içermesini beklediğimiz hâlde ne yazık ki çoğu işletme sunmuyor. Şirket zarar etmiş, ayrıntısına hâkim olmak isteriz, bu bilgiyi bize vermeli, şeffaf olmalı, içini dışını göstermeli.” ifadesiyle finansal tablolarda sunulan bilgilerin beklediği detayları içermemesi nedeniyle yatırım kararı almada yeterli olmadığını düşündüğünü beyan ederek, daha ayrıntılı olmalı koduna değinmiştir.

Katılımcı 1, “Tek başına yetersiz hocam. Tabloların dışında şirketle ilgili çıkan haberlere, yapılan açıklamalara bakmak istememiz de kanıtı. Sürdürülebilirlik teması önem kazandı, bugün sürdürülebilirlik alanına yatırım yapanların araçlarına yatırım yapacaksak bu şirketlerin sürdürülebilirlik raporlarını incelemek icap ediyor. Bizim ülkemizde geliştirilmeye muhtaç başka bir konu...” ifadesiyle finansal tabloların yatırım kararı almada tek başına yetersiz olduğunu, sürdürülebilirlik raporları gibi raporların yaygınlaşması gerektiğini düşündüğünü beyan etmiş, sürdürülebilirlik raporları yaygınlaşmalı koduna değinmiştir.

Küreselleşmenin finansal sonuçlarına bakıldığında, işletmelerin sürdürülebilirlik çerçevesinde yürüttükleri faaliyetleri raporlamaya başladıkları görülmektedir (Tüm, 2014: 60). Özellikle paydaşlarının sürdürülebilirliğe ilişkin bilgi talebinde bulunmalarıyla beraber işletmeler, sürdürülebilirlik raporlamasına daha fazla önem vermeye başlamışlardır (James, 2014: 94). Sınırlı olan kaynakların gelecek nesiller için korunabilmesi ve sürdürülebilirliğinin sağlanmasına ilişkin çabalar, işletmelerin çevreye vermiş oldukları zararların azaltılması, kaynakların daha etkin ve verimli biçimde kullanılması ve bu sorumluluğun paydaşlarıyla etkileşim içinde yürütülmesi yönündedir. Bu kapsamda işletmeler geri dönüşümü teşvik etme, yenilenebilir enerji kaynaklarına ve yeşil teknolojilere yatırımlarda bulunma, çalışanlarını sürdürülebilirlik odaklı olan toplumsal projelere yönlendirme gibi çalışmalarda bulunmaktadır. Örneğin Apple işletmesi, tedarikçilerine çalışan güvenliğine özen gösterme, çevre bilinci ile üretim faaliyetlerini yürütme gibi hususlarda belirlenen ilke ve kurallara uygun davranma

zorunluluğu getirmiştir (James, 2013: 23). Ioannou ve Serafeim (2014)'e göre işletmeler tarafından yürütülen sürdürülebilirliğe ilişkin faaliyetler, sorumlu davranış emaresi olarak değerlendirilerek, paydaşların işletmeyle ilgili algılarını olumlu hâle getirebilmektedir. Dhaliwal vd., (2011)'ne göre ise bu faaliyetler yatırımcıların sermaye sağlama isteklerini artırmaktadır.

Finansal tablolarda sunulan bilgilerin yeterli olduğunu düşünen katılımcıların çoğunlukta olduğu görülmekte olup bu katılımcıların finansal tablolarda sunulan bilgilerin, gerçeğe uygun olmaları durumunda yeterli olduğunu düşünenler, finansal tablolardaki bilgilerin dipnotlarla birlikte değerlendirilmesi durumunda yeterli olduğunu düşünenler ve finansal tablolarda sunulan bilgilerin yeterli olduğunu ancak entegre raporlardaki bazı bilgilere de ihtiyaç duymaları nedeniyle entegre raporların yaygınlaşması gerektiğini düşünler olarak gruplara ayrıldıkları görülmektedir.

Finansal tablolarda sunulan bilgilerin yeterli olduğunu düşünen katılımcılardan, finansal tablolarda sunulan bilgilerin bu finansal tabloların dipnotları ile birlikte değerlendirildiğinde yeterli olduğunu beyan eden katılımcıların açıklamaları şu şekildedir:

“Daha fazla bilgi gerektiğinde dipnotlara gidiyorum. Bütün detaylara dipnotları inceleyerek hâkim oluyorum...” (Katılımcı 2),

“Yeterli bilgiye finansal tablolardan ve dipnotlarından erişiliyor...” (Katılımcı 12),

“...Finansal tabloları dipnotları ile değerlendirdiğimde, yatırım kararı alırken bizim için gayet de yeterli. Bazı firmaların tablolarına bakınca fazla bile...” (Katılımcı 14),

“Yeterli...Bizim şirketlerimiz çok başarılı bu konularda. İyi bir yatırım sahası olduklarını yatırımcıya ispatlamak için iyi kalitelerde finansal tablolar düzenleyip, dipnot ve açıklamalarda hiçbir önemli bilgiyi atlamadan iyi kalitelerde bilgiler yayınlıyorlar.” (Katılımcı 18).

Katılımcı 3, finansal tablolarda sunulan bilgilerin yatırım kararı almada gerçeğe uygun olması durumunda yeterli olduğunu düşündüğünü beyan ederek gerçeğe uygunsa yeterli koduna değinmiştir. Kullandığı ifade şu şekildedir:

“Yani şirketin finansal tabloları gerçeği yansıtıyorsa makyajlanmış da değilse yatırım kararı alırken bunlardaki bilgiler elbette yeterlidir. Benim yatırım kararı almamda bu bilgiler yeterli ama gerçeğe uygunluğu konusunda şüphelerimiz başlıyor bir yerden sonra...”

Günümüzde finansal tabloların ve finansal tablolarda sunulan bilgilerin gerçeğe uygun olması işletme paydaşları açısından son derece önemli bir husustur. Fakat finansal tablolar ve finansal tablolarda sunulan bilgiler, yaratıcı muhasebe uygulamaları kullanılarak muhasebe kayıtları üzerine uygulanan birtakım müdahaleler sonucunda, gerçeğe uygunluktan uzaklaşabilmektedir. Stowoly ve Breton (2000)’a göre bahsi geçen bu uygulamalara, genelde büyük ölçekli işletmelerde kârın olduğundan daha fazla gösterilmesi, küçük ölçekli işletmelerdeyse tam tersi kârın olduğundan daha az gösterilmesi amacıyla başvurulmaktadır. Dolayısıyla gerçeğe uygunluktan uzak bir finansal tabloda sunulan finansal nitelikteki bilgileri kullanarak yatırım kararı alacak olan yatırımcıların alacakları kararların rasyonellikten uzak olması da kaçınılmazdır.

Bazı katılımcıların finansal tablolarda sunulan bilgilerin yatırım kararı almada yeterli olduğunu fakat entegre raporlamanın yaygınlaşması gerektiğini düşündüklerini beyan ettikleri görülmektedir. Yeterli ama entegre rapor yaygınlaşmalı koduna değinen katılımcıların yanıtları şu şekildedir:

“Mali tablolar başvurduğumuz ilk kaynaktır. Ancak finansal olmayan bilgilere de bir talep meydana geldi ve bu talebimiz de artıyor. Entegre raporlama gündemde şu anda. Uluslararası şirketler, yatırımcı kararlarını etkilemek adına entegre rapor hazırlamaya başladı. Mali tablolarda sadece finansal bilgiler var evet, ama ihtiyacımızı gidermeye yetiyorlar. Yine de şunu unutmayalım, finansal olmayan bilgilerin raporlanmasının da önemli olduğunu...” (Katılımcı 7),

“Yetiyor ama bütün işletmeler entegre rapor hazırlasa fena olmaz. Rekabet koşulları değişken, değişime uymak, ayak uydurmak lazım. İşletmenin çalışan havuzunu tecrübeli çalışanlarla doldurması şirketi ileri taşır. İşletmeyi buradan alacak çok üst bir yere taşıyacak kadar değerli...” (Katılımcı 19).

Entegre raporlamaya ihtiyaç duyulmasının en temel nedeni işletmelerin raporlarında sundukları bilgilerle, yatırımcıların işletmelerle ilgili karar vermek için ihtiyaç duydukları bilgiler arasındaki farklılıktır. Entegre raporlar sunarak işletmeler

değer yaratmaya ilişkin süreçlerini piyasalara daha etkili bir biçimde yansıtabilme imkânı sağlayarak, bu farkı kapatabilmektedirler (KPMG, 2011). Abeysekera (2013)'e göre entegre raporlama ile finansal raporlarda sunulmayan kurumsal yönetim, finansal sermaye, entelektüel sermaye, sosyal sermaye ve doğal sermaye gibi unsurlar ortak bir platformda bir araya getirilmektedir. Böylelikle organizasyonel performansın çeşitli boyutları, organizasyonel vizyon ve değerler çatısı altında toplanmaktadır. Entegre raporlama ile finansal raporlarda sunulmayan fikri mülkiyet hakları, marka değeri, yetenek yönetimi ve sürdürülebilirlik yönetimi gibi gayri maddi faktörlerin yatırımcıların bilgisine sunulması, yatırımcıları doğru kararlar almaya yönlendirmekte ayrıca kaynakların etkin ve verimli biçimde kullanılmasını sağlayarak maliyetleri de en aza indirgenmektedir (TKYD, 2013).

1975 yılında S&P Global'in listesinde yer alan işletmeler, piyasa değerlerini %83 oranında finansal ve maddi varlıkları ile açıklarken, bu rakamın 2009 yılına gelindiğinde %19'a düştüğü görülmektedir. Yani finansal nitelikli olmayan varlıkların önemi her geçen yıl daha da artmış, günümüze gelindiğinde işletmelerin piyasa değerini belirleyen esas kriter hâlini almıştır. Mustafa vd., (2012) finansal olmayan bilgilerin öneminde meydana gelen bu artışı, entegre raporlamanın gelecekte işletmelerin kullanacakları en temel raporlama şekli hâline gelebileceğinin de bir göstergesi olarak kabul etmektedir.

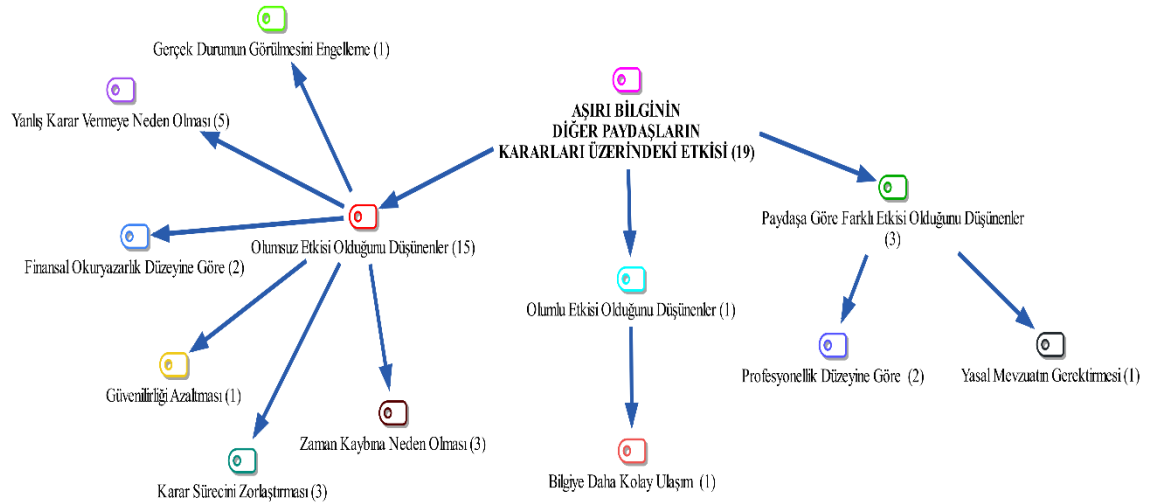
Kategori 4: Aşırı Bilginin Diğer Paydaşların Kararları Üzerindeki Etkisi

Katılımcılara aşırı bilginin diğer paydaşların alacakları kararlar üzerinde bir etkisi bulunup bulunmadığı sorulmuş, tamamının etkisi bulunduğunu beyan etmesi üzerine bu etkinin yönüne ilişkin açıklama yapmaları istenmiştir. Alınan yanıtlara bakıldığında katılımcıların aşırı bilginin diğer paydaşların alacakları kararları olumsuz etkilediğini düşünenlerin çoğunlukta olmakla birlikte bunun dışında olumlu etkilediğini düşünenler ve bu etkinin paydaş türüne göre farklılık gösterdiğini düşünenler olmak üzere üç grup bulunduğu görülmektedir.

Aşırı bilginin diğer paydaşların alacakları kararları olumsuz etkilediğini düşünen katılımcıların aşırı bilginin yanlış karar vermeye neden olması, karar verme sürecini zorlaştırması, gerçek durumun görülmesini engellemesi, zaman kaybına neden olması, güvenilirliği azaltması gibi nedenlerle olumsuz etkilediğini ve bu olumsuz etkinin şiddetinin finansal okuryazarlık düzeyine göre değiştiğini beyan ettikleri görülmektedir.

Finansal tablolarda sunulan aşırı bilginin, diğer paydaşların yanlış kararlar vermelerine neden olduğunu belirten katılımcıların ifadelerine bakıldığında Katılımcı 4, finansal tabloların makyajlanarak tahribata uğratılmış olması durumunda, bu finansal tablolara göre alınan kararlarda paydaşların yanılabileceğini ve yanlış kararlar verebileceğini belirterek, finansal tablolarda aşırı bilgi sunulmasının da aynı sonuca neden olabileceğini “Makyajlanmış bir tabloya bakarak karar almak paydaşları yanıltacak, yanlış karar vermeye neden olacak, şüphesiz aynısı aşırı bilgilerle dolu tablolara bakıp karar alan paydaşlar için de geçerli...” ifadesiyle belirterek, yanlış karar vermeye neden olması koduna değinmiştir.

Şekil 35’te aşırı bilginin diğer paydaşların kararları üzerindeki etkisine ilişkin kod haritası görülmektedir:

Şekil 35: Aşırı Bilginin Diğer Paydaşların Kararları Üzerindeki Etkisine İlişkin Kod Haritası

Katılımcı 15, finansal tablolarda aşırı bilgi sunulması durumunda paydaşların işletmelerin gerçek durumlarını görmelerinin engelleneceğini belirterek “...İşletmelerin gerçekleri yansıtamamasına, onların gerçek bilgilere sahip olamamasına, işletmeleri çok farklı algılamasına yol açar.” ifadesiyle gerçek durumun görülmesini engelleme koduna değinmiştir.

Daştan (2010)’a göre güvenilir finansal tablo düşüncesinin zıttı olan bazı uygulama ve hilelerle finansal tablolar üzerinde yapılan makyaj, yaratıcı muhasebe uygulamaları olarak adlandırılmaktadır. Bahsi geçen finansal tablo makyajlama işlemi

kanunlardan, muhasebe ilke ve kurallarından ve uygulamadaki bazı değişikliklerin eksikliğinden yararlanılarak finansal tablolarda sunulan bilgiler üzerinde bazı oynamalar yapılması, finansal tablolardaki bilgilerin sunuluşlarının değiştirilerek işletmelerin finansal durumlarının olduğundan daha iyi gösterilmesi için yapılmaktadır. Amat (1999)'a göre kârın istikrarlı hâle getirilebilmesi için işletmeler, yapay bir pozitif kâr trendi oluşturarak hisse senedi fiyatlarını korumaya ya da artırmaya çalışabilir, böylelikle yeni hisselerden sermaye kazanabilirler. Oyedokun (2018)'e göre işletmeler hedeflerine ulaşmak, bazı vergi avantajları sağlamak ve kârı istikrarlı hâle getirebilmek için, Jones (2010)'a göre ise dış beklentiler, yeni hisse senedi ihraçları, kredilerin yönetimi, birleşmeler ve devralmalar, yeni yönetim ekibi gibi bazı özel durumlar ile işletme varlıklarının yanlış kullanımı gibi uygulamalar yaratıcı muhasebe uygulamalarına ilişkin çabalar. Bu çabalar sonucunda işletmeler olduklarından daha cazip gibi görünmektedirler. Aşırı bilgi sunumuyla da işletmeler bu bilgilere dayanarak bazı kararlar verecek olan paydaşlarının işletmenin gerçek durumunu görmelerini engellemekte, paydaşların işletmeyi olduğundan daha iyi bir konumdaymış gibi algılamalarına ve sonuçta yanlış kararlar almalarına neden olmaktadır. Dawson (1995)'e göre doğru kararlar, karar vericileri başarıya ve nihai amaçlarına ulaştırmaktayken; yanlış kararlar ise onların amaçlarına ulaşmalarını engellemekte ve alınan yanlış kararlar karar vericileri içinden çıkamayacakları kadar zor durumlara sokabilmektedir. Dawson, karar vericilerin karar üzerine odaklanmak yerine, karar verme süreci üzerine yoğunlaşmaları gerektiğini savunmaktadır. Böylelikle doğru kararlar alabilmeleri ve aldıkları kararların güvenilir olması mümkün olmaktadır.

Benzer biçimde Katılımcı 6, “Aşırı bilgi sunulması finansal tablonun güvenilirliğini, gerçeği yansıtmasını düşürür. Gerçeği yansıtmayan bilgilerle doğru karar alınmaz...” ifadesiyle finansal tablolarda sunulan aşırı bilginin, güvenilirliği düşürerek bu finansal tablolarda sunulan bilgilerin gerçeklikten uzaklaştığını dolayısıyla bu bilgileri kullanarak karar verecek olan paydaşların verecekleri kararların doğruluktan uzaklaşacağını belirtmiştir. Toplumların büyüyebilmesi, ekonomik hayatın gelişerek karmaşıklaşması gibi nedenlerle güvenilir bilgi elde etme ihtiyacı gün geçtikçe artmaktadır. Alınacak her türde ekonomik karar, ancak karar işlemi esnasında sahip olunan bilgilere dayanmaktadır. Örneğin; bir bankadan kredi almak isteyen bir işletmeye bu borcun verilip verilmeyeceğine ilişkin olarak verilecek olan karar, eğer varsa banka

ile işletme arasındaki önceki ilişkiler ile işletmenin finansal durumu gibi bazı etkenlere bağlıdır. Nihai amaca uygun biçimde ve tutarlı kararlar verebilmek için, karar verme sürecinde kullanılan bilgilerin doğru ve güvenilir olması gerekmektedir. Güvenilir olmayan bilgiler, kaynakların etkin kullanımının önüne geçerek, karar alıcıyı yanıltmakta ve ona zarar vermektedir. Kredi verme kararı örneğinde bankanın, işletmenin hazırlamış olduğu doğru ve güvenilir olmayan finansal bilgilerin doğru ve güvenilir olduğunu varsayarak, borç vermeyi kabul etmesi durumunda borçlu işletme borcunu geri ödeyemeyecek, sonuç olarak hem bankaya hem de genel ekonomiye zarar verecektir. Banka, işletmeye kullandırmış olduğu anapara ve bu anaparanın faizi nedeniyle gelir kaybı yaşarken, bu krediyi ekonomi yararına daha etkin alanlarda kullanabilme ihtimali bulunan başka bir işletme de böyle bir fırsattan mahrum kalacaktır.

Katılımcı 10, “...Sis örneğindeki gibi belirsizlik, bilinmezlik, risk artar, karar almak zorlaşır, zar zor verilen kararlar da büyük ihtimalle isabetli olmayacaktır...” ifadesiyle finansal tablolarda aşırı bilgi sunulmasının adeta bir sis gibi ortamı kaplayarak belirsizlik oluşturacağını ve riskliliği artıracığını, sonuç olarak paydaşların karar verme süreçlerini zorlaştırarak yanlış kararlar vermelerine neden olacağını belirtmiştir.

Naylor (2004)’e göre karar vericilerin gelecekte ulaşmak istedikleri sonuçlara ulaşabilmeleri için faydalanabilecekleri bilgiler çok kısıtlıdır ve her zaman için bahsi geçen bu bilgilerin de güvenilir olmaması ihtimali söz konusudur. Gordon ve Pressman (1983)’e göre belirsizliğin hâkim olduğu bir karar verme sürecinde alınacak kararların sonuçları tam olarak bilinmemekte ve birbirinden farklılık göstermektedir. Bu nedenle karar vericiler belirsizlikle birlikte riskliliğin de hâkim olduğu ortamlarda, mevcut alternatiflerin hepsinin gerçekleşme ihtimali eşit olsa dahi, karar vermekten kaçınmaya çalışmaktadırlar (Griffin, 2002). Finansal tablolarda aşırı bilgi sunulması belirsizlik ve risk ortamı oluşturarak, paydaşların mevcut alternatifleri ayırt etmelerini zorlaştırmakta, karar verme sürecini karmaşık hâle getirmektedir.

Katılımcı 17, “...Faydasız bilgiler paydaşın ne işine yarayacak? Söyleyeyim işine yaramayacak ki işini aksatacak, onu zora sokacak...” ifadesiyle aşırı bilgiyi fayda sağlamayan bilgi olarak değerlendiğini belirterek, bu bilgilerin paydaşların karar verme süreçlerini zorlu hâle getireceğini beyan etmiş, karar sürecini zorlaştırması koduna değinmiştir.

Bendrey vd., (2004) ve Belkaoui (2004) işletmelerin finansal bilgi kullanıcılarına faydalı bilgiler sunabilmeleri için bütün muhasebe ilke ve kurallarına dikkat edilmesi gerektiğini savunmaktadırlar. Wood ve Sangster (2005)'e göre titiz bir şekilde sunulmuş muhasebe bilgileri olmadan, bir işletmenin paydaşlarına faydalı bilgiler sağlaması mümkün değildir.

Finansal tablolarda sunulan aşırı bilginin paydaşların alacakları kararlar üzerindeki olumsuz etkisinin, paydaşların finansal okuryazarlık düzeyine göre değiştiğini belirten katılımcılar, finansal okuryazarlık seviyesi düşük olan paydaşların bu olumsuzluktan daha çok etkileneceklerini beyan etmişlerdir. Finansal okuryazarlık düzeyine göre koduna değinen katılımcıların anlatımları şu şekildedir:

“Olumsuz yöndedir. Finansal okuryazarlık yeteneğine bağlı olarak az etkiler, çok etkiler. Finansal anlamda okuduğunu anlamaktan yoksun biri daha büyük darbe alır.” (Katılımcı 2),

“Önceki soruda dediğim gibi finansal okuryazarlığı yüksek olan için de zorlaşacak tabi ama finansal okuryazar olmayan kadar zorlaşmayacak...” (Katılımcı 16).

Remund (2010)'a göre finansal okuryazarlık; bireylerin temel finansal kavramlarını anlayabilmeleri, kısa vadede uygun kararlar verebilmeleri ve uzun vadede bireysel ekonomilerini yönetebilme yeteneğine sahip olmalarıdır. Wills (2008) finansal okuryazarlığı, bireylerin bütçe, tasarruf ve yatırım yapma, borç alma gibi anahtar finansal kavramlara ilişkin olarak bilgi sahibi olmaları ve bu bilgileri alacakları kararlarda kullanabilme becerisi olarak tanımlarken, Vitt vd., (2000) ise maddi refah üzerinde etkisi bulunan finansal şartları okuyabilme, analiz edebilme, yönetebilme ve hesaplayabilme yeteneği olarak tanımlamıştır.

Finansal karar verme sürecinde finansal okuryazarlık becerisine sahip olan karar vericilerin alacakları kararlar, finansal tablolarda sunulan aşırı bilgileri ayırt ederek bu aşırı bilgilerin kendilerini yanıltmasına izin vermemeleri nedeniyle, daha sağlıklı ve isabetli olacaktır. Bu noktada paydaşlar ihtiyaç duymadıkları ürün ve hizmetleri ayırt edebilecek, kendilerini riske atacak kararlardan uzak durabileceklerdir.

Aktar (2021)'e göre ileri düzeyde finansal okuryazarlığa sahip olan yatırımcılar daha fazla finansal ürün ve yatırım tercihinde bulunarak, finansal piyasaların daha aktif ve dinamik niteliğe sahip olmasına katkı sağlamaktadırlar. Widdowson ve Hailwood

(2007)’a göre ise alınan finansal kararların daha isabetli olması kaynakların etkin biçimde dağıtılabilesine, risk- getiri dengesinin kurulabilmesine, daha uzun vadede finansal istikrarın sağlanabilmesine katkıda bulunmaktadır.

Katılımcı 12, “Evet etkiler. Herkesin zihninde güvenilmez bir firma olur. Müşteri kaybı, bankaların kredi vermemesi, tedarikçilerin veresiye vermemesi, kimsenin tercih etmemesi, uzak durması ile firma kendi de olumsuz etkilenir.” ifadesiyle finansal tablolarda aşırı bilgi sunulması durumunun işletmenin güvenilirliğini azalttığını bu nedenle paydaşların bu işletmeden uzak duracaklarını beyan ederek, güvenilirliği azaltması koduna değinmiştir.

Küreselleşme beraberinde ekonomiler gelişerek karmaşılaştıkça karar alıcılara sunulan bilgilerin güvenilir olma ihtimali de azalmaktadır. Bilindiği üzere karar alıcıların kendilerine sunulan bilgileri doğrudan bilgi kaynaklarına ulaşarak inceleme olanağına sahip değildirler. Bu nedenle karar alıcılar başkaları tarafından hazırlanmış olan bilgileri kabul etmek ve bu bilgilerin doğruluğına güvenmek durumundadırlar. Özellikle karar alıcılarla bilgileri düzenleyen kaynak arasında bir çıkar çatışması mevcutsa, bilgileri sunan kaynakların bu bilgileri kendi çıkarları paralelinde hazırlamaları olasıdır. Her ne sebeple olursa olsun, bu koşullar altında açıklanan bilgilerin güvenilir olmadığı söylenebilir. Diğer taraftan işletmelerin sürekli olarak büyümeleri, faaliyet alanlarını genişletmeleri ve faaliyetlerini geliştirmeleri ile işletmelerde yürütülen işlemlerin nitelikleri karmaşılaşarak, işlem sayıları artmaktadır. İşlemlerin karmaşılaşması ve bu işlemlerin sayılarının hızlı bir biçimde çoğalması, bunların kayıtlara geçirilmesinde meydana gelebilecek hata ve yanlışlık olasılığını da artırmaktadır. Güredin (2007)’e göre karar alıcıların kararlarını etkileme olasılığı bulunan bu tür durumların ortaya çıkarılamaması ise sunulan bilgilerin ve bu türde bilgiler sunan işletmelerin güvenilirliğini azaltmaktadır. Finansal tablolarda aşırı bilgi sunulmasının sunulan bilgilerin güvenilirliği üzerinde olumsuz bir etkiye neden olarak sonuçta aşırı bilgi sunan işletmenin paydaşların gözündeki güvenilirliğini azaltacağını söylemek mümkündür.

Katılımcı 14, “...Aşırı bilgilerin içinden ihtiyacımız olan bilgiyi, fazla bilgiyi ayırmak gerekebilir, karar alırken gereksiz yere zaman öldürmeye neden olabilir.” ifadesiyle finansal tablolarda sunulan aşırı bilgilerin arasından ihtiyaca uygun olan ve olmayan bilgilerin tespit edilerek ayrıştırılmasının zaman kaybına neden olacağını

belirtmiş ve benzer şekilde Katılımcı 19, “Hiçbir zararı olmasa bile çok bilgi çok vakit alır...” ifadesiyle zaman kaybına neden olması koduna değinmiştir.

Paydaşlar karar alma sürecinde zaman ve çaba sarf ederek karar vermektedirler. İşlem süreçleri hızlandırılarak zaman kaybı önlenabilmektedir. Karar alma sürecinde, karar alıcıların doğru karar verebilmeleri kadar bu kararları vaktinde verebilmeleri de büyük önem arz etmektedir. Çünkü karar alıcıların vaktinde veremedikleri kararlar uygulanabilirliğini kaybetmektedir ve alınan bu kararların sürece olumlu bir etkisi olmayacaktır.

Aşırı bilginin diğer paydaşların kararları üzerinde olumlu etkisi bulunduğunu beyan eden Katılımcı 8, bilgiye daha kolay ulaşmayı sağlaması nedeniyle bu düşüncede olduğunu belirtmiştir. Bilgiye daha kolay ulaşım koduna değinen Katılım 8’in ifadesi şu şekildedir:

“Olumlu etkiler. Gerekli olan her bilgiye ulaşmak kolaylaşır. Ne ararsak bulabiliriz mali tablolardan.”

Naylor (2004)’e göre karar alıcıların karar alabilmek için ihtiyaç duydukları bütün bilgilere ulaşabilmesi durumu belirlilik altında karar verme olarak nitelendirilmektedir. Bateman ve Snell (2002) ise karar alıcıların belirlilik durumunda farklı ihtimalleri duymaktan hoşlanmadıklarını, bunun yerine daha net ifadelere kolaylıkla ulaşabilmeyi arzu ettiklerini belirtmektedirler. Karar alıcı bu durumda alacağı kararların sonuçlarını bilmekte ya da tahmin edebilmektedir. Bu nedenle ihtiyaç duydukları bilgilere finansal tablolar aracılığıyla kolayca ulaşabildikleri belirlilik durumu, karar alıcıların arzuladığı bir durum olarak değerlendirilebilir.

Aşırı bilginin diğer paydaşların kararları üzerindeki etkisinin paydaş türüne göre değiştiğini düşünen katılımcılar, yasal mevzuatın gerektirmesi nedeniyle ve paydaşın profesyonellik düzeyine bağlı olarak bu etkinin değiştiğini beyan etmişlerdir.

Katılımcı 5, “...Muhasebe politikalarıyla ilgili fazla açıklama yapılması alıcıları, satıcıları falan olumsuz etkilerken, devlet açısından mevzuatlar istediği için şirketin fazla açıklama yapmasını gerektirmiş olabilir.” ifadesiyle yasal mevzuatın gerektirmesi koduna değinmiştir.

Arslanertik (2007)'e göre günümüzde işletme paydaşlarının bilgilenme ihtiyaçlarında meydana gelen artış sonucunda yalnızca finansal raporlara dayalı olarak yapılan bilgilendirmeler de yetersiz kalmaktadır. Paydaşlar finansal tablolar ve dipnotlarda sunulan bilgiler dışında, işletmelerin işleyişleri ya da sosyo- ekonomik ve çevresel raporlar gibi farklı raporlar da talep etmektedirler. Bushman ve Smith (2001)'e göre işletmeler tarafından sunulan finansal tablolar, yalnızca finansal tablo kullanıcıları için değil aynı zamanda işletmenin piyasa fiyatının oluşması ve işletmeye ilişkin bilgilerin kamuya açıklanması gibi işlevleri olması nedeniyle ekonomiye katkı sağlamaktadır. Bahsi geçen nedenlerle, işletmelere ilişkin olarak bilgi sunan ve bu bilgi sunumunu raporlar aracılığıyla gerçekleştiren muhasebe biliminin önemi günümüzde daha da anlaşılmış ve raporlama standartları da bu önem paralelinde değişim göstermiştir. Türkiye'de faaliyet göstermekte olan işletmeler finansal tablolarını VUK, TMS/TFRS gibi tabi oldukları mevzuat hükümleri uyarınca hazırlamaktadırlar. İşletmelerin bahsi geçen mevzuatlara uyum sağlama çabalarının onları daha fazla açıklama yapmaya ve sonuçta farkında olarak ya da olmayarak aşırı bilgi sunmaya ittiği söylenebilir.

Katılımcı 18, “Paydaşa göre değişir etkisi. Küçük yatırımcıyı bizden ayrı bir paydaş olarak değerlendiriyorum. Biz bu işin profesyoneli olarak yatırım işlemlerini daha ileri tekniklerle yönetiyoruz ama küçük yatırımcı böyle bir imkâna sahip değil.” ifadesiyle profesyonellik düzeyine göre koduna değinmiştir.

Farklı paydaş gruplarının işletmelerin finansal tablolarında sundukları bilgilerden beklentileri de farklıdır. Yöneticiler daha az vergi ve temettü ödemesi yapmayı, hissedarlar daha yüksek temettü kazanmayı, çalışanlar ise daha iyi maaş almayı beklemektedirler. David Schiff (1993) ile Balaciu ve Cosmina (2008) hisse senedi sahiplerinin daha fazla kâr payı elde etmeyi ve vergi makamlarının da daha fazla vergi toplamak istediklerini belirtmişlerdir. Sayılan paydaşların karar verme sürecinde sahip oldukları seçenekler alternatiflere dönüşmekte ve paydaşlar bu alternatifler arasından nihai amacı için en uygun olanını seçmektedir. Burada bahsi geçen uygun seçim, dikkatli bir muhakeme yürütülerek ve mevcut bilgilerin tamamı göz önünde bulundurularak yapılmalıdır (Lewis vd., 2003: 185). Ertürk (1995)'e göre alternatifler arasından en uygun olanı seçmenin zor ve karmaşık bir eylem olması nedeniyle karar verme sürecinde uygulanabilecek olan bütün çözüm yollarını bilmek ve karar sürecini bu doğrultuda yönetmek gerekmektedir. Dessler (2004)'e göre karar alıcının mevcut alternatiflerin

sonuçlarını iyice düşünerek, en fazla fayda sağlayacağını düşündüğü alternatifini seçmesi gerekmektedir. Bunun için karar alıcının kendi uzmanlık alanı dışında kalan konularda da bilgi sahibi olması ve bu doğrultuda karar vermesi beklenmektedir. Nitekim karar verme süreci tecrübe ve uzmanlığa dayalı olan bir bilgi işleme faaliyeti olarak değerlendirilebilir. Finansal tablolarda sunulan bir aşırı bilginin yatırım kararı üzerinde oluşturacağı etki noktasında bir bireysel yatırımcı ile yatırım kararını daha profesyonel düzeyde vermekte olan bir kurumsal yatırımcı arasında fark bulunması kaçınılmazdır.

Kategori 5: Aşırı Bilginin Yatırım Kararları Üzerindeki Etkisi

Yatırımcılar karar verme sürecinde ilk önce karşılaştıkları durumu değerlendirerek analiz etmekte, ardından ulaşılmış oldukları değerlendirme sonuçları bağlamında eğer varsa alternatifler arasından en uygun olanı seçmekte, en son olarak ise yatırım yapıp yapmamaya dair karar verme biçiminde tanımlanan bir dizi davranış sergilemektedirler. Katılımcılara aşırı bilginin, verecekleri yatırım kararı üzerinde bir etkisinin olup olmadığı sorulmuş, vermiş oldukları yanıtlar bağlamında bunun nedenlerine değinmeleri istenmiştir. Bu noktada katılımcıların büyük çoğunluğunun aşırı bilginin yatırım kararları üzerinde olumsuz bir etkiye neden olduğunu düşündükleri görülmektedir.

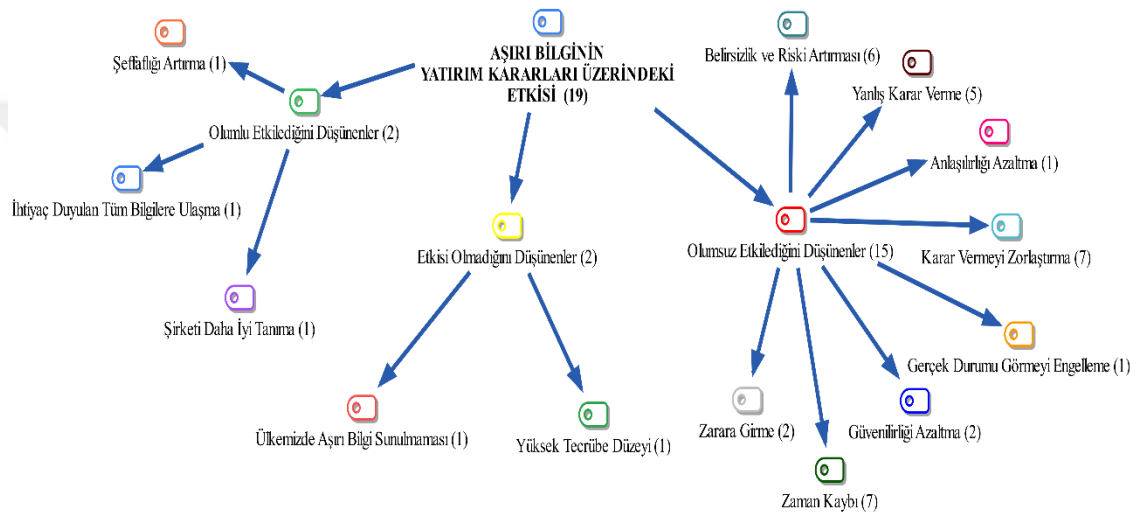
Aşırı bilginin yatırımcıların alacakları yatırım kararı üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığını düşünen katılımcıların; ülkemizde aşırı bilgi sunulmaması ve yanıtlayıcının yüksek bir tecrübeye sahip olduğunu düşünmesi gibi nedenlerle bu fikirde oldukları görülmektedir.

Katılımcı 3, “Bir etkisi yok hocam. Başka ülkelerin finansal tablolarına bakın, daha fazla açıklama ve dipnot görürsünüz. Onlara bakınca bizimkiler aşırı bilgi sunmuyor dersiniz.” ifadesiyle başka ülkelerdeki işletmelerin sundukları finansal tablolarda ülkemizde yayınlanan finansal tablolara kıyasla daha fazla bilgi sunulduğunu beyan ederek, ülkemizdeki işletmelerin hazırladıkları finansal tablolarında aşırı bilgiye yer vermediklerini bu nedenle alacağı yatırım kararı üzerinde herhangi bir etkisinin bulunmadığını beyan etmiş, ülkemizde aşırı bilgi sunulmaması koduna değinmiştir.

Katılımcı 18, “3 yıldır bu şirketteyim ama öncesinde bankacılık tecrübem de var. Yatırım işine ondan öncesinde de aşınaydım aslında. İşin kurdu olduk bir anlamda. Finansal tablolara baktığımda az bilgi olmasından, istediğim bilgilere ulaşamayacağıma,

fazla bilgi daha iyidir. Olumsuz yanı yok mu? Tecrübeli bir yatırımcı için bence yok. En fazla biraz daha uğraşırım o bilgiyi bulmak için belki. Ama yatırım kararını yine alırım, aynı şekilde.” ifadesiyle uzun soluklu bir yatırım geçmişine sahip olması nedeniyle tecrübe düzeyinin yüksek olduğunu düşündüğünü bu nedenle finansal tablolarda aşırı bilgi sunulmasının alacağı yatırım kararı üzerinde herhangi bir etkisi bulunmadığını beyan ederek yüksek tecrübe düzeyi koduna değinmiştir.

Şekil 36’da aşırı bilginin yatırım kararları üzerindeki etkisine ilişkin kod haritası görülmektedir.

Şekil 36: Aşırı Bilginin Yatırım Kararları Üzerindeki Etkisine İlişkin Kod Haritası

Bilindiği üzere yatırımcılar karar verme sürecinde, finansal piyasalarda, kapasitelerinin üstünde birçok bilgi ile karşılaşmaktadırlar. Bu nedenle yatırımcılar geçmiş tecrübelerine dayanarak karar verme sürecini kolaylaştırabilmektedirler. Ancak karmaşık olan finansal karar verme sürecinde 100 milyar sinir hücresinden oluşan 1350 gramlık insan beyni de karışabilmekte ve yatırımcılar önemli hatalar veya yanlış tercihler yapabilmektedirler.

Sahi vd., (2013)’ne göre karar vericilerin sahip oldukları tecrübeler, gelecekteki kararlarında referans olabilmektedir. Buna göre karar vericiler, daha önceden tecrübe ettikleri ve başarıya ulaştıkları alanlarda, önceden deneyimledikleri finansal yatırım araçlarına yatırım yapmaktadırlar.

Baltaş (2016)’a göre finansal kararların insan beyni üzerinde fizyolojik etkileri bulunmaktadır. Yatırımlarından kâr etmekte olan bir yatırımcının beyni bilinç dışı ve

sistematik biçimde kâr beklentisi içerisinde olmaya devam etmekte, bu beklentinin karşılanmaması durumunda insan beyninin ölüm tehlikesi tarafından uyarıldığı kısmı uyarılmakta, sonuç olarak homoeconomicusun tam olarak bilgi sahibi olabilme ve rasyonel kararlar alabilme yeteneği devre dışı kalmaktadır. Tversky ve Kahneman (1974) tecrübenin önemini; yanan bir evi görmenin, gazetede bir yangın haberi okumaktan çok daha akılda kalıcı olduğu metaforuyla vurgulamışlardır.

Doğru ve Büyükkakın (2020), karar alıcı mekanizmalar olarak nitelendirdikleri kurumsal yatırımcıların tecrübe düzeyleri ile rasyonel kararlar alma eğilimlerinin aynı yönlü olduğunu ortaya koymuşlardır. Bu noktada finansal tablolarında aşırı bilgi sunumu gerçekleştirmiş olan bir işletmenin finansal tablolarını inceleyen tecrübeli bir yatırımcının bu finansal tablolarda sunulan aşırı bilgiler ile ihtiyaca uygun ve önemli bilgileri daha kolay ayırt edebileceği dolayısı ile yatırım kararı alma sürecini, aşırı bilgilerin oluşturduğu olumsuzluklardan etkilenmeden, tecrübesiz bir yatırımcıya kıyasla daha rasyonel bir şekilde yönetebileceği söylenebilir.

Aşırı bilginin yatırım kararları üzerinde olumlu bir etki oluşturduğunu belirten katılımcıların yanıtlarına bakıldığında; ihtiyaç duydukları bütün bilgilere ulaşabilmeleri, şeffaflığı artırma ve şirketi daha iyi tanıma kodlarına değindikleri görülmektedir.

Katılımcı 2, “Aşırı bilgi ilk başta olumsuz bir konuymuş gibi geldi kulağıma. Ama düşününce olumsuz bir şey değil. Bu şekilde ihtiyacım olan ne kadar bilgiler varsa önüme serilmiş olmuş oluyor.” ifadesiyle ilk etapta aşırı bilgi kavramının olumsuz bir anlam taşıdığını düşünse de aşırı bilgi sunulmasıyla finansal tablolarda ihtiyaç duyduğu bütün bilgilere ulaşabildiğini bu nedenle alacağı yatırım kararı üzerinde olumlu bir etkisi bulunduğunu belirterek, ihtiyaç duyulan tüm bilgilere ulaşma koduna değinmiştir.

Yapılacak yatırımın miktarı ne kadar olursa olsun bütün yatırımcılar farklı düzeylerde de olsa aynı risklerle karşı karşıya kalmaktadırlar. Yatırımcılar bahsedilen bu riski minimuma indirebilmeleri, yatırım yapmayı düşündükleri finansal araçların getirilerini karşılayabilmeleri ve sonuçta yatırım kararı alabilmeleri için bilgiye ihtiyaç duymaktadırlar. Bu ihtiyaçlarını da finansal raporlama ve kamuyu aydınlatma ilkesi bağlamında sunulan bilgilerle giderebilmektedirler. Kıyılar (1997)’a göre yatırımcıların yatırım kararı almada en çok ihtiyaç duydukları bilgiler;

- Finansal yatırım aracının geçmiş fiyat bilgileri,

- İşletmelerin yapmış oldukları kâr açıklamaları, sermaye artırımını vb. bilgiler,
- Finansal piyasalardaki gelişmeler ve faiz oranlarındaki değişimler,
- Hükümetin ekonomi politikalarında meydana gelen değişikliklerdir.

Amerika’da SRI International adındaki bir bağımsız araştırma kurumu yatırımcıların yatırım kararı almada hangi türde bilgilere ihtiyaç duyduklarını tespit etmek üzere bir araştırma yapmış, araştırma sonucunda kurumsal yatırımcıların ihtiyaç duydukları bilgileri şu şekilde sıralamıştır:

- Piyasadaki son gelişmeler,
- Yatırım yapılacak işletmenin faaliyet alanıyla ilgili bilgiler ve piyasadaki pozisyonu,
- İşletmenin yıllık kârı,
- İşletmenin maruz kalabileceği muhtemel riskler,
- İşletmenin yıllık finansal durumu,
- İşletmenin amaçları ve stratejik hedefleri,
- İşletmenin gelecek performansına ilişkin beklentiler,
- İşletmenin hisse senedi performansı,
- Genel ekonomik duruma ilişkin bilgiler,
- Uzman analizcilerin işletmelere ilişkin olarak yaptıkları analizler ve yorumlarıdır.

SRI tarafından gerçekleştirilmiş olan bu araştırmaya göre kurumsal yatırımcıların özellikle işletmenin performansına yönelik bilgilere ihtiyaç duydukları görülmektedir. Yatırımcılar ihtiyaç duymakta oldukları bu bilgilere finansal raporlardan kolaylıkla erişebilmektedirler. Dolayısıyla finansal tablolarda aşırı bilgi sunulsa da sunulmasa da bu ihtiyacı karşılayan bilgiler zaten sunulmaktadır.

Katılımcı 8, “Bence etkisi olumlu. Çok bilgi, şirketi daha iyi, daha iyi tanımamı sağlar. Şirket şeffaflığı yükselir güvenilirliği yükselir...” ifadesiyle aşırı bilginin çok bilgi anlamına gelmesi nedeniyle çok sayıda bilginin işletmeyi daha iyi tanımamı sağladığını bu durumun işletmenin daha şeffaf ve daha güvenilir bir imaj kazanmasına katkı sağladığını, bu nedenle işletmelerin finansal tablolarında aşırı bilgi sunmalarının alacağı

yatırım kararı üzerinde olumlu bir etkisi bulunduğunu, şirketi daha iyi tanıma ve şeffaflığı artırma kodlarıyla beyan etmiştir.

Journal ve Volin (2004)'e göre yatırımcıların yatırım yapacakları işletmeleri tanımları onlara işletmelerin finansal tablolarında görülemeyen bir avantaj sağlamaktadır. Yatırımcıların işletmelere ilişkin olarak özel bir bilgiye ihtiyaç duymaları durumunda sayıca fazla olmalarından ve organize olamamalarından dolayı bu ihtiyaçları karşılanamamaktadır. Bu sebeple İngiltere'de ve ABD'de finansal raporlarda yatırımcıların özel bilgi ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik bilgilerin sunulması için yeni düzenlemeler üzerindeki çalışmalara devam etmektedir. Ülkemizde de yatırımcıların, işletmeleri daha iyi tanıyabilmeleri için, bu tür özel bilgi ihtiyaçlarının giderilmesine ilişkin olarak çalışmalar yürütülmesinin gerekli olduğu söylenebilir.

Kızılkuş (2009)'a göre işletmelerin finansal bilgilerini paylaşmaları iç şeffaflık olarak nitelendirilirken, bu finansal bilgileri doğru ve güvenilir bir şekilde paydaşlarına sunmaları dış şeffaflıktır. Şeffaflığın artmasıyla birlikte yatırımcıların finansal bilgilere daha kolay erişebilmeleri ve doğru kararlar verebilmeleri mümkün olmaktadır. Uluslararası finansal standartlarla uyumlu ve şeffaf bir şekilde raporlama yapan işletmeler yatırımcıların güvenini kazanabilmekte, daha fazla yatırımcı çekeabilmekte ve finansal piyasalardaki itibarını artırabilmektedir.

Büyük çoğunluğu aşırı bilginin yatırım kararları üzerinde olumsuz etkiye sahip olduğunu düşünen katılımcılara göre bu olumsuz etkinin nedenlerine bakıldığında aşırı bilginin güvenilirliği azaltması, yatırım kararı vermeyi zorlaştırması, zaman kaybına ve dolayısı ile zaman maliyetine neden olması, yatırımcıların işletmelerin gerçek durumlarını görmelerini engellemesi, onları yanlış yatırım kararları vermeye sevk etmesi, finansal tabloların anlaşılabilirliğini düşürmesi, belirsizlik ve riski artırması ve onları zarara sokması gibi etkenlere değindikleri görülmektedir.

Peter L. Bernstein “Yatırımın temel yasası geleceğin belirsizliğidir.” ifadesiyle yatırım sürecinin en temelinde geleceğin belirsiz olmasının bulunduğunu belirtmiştir. Herhangi bir konuda karar verecek olan bireyler belirsizliklerden, şüpheli durumlardan ve olası risklerden kaçınmaktadırlar. Bu konuya ilişkin olarak Daniel Ellsberg (1961) tarafından gerçekleştirilmiş olan deneyde katılımcıların önlerine iki sepet konulmuş, kırmızı ve siyah toplar içerisinde seçimde bulunmaları istenmiştir. Sunulan birinci

sepetin içerisindeki topların oranları belli değilken, ikinci sepetin içerisinde yarı yarıya siyah ve kırmızı toplar bulunmaktadır. Katılımcıların büyük çoğunluğu bahsi geçen bu iki seçenek arasından siyah ve kırmızı top oranının belirli olduğu sepeti tercih ederek belirsizlikten kaçınmışlardır.

Warren Buffett “Gelecek hiçbir zaman belirgin değildir ve piyasalarda keyif veren bir ortak görüş için çok yüksek bedel ödersiniz. Belirsizlik, uzun vadeli değerleri satın alan yatırımcının dostudur.” ifadesiyle geleceğin belirsizliğine dikkat çekmektedir. Peterson (2012)’a göre belirsizlikten kaçınma ve şüpheli durumlardan uzak durma, finansal tablolarında belirsiz ya da şüpheli bilgiler bulunan işletmelerin hisse senedi getirilerine yansımaktadır. Çünkü bu tarzdaki belirsiz bilgiler yatırımcının geleceğe ilişkin olarak oluşturacağı değerlendirmelerle bir korelasyon göstermemektedir. Ayrıca belirsiz ve şüpheli bilgilerden kaçınma davranışı gösteren yatırımcılar, o hisse senetlerinden uzak durmakta ve uzun vadede sağlayabilecekleri daha yüksek getirilerden mahrum kalabilmektedirler.

Katılımcı 10, “...Mali tabloları anlamakta güçlük çekeceğimiz için şirketi analiz ederken, etkisi olumsuzdur.” ifadesiyle aşırı bilgi sunulan finansal tabloların anlaşılabilirliğinin azalacağını bu durumun alınacak yatırım kararı üzerinde olumsuz bir etkiye neden olacağını anlaşılabilirliği azaltma koduyla beyan etmiştir.

Eichengreen (2001)’e göre küreselleşmeyle birlikte finansal liberalizasyon çabaları artmış, finansal bilgilerin, kullanıcıları tarafından kolay anlaşılabilir olması önem kazanmıştır. Emsen vd., (2006)’ne göre TFRS’ler finansal tabloların anlaşılabilirliğinin sağlanması konusunda ilkelere dayalı bir yaklaşım sunmakta, Türkiye’nin UFRS’ye uyumunu sağlamaktadır. Ülkemizde işletmelerin özellikle finansal tabloların dipnotlarında son derece uzun açıklamalara yer verdikleri görülmektedir. Finansal tablolarda aşırı bilgi sunulması durumunda finansal tabloların anlaşılabilirliğinin azalarak, bu finansal tabloları dipnotları ile birlikte incelemekte olan yatırımcıların karar vermeleri zorlaşacaktır.

Katılımcı 13, “Bizler için risk faktörü gibi, risk sınırı belirlediğimiz sınırı geçer, belirsizlik olur, öngörülerimiz hedefimizden uzaklaşır. Zarara girme olasılığımız artar, en kötüsü de bu.” ifadesiyle finansal tablolarda aşırı bilgi sunulması sonucunda belirsizlik

ve riskin artarak zarar olasılığının arttığını beyan etmiş, belirsizlik ve riski artırma ile zarara girme kodlarına değinmiştir.

Hagin (1979) finansal anlamda riski; beklenen getirinin gerçekleşen getiriden sapma olasılığı olarak tanımlamıştır. Roszkowski ve Davey (2010)'e göre risk, karar verme süreçleri sonuçlarının belirsiz olmasıdır ve verilecek bir kararda muhtemel sonuçlardan en az biri hususunda şüphe bulunması durumunda ortaya çıkmaktadır.

Yatırımcılar için risk; yapmış oldukları yatırımdan sağlayacakları verimin, bekledikleri verimin altına düşme olasılığıdır. Örneğin bir finansal yatırım aracının gerçekleşen getirisi, beklenen getirisinden daha büyük oranda bir sapma gösteriyorsa bu finansal yatırım aracının riskinin yüksek olduğu söylenebilir. Wang vd., (2021) Covid-19 sonrasında meydana gelen küresel belirsizliğin bütün sektörleri olumsuz etkilemesi nedeniyle yatırımcılar için belirsizlikten doğan riskin arttığını, bu nedenle finansal yatırımlarda bulunan yatırımcıların, tasarruflarını koruyabilmek ve finansal başarısızlık riskini azaltabilmek için yatırımlarını daha fazla güvence altına alma eğilimi gösterdiklerini belirtmişlerdir.

Knight (1921) belirsizliğin riskten doğan ve karar vericiler tarafından ölçülemeyen bir olgu olduğunu ortaya koymuştur. Knight'a göre yüksek belirsizlik ortamında yatırımcılar, yatırımlarından bekledikleri nakit akımlarını hesaplayamamakta ve tercihlerini sezgi ve beklentileri kapsamında yaparak yanlış yatırım kararları verebilmektedirler. Kartini ve Nahda (2021) yüksek risk ve yüksek belirsizlik altında yatırımcıların risk ve getiri arasındaki ilişkiyi hesaplayabilmelerinin ve optimal portföy tercihinde bulunabilmelerinin zorlaştığını belirtmişlerdir.

İşletmelerin finansal tablolarında aşırı bilgi sunmalarıyla birlikte yatırımcılar için riskliliğin ve belirsizliğin artmasıyla yatırımcıların finansal yatırım araçlarının risk ve getirilerini rasyonel olarak hesaplayamadıkları bir durum oluşabilir. Sonuç olarak aşırı bilgi sunulması durumu yatırımcıların yatırım kararı alma süreçleri üzerinde olumsuz bir etki oluşturabilir.

Katılımcı 5, “Fazla bilgi benim önümde engel gibi görüyorum. Gerçek resmi görmenin önüne geçer ki çok süslü, çok bilgiyle şirketi çok kârlı zannedebilirim. Yanlış karar alabilirim.” ifadesiyle işletmelerin finansal tablolarını aşırı bilgilerle süsleyerek daha kârlı görünebileceklerini, bu yolla yatırımcıları yanlış kararlar almaya sevk

edebileceklerini düşündüğünü beyan ederek gerçek durumu görmeyi engelleme koduna değinmiştir.

Michael Mauboussin “Başkalarının bize bilgiyi nasıl sunduğuna bağlı olarak olasılık değerlememiz değişir.” ifadesiyle karar vericilerin ulaşabildikleri bilgilerin sunum biçimlerine bağlı olarak olası sonuçlara ilişkin değerlendirmelerinin farklılık gösterebileceğinden bahsetmektedir. İşletme yönetimleri işletmelerin gelecekteki performanslarına ilişkin tahminlerini faaliyet raporları aracılığıyla açıklamaktadırlar. Bu raporlarda rakamsal olarak kâr tutarları belirtilmese bile açıklamalar yaparak işletme performansına ilişkin beklentilerini paylaşmaktadırlar. İşletme yönetimleri gerçekten gelecek dönemde işletme kârlarının yükseleceği beklentisi içerisindeyse kâra ilişkin olarak beklentilerini paylaşma olasılığı artmaktadır. Fakat işletme yönetimleri, daha önceden açıklamış oldukları kâr tahminlerini tutturamama ihtimali ortaya çıkmışsa, kârı olduğundan daha yüksekmiş gibi göstererek tahminlerini tutturma ya da finansal tabloların dipnotlarında aşırı bilgi sunarak bu durumu gizleme çabası içerisine girebilmektedirler.

Friedlan (1994) hisse senetlerini ilk kez satışa sunmuş olan işletmelerin sermaye piyasalarına yeni giriş yapmaları nedeniyle yatırımcılar tarafından yeterince tanınmadıklarını ayrıca işletmeye ilişkin olarak piyasada herhangi bir fiyat bilgisinin bulunmadığını belirtmektedir. Bu durumda yatırımcılar için erişebildikleri tek fiyat bilgisi halka arz fiyatıdır. Ayrıca yatırımcıların işletmenin faaliyetleri ya da finansal performansına ilişkin olarak bilgi sağlayabilecekleri kaynaklar da son derece sınırlıdır. Bu noktada işletmenin sunduğu raporlar ve izahnameler yatırımcıların erişebildikleri tek bilgi kaynaklarıdır. Yatırımcıların bilgi edinebilmek adına bu rapor ve izahnameleri kullanmak zorunda olmaları da işletmelere aşırı bilgi sunarak finansal performanslarının daha iyiymiş gibi görünmesini sağlama, yatırımcıyı aşırı bilgi bombardımanına tutarak daha şeffaf olduğuna ilişkin bir algı oluşturma ya da gerçekte var olan olumsuz durumları gizleyerek yatırım kararlarını etkileme olanağı vermektedir.

Katılımcı 1, işletmelerin aşırı bilgi sunma amaçlarının finansal bilgi kullanıcılarını yanıltarak fayda sağlamak olduğunu, bu sebeple aşırı bilgi sunan işletmenin güvenilirliğinin azalacağını “Bir şirketin finansal tablosunda aşırı bilgi varsa şirketin güvenilirliği kalmaz ki. Bunu bir amaç için yaptı kim yaptıysa değil mi? Bu iyi bir amaç

mı? Hiç öyle gibi değil. Birilerini kandırmak için yapılan bir şey. Başkası kandırıp rant sağlayacaklar.” ifadesiyle belirtmiş güvenilirliği azaltma koduna değinerek, finansal tablolarda sunulan aşırı bilginin yatırım kararı üzerinde olumsuz etkisi bulunduğunu beyan etmiştir. Katılımcı 12 ise “Sermaye piyasalarının işlerliğine ve şeffaflığına zarar verirsiniz, piyasaya ve firmalara olan güvenimizi yerle bir edersiniz. Güvensiz ortamda sağlıklı kararlar almak bizim için zor olur. Daha uzun vadede oluşacak zararları hayal edemiyorum. Piyasalar çöker herhalde...” ifadesiyle işletmelerin finansal tablolarında aşırı bilgi sunarak yatırımcıların hem işletmelere hem de sermaye piyasasına olan güvenlerinin sarsıldığını, güvenin bulunmadığı böyle bir ortamda karar almanın zorlaştığını beyan etmiş, işletmelerin aşırı bilgi sunmaya devam etmelerinin uzun vadede sermaye piyasası üzerinde çok daha olumsuz etkileri olabileceğini düşündüğünü beyan ederek aynı koda değinmiştir.

Finansal tablolarda sunulan bilgilerin yatırımcıların bilgi ihtiyaçlarını karşılayabilmek için ihtiyaca uygun ve önemli olmaları gerekmektedir. Ayrıca, bu bilgiler yatırımcıların karar alma süreçlerinde fayda sağlayabilmek için gerçeğe uygun ve güvenilir olmalıdırlar. Bazı durumlarda, bilgilerin ihtiyaca uygun ve güvenilir olması finansal tablolarda sunulacak olan bilgilerin farklı biçimlerde oluşmasına neden olabilmektedir. Bu sebeple standart koyucu kuruluşlar işletmelerin finansal bilgilerini sunmalarında farklı yöntemler kullanılabilmelerine müsaade etmektedir. Sonuç olarak finansal tablolarda sunulan bilgiler işletmelerin uyguladıkları muhasebe politikalarına göre farklılık gösterebilmektedir. Bu noktada işletmelere birtakım esneklikler tanınmış olması, işletme yöneticilerinin işletmelerin finansal durumlarını doğru ve güvenilir bir biçimde yansıtmak yerine hedefledikleri sonuçlara ulaşabilmek için finansal tablolarında aşırı bilgi sunarak yatırımcıların alacakları kararları etkilemelerinin önünü açmaktadır.

Katılımcıların anlatımlarında en fazla yer alan kod karar vermeyi zorlaştırma kodu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu koda değinen katılımcılardan Katılımcı 6, “Yani beni, kararımı negatif olarak etkisi var. Aşırı bilgi demek gereksiz bilgi, sayısının aşırı olduğu için işimi zorlaştıracak yani...” ifadesiyle aşırı bilginin kendisi için gereksiz bilgi anlamı taşıdığını, işletmelerin finansal tablolarında sundukları aşırı bilginin yürüteceği işleri zorlaştırması nedeniyle alacağı yatırım kararı üzerinde olumsuz bir etki oluşturacağını beyan etmiştir.

Katılımcı 19, “Nasıl diyeyim, yığınlarca bilgiler, sayfalarca tablolar arasından işime yarayanı bulmam gerekecek. Dipnotlar var ya bir de. Zaten okuması meşakkatli iş, Çarşamba pazarı gibi seç, beğen, al, seçebilirsen...” ifadesiyle işletmelerin finansal tablolarında, özellikle finansal tabloların dipnotlarında zaten çok fazla bilgi yer aldığını ve bu bilgileri değerlendirmenin zorlu bir işlem olduğunu, bir de aşırı bilgi sunulması durumunda karar vermenin zorlaşacağını belirterek, karar vermeyi zorlaştırma koduna değinmiştir.

Konuya ilişkin olarak Katılımcı 9, “Bir kere daha fazla zaman ister bilgileri incelemek, işlemek. Kafam karışır ya onlarca yüzlerce bilgi arasında kolay mı karışmaması? Çok zor, zorlu bir iş bizim için...” ifadesiyle finansal tablolarda sunulan aşırı bilgileri incelemek ve yatırım işlemlerinde kullanmak için daha fazla zaman gerekeceğini, ayrıca aşırı bilginin kafa karışıklığına yol açacağını bu nedenle karar verme sürecini daha zorlu bir hâle dönüştüreceğini beyan etmiştir.

Grohmann (2018) dijitalleşme ve küreselleşmenin etkisiyle, finansal piyasalarda sınırların ortadan kalktığını ve yeni finansal ürünlerin piyasalara sunulduğunu, sonuçta yatırımcıların yatırım kararı vermelerinin zorlu bir hâl aldığını belirtmektedir. Sattar vd., (2020) ise yatırım kararı verme sürecini ihtiyaç duyulan bilgilerin toplanması, yatırım alternatiflerinin oluşturulması ve alternatifler arasından seçim yapılması olarak açıklayarak, yatırımcıların karar verme sürecinde birçok değişkenin etkisi altında kaldıklarını bu nedenle karar verme sürecinin daha karmaşık bir sürece dönüştüğünü ifade etmektedir. İşletmelerin finansal tablolarında aşırı bilgi sunmaları literatürde de belirtilmiş olduğu gibi yatırım sürecini karmaşık hâle getiren faktörler arasındadır. Aşırı bilgi sunumu yatırımcıların karar verme süreçlerinin zorlaşmasına neden olmakta, onları yanlış kararlar almaya sevk etmekte hatta bazı durumlarda yatırım kararı almalarını imkânsız kılmaktadır.

Katılımcı 13, “Hocam yatırım davranışlarımızı kökten değiştiriyor. En başta risk çok önemli, bu sınır müşteri için belirlediğimiz sınırı aşabilir bakın. Yahu zaten yatırım karmaşık bir iş, bir de bu işi daha da karışık, zorlaştırıyor şirketler. Risk artınca kârı tutturamıyoruz, kâr hedefimizi tutturamıyoruz. Zarara geçiyoruz.” ifadesiyle aşırı bilgi sunumunun yatırım davranışlarında büyük değişikliklere neden olduğunu özellikle yatırımcıların belirlemiş oldukları risk düzeyinin beklenenin üzerinde seyredebildiğini,

aşırı bilgi sunulmasıyla zaten karmaşık bir süreç olan yatırım kararı alma sürecinin daha da karmaşık hâle geldiğini, sonuç olarak belirlenen yatırımcıların kâr hedeflerine ulaşamayarak zarar etme riskiyle karşı karşıya kaldıklarını belirterek karar vermeyi zorlaştırma ve zarara girme kodlarına değinmiştir.

Benzer şekilde Katılımcı 5, “Hiçbir faydası olmayan, hatta zararı olan bir bilgi ile uğraşmak zorunda kalmak boşa zaman kaybı. Bizi yoruyor, yavaşlatıyor, derler ya vakit nakittir. Bizim en büyük nakdimiz vakit. Ee vakit dar, herkes baktığında yeşil görmek istiyor. Baskı var, stres var, yanlış işler, hatalı kararları beraberinde getiriyor. Yine kâr ederiz, ettiririz ama belki kârdan zarar ederiz. Yolun sonunda bu da bir zarar...” ifadesiyle aşırı bilgiyi fayda sağlamayan bilgi olarak nitelendirmiş, yatırım kararı alırken bu türde bilgilere maruz kalmanın zaman kaybına neden olduğunu bu durumun üzerindeki baskı ve stresi artırarak kendisini hatalı ve yanlış yatırım kararları almaya zorladığını ve yatırım sürecinin zararlı sonuçlandığını belirtmiş zaman kaybı, yanlış karar verme ve zarara girme kodlarına değinmiştir.

Bilgi, yatırımcıların yatırım alternatiflerine ilişkin olarak olumlu ya da olumsuz karar vermeleri noktasında etkilidir. Yatırım kararı vermede kullanılan bilgilerin yatırımcılar tarafından daha geç işlenmesi yatırımcıları telafisi olmayan zararlara sokabilir. Dolayısıyla yatırım yapılacak olan finansal yatırım aracıyla ilgili bilgilerin zaman kaybedilmeden sağlanması ve en uygun şekilde kullanılması büyük bir öneme sahiptir.

Katılımcı 17, “...Zaman kaybı hocam. Zamana karşı yarışıp, anlık her fırsatı değerlendirmemiz önemli...” ifadesiyle Katılımcı 5’in de beyan etmiş olduğu gibi işletmelerin finansal tablolarında sunulan aşırı bilgilerin yatırımcılar için zaman kaybına yol açtığını, yatırım işleminde zamanın çok önemli olması nedeniyle alacakları yatırım kararı üzerinde olumsuz bir etkiye neden olduğunu belirterek zaman kaybı koduna değinmiştir.

Yatırımcıların yatırım işlemlerini gerçekleştirirken yararlandıkları en temel şey bilgidir. Bilgi konusundaki yoğun rekabet, yatırımcıların olması gerekenden daha düşük değerlenmiş olan finansal araçları satın almalarında ya da olması gerekenden daha yüksek değerlenmiş olan finansal varlıkları satmalarında bu bilgilere kolaylıkla erişebilmelerini olanaksız kılmaktadır. Bu nedenle yatırımcılar tarafından elde edilen bilgiler karar alma

sürecinde hemen değerlendirilmelidir. Kıyıcılar (1997)'a göre bilgiyi daha hızlı işleyebilen yatırımcılar, bu bilgiye daha sonra erişen yatırımcılara göre büyük avantaj sağlamış olmaktadır.

Bonaparte vd., (2017)'ne göre yatırımcıların fazla sayıda bilgi arasından karar vererek yatırım yapmak zorunda olmaları nedeniyle, bu bilgilere ulaşma zamanlarının alacakları yatırım kararları üzerinde etkili olduğunu belirtmişlerdir. Bu görüşe göre bir bilgiye önce ya da sonra ulaşılması öncelik etkisi ve sonralık etkisi olarak adlandırılmaktadır. Sonralık etkisinin, yatırım kararları üzerinde öncelik etkisine göre daha fazla etkili olduğu savunulmaktadır. Bu iki etkinin dışında bir de sulandırma etkisi olarak nitelendirilen bir etki bulunmaktadır. Sulandırma etkisi; alınacak olan karar ile herhangi bir ilgisi bulunmayan, çok sayıda ve gereksiz bilgilerin karar sürecini etkileyerek yanlış karar alınmasına neden olmasıdır. Bu noktada finansal tablolarda sunulan aşırı bilgilerin sulandırma etkisine neden olan bilgilerle benzer özellikler taşıdığını söylemek mümkündür.

Şekil 37'de aşırı bilginin yatırım kararları üzerindeki etkisine ilişkin kod bulutu yer almaktadır. Şekil incelendiğinde karar vermeyi zorlaştırma, yanlış karar verme, zaman kaybı, belirsizlik ve riski artırması gibi kodların ön plâna çıktığı görülmektedir.

Şekil 37: Aşırı Bilginin Yatırım Kararları Üzerindeki Etkisine İlişkin Kod Bulutu

Yürütülen bu araştırma sonucunda ortaya çıkan temalar ve bu temalardan elde edilen bulgular özetle Tablo 4'teki gibidir:

Tablo 4: Temalar ve Temalardan Ulaşılan Sonuçlar

Temalar	Temalardan Ulaşılan Sonuçlar
Tema 1: İhtiyaca Uygunluk	❖ Katılımcılar yatırım kararı vermede kullandıkları, karar sürecinde geleceğe ilişkin tahmin yürütmelerine fayda sağlayan, işletmelerin kâr/zarar durumu, nakit akışları, borçları gibi bilgileri ihtiyaca uygun bilgi olarak tanımlamışlardır. ❖ Her bir paydaş türünün farklı konularda kararlar vermeleri gerektiği için karar alma süreçlerinde farklı finansal tablolarda sunulan farklı bilgilere ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir.
Tema 2: Önemlilik	❖ Katılımcılar ihtiyaca uygun bilgi tanımlamasında olduğu gibi önemli bilgi tanımlamalarında da yatırım kararı verirken faydalandıkları, tahminlerde bulunmalarına yarayan ve kararlarında fark yaratan yüksek tutarlı brüt satış kârı, esas faaliyet kârı, dönem net kârı gibi kârlılıkla ilgili bilgiler, nakit akışları, kaynaklar, satışlar, zarar durumu gibi bilgileri önemli bilgiler olarak tanımlamışlardır. ❖ Farklı paydaşların bilgidен bekledikleri faydanın, bilgiyi kullanma amaçlarının ve finansal okuryazarlık düzeylerinin farklı olması nedeniyle paydaş türüne göre önemli bilginin farklılık göstereceğini belirtmişlerdir. ❖ Bilginin önemliliğini etkileyen faktörlere ilişkin olarak elde edilen bulgulara bakıldığında TMS'ler uyarınca faydalı bilginin taşınması gereken temel özelliklerden ihtiyaca uygunluk ve gerçeğe uygun sunum ile destekleyici özelliklerden anlaşılabilirlik, zamanında sunum ve doğrulanabilirlik özelliklerine değindikleri görülmektedir.
Tema 3: Finansal Tablolar ve Dipnotları	❖ Katılımcıların finansal tablo dipnotlarını finansal tabloların anlaşılabilirliğini artıran, hayati bilgilerin yer aldığı ve finansal tabloların tamamlayıcısı olarak nitelendirdikleri görülmektedir. ❖ Ayrıca dipnotların çok uzun olduğunu ve gereksiz detaylar ile önemli ve ihtiyaca uygun olmayan bilgiler içerdiklerini, bu nedenle dipnotlarda aşırı bilgi sunulduğunu düşündüklerini belirtmişlerdir.
Tema 4: Aşırı Bilgi	❖ Katılımcıların aşırı bilgi tanımlamalarına bakıldığında alınacak kararlarda fayda sağlamayan ve fark yaratmayan, işleri zorlaştıran, karmaşıklık ve belirsizlik oluşturan, bilgi kullanıcılarını yanıltan, sunulması gerekenden sayıca çok fazla miktardaki bilgi ifadelerini kullandıkları görülmektedir. Burada dikkat çeken ilk nokta katılımcıların önemli ve ihtiyaca uygun olmayan bilgileri aşırı bilgi olarak nitelendirmeleri ve ifadelerinde bu hususa sıklıkla değinmeleridir. ❖ Katılımcılar, işletmelerin daha kârlı ve cazip bir yatırım alanı gibi görünmek, mevcut gerçek durumlarını bilgi kullanıcılarından gizleyerek onları yanıltmak amacıyla aşırı bilgi sunduklarını ayrıca finansal raporlama standartları, kamuyu aydınlatma ile kurumsal yönetim ilkeleri gibi düzenlemelerin aşırı bilgi sunumunu artırdığını belirtmişlerdir. ❖ Aşırı bilgi algısının paydaş türüne göre değiştiğini hatta aynı türdeki paydaşlar için dahi aşırı bilginin farklılık gösterdiğini belirtmişler, aşırı bilgi sunumunun finansal tabloların anlaşılabilirliği ve güvenilirliğini düşürdüğünü belirterek paydaşların alacakları kararları olumsuz etkilediğini bildirmişlerdir. ❖ Katılımcılar ülkemizde aşırı bilgi sunumunu engelleyen bir yasal düzenleme bulunmadığını, bu konuda bir çalışma yapılması gerektiğini düşündüklerini

	ayrıca bağımsız denetimin bilginin miktarı ile ilgilenmemesi nedeniyle aşırı bilgi sunumunu engellemediğini aksine işletmelerin bağımsız denetimden geçebilmek için daha fazla miktarda ve daha ayrıntılı bilgi sunduklarını belirtmişlerdir.
Tema 5: Yatırım Kararı	❖ Katılımcıların yatırım kararı almada bilanço, gelir tablosu ve nakit akış tablosunu ayrıca bu tablolarda yer alan varlıklar, yabancı kaynaklar ve özkaynaklar, nakit kaynakları ve nakit kullanımları, kâr ve zarar gibi finansal bilgileri incelediklerini belirttikleri görülmektedir. ❖ Yatırım kararı almada incelemedikleri finansal tablolara ve finansal bilgilere bakıldığında, düşük tutarlı hesap kalemlerine, bilançoda yer alan hazır değerlere, dipnotlarda sunulan ortaklık yapısına ilişkin bilgilere, gelir tablosundan olağandışı gelirler gibi bilgilere değindikleri görülmektedir. Bahsi geçen bu bilgiler, katılımcılar tarafından yatırım kararı almada kullanılmamaları ve yatırım kararında fark yaratmamaları nedeniyle aşırı bilgi olarak kabul edilebilir. ❖ Katılımcıların finansal tablolarda sunulan bilgilerin yatırım kararı için yeterli olduğunu düşündükleri fakat entegre raporların yaygınlaşması ve finansal olmayan bilgilere yer verilmesi gerektiğini vurguladıkları görülmektedir. ❖ Katılımcılar aşırı bilginin diğer paydaşların alacakları kararlar üzerinde, gerçek durumun görülmesini engellemesi, yanlış karar vermeye sebep olması, karar verme sürecini zorlaştırması ve zaman kaybına yol açması gibi nedenlerle, olumsuz bir etkisi bulunduğunu belirtmişlerdir. ❖ Aşırı bilginin alacakları yatırım kararlarını, diğer paydaşların kararlarında olduğu gibi, belirsizliği ve riskliliği artırması, karar vermeyi zorlaştırması, yanlış karar vermeye sebep olması, mevcut durumun görülmesinin önüne geçmesi gibi nedenlerle olumsuz yönde etkilediğini ifade etmişlerdir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sermaye piyasalarında meydana gelen uluslararasılaşma ve küreselleşme eğilimleri bilginin önemini artırmıştır. Bu gelişmelerle birlikte borsalarda işlem görmekte olan finansal yatırım araçları, kurumsal yatırımcılar tarafından portföylere dâhil edilmeye başlanmıştır. Yatırımların etkin biçimde çeşitlendirilmesi ve uluslararası yatırım olanaklarının da artmasıyla birlikte yatırımcıların bilgi ihtiyaçları değişmiştir. Bu ihtiyacı gidermek üzere işletmeler, yatırımcılarının kararlarını etkileme olasılığı taşıyan konulara ilişkin bilgileri kamuya açıklamaktadırlar. Paslı (2004) bu hususu bilginin önemli olup olmamasıyla ilişkilendirmektedir. Buna göre bir bilginin açıklanması gerektiği hâlde açıklanmamış olması ya da açıklanması gerektiği şekilde açıklanmaması durumu finansal bilgi kullanıcılarının alacakları kararlar üzerinde bir etkiye sahipse o bilgi önemlidir. Bu kapsamda aşırı bilgi; finansal bilgi kullanıcılarının bilgiyi işleme ve yorumlama süreçleri üzerinde olumsuz etki oluşturan, yatırım kararı verme süreçlerinde herhangi bir katkısı olmayan ve bu kararların alınmasını zorlaştıran önemsiz ve ihtiyaca uygun olmayan, fazla miktardaki bilgi olarak nitelendirilebilir.

Bu çalışmada literatürde hak ettiği yeri bulamadığı kanaatinde olunan aşırı bilgi olgusunun etrafıca ele alınarak, finansal tablolarda sunulan aşırı bilgilerin yatırımcıların alacakları yatırım kararları üzerindeki etkisinin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bu amacı gerçekleştirebilmek üzere on dokuz adet katılımcıdan oluşan örneklem grubundan, nitel araştırma teknikleri arasında yer alan mülakat tekniği kullanılarak gerekli veriler toplanmıştır. Toplanan verilerin analizi sonucunda elde edilen bulgular özetle şu şekildedir:

Araştırmaya katkı sunan katılımcıların ihtiyaca uygun bilgi tanımlamalarına bakıldığında; karar verirken ve geleceğe ilişkin tahminlerde bulunurken kullandıkları, karşılaştırma yapmaya yarayan ve fayda sağlayan bilgileri ihtiyaca uygun olarak nitelendirdikleri görülmektedir. Bilindiği üzere ihtiyaca uygun bilgi karar vericilerin verecekleri kararları etkileme gücü bulunan bilgilerdir. Katılımcıların ifadelerinden elde edilen bulguların bu düşünceyi desteklediği ve ihtiyaca uygun bilgiyi, yatırım kararları üzerinde etkisi bulunan bilgi olarak tanımladıkları görülmektedir. Bu bulgudan hareketle ihtiyaca uygunluk özelliğini taşımayan bilgilerin aşırı bilgi olarak kabul edilebileceği ve

aşırı bilginin, yatırımcıların alacakları yatırım kararı üzerinde ihtiyaca uygun bilginin aksine olumsuz bir etkiye sahip olduğu söylenebilir.

Katılımcıların işletmelerin borçluluk ve kâr/zarar durumları, satışları, özkaynakları, sermaye yapıları ve nakit akışları gibi bilgileri ihtiyaca uygun bilgi örneklemeleri olarak ifade ettikleri görülmektedir. Bu bulgu katılımcıların saydıkları bu finansal bilgileri yatırım kararı almada kullanmakta oldukları ve bahsi geçen bu bilgilerin alacakları yatırım kararında fark yaratma gücüne sahip olduğu söylenebilir.

Katılımcıların Türkiye’de sunulan finansal tablolardaki bilgilerin ihtiyaca uygunluk durumlarına ilişkin değerlendirmelerine bakıldığında; yatırım kararı almada bu bilgilerden faydalanmakta olmaları ve bilgi ihtiyaçlarını bu bilgileri kullanarak gidermeleri gibi sebeplerle bahsi geçen bu bilgilerin ihtiyaca uygun nitelikte olduklarını belirttikleri tespit edilmiştir. Azınlıkta da olsa finansal tablolardaki bilgilerin ihtiyaca uygun bir nitelik taşımadığını belirten katılımcıların bu düşüncelerini, finansal tablolarda eksik ve yanlış bilgilerin sunulması nedenine dayandırdıkları görülmektedir. Bu bulgu ışığında yatırımcıların bilgi ihtiyaçlarını finansal tablolardan giderebildikleri söylenebilir.

Katılımcıların finansal tablolardaki bilgilerin ihtiyaca uygunluk durumlarının paydaş türüne göre farklılık gösterip göstermediğine ilişkin beyanları incelendiğinde, farklılık gösterdiğini beyan eden yatırımcıların, bu farklılığın yatırım kararı alırken inceledikleri finansal tablolar ile ihtiyaç duydukları bilgilerin farklılık göstermesi nedeniyle meydana çıktığını belirttikleri görülmektedir. Ayrıca finansal tablolardaki bilgilerin ihtiyaca uygunluk durumlarının paydaş türüne göre farklılık göstermediğini beyan eden katılımcılar finansal tablolardaki bütün bilgilerin ihtiyaca uygun olduğunu düşündükleri bu nedenle bir farklılık oluşmadığını beyan ettikleri tespit edilmiştir. Yöneticiler, yatırımcılar, borç verenler gibi farklı paydaşların, işletmelerle ilgili olarak farklı kararlar almaları söz konusudur. Alınacak kararların farklılığı göz önünde bulundurulduğunda, ihtiyaç duyulan bilgilerin de farklılık göstereceği söylenebilir.

Yatırımcıların önemli bilgi tanımlamaları incelendiğinde, ihtiyaca uygun bilgi tanımlamalarına benzer şekilde, yatırım kararı almada kullandıkları, gelecekle ilgili tahmin yapabilmek için kullandıkları ve yüksek tutarlardaki bilgileri önemli bilgiler olarak tanımladıkları görülmektedir. Bu kapsamda önemli olmayan bilgilerin aşırı bilgi kapsamında değerlendirilebileceği ve önemlilik kriterini karşılamayan bilgilerin yatırım

kararı almada kullanılmayan bilgiler olarak nitelendirilebileceği, bu nedenle alınacak yatırım kararları üzerinde olumsuz bir etkiye yol açabileceği söylenebilir.

Katılımcıların önemli bilgi örneklemelerine bakıldığında; kâr/zarar durumuyla ilgili bilgileri, nakit ve giriş çıkışlarıyla ilgili bilgileri, satış rakamları gibi işletmelerin gelir getiren faaliyetlerine ilişkin bilgileri bu kapsamda değerlendirdikleri görülmektedir. Önemli bilgi olarak değerlendirilen bu bilgilerin yatırımcılar tarafından yatırım kararı almada kullanıldığı ayrıca alacakları yatırım kararları üzerinde farklılık meydana getirme gücüne sahip olduğu söylenebilir.

Katılımcıların, Türkiye'deki finansal tablolarda sunulan bilgilerin önemlilikleriyle ilgili beyanları incelendiğinde, çoğunluğun finansal tablolarda sunulan bu bilgilerin önemli olduğunu belirttikleri görülmektedir. Önemlilik, bir bilginin alınacak olan kararlarda karar alıcılar tarafından kullanılması ve alınacak olan bu kararları etkilemesi noktasında ön plana çıkan bir özelliktir. Katılımcıların beyanlarından hareketle, yatırım kararı alabilmek için gerekli olan bilgileri finansal tablolardan sağlayabildikleri söylenebilir.

Katılımcıların önemli bilgilerin paydaş türüne göre farklılık gösterip göstermemesi hususundaki beyanlarına bakıldığında, farklı paydaşların bilgiyi kullanım amaçlarının ve bilgiden fayda beklentilerinin farklı olması nedeniyle farklılık gösterdiğini belirttikleri görülmektedir. Ayrıca paydaşların finansal okuryazarlık düzeylerinin de farklılaşması, önemli bilgi algılarının da farklılık göstermesine neden olmaktadır. Bu bulgudan hareketle, bir paydaş için önemli olarak nitelendirilen bir bilgi başka bir paydaş için aynı kapsamda yer almayabilir ve bahsi geçen bilgi bu paydaş için aşırı bilgi olarak değerlendirilebilir.

Katılımcıların finansal tablolardaki bilgilerin önemliliğini etkileyen faktörlerle ilgili beyanlarına bakıldığında, bilginin anlaşılabilirliği, doğruluğu, miktarı, kalitesi, kaynağı, sağladığı fayda, konusu, güvenilirliği, zamanında sunulması, gerçeğe uygunluğu, tarafsız sunulması, kullanılma sıklığı, yatırım kararı almada kullanılması, kullanım amacı, ihtiyaca uygunluğu, tutarlılığı, değişim trendi ve kullanıcısı gibi faktörlerden bahsettikleri görülmektedir. Katılımcıların TMS'ler kapsamında finansal nitelikteki bir bilginin taşınması gereken ihtiyaca uygunluk ve gerçeğe uygun sunum ile anlaşılabilirlik, zamanında sunum ve doğrulanabilirlik gibi temel ve destekleyici

özelliklere vurgu yaptıkları görülmektedir. Bu bulgu, finansal nitelikli bir bilginin TMS'ler uyarınca taşınması gereken özellikleri taşımaması durumunda aşırı bilgi olarak değerlendirilebileceği düşüncesini desteklemektedir.

Katılımcıların işletmelerin finansal tablo hazırlama amaçlarına ilişkin olarak; karar verme sürecinde paydaşlara yardımcı olma, kamuyu aydınlatma, çevreyle iletişim kurma ve bilgi kullanıcılarının riskini azaltma gibi amaçlara değindikleri görülmektedir. Sayılan bu amaçlar, işletmelerin hazırladıkları finansal tablolarla sundukları bilgiler aracılığıyla, yatırımcılar başta olmak üzere diğer bütün paydaşlara karar almaları için gerekli olan bütün bilgileri sunmakta olduklarını göstermektedir.

Katılımcıların finansal tabloların dipnotlarıyla ilgili değerlendirmeleri incelendiğinde dipnotlarda ayrıntılı, açıklayıcı nitelikte ve anlaşılabilirliği artıran bilgiler sunulduğunu ve finansal tabloların tamamlayıcısı olduğunu düşündüklerini belirttikleri görülmektedir. Ayrıca katılımcıların finansal tabloların dipnotlarında gereksiz ve fayda sağlamayan çok sayıda bilgi sunulduğunu, bu durumun aşırı bilgi sunumuna yol açtığını vurguladıkları tespit edilmiştir.

Katılımcıların finansal tabloların dipnotlarında ihtiyaca uygun ve önemli bilgi sunulup sunulmamasına ilişkin görüşleri incelendiğinde, dipnotlarda sunulan bilgilerin hem ihtiyaca uygun hem de önemli olduğunu düşünen katılımcılar çoğunlukta olsa da dipnotlardaki bilgilerin hem önemli hem de ihtiyaca uygun olduğunu ancak gerçeğe uygun olmadığını ve hem önemli hem de ihtiyaca uygun olduğunu ancak yetersiz olduğunu, kısmen ihtiyaca uygun ve önemli olduğunu beyan eden katılımcıların da bulunduğu tespit edilmiştir. Finansal tabloların dipnotlarında sunulan bilgilerin ihtiyaca uygun ve önemlilikten uzak olması durumunun, dipnotlarda aşırı bilgi sunumunu artıracığı söylenebilir.

Katılımcıların aşırı bilgiye ilişkin fikirlerinin bütün detaylarıyla ortaya konulması, özellikle literatürde boşluk bulunan bu konunun aydınlatılabilmesinde büyük bir önem taşımaktadır. Katılımcıların aşırı bilgi tanımlamalarına bakıldığında, bilgi kullanıcılarına faydası olmayan, yürütülecek iş ve işlemleri zorlaştıran ve onları yanıltan, değersiz ve gereksiz olan, maruz kalınan riskleri artıran, karmaşıklık yaratan, karar almada kullanılmayan, sunulması gerekenden miktar olarak fazla olan ve önemsiz olan bilgi gibi ifadeler kullanıldıkları görülmektedir.

Katılımcıların aşırı bilgiye ilişkin örneklemelerine bakıldığında; özellikle finansal tablo dipnotlarından bahsettikleri, bu dipnotlarda açıklanan banka hesaplarının açılış tarihi ya da işletmelerin vergi ödeme tarihleriyle ilgili olarak sundukları yatırım kararı alma süreci üzerinde herhangi bir etkisi bulunmayan bilgileri aşırı bilgi olarak nitelendirdikleri görülmektedir. Katılımcıların ifadelerinden elde edilen bulgular kapsamında finansal tablo dipnotlarının aşırı bilginin en bariz örneği olduğu söylenebilir.

Katılımcıların ihtiyaca uygunluk ve önemlilik kriterlerini taşımayan bilgilerin aşırı bilgi olarak nitelendirilebilip nitelendirilemeyeceğiyle ilgili ifadeleri incelendiğinde, bu kriterleri taşımayan bilgilerin aşırı bilgi olarak nitelendirilebileceğini düşünenlerin çoğunlukta olduğu görülmektedir. Bu kriterleri taşımayan bilgilerin aşırı bilgi olarak değerlendirilemeyeceğini düşünen katılımcılar, bu kriterlerin paydaşa ve yürütülen işleme göre farklılık göstermesi, ihtiyaca uygun ve önemli olmayan bilgilerin fazla bilgi anlamına gelmemesi gibi sebeplerle bu görüşte olduklarını bildirdikleri tespit edilmiştir. İhtiyaca uygunluk ve önemlilik kriterlerini taşımayan bilgilerin aşırı bilgi olarak nitelendirilebileceğini belirten katılımcılar ise bu özelliklere sahip olmayan bilgilerin bilgi değerine sahip olmadığını, yatırımcıların önemli olarak kabul etmedikleri bilgilere ihtiyaç duymadıklarını ve bu kriterleri taşımayan bilgileri yatırım kararı almada kullanmadıklarını belirttikleri görülmektedir. Bu bulgulardan yola çıkarak ihtiyaca uygunluk ve önemlilik kriterlerini taşımayan bilgilerin yatırımcılar için aşırı bilgi olarak değerlendirilebileceğini söylemek mümkündür.

Katılımcıların işletmelerin aşırı bilgi sunma nedenleriyle ilgili ifadeleri incelendiğinde, işletmelerin finansal yatırım araçlarının fiyatlarını yükseltebilmek, gerçek mevcut durumlarını gizlemek ve böylelikle daha kârlıymış gibi görünerek potansiyel yatırımcıları işletmeye çekmek gibi hususlara değindikleri görülmektedir. Ayrıca katılımcıların anlatımlarında yer bulan dikkat çekici bir başka husus, işletmelerin finansal raporlama standartlarına uymak için aşırı bilgi sundukları konusudur. Bu bulgu kapsamında katılımcıların, finansal raporlama standartlarının aşırı bilgi sunumunu artırdığını düşündükleri söylenebilir. İşletmelerin finansal tablolarında aşırı bilgi sunmalarının önüne geçilebilmesi için yetkili kuruluşların öncelikli olarak katılımcıların anlatımlarında yer bulan bu nedenleri incelenmeleri ve işletmelerin bu amaçlarına ulaşabilmelerini engelleyebilecek düzenlemeler üzerinde çalışmalarının faydalı olabileceği söylenebilir.

Katılımcıların Türkiye’de işletmelerin finansal tablolarında aşırı bilgi sunup sunmadıklarıyla ilgili ifadelerine bakıldığında; çoğunluğun aşırı bilgi sunulduğunu belirttiği görülmektedir. Aşırı bilgi sunulduğunu düşündüğünü belirten katılımcıların, aşırı bilginin özellikle finansal tabloların dipnotlarında sunulduğunu belirttikleri görülmektedir. Bu bulgunun katılımcıların önceki beyanlarını destekler nitelikte olduğu söylenebilir. Bunun dışında katılımcıların daha önce de beyan etmiş oldukları gibi işletmelerin finansal raporlama standartlarına uyum sağlama çabaları nedeniyle aşırı bilgi sunduklarını belirttikleri görülmektedir. Katılımcıların ifadelerinde bu hususlara ısrarla değinmiş olmaları, bu noktalara özellikle dikkat edilmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır. Ayrıca katılımcılar finansal tablolarda sunulan bilgilerin aşırı bilgi kapsamında yer alıp almadığının anlaşılabilmesi için uzman bakış açısı gerektiğini belirtmişlerdir. Yürütölmüş olan bu çalışmada aşırı bilgi konusuna ilişkin olarak uzman görüşünün alınabilmesi için bireysel yatırımcılar yerine kurumsal yatırım işletmelerinde çalışmakta olan profesyonellere başvurulmuş olmasının, katılımcıların bu görüşleriyle paralellik gösterdiği söylenebilir.

Katılımcıların aşırı bilgi sunumundan işletme yönetiminin sorumlu olduğunu düşündükleri görülmektedir. Yöneticiler haricinde ayrıca işletmelerde çalışan muhasebe-finans yetkilileri ile işletme ortaklarının sorumlu görüldüğü tespit edilmiştir. Finansal tablolar, muhasebe departmanlarının raporlama görevi kapsamındadır. Ayrıca finansal tabloların hazırlanmasına temel oluşturan finansal nitelikli işlemlerin kaydedilmesi de muhasebe departmanı tarafından yürütölmektedir. Finansal tabloların hazırlanması, onaylanması ve sunulmasının ise işletmelerin yönetim kurullarının sorumluluğunda olduğu görölmektedir.

Katılımcıların aşırı bilgi sunumunun finansal tabloların anlaşılabilirliği üzerindeki etkisiyle ilgili görüşlerine bakıldığında, olumlu bir etkiye yol açtığını belirten katılımcıların, işletmelerin aşırı bilgi sunarak yatırımcılara daha detaylı bilgi sağladıklarını bu nedenle finansal tabloların anlaşılabilirliğini artırdığını belirttikleri görölmektedir. Aksine olumsuz bir etkiye neden olduğunu belirten katılımcıların ise aşırı bilginin, finansal bilgilerin yatırımcılar tarafından işlenmesini engellemesi nedeniyle finansal tabloların anlaşılabilirliğini azalttığını düşündükleri görölmektedir. Bunun dışında aşırı bilgi sunulmasıyla finansal tablolarda gereksiz detayların arttığını bu durumun da finansal tabloların anlaşılabilirliğini düşürdüğünü belirttikleri tespit edilmiştir. Aşırı bilginin

finansal tablolarda sunulması gerekenden daha fazla miktarda bilgi sunulması olduğu göz önüne alındığında, finansal tablolarda sunulan ekstra her bir bilginin finansal tabloların anlaşılabilirliğini azaltarak karar alma süreci üzerinde olumsuz bir etki oluşturacağı söylenebilir.

Katılımcıların finansal tablolardaki aşırı bilgi sunumunun finansal tabloların güvenilirliği üzerindeki etkisine ilişkin düşünceleri incelendiğinde, aşırı bilgi sunumunun işletmelerin şeffaflığını artırması nedeniyle olumlu bir etki oluşturduğunu, bunun yanı sıra finansal tablolarda fazla bilgi sunulmasıyla yatırımcıların kendilerini güvende hissettikleri bu nedenle aşırı bilgi sunulan finansal tabloları daha güvenilir bulduklarını düşündükleri görülmektedir. Aşırı bilgi sunumunun finansal tabloların güvenilirliği üzerinde herhangi bir etkisi olmadığını belirten katılımcıların, finansal tabloların güvenilirlik durumu ile finansal tablolarda sunulan bilgi miktarı arasında bir ilişki bulunmadığını beyan ettikleri görülmektedir. Aşırı bilgi sunumunun finansal tabloların güvenilirliği üzerinde olumsuz bir etkiye sahip olduğunu belirten katılımcılar çoğunlukta olmakla birlikte, aşırı bilginin finansal tabloların gerçekliğini azalttığını, finansal tablolarda yer alan kritik bilgilerin gizlenmesine yol açtığını, aşırı bilgi sunumunun yatırımcıların yanlış kararlar almalarına neden olarak onları yanılttığını belirttikleri tespit edilmiştir. Finansal tablolarında aşırı bilgi sunan işletmelerin bu eylemi bir amaca yönelik olarak gerçekleştirdikleri açıktır. Burada amaç ister yatırımcıları yanıltmak olsun, ister bağımsız denetimden geçmek olsun, işletmelerin olduklarından daha farklı görünme çabası içerisinde olmaları, düzenlemiş oldukları finansal tabloların güvenilirliğini azaltmaktadır.

Katılımcıların aşırı bilginin paydaş türüne göre farklılık gösterip göstermediğiyle ilgili görüşlerine bakıldığında; işletmelerin her paydaş türü için aynı finansal tabloları sunmaları ve aşırı bilgiyi hiçbir paydaş tarafından kullanılmayan bilgiler olarak değerlendirmeleri nedeniyle farklılık göstermediğini düşündükleri görülmektedir. Ayrıca paydaşların bilgiden bekledikleri faydaların, işletmelerden talep ettikleri bilgilerin, kullandıkları bilgilerin, bilgiyi kullanma amaçlarının, finansal okuryazarlık düzeylerinin, bilgi algılarının, yatırımda bulundukları tutarlar ile ihtiyaca uygun ve önemli bilgilerin farklılık göstermesi gibi nedenlerle farklılık gösterdiğini düşündükleri tespit edilmiştir. Bu bulgudan hareketle daha önce katılımcıların ihtiyaca uygun ve önemli bilginin paydaş türüne göre farklılık gösterdiğini düşündükleri göz önüne alındığında, aşırı bilginin de

paydaş türüne göre farklılık gösterdiğini düşündüklerini belirtmeleri, ihtiyaca uygun ve önemli olmayan ayrıca TMS'ler uyarınca taşınması gereken özellikleri taşımayan bilgilerin aşırı bilgi olarak nitelendirilebileceği düşüncesini desteklediği görülmektedir.

Katılımcıların aşırı bilgi sunumunu engelleyen yasal düzenlemelerle ilgili kullandıkları ifadelerle bakıldığında yasal düzenleme bulunduğunu düşünen yatırımcıların bu yasal düzenlemelerden kamuyu aydınlatma ilkesi, muhasebe standartları, SPK ve TTK'ye değindikleri görülmektedir. Aşırı bilginin sunumunu engelleyen yasal düzenleme bulunmadığını belirten yatırımcıların ise yasal düzenleme getirilmemesi gerektiğini düşünenler ve yasal düzenleme getirilmesi gerektiğini düşünenler olmak üzere iki grupta olduğu, yasal düzenleme getirilmemesi gerektiğini düşünen katılımcıların paydaş türüne göre farklı finansal tabloların sunulmasını gerektirmesi ve aşırı bilgi sunma sıklığının incelenmesi gibi nedenlerle bu konuda bir yasal düzenlemeye ihtiyaç duyulmadığını belirttikleri görülmektedir. Yasal düzenleme getirilmesi gerektiğini belirten yatırımcıların ise SPK'ye yeni madde eklenerek, yeni bir düzenleme yürürlüğe konularak ve özel durum açıklamalarında aşırı bilgi konusuna değinilerek aşırı bilgi sunumunun önüne geçilebileceğini belirtmiş oldukları tespit edilmiştir. Ülkemizde sunulan finansal tablolara bakıldığında, özellikle katılımcıların da anlatımlarında sıklıkla yer vermiş oldukları dipnot açıklamalarında çok fazla bilgiye yer verilmesi durumu mevcut yasal düzenlemelerin aşırı bilgi sunumu konusunda etkinlik sağlayamadığının bir göstergesi olarak kabul edilebilir. Bu hususta ilgili kuruluşların, aşırı bilgi sunumunu etkin biçimde engelleme yönünde çalışmalar yürütmelerinin önem arz ettiği söylenebilir.

Katılımcıların aşırı bilgi sunumunun bağımsız denetimle engellenip engellenemeyeceğine ilişkin düşüncelerine gelindiğinde; bağımsız denetimin bilginin miktarıyla ilgili olmaması nedeniyle bağımsız denetimin aşırı bilgi sunumunu azaltmanın aksine, işletmelerin aşırı bilgi sunumunu artırdığını beyan ettikleri, aşırı bilgi sunumunun bağımsız denetimle engellenemediğini düşündükleri görülmektedir. Bunun yanı sıra bağımsız denetimin bilgi kalitesini artırdığı, hileleri engellediği, KGK'nın bağımsız denetim şirketlerini denetlediği, denetim raporunda yer alan denetçi görüşünün önem arz ettiği, işletmelerin etik ilkelere uygun davranmayı istediği bu yüzden aşırı bilgi sunumunun bağımsız denetimle engellenebileceğini belirten katılımcılar da bulunmaktadır. Ayrıca bağımsız denetimle aşırı bilgi sunumunun engellenebildiğini belirten yatırımcıların bu durumun bağımsız denetimin şeffaflık düzeyine, bağımsız

denetçinin tecrübe ve uzmanlık düzeyine bağlı olduğunu belirttikleri tespit edilmiştir. Bağımsız denetim faaliyetleri işletmelerin finansal tablolarında aşırı bilgi sunup sunmadıklarını tespit etmeye yönelik bir faaliyet olmaması nedeniyle aşırı bilgi sunumunu engellemeye ilişkin bir etkisi bulunduğunu söylemek doğru olmayacaktır.

Katılımcılara yatırım kararı alırken inceledikleri finansal tablolar ve finansal bilgilere bakıldığında; finansal tablolardan en çok bilanço ve gelir tablosunu, finansal bilgilerden ise kâr/ zarar durumu ile gelir ve giderlerini ve nakit akışları ile ilgili bilgileri incelediklerini belirttikleri görülmektedir. Katılımcıların anlatımlarında yer bulan bu bilgilerin araştırmanın yürütüldüğü örneklem grubu için önemli ve ihtiyaca uygun bilgiler olduğu çıkarımında bulunulabilir.

Katılımcıların yatırım kararı alırken incelemedikleri finansal tablolar ve finansal bilgilere ilişkin yanıtları incelendiğinde; satışların maliyeti tablosunda sunulan satışların maliyetine ilişkin bilgileri, özkaynak değişim tablosunda sunulan özkaynaklara ilişkin bilgileri, kapsamlı gelir tablosunda sunulan olağandışı gelirler ile dönem net kârı bilgileri, finansal tablo dipnotlarında sunulan ortaklık yapısına ilişkin bilgileri, finansal durum tablosunda sunulan hazır değerlere ilişkin bilgiler ile dönem içi alacaklar ve düşük tutarlı kalemleri yatırım kararı almada kullanmadıkları tespit edilmiştir. Bu araştırmanın yürütülmüş olduğu örneklem grubu için sayılan bu bilgilerin, alacakları yatırım kararı üzerinde herhangi bir etkisi bulunmaması nedeniyle, aşırı bilgi kapsamında değerlendirilebileceği söylenebilir.

Yatırımcıların finansal tablolardaki bilgilerin yatırım kararı almada yeterli olup olmadığına ilişkin görüşlerine bakıldığında hem yeterli olduğunu düşünen hem de yeterli olmadığını düşünen katılımcıların, yoğunluklu olarak finansal tablolarda finansal olmayan bilgilere yer verilmesi gerektiğini düşündüklerini ayrıca sürdürülebilirlik raporları ve entegre raporlar gibi çağdaş raporlama sistemlerinin yaygınlaşması gerektiğini düşündükleri görülmektedir. Küreselleşmeyle beraber günümüzde hızla değişen koşullar, yatırımcıların işletmelerin kurumsal, çevresel ve sosyal performansları gibi finansal nitelik taşımayan bilgilerine de hâkim olmalarını gerekli kılmaktadır. Bu bağlamda raporlama çerçevelerinin, yatırımcıların değişen bilgi ihtiyaçlarına yanıt verebilecek şekilde yeniden düzenlenmesi ve finansal olmayan raporlama tekniklerinin de yaygınlaşmasına yönelik çabaların artırılması gerektiği söylenebilir.

Katılımcıların, aşırı bilginin yatırımcılar dışındaki diğer paydaşların alacakları kararlar üzerindeki etkisine ilişkin düşünceleri incelendiğinde, büyük çoğunluğun bu etkinin olumsuz yönde olduğunu düşündüklerini belirttikleri görülmüştür. Bunun dışında azınlıkta da olsa olumlu etkilediğini düşünen ve bu etkinin paydaş türüne göre farklılık gösterdiğini düşünen katılımcılar da bulunmaktadır. Aşırı bilginin diğer paydaşların alacakları kararlar üzerinde olumsuz bir etkiye yol açtığını belirten yatırımcıların; aşırı bilgi sunumunun yanlış kararlar verilmesine sebep olması, karar verme sürecini zorlaştırması, paydaşların işletmelerin gerçek durumlarını görebilmelerini engellemesi, zaman kaybına neden olması ve finansal tabloların güvenilirliğini azaltması gibi nedenlerle bu görüşte oldukları, bu olumsuz etkinin düzeyinin paydaşların finansal okuryazarlık düzeylerine göre değişkenlik gösterdiğini belirttikleri tespit edilmiştir. Bu katılımcıların finansal okuryazarlık düzeyleri düşük olan paydaşların bu olumsuzluktan daha çok etkileneceklerini düşündükleri görülmektedir.

Katılımcıların aşırı bilginin alacakları yatırım kararları üzerinde herhangi bir etkisinin olup olmadığı hususundaki görüşlerine bakıldığında; büyük çoğunluğun aşırı bilginin yatırım kararları üzerinde olumsuz bir etkiye yol açtığını belirttikleri saptanmıştır. Finansal tablolarda aşırı bilgi sunulmasının güvenilirliği azalttığını, yatırımcıların yatırım kararı vermelerini zorlaştırdığını, zaman kaybına ve bunun sonucunda zaman maliyetine sebep olduğunu, yatırımcıların işletmelerin gerçek durumlarını görmelerini engellediğini, ayrıca finansal tabloların anlaşılabilirliğini düşürdüğünü, belirsizlik ve riski artırdığını, yanlış yatırım kararları almalarına ve zarara girmelerine neden olduğunu belirttikleri görülmektedir. Aşırı bilgi katılımcıların anlatımlarında da yer bulduğu gibi; karar almayı zorlaştıran ve yatırım işlemlerini zorlaştıran, yatırımcıları yanıltmaya odaklanan bilgi olması nedeniyle halihazırda zorlu bir süreç olan yatırım kararı alma sürecini daha da karmaşıklastırmaktadır. Schroder vd., (1967)'nin Ters U Eğrisinde belirtmiş oldukları gibi bilgi miktarının artması çevresel karmaşıklık artırmakta ve bilgi kullanıcılarının bilgi işleme düzeyleri azalmaktadır. Yatırım kararı alma sürecinde maruz kalınan bilgi miktarının artmasıyla, belirsizlik ve riskin artması hususunun, yatırımcıların rasyonel kararlar alabilmelerinin önünde büyük bir engel olarak ön plana çıkacağı söylenebilir.

Piyasalarda Moody's, Standart & Poors ve Fitch gibi bilgi üretimi ve satışı alanında faaliyet göstermekte olan finansal derecelendirme işletmelerinin sahip oldukları

bilgilerin paydaşlar arasında eşit bir şekilde paylaşılması amacı taşıdıkları görülmektedir. Kaliteli finansal bilgilere ihtiyaç duymakta olan finansal bilgi kullanıcıları, bu işletmelerden satın alacakları bilgilerle risklilik düzeylerini daha sağlıklı biçimde belirleyerek, daha rasyonel kararlar alabileceklerdir. Fakat bu çözüm yolunun uygulanması “free-rider” olarak adlandırılan bedavacılık probleminin ortaya çıkmasına yol açabilecektir. Mishkin (1996) satın aldıkları bilgilere dayanarak yatırım kararı veren yatırımcıları “bedavacı” olarak nitelendirmektedir. Mishkin’e göre bu yatırımcılar herhangi bir bedel ödemeksizin bahsi geçen bilgilere ulaşmak için ücret ödemiş olan bir işletme ile aynı getiriye elde edebilmektedirler. Finans piyasalarında bu türde bir davranış sergileyen yatırımcıların sürekli olarak artması durumunda, düşük değeriyle olan finansal yatırım araçlarının fiyatlarında ani artışlar görülmesine ve piyasada yatırım yapılabilecek durumda olan başka finansal yatırım araçlarının zamanla azalmasına neden olabilecektir.

Ayrıca aşırı bilginin sebep olabileceği sorunların önüne geçilebilmesi, kamu düzenlemeleri ve devlet kaynaklı bir bilgi paylaşım sisteminin kurulmasıyla sağlanabilir. İşletmelerin finansal tablolarını belli periyotlarla kamuoyuyla paylaşmaları ve özel bilgilerini kamuya açıklamaları zorunluluğu bu amaçla yürürlüğe konulmuş olan kamu düzenlemeleridir. Devletler, işletmeler hakkında doğrudan bir bilgi sağlayıcısı konumunda olmaktansa, işletmeleri bu hususta teşvik ederek veya işletmelere bazı yükümlülükler vererek bilgi üretilmesini ve üretilen bilgilerin dağıtılmasını sağlamaktadırlar. Ülkemizde SPK kapsamında borsada işlem görmekte olan işletme ve yatırım fonları da 2009 yılı itibarıyla KAP aracılığıyla bilgi kullanıcılarının bilgi ihtiyaçlarını gidermekle yükümlüdürler. Bahsi geçen bütün çabalara rağmen işletme yöneticileri ve sahipleri kendi işletmeleriyle ilgili paydaşlarını yanıltma amacı taşıyan bazı bilgileri yayınlamaktadırlar. Bütün bu yasal düzenlemelere rağmen işletmelerin mevcut durumlarından daha farklı görünebilme çabaları sebebiyle aşırı bilginin neden olduğu problemlere tam olarak çözüm bulunamamaktadır.

Bankalar finansal aracılık görevlerinin bulunması sebebiyle bilgi üretimi konusunda uzmanlaşmış kurumlardır. Kendi üretmiş oldukları bilgileri kullanarak çeşitli finansal yatırım araçlarını risk gruplarına göre kategorize edebilmekte, menkul kıymet yatırım departmanları aracılığıyla yatırım danışmanlığı hizmetleri vermektedirler. Bir

özüm önerisi olarak bankaların ilgili departmanlarından daha sağlıklı bilgilerin sağlanması noktasında istifade edilebilir.

Bunun dışında KGK'nın muhasebe standartları hazırlama ve yayımlama görevlerinin desteklenerek devam etmesi gereklidir. Muhasebe ve finansal raporlama standartları beraberinde bunların uygulanmasına ilişkin birtakım yönetmelikler getirilebilir. Ayrıca işletmelerin finansal tablolarında aşırı bilgi sunmalarını engelleyebilmek için bazı özel standartlar geliştirilebilir ya da mevcut standartlara aşırı bilgi özelinde ek düzenlemeler getirilebilir.

Hukuki bir belge niteliği taşıyan halka arz izahnamelerinin içeriklerinde değişiklik ve yeniliklerin yapılması, özellikle halka arzlar esnasında yatırımcıların bilgilendirilebilmesi bakımından yararlı olabilir. İzahnamelerde yer alan bilgilerin halka arzlar esnasında yatırımcıların alacakları yatırım kararlarında kullanabilecekleri tek bilgi kaynakları olmaları nedeniyle bu belgelerde yoğun bir bilgi sunumu olduğu görölmektedir. Bu noktada yatırımcıların yatırım kararı almada ihtiyaç duydukları bilgileri sunulan fazla miktardaki bilgi arasından seçebilmeleri zorlaşmakta ve gerçekten önemli olan bilgiler göz ardı edilmektedir. Aşırı bilgi sunumunun ortaya çıkardığı bu zorluğun giderilebilmesi için yatırımcılar için önem arz eden bilgilere vurgu yapılarak açıklanabilir. Örneğin işletmenin muhasebe politikaları arasında kârlılığı üzerinde etkisi bulunan önemli bir değişiklik mevcutsa, bu bilginin yatırımcıların dikkatini çekebilecek bir biçimde sunulması yatırımcıların yatırım kararı alma süreçlerini daha rasyonel bir biçimde yönetmelerine katkı sağlayabilecektir. Bunun dışında işletmelerin kurumsal yönetim ilkelerine uyum sağlama çabalarına ilişkin bilgilere izahnamelerde yer verilmesi, yatırımcıların finansal yatırım araçlarını satın aldıkları işletmelerin kurumsallık durumlarıyla ilgili bilgi sahibi olmalarına yardımcı olabilir. Ayrıca gönüllülük esasına göre uygulanan kurumsal yönetim ilkelerine uyumlaştırma çabalarına ilişkin bilgilerin izahnamelerde sunulması, işletmelerin bu konuda gösterecekleri çabaları artırabilecektir. Kurumsal yönetim ilkelerinin hem yatırımcılar hem de işletmeler tarafından benimsenmesinin teşvik edilebilmesi için işletmelerde yönetim kurulu yapılarının yeniden ele alınarak, yönetim kurullarında yer alan bağımsız üyelerin bağımsızlık kriterlerinin açık bir biçimde belirlenmesi fayda sağlayabilecektir. İşletmelerin halka açıklık oranlarının artırılması ve azınlık paylarının yönetim kurulunda temsillerinin sağlanması ile yönetim kurulu üyelerinin ve işletme yöneticilerinin seçilmesi bir kişi ya

da grubun elinde olmayacaktır. Bunun sonucunda işletmelerin finansal performansları ve kârlılık durumlarıyla ilgili olarak yatırımcıların yanıltılması amacı taşıyan uygulamaların gerçekleşme olasılığı azalabilecektir.

Bağımsız denetimin temel amacı işletmelerin finansal tablolarının, finansal raporlama standartları doğrultusunda o işletmenin finansal durumu ile faaliyet sonuçlarını gerçeğe uygun bir şekilde yansıtip yansıtmadığının belirlenmesidir. Bağımsız denetçiler, denetim faaliyeti sırasında hata ya da hileleri tespit etmeye odaklanmasalar da denetim sürecinin doğası gereği eğer mevcutsa finansal tablolardaki hata ve hileleri tespit edebilir, ortaya çıkarabilirler. Hata ve hilelerin tespit edilmesinde olduğu gibi etkin biçimde yürütülen bir bağımsız denetim faaliyeti, işletmelerin finansal tablolarında aşırı bilgi sunarak yatırımcılarını yanıltmaya yönelik çabalarını engelleyebilecektir. Fakat BDS’lerde finansal tablolarda aşırı bilgi sunulmasını engellemeye yönelik bir ibarenin olmaması büyük bir eksiklik olarak karşımıza çıkmaktadır. Bağımsız denetimde önemli yanlışlık kavramı, finansal tablo kullanıcılarının bu finansal tablolara dayanarak alacakları kararları etkileme olasılığı bulunan yanlışlıkları ifade etmektedir. İşletmelerin finansal tablolarında sundukları aşırı bilgilerin finansal bilgi kullanıcılarının alacakları kararlar üzerinde doğrudan bir etkiye sahip olması nedeniyle önemli yanlışlık kapsamında değerlendirilerek, Bağımsız Denetim Standardı 315- Önemli Yanlışlık Risklerinin Belirlenmesi ve Değerlendirilmesi standardına aşırı bilgi başlıklı bir ibare eklenmesi aşırı bilgi sorununun ortadan kaldırılabilmesinde bir çözüm yolu olarak değerlendirilebilir.

Bilindiği gibi finans piyasaları ülke ekonomilerinin en temel göstergeleri arasındadır. Finans piyasalarına yatırım yapılması, paraların yastık altlarından çıkarılarak ülke ekonomisine kazandırılarak ülkelere, ülke ekonomilerine ve ihracata destek verilmesi anlamı taşımaktadır. İşletmelerin halka açılmaları ve yatırımcıların da bu işletmelere ortak olma düşüncesiyle yatırım yaparak onlara bir anlamda ucuz kredi desteği sağlamaları, işletmelerin üretim maliyetlerinin düşürülmesi, ihracat oranlarının ve dolayısı ile rekabet güçlerinin artması noktasında ve bu sayede de ülkemize döviz girişine katkı sunmaktadır. İşletmelerin kârlılık oranlarının yükselmesiyle devletin vergi gelirleri de yükselmekte ayrıca bu kârlardan yatırımcıların da yatırımları nispetinde pay alarak, âtıl olan tasarrufların en iyi ve en verimli biçimde değerlendirilmesi anlamı taşımaktadır.

KAYNAKÇA

- Abel, A. B. ve Bernanke, B. S. (2001). Macroeconomics. Addison Wesley Longman Inc.
- Abeysekera, I. (2013). A template for integrated reporting. *Emerald Journal of Intellectual Capital* 14(2), 227-245.
- AICPA, (2001). Improving business reporting- a customer focus Erişim tarihi: 07.10.2020, <http://www.aicpa.org/members/dir/acctstd/index.htm>
- AICPA. (1994). Improving business reporting- a customer focus: meeting the information needs of investors and creditors. Erişim tarihi: 07.09.2020, <https://www.aicpa.org/InterestAreas/FRC/AccountingFinancialReporting/DownloadableDocuments/Jenkins%20Committee%20Report.pdf>
- Akçakanat, Ö. (2021). Finansal ve finansal olmayan raporların bireysel yatırımcıların yatırım kararlarında kullanılmasına yönelik bir araştırma. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi, 11(3), 1330- 1351.
- Akdoğan, N. ve Aydın, H. (1987). Muhasebe teorileri. Gazi Üniversitesi Yayınları.
- Akdoğan, N. ve Sultanoğlu, B. (2018). Kâr tanımının muhasebe kuramındaki gelişimi ve günümüzde finansal raporlardaki sunumunun karşılaştırmalı olarak incelenmesi. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 20(Özel Sayı), 641-677.
- Akdoğan, N. ve Tenker, N. (2010). Finansal tablolar ve mali analiz teknikleri. Gazi Kitabevi.
- Akel, V. (2007). Türkiye’deki a ve b tipi yatırım fonları performansının devamlılığının parametrik ve parametrik olmayan yöntemlerle değerlendirilmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22(2), 147-177.
- Akerlof, G. A. (1970). The market for “Lemons” quality uncertainty and the market mechanism. *Quarterly Journal of Economics*, 84(3), 488-500.
- Akgüç, Ö. (1995). Mali tablolar analizi. Avcıol Basım Yayın.
- Akgüç, Ö. (1998). Finansal yönetim. Avcıol Basım Yayın.
- Akın, F. ve Ece, N. (2011). Kurumsal yatırımcılar ve Türk sermaye piyasasında kurumsal yatırımcıların gelişimi üzerine bir değerlendirme. *ABMYO Dergisi*, (22), 11-26.
- Akman, C. (2004). Bireysel yatırımcının rehberi. İletişim Yayınları.

- Aksoy, A. ve Tanrıöven, C. (2014). Sermaye piyasası yatırım araçları ve analizi. Detay Yayıncılık.
- Akyüz, Ö. F. (2011). İnsan ve bilgi ekseninde entelektüel sermayenin etkin yönetimi. THY Yayınları.
- Alexander, D. ve A. B. (1993). Financial reporting. Chapman and Hall.
- Algüner, A. (2006). Kurumsal yatırımcılar, finansal piyasalara etkileri ve Türkiye örneği. Sermaye Piyasası Kurulu Yayın Evi.
- Alkan, B. Ş. (2018). Muhasebe teorisi ve uygulamaları açısından muhasebe bilgisinin niteliksel özellikleri. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 20(Özel Sayı), 819-837.
- Allen, F. ve Gale, D. (1992). Stock-price manipulation. *The Review of Financial Studies*, 5(3), 503-529.
- Alsaheed, K. (2006). The association between firm-specific characteristics and disclosure: the case of Saudi Arabia. *Managerial Auditing Journal*, 21(5), 476-496.
- Altınköprü, T. (1980). Şahsiyet analizi: Kişiliğin yapısı ve yorumu. Gül Matbaası.
- Alunöz, U. (2013). Türk bankacılık sistemindeki asimetrik bilgi probleminin oyun teorisi çerçevesinde analizi. *Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(3), 1-21.
- Anbar, A. (2006). Hisse senetleri İMKB’de işlem gören işletmelerde kâr payı dağıtım politikası. *Mali Çözüm Dergisi*, 16(75), 217-228.
- Anbar, A. ve Eker, M. (2009). Bireysel yatırımcıların finansal risk algılamalarını etkileyen demografik ve sosyoekonomik faktörler. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 5(9), 129-150.
- Anıl Keskin, D. (2017). İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi Ders Notu Denetim, http://auzefkitap.istanbul.edu.tr/kitap/isletme_ue/denetim.pdf
- Anson, M. J. P. (2002). The handbook of alternative assets (First Edition). John Wiley & Sons.
- Anwer, S.A. ve Richard, A. S. (2007). The impact of regulation fair disclosure on investors prior information quality-evidence from an analysis of changes in trading volume and stock price reactions to earnings announcements. *Journal of Corporate Finance*, (13), 282- 299.

- Aras, G. ve Müslümov, A. (2003). Sermaye piyasalarının gelişmesinde kurumsal yatırımcıların rolü: OECD ülkeleri ve Türkiye örneği. Kurumsal Yatırımcılar Derneği Yayınları.
- Arı, M. (2007). *Finansal raporlamaya olan güvenin arttırılmasına yönelik yeni yaklaşımlar*. [Doktora tezi, Marmara Üniversitesi].
- Arı, M. (2009), Finansal raporlama skandalları ve mali tablolarının güvenilirliği. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23, 300-307.
- Arı, M. U. ve Vurucu, M. (2015). Güncel gelişmeler ışığında bankacılık ürün ve hizmetleri- bireysel, özel, yatırım, kobi, ticari, kurumsal bankacılık. Seçkin Yayıncılık.
- Arıkan, H. H. (2007). *Hisse senedi satın almada finansal bilgi sisteminin etkisinin analizi*. [Yüksek lisans tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi].
- Arsoy, A. P. (2008). Kurumsal şeffaflık ve muhasebe standartları. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İİBF Dergisi*, 10(2), 17-35.
- Askary, S. Yazdifar, H. ve Askarany, D. (2008). Culture and accounting practices in Turkey. *International Journal of Accounting, Auditing and Performance Evaluation (IJAAP)*, 5(1), 66-88.
- Aslan, N. T. (2013). Küresel finans: Küresel finans sistemi ve kurumları, türev piyasalar, futures fiyatlandırma, opsiyon stratejileri, swap sözleşmeleri. Türkmen Kitabevi.
- Aşıkoğlu, R. (1983). Sermaye piyasası aracı olarak enflasyon ortamında tahvilleri değerlendirme. Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Aşıkoğlu, R. ve Sevil, G. (1995). İşletme finansmanı. Eskişehir Anadolu Üniversitesi Web-Ofset.
- Aşıkoğlu, R., Büker, S., ve Güven, S. (2011). Finansal yönetim. Nadir Kitabevi.
- Ataman, B., Çakıcı, C., ve Gürbüz, G. (2011). Türkiye finansal raporlama standartları uygulamaları. Türkmen Kitabevi.
- Ataman, Ü., Hacırüstemoğlu, R. ve N, Bozkurt. (2001). Muhasebe denetimi uygulamaları. Alfa Basım Yayım Dağıtım.
- Avşarlıgil, N. (2010). *Finansal tabloların manipülasyonunda yaratıcı muhasebe uygulama teknikleri ve beneish modeli ile bir uygulama*. [Yüksek lisans tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi].

- Ay, Ü. (2003). İşletmelerde etik ve sosyal sorumluluk. Nobel Kitabevi.
- Ayaydın, H. (2013). Türkiye'deki emeklilik yatırım fonlarının performanslarının analizi. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22(2), 59-80.
- Aydın, N., Akgiray. V., Turhan. M., Ergincan, Y., Sevil.G., Metin. C. ve Gerz, M. (2013). Sermaye piyasaları ve finansal kurumlar. Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Ayıkoglu Z. ve Aydın Karapınar, F. (2009). Uluslararası finansal raporlama standartları ile uyumlu finansal Analiz. Gazi Kitabevi.
- Aytekin, S. (2003). Muhasebe açısından şirket yönetimine, düzenleyici, otoriteye ve denetçiye düşen sorumluluklar, 6. *Muhasebe Denetim Sempozyumu*, Antalya.
- Bağımsız denetim standardı 504- muhasebe tahminlerinin ve ilgili açıklamaların bağımsız denetimi. [https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyurular/v2/BDS/BDS%20540\(1\).pdf](https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyurular/v2/BDS/BDS%20540(1).pdf)
- Bağımsız denetim standardı 700 Finansal Tablolara İlişkin Görüş Oluşturma ve Raporlama, [https://www.kgk.gov.tr/PortalUploads/files/Duyurular/v/BDS/BDS%20700\(2\).pdf](https://www.kgk.gov.tr/PortalUploads/files/Duyurular/v/BDS/BDS%20700(2).pdf)
- Bağımsız denetim standardı 701- kilit denetim konularının bağımsız denetçi raporunda bildirilmesi. https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyurular/v2/TDS/TDS_2021_Seti/BDS%20701.pdf
- Bağımsız denetim standardı 705 bağımsız denetçi raporunda olumlu görüş dışında bir görüş verilmesi, <https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/BDS/BDS%20705.pdf>
- Bahtiyar, M. (2019). Ortaklıklar hukuku. Beta Basım Yayım.
- Baiman, S. ve Verrecchia, R. E. (1996). The relation among capital markets, financial disclosure, production efficiency and insider trading. *Journal of Accounting Research*, 34, 1-22.
- Balachandran, J. ve Bliss, M. (2004). Board independence and voluntary disclosure: evidence from Malaysia. Department of Accountancy, City University of Hong Kong.
- Ball, R. and Brown, P. (1968). An empirical evaluation of accounting income numbers. *Journal of Accounting Research*, 6(2), 159-178.
- Balsam, S.- Krishnan, J.- Yang J. S. (2003). Auditor industry specialization and earnings quality. *Auditing: A Journal of Practice and Theory*, 22 (2), 71-97.
- Baltaş, A. (2016). Akılsız duyguların cezasını kararlar çeker. Remzi Kitabevi.

- Bandsuch, M., Pate, L., ve Thies, J., (2006). Rebuilding stakeholder trust in business through principle-centered leadership and transparency in corporate governance. Ethics in Corporate Governance Conference. Seattle University, Washington.
- Barak, O. (2008). Davranışsal finans: teori ve uygulama. Gazi Yayınevi.
- Barber, B. M. ve Odean, T. (2001). The internet and the investor. *Journal of Economic Perspectives, University of California at Davis*, 15(1), 41-54.
- Barber, M. Odean, T. (2002). Online investors: do the slow die first?. *The Society of Financial Studies*, 15(2), 459-465.
- Baş, T. Ve Akturan, U. (2008). Nitel araştırma yöntemleri NVivo 7.0 ile nitel veri analizi. Seçkin Yayınevi.
- Bawden, D., Holtham., C, and Courtney, N. (1999). Perspectives on information overload. *Aslib Proceedings*, 51(8), 249-255.
- Bayar, Y. (2011). Yatırımcı davranışlarının davranışçı yaklaşım çerçevesinde değerlendirilmesi. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 6(2), 133-160.
- Bayırlı, R. (2006). *Yaratıcı muhasebe etik, firma değeri ve örnek bir uygulama*. [Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü].
- Bayırlı, R. (2006). *Yaratıcı muhasebe, etik, firma değeri ve örnek bir uygulama* (Yayımlanmış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: Ankara.
- Bayrakdaroğlu, A. ve Şan, F. B. (2015). Bireylerin hisse senedi piyasasına katılım eğilimlerine etki eden ekonomik olmayan faktörler üzerine ampirik bir araştırma. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İİBF Dergisi*, 5(2), 507-530.
- Beattie, A., Mc Innes, B., ve Fearnley. S, (2004). A methodology for analysing and evaluating narratives in annual reports: a comprehensive description profile and metrics for disclosure quality attributes. *Accounting Forum*, 28(1), 205-236.
- Beaver, William. H. (1968). The information content of annual earnings announcements. *Journal of Accounting Research*. 67-92.
- Bedard, J. C. and Biggs, S. F. (1991). The effect of domain-specific experience on evaluation of management representations in analytical procedures. *Auditing: A Journal of Practice and Theory*, 10 (Supplement), 77-90.

- Bekçi, İ. ve Alkan, H. (2009). Finansal bilgi sisteminin hisse senetlerine yatırım kararları üzerine etkisi: İMKB’de bir uygulama. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14(3): 1-20.
- Bekçi, İ., Eroğlu., A.H. ve Uslu, H. (2002). Bireysel yatırımcıların hisse senedi edinimine etki eden sosyo-ekonomik etkenler. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (19), 35-150.
- Belkaoui, A. (1981). Accounting theory. Harcourt Brace Jovanovich Inc.
- Bell, T. B. and Griffin, J. B. (2012). Commentary on auditing high-ucertainty fair value estimates. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 31(1), 147-155.
- Benartzi, S. ve Thaler, R. H. (1993). Myopic loss aversion and the equity premium puzzle. *NBER Working Paper*, No: (4369), 1-27.
- Biçer, A. A. ve Erol, S. (2017). UDS 701 kapsamında denetimde tespit edilen kilit bulguların finansal bilgi kullanıcılarına sunulması. *Marmara Üniversitesi Öneri Dergisi*, 12(47), 71-84.
- Bilen, A., Solmaz, H., ve Çevik, S. (2014). Yeni Türk ticaret kanunu kapsamında muhasebe ve finansal tablolarda oluşan değişiklikler. *Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(6), 15-42.
- Bilge, S. ve Çeliktaş, İ. (2005). Yatırımcının bilgiye erişmesinde sermaye piyasası kurulu (SPK) web sitesinin securities and exchange commission (SEC) web sitesi ile karşılaştırılmalı analizi. *Marmara Üniversitesi Uluslararası Finans Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, İstanbul, 439-453.
- Black, S. (2001). The legal and institutional preconditions for strong securities markets. *UCLA Law Review*, 48(4), 781- 855.
- Block, R. L. (2006). Investing in real estate investment trusts (Third edition). Bloomberg Press.
- Boesso, G. (2002). Forms of voluntary disclosure: Recommendations and business practices in europe and U.S. *The Critical Perspectives on Accounting Conference*, New York.
- Bolak, M. (2000). İşletme finansı. Birsan Yayınevi.
- Bolak, M. (2001). Sermaye piyasası menkul kıymetler ve portföy analizi (4. Basım). Beta Basım Yayım Dağıtım.

- Boot Arnoud, W. A. ve Thakor, A. V. (2001). The many faces of information disclosure. *The Review of Financial Studies*, 4(14), 1021-1057.
- Borgia, F. (2005). Corporate governance & transparency role of disclosure: how prevent new financial scandals and crimes? transnational crime and corruption center school of international service, American University.
- Botosan, C. (1997). Disclosure level and the cost of equity capital. *Accounting Review*, 72(3), 323-349.
- Bozkurt, N. (2006). Muhasebe denetimi. Alfa Yayınları.
- Boztosun, D. (2006). *Temettü dağıtma kararının farklı piyasalarda hisse senedi fiyatına etkisinin mukayeseli olarak incelenmesi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bragg, S. M. (2002). Business ratios and formulas.
- Bratten, B.- Gaynor, L. M.- Daniel, L.- Montague, N. R. and Sierra, G. E. (2013). The audit of fair values and other estimates: the effects of underlying environmental, task, and auditor-specific factors. *Auditing. A Journal of Practice*, 32(1), 7-44.
- Brealey, R. ve Myers, C. S. (1991). Principles of corporate finance. McGraw-Hill.
- Brimble, M. ve Hodgson, A. (2007). Assessing the risk relevance of accounting variables in diverse economic conditions. *Managerial Finance*, 33(8), 553- 573.
- Brown, S.- Lo, K. and Lys, T. (1999). Use of R2 in accounting research: measuring changes in value over the last four decades. *Journal of Accounting and Economics*, 28, 83-115.
- Burnett, B. M.- Cripe, B. M.- Martin, G. W. and McAllister, B. P. (2012). Audit quality and the trade-off between accretive stock repurchases and accrual based earnings management. *The Accounting Review*, 87(6), 1861-1884.
- Bushman, R. ve Smith, A. (2001). Financial accounting information and corporate governance. *Journal of Accounting and Economics*, 32(1), 237-333.
- Büker, S. A. (2011). Finansal yönetim. Sözkese Matbaacılık.
- Büyükmirza, K. (2019). Maliyet ve yönetim muhasebesi. Gazi Kitabevi.
- Cagle, M. N.- Özdağoğlu, A. ve Yılmaz, K. (2020). A SWARA-GRA integrated approach for combating information overload: investment appraisal and decisions. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (87), 263-280. doi: 10.25095/mufad.756377.

- Carcello, J. V. and Nagy, A. L. (2003). Client size, auditor specialization and fraudulent financial reporting. *Managerial Auditing Journal*, 19(5), 651-668.
- Cassandra Effect, <https://www.urbandictionary.com/define.php?term=Cassandra%20Effect>
- Cassandra Metaphor. [https://en.wikipedia.org/wiki/Cassandra_\(metaphor\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Cassandra_(metaphor)).
- Celayir, D. (2020). Kaliteli finansal raporlamada muhasebe meslek etiğinin önemi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 30(1), 199-210.
- Cemalcılar, Ö. ve Önce, S. (1999). Muhasebenin kuramsal yapısı. Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Yayınları.
- Chalmers, K. ve Godfrey, J. (2004). Reputation costs: the impetus for voluntary derivative financial instrument reporting. *Accounting, Organizations and Society*. 29(9), 95-125.
- Chaney, P., Cooil, B., ve Jeter, D. (2007). A latent class model of earnings attributes. Vanderbilt University.
- Chen, H.- Parsley, D. and Yang, Y. (2008). Corporate lobbying and financial performance. Çalışma Metni.
- Chen, H.- Tang, Q.- Jiang, Y. and Lin, Z. (2010). The role of international financial reporting standards in accounting quality: evidence from the european union. *Journal of International Financial Management & Accounting*, 21(3), 220-278.
- Cheung, S. Y. L.- Connelly, J.T.- Limpaphayom, P. and Zhou, L. (2006). Determinants of corporate disclosure and transparency: evidence from Hong Kong and Thailand. *China International Conference in Finance*, China.
- Christensen, B. E.- Glover, S. M. and Wolfe, C. J. (2014). Do critical audit matter paragraphs in the audit report change nonprofessional investors' decision to invest?. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 33(4), 71-93.
- Clarke, V. and Braun, V. (2013). Successful qualitative research: a practical guide for beginners. London: Sage.
- Cohen, D. A. (2003). Quality of financial reporting choice: determinants and economic consequences. SSRN Working Paper Series.
- Coleman, L. B. (2015). Advanced quality audit. ASQ Quality Press: Wisconsin.

- Collins, D. W.- Maydew E. L. and Weiss, I. S. (1997). Changes in the value-relevance of earnings and book values over the past forty years. *Journal of Accounting and Economics*, (24), 39-67.
- Coram, P.- Mongrogary, E. and Woodliff, D. (2005). The joint effect of voluntary non-financial disclosure and assurance on company valuation judgments, www.ecom.unimelb.edu.au/accwww/research/2005WorkingPapers/0502%20Coram.pdf.
- Corrado, C. J. (2001). Fundamentals of investments: valuation and management. McGraw-Hill: Maidenhead.
- Correia, M. M. (2010). Political connections, SEC enforcement and accounting quality. Rock Center for Corporate Governance at Stanford University. No. 61.
- Creswell, J. W. (2009). Research design, qualitative, quantitative, and mixed methods approaches (Third Edition). California: SAGE Publications.
- Creswell, J. W. (2014). Araştırma deseni nitel nicel ve karma yöntem yaklaşımları. S. B. Demir (Çev. Ed.). Eğiten Kitap.
- Creswell, J. W. (2016). Nitel araştırmay. M. Bütün, B. Demir (Çev.). Siyasal.
- Çabuk, A. ve Lazol, İ. (2005). Mali tablolar analizi. Vipaş Yayınları Bursa.
- Çağlar, S. (2007). *Ara dönem mali tablolarda uyulması gereken esaslar uluslararası finansal raporlama standartları ve Türkiye uygulaması*. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çaldağ, Y. (2003). Denetim ve raporlama finansal tablolar ve analiz teknikleri. Türmob Yayınları Ankara.
- Çavaş, M. (2001). Bireysel yatırım araçları. İletişim Yayınları İstanbul.
- Çelik, O. (2002). Sermaye piyasalarında gönüllü kamuya açıklama. *Muhasebe ve Denetime Bakış*, 2(6), 75-89.
- Çelik, O. (2003). Muhasebe kuramı ve uygulamaları açısından muhasebe bilgilerinin niteliği. Siyasal Yayın Evi: Ankara.
- Çelik, O. (2007). İşletmelerde muhasebe bilgisi ve şirket demokrasisi. Siyasal Kitabevi Ankara.
- Çetiner, E. (2010). İşletmelerde mali analiz. Gazi Kitabevi Ankara.

- Çıtak, L. (2008). Türkiye’deki menkul kıymet yatırım ortaklıklarının etkinliklerinin veri zarflama analizi ile değerlendirilmesi. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 31, (69-94).
- Çipil, M. (2013). Risk yönetimi ve sigortacılık (2. Baskı). Nobel Akademik Yayıncılık Ankara.
- Çürük, T. (2004). Bağımsız dış denetimin muhasebe şeffaflığına etkisi üzerine uygulamalı bir çalışma: Türkiye örneği. *ODTÜ Gelişme Dergisi*, 32, 149-165.
- Dağdır, C. (2016). Finansal piyasalar ve kurumlar yeni düzenlemeler perspektifinde finansal araçlar, faaliyetler ve kurumlar. Ekin Yayınları İstanbul.
- Davenport, T. H. and Prusak, L. (2001). İş dünyasında bilgi yönetimi. Çeviren: Günhay Güney; Özgün Adı. Working Knowledge. Rota Yayınları, Etkin Yönetim Dizisi.
- Davidson, H. J. and Trueblood, R. M. (1961). Accounting for decision-making *The Accounting Review*, 36(4), (577-582).
- Davis, E. P. and Steil, B. (2001). Institutional investors (*First Edition*). MIT Press USA.
- Delice, G. (2000). Uluslararası finansal sermaye akımlarını belirleyen faktörler. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*. 1(55), 53-77.
- Demir, A. (1995). Tek düzen muhasebe sistemi. Çağdaş Yayınevi: Ankara.
- Demir, B. (2010). Muhasebe bilgi sistemlerinde bilgi kalitesi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 48, (142-153).
- Demirelli, E. (2008). Etkin pazar kuramından sapmalar: finansal anomalileri etkileyen makro ekonomik faktörler üzerine bir araştırma. *Ege Akademik Bakış Dergisi*, 8(1), 215-241.
- Depoers, F. (2000). A cost benefit study of voluntary disclosure: some empirical evidence from french listed companies. *The European Accounting Review*, 2(9), 245- 263.
- Deumes, R.- Schelleman, C.- Bauwhede, H.V. and Vanstraelen, A. (2012). Audit firm governance: do transparency reports reveal audit quality? *Auditing: A Journal of Practice and Theory*, 4(31), 193- 214.
- DeZort, F. T.- Hermanson, D. R. ve Houston, R. W. (2003). Audit committee member support for proposed audit adjustments: a source credibility perspective. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*. 22 (2) (September), 175-199.

- Dhaliwal, D. S.- Oliver Z. L.- Tsang A. and Yang, G. (2011). Voluntary nonfinancial disclosure and the cost of equity capital: the initiation of corporate social responsibility reporting. *Accounting Review*, 86(1), 723-759.
- Dinçer, H.- Hacıoğlu. Ü. ve Yüksel, S. (2017). Stratejik finansal yönetim. Ankara Orion Kitabevi.
- Dinler, Z. (2006). İktisada giriş. 12. Baskı. Ekin Kitabevi.
- Doğan, A. (2017). Yeni denetim raporlaması. *Muhasebe ve Denetim Dünyası*, (4), 1-20.
- Doğan, E. (2009). *Finansal bilgi manipülasyonunun belirlenmesine yönelik modeller: İMKB’de bir uygulama*. Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Tokat.
- Doğru, B. N. ve Büyükkakın F. (2020). Kurumsal yatırımcıların karar alma aşamalarına davranışsal finans perspektifinden bakış: Kocaeli ili imalat sanayi uygulaması. *Uluslararası Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 20 (12), 13-22.
- Dokur, Ş. ve Kaygusuz, S. (2009). Finansal muhasebe: uygulamacılar için. Dora Yayınları.
- Dolu, A. M. (2018). Anonim ortaklıklarda pay sahibinin bilgi alma hakkı. On İki Levha Yayıncılık.
- Dongre, A. R.- Deshmukh, P.R.- Kalaiselvan, G. and Upadhyaya, S. (2010). Application of qualitative methods in health research: An overview. *Online Journal of Health and Allied Sciences*. 8(4), 1-5.
- Dorkin, E. (1999). Development, the IMF, and institutional investors: the mexican financial crisis. *Transnational Law & Contemporary Problems*. Iowa: Iowa State University, 247-274.
- Douglas, V. (1968). The theory of the firm production, capital and finance. Mc Grow-Hill Company: New York.
- Doyrangöl, N. (2007). İşletmelerde iç kontrol ve iç denetim. İstanbul Deloitte Academy.
- Döm, S. (2003). Yatırımcı psikolojisi. Değişim Yayınları.
- Dönmez, Ç. A. (2002) Türkiye’de yatırım fonlarının geliştirilmesi için bir uygulama önerisi: borsa fonları (exchange traded funds). *Active Bankacılık ve Finans Dergisi*, 5(26), 42-51.

- Dräger, H. (2014). Daha anlamlı kurumsal raporlamaya yeni yaklaşımlar. *Kurumsal Yönetim Dergisi*, 24, 42-43.
- Drake, M. S.- Hales, J. and Rees, L. (2019). Disclosure overload? a professional user perspective on the usefulness of general purpose financial statements. *Contemporary Accounting Research*, 36(4), 1935-1965.
- Duman, H. (2010). Kamunun aydınlatılması ilkesi kapsamında kazanç yönetimi uygulamalarının finansal raporlama kalitesi ve şirket performansı üzerine etkisi. İMKB’de bir uygulama, T.C. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Konya.
- Duman, H. (2011). Sermaye piyasasının etkinliği açısından, kamunun aydınlatılması sürecinde, şirket çevresinin ihtiyaç duyduğu bilginin özellikleri: İMKB’de bir uygulama. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (50), 95-132.
- Dunn, K. A. and Mayhew, B. W. (2004). Audit firm industry specialization and client disclosure quality. *Review of Accounting Studies*, 9(1), 35-58.
- Durak, G. ve Gürel, E. (2014). Finansal raporların kalitesine etki eden ülkeye özgü faktörler. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (64), 95-110.
- Duréndez, G. ve Guillamón, A. (2003). The usefulness of the audit report in investment and financing decisions. *Managerial Auditing Journal*, 18(6/7), 549-559.
- Durukan, B. ve Özkan, S. (2003). Finansal bilgi sunumunda bir araç olarak internet kullanımı: İMKB’de işlem gören şirketlerin web siteleri üzerine bir araştırma. *Atatürk Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 1-2(17), 135-153.
- Efecik, G. (2006). Firma değeri ve kamuyu aydınlatma ilişkisi: İMKB’de bir uygulama, T.C. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Ana Bilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Eichengreen, B. (2001). Capital account liberalization: what do cross-country studies tell us? the world bank economic review, 15 (3), 341–365.
- Ekanem, I. (2005). Bootstrapping: the investment decision-making process in small firms. *The British Accounting Review*, 3(37), 299-318.
- Elder, R. J.- Lowensohn, S. and Reck, J. L. (2015). Audit firm rotation, auditor specialization, and audit quality in the municipal audit context. *Journal of Government & Nonprofit Accounting*, 4 (1), 73-100.

- Eljelly, A. M. and Alghurair, K. S. (2001). Performance measures and wealth creation in an emerging market: the case of Saudi Arabia. *International Journal of Commerce & Management*, 11(3-4), 54-71.
- Elmas, B. (2017) Finansal analiz uygulamaları. İmaj Yayınevi.
- Eppler, M. ve Mengis, J. (2004). The concept of information overload: a review of literature from organization science, accounting, marketing, Mıs, and Related Disciplines. *The Information Society*, 20(5), 325-344.
- Ercan, M. K. ve Ban, Ü. (2005). Finansal yönetim: değere dayalı işletme finansı. Gazi Kitabevi.
- Erdoğan, N. (2006). Muhasebe denetiminde niteliksel önemliliğin gerekliliği. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (31), 112-119.
- Erdoğan, O. ve Özer, L. (1998). Sermaye piyasasında kurumsal yatırımcılar (Birinci Basım). İMKB Yayınları.
- Ergenekon, Ç. (1998). Özel emeklilik fonları Şili örneğinden alınacak dersler (Birinci Basım). İMKB Yayınları.
- Ertan, Y. (2011). Türkiye muhasebe standartlarının denetim ve muhasebe kalitesi üzerindeki etkisi: bir uygulama. Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Bursa.
- Esendemir, E. (2011). Finansal bilginin güvenilirliği ile ilgili bağımsız denetimin amacı ve bağımsız denetim süreci ile ilgili son gelişmeler. *Journal of Yaşar University*, 6(23), 3890-3903.
- Eski, H. (2006). Mühendislik ekonomisi. Gazi Kitabevi.
- Etik, N. (1997). Muhasebenin temel kavramları ve mali tablolar ilkelerinin yönetim muhasebesi açısından değerlendirilmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (2), 47-160.
- Eugene, F. F. (1970). Multiperiod consumption- investment decisions. *American Economic Review*, LX(4), 163-174.
- Evans, T. (2003) Accounting theory contemporary accounting issues. Thomson South Western.
- Fabozzi, F. J. (2002). The handbook of financial instruments (First Edition). John Wiley & Sons.

- Fan, J. and Wong, T. J. (2002). Corporate ownership structure and the informativeness of accounting earnings in east asia. *Journal of Accounting and Economics*, (33), 401-425.
- FASB, (2001). Improving business reporting: insight into enhancing voluntary disclosures. Financial Accounting Standards Board Steering Committee Report, Business Reporting Research Project.
- FASB, (2006). *Financial Accounting Series*, No:1260-001, Norwalk.
- Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve,
kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyurular/v2/TFRS/Finansal%20Raporlamaya
%20İlişkin%20Kavramsal%20Çerçeve%20.pdf
- Finkler, S. A. and Ward, D. M. (2006). Accounting fundamentals for health care management. Jones & Barlet Pub.
- Finnerty, J. D. (1996). Asset-based financial engineering. John Wiley & Sons Inc.
- Finney, H.A. Johnson, G. L. and Herbert, E. M. (1970). Finney and Miller's principles of accounting. Introductory, Englewofod Cliffs, Prentice-Hall.
- Fischer, E. P. and Verrecchia, R. E. (2004). Disclosure Bia. *Journal of Accounting and Economics*, 3(8), 220-235.
- Fishman M. J. and Hagerty K. M. (1989). Disclosure decisions by firms and the competition for price efficiency. *The Journal of Finance*, 4(3), 633-646.
- Fishman, M. J. and Hagerty, K. M. (1997). Mandatory versus voluntary disclosure in markets with informed and uninformed customers. *Journal of Law, Economics & Organization*, 1(9), 45-63.
- Fortune, P. (1997). Mutual funds, part 1: reshaping the American financial system, *New England Economic Review*, July/August, 45-72.
- Fosback, N. (1985). Stock market logic. The Institute For Econometric Research.
- Fraser L. M, and Ormiston, A. (1998). Understanding Financial Statements, Fifth Edition, Prentice-Hall Inc.
- Fraser, L. M. ve Ormiston, A. (2007). Understanding financial statements: Pearson/Prentice Hall

- Gaynor, L. M.- Kelton, A. S.- Mercer, M. and Yohn, T. L. (2016). Understanding the relation between financial reporting quality and audit quality, *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 35(4), 1-22.
- Geçici, E. ve Can, A.V. (2022). Denetim kalitesi konusunda sscı kapsamındaki dergilerde yayımlanmış makaleler ile Türkiye’de yapılan lisansüstü tezlerin bibliyometrik açıdan karşılaştırmalı analizi. *Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi*, (67), 129-158.
- Gençoğlu, Ü. G. ve Ertan, Y. (2012). Muhasebe kalitesini etkileyen faktörler ve Türkiye’deki durum, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 5(3), 1-24.
- Gentles, S.J.- Charles, C.- Ploeg, J. and McKibbin, K. A. (2015). Sampling in qualitative research: Insights from an overview of the methods literature. *The Qualitative Report*. 20(11), 1772- 1789.
- Gibbs, L.- Kealy, M.- Willis, K., Green, J.- Welch, N. and Daly, J. (2007). What have sampling and data collection to do with good qualitative research?. *Australian and New Zealand Journal of Public Health*, 31, 540-544.
- Gill, J. ve Chatton, M. (2010). Understanding financial statements: master the tools that help you succeed. Axzo Press LLC, New York, ABD.
- Gimbar, C.- Hansen, B. and Ozlanski, M. E. (2015). Early evidence on the effects of critical audit matters on auditor liability. *Current Issues in Auditing*, 1(0), 24-33.
- Glendening, M. (2017). Critical accounting estimate disclosures and the predictive value of earnings. *Accounting Horizons*, (4), 1-12.
- Godbillon, C. B. and Godlewski, C. J. (2005). Credit risk management in banks: hard information. *Soft Information and Manipulation*, SSRN Online Library, <https://ssrn.com/abstract=882027>
- Gray, S. J. (1988). Towards a theory of cultural influence on the development of accounting system internationally. *Abacus*. (1), 1-15.
- Grohmann, A. (2018). Financial literacy and financial behavior: evidence from the emerging asian middle class. *Pacific-Basin Finance Journal*, 48, 129-143.
- Gücenme, Ü. ve Arsoy, A. P. (2006). Muhasebe standartlarındaki sınıflandırılmış nakit akım tablosu formatı ile finansal performansın ölçülmesi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi* (30), 66-74.

- Gücenme, Ü. ve Poroy Arsoy, A. (2006). Muhasebe standartlarındaki sınıflandırılmış nakit akış tablosu formatı ile finansal performansın ölçülmesi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (30), 66-74.
- Gülseçen, S. (2014). Bir değer olarak bilgi ve bilginin yönetimi. *Türk Kütüphaneciliği*, 28(1), 62-68.
- Gürbüz, G.- Ataman, B. ve Çakıcı, C. (2011). Türkiye finansal raporlama standartları uygulamalar. Türkmen Kitabevi.
- Gürkan, S. (2014). Yatırımcıların gerçeğe uygun değer hiyerarşisine yönelik algıları üzerine bir çalışma. *Muhasebe ve Denetim Bakış Dergisi*, 4(3), 65-86.
- Gürsoy, T. C. (2006). Finansal yönetim ilkeleri. Doğu Üniversitesi Yayınları İstanbul.
- Güvel, E. A. ve Güvel, A. Ö. (2012). Sigortacılık. Seçkin Yayıncılık.
- Güvemli, O. (2001). Yatırım projelerinin düzenlenmesi değerlendirilmesi ve izlenmesi. Nobel Yayıncılık Ankara.
- Güvemli, O.- Chambers, N. R. ve İme, M. (1997). Yatırım projelerinin düzenlenmesi ve izlenmesi. Muhasebe Öğretim Üyeleri Bilim ve Dayanışma Vakfı İstanbul.
- Hagin, R. (1979). Modern portfolio theory. The Dow-Jones-Irwin Guideü Homewood, Illinios, New York.
- Haight, G. T. and Singer, D. (2005). The real estate investment handbook (First Edition), John Wiley & Sons: USA.
- Halil, M. (2005). Muhasebe bilgisinin kalitesini elde etmede kurumsal yönetişimin rolü. *Ticari Araştırmalar Dergisi* (1), 78-94.
- Hall, M. (2007). The role of accounting in managerial work. *Accounting and Finance Association of Australia and New Zealand Conference*, 1-3 July.
- Hamed, M. and Emami, T. (2016). Key audit matters- the answer?: an exploratory study investigating auditors possibility to accomplish the purpose of the new audit report.
- Harrison, W. T. and Horngren, C. T. (1992). Financial accounting. Annotated Instructor's Edition, Prentice Hall Inc.
- Hartmann, M. and Weißenberger, B. E. (2023). Information overload research in accounting: a systematic review of the literature. *Management Review Quarterly*. <https://doi.org/10.1007/s11301-023-00343-7>.

- Hayırsever Baştürk, F.- Çakmak, D. ve Demirtaş, B. (2017). Sigortacılığa giriş. Akademi Yayınları.
- Hayn, C. (1995). The information content of losses. *Journal of Accounting and Economics*, 20(2), 125-153.
- Healy, P. M. and Wahlen, J. M. (1999). A review of the earnings management literature and its implications for standard setting. *Accounting Horizons*, 1(3), 365-383.
- Henderson, S. (2016). Users' perceptions of financial statement note disclosure and the theory of information overload. Yayınlanmamış Doktora Tezi. ABD Arizona: Northcentral Üniversitesi.
- Hendriksen, E. S. (1970). Accounting theory: McGraw-Hill/Irwin.
- Hermalin, B. E. and Weisbach M.S. (2012). Information disclosure and corporate governance. *The Journal of Finance*, 6(7), 195-233.
- Hiltz, S. R. and Turoff, M. (1985). Structuring computer-mediated communication systems to avoid information overload. *Communications of the Acm*, 28(7), 680-689.
- Hodge, F. D. (2003). Investors' perceptions of earnings quality, auditor independence, and the usefulness of audited financial information. *Accounting Horizons*. 1(7), 37-48.
- Hoffmann, O. I. (2011). Individual investors and the financial crisis: how perceptions change, drive behavior, and impact performance. *Social Science Research Network*. (60-74).
- Hoitash, R.- Markelevich, A. and Barragato, C. A. (2007). Auditor fees and audit quality. *Managerial Auditing Journal*, 22 (8), 761-786.
- Huberman, G. (2001). Familiarity breeds investment. *The Review of Financial Studies*, 1(4), 659-680.
- Hunton, J. E.- Robert, L. and Mazza, C. H. (2006). Financial reporting transparency and earnings management. *The Accounting Review*, 8(1), 135-157.
- IAASB, Consultation Paper (2011). Enhancing the value of auditor reporting. *Exploring for Change*, 5-34.
- IASB, Discussion Forum-Financial Reporting Disclosure Feedback Statement, (2013). (www. ifrs.org).

- IASB, IFRS, Agenda Paper 11A, (2018). www.ifrs.org
- IFRS Foundations's Annual European Conference, (2016). www.ifrs.org/news-and-events/2016/iprioritisescommunicationinfinancialstatements/
- IFRS Vakfı, (2009). Modül 6- özkaynak değişim tablosu ile gelir ve dağıtılmamış kârlar (Eğitim Materyali), İstanbul.
- Impink, J.- Paananen, M. and Renders, A. (2021). Regulation-induced disclosures: evidence of information overload?. *A Journal of Accounting, Finance and Business Studies ABACUS*, 1-47.
- Ittonen, K. (2010). A theoretical examination of the role of auditing and the relevance of audit reports. University of Vaasa, Vaasan Yliopisto.
- İhtiyar, M. (2006). Sermaye piyasası hukukunda kamuyu aydınlatma ilkesi. Beta Yayınevi.
- İleri, F. Ş. (2016). *Nakit kâr payı ödemesinin firma değeri üzerine etkisi: Türkiye’de otomotiv sektörü üzerine bir uygulama*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- İnaltong, C. ve Taş, O. (2015). Bağımsız denetim sürecinde önemlilik düzeyinin belirlenmesi ve bir uygulama. *Vergi Dünyası*, 401, (73-82).
- İşseveroğlu, G. (2019). Bağımsız denetim raporunda kilit denetim konuları: BİST sigorta şirketlerinin 2017-2018 yılları analizi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (84), 49-64.
- Jafarlı, R. ve Gahramanlı, G. (2018). Hata yaratıcı muhasebe ve hile ayrımı, muhasebe hilelerine karşı çözüm önerisi enron skandalı örneği. *Ünye İktisadi İdari Bilimler Dergisi*, 2(1), 1-15.
- Jagannathan, R. and Kocherlakota, N. R. (1996). Why should older people invest less in stock than younger people. *Federal Reserve Bank of Minneapolis Quarterly Review*. 2(0), 11-23.
- James, M. L. (2013). Sustainability and integrated reporting for small and medium sized companies. *Entrepreneurial Executive*, (18), 17-28.
- James, Marianne L. (2014). The benefits of sustainability and integrated reporting: an investigation of accounting majors's perceptions. *Journal of Legal, Ethical and Regulatory Issues*, 17(2), 93-113.

- Johnson, P.- Buehring, A.- Cassell, C. and Symon, G. (2007). Defining qualitative management research: an empirical investigation, qualitative research in organizations and management. *An International Journal*, 2(1), 23-42.
- Joumal, S. and Vulin, S. (2004), Development of harmonization in the 21.st century is financial accounting harmonization possible and can it be measured?. Yayınlanmamış Master Tezi, Accounting and Finance, School of Economics and Commercial Law, Göteborg University.
- Kalıpçı Çağırın, F. (2019). Gönüllü kamuyu aydınlatma ile bilgi asimetrisi ilişkisi: borsa İstanbul’da bir uygulama, T. C. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi.
- Kanagaretnam, K.- Lim, C. Y. and Lobo, G. J. (2010). Auditor reputation and earnings management: international evidence from the banking industry. *Journal of Banking & Finance*, 34 (1), 2318-2327.
- Kandır, S. Y. (2009). Kurumsal yatırımcılar: teori ve uygulama. Detay Yayıncılık.
- Kara, M. S. (2015). Kamuyu aydınlatma belgelerinden doğan hukuki sorumluluk. Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 23(2), 131-172.
- Kara, Ş. (1990). Sermaye piyasası. Doyuran Matbaası.
- Karacabey, A. A. (2004). Düşen enflasyon ortamında şirket yönetimi, Ankara Sanayi Odası Yayını.
- Karan, M. B. (2011). Yatırım Analizi ve Portföy Yönetimi, (3. Baskı). Gazi Kitabevi.
- Karapınar, A.- Bayırlı, R.- Bal, H.- Altay, A. ve Cıba Bal, E. (2009). Sermaye piyasasında bağımsız denetim. Gazi Kitabevi.
- Karapınar, A. ve Ayıkoğlu Zaif, F. (2012). Finansal analiz. (2. Baskı) Ankara: Gazi Kitabevi.
- Karasar, N. (2011). Bilimsel araştırma yöntemi (22. baskı). Nobel Yayıncılık.
- Karesioğlu, F. (1998). İçeriden öğrenenler ticareti ve Türkiye’de muhasebenin yatırımcılara bilgi sağlama sorumluluğu. *Süleyman Demirel Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 3(3), 113-122.
- Karğın, S.- Arıcı, H. ve Aktaş, H. (2013). Entegre raporlama: yeni bir raporlama perspektifi. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*. 20(1), 28-64.
- Karluk, R. (1991). Uluslararası ekonomi. Bilim Teknik Yayınevi.

- Karslı, M. (2004). Sermaye piyasası, borsa, menkul kıymetler. Alfa Yayınları.
- Kartini, K. and Nahda, K. (2021). Behavioral biases on investment decision: A case study in Indonesia. *The Journal of Asian Finance, Economics and Business*, 8(3), 1231-1240.
- Karunarathne, W. V. A. D. and Rajapakse, R. M. D. A. P. (2010). The value relevance of financial statements' information: with special reference to the listed companies in colombo stock exchange. ICBI 2010- University of Kelaniya Sri Lanka.
- Kavut, L. Güngör, N. (2018). Bağımsız denetimde kilit denetim konuları: BİST-100 şirketlerinin 2017 Yılı analizi. *Muhasebe Enstitü Dergisi*, 16(59), 59-70.
- Kavut, L., Taş, O., Şavlı, T. (2009). Uluslararası denetim standartları kapsamında bağımsız denetim. İSMMMO Yayın.
- Kaya, A. (2001). Anonim ortaklıkta pay sahibinin bilgi alma hakkı. Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara.
- Kaya, H. P. ve Uzay, Ş. (2018). Hileli finansal raporlama ve bağımsız denetçinin sorumluluğu. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, (20), 721-740.
- Kayagil, S. Ö. (2022). *Finansal raporlama kullanıcılarında kullanım deneyimi, kalite, aşırı bilgi yükü ve fayda ilişkisi*. Eskişehir Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi.
- Kaygusuzoğlu, M. ve Uluyol, O. (2011). İşletme yöneticilerinin muhasebe bilgilerini kullanım düzeyinin araştırılması ve Adıyaman uygulaması. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 2(9), 301-320.
- Kelton, A. S. and Montague, N. R. (2018). The unintended consequences of uncertainty disclosures made by auditors and managers on nonprofessional investor judgments. *Accounting, Organizations and Society*, (65), 44-55.
- Kepekçi, C. (2004). Bağımsız denetim. Avcıol Yayınevi.
- Keskin, M. (2018). Halka açık anonim ortaklıkların kamuyu aydınlatma yükümlülüğü. On İki Levha Yayıncılık.
- KGK, Türkiye Muhasebe Standardı 1 (TMS 1) Finansal Tabloların Sunuluşu Standardı ,https://kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyurular/v2/TMS/TMS_1_Finansal%20Tablolar%C4%B1n%20Sunulu%C5%9Fu.pdf
- Kızılkuş, A. A. (2009). Bir reformun anatomisi, Sistem Ofset.

- Kirk, J. and Miller, M. L. (1986). Reliability and validity in qualitative research. Sage.
- Klapp, O. E. (1986). Overload and boredom: essays on the quality of life in the information society. Greenwood Press.
- Knight, F. (1921). Risk, uncertainty and profit. Houghton Mifflin Company.
- Koç, H. ve Değer, M. K. (2010). Döviz kuru belirsizliği ve yurtdışı yatırımlar Türkiye ekonomisi üzerine nedensellik testleri. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 3(24), 79-93.
- Korkmaz, T. ve Ceylan, A. (2012). Sermaye piyasası ve menkul değer analizi Ekin Yayınevi.
- Kousenidis, D. V.- Ladas, A.C. and Negakis, C. (2010). Value relevance of accounting information in the Pre-and Post-IFRS accounting periods. *European Research Studies*, 13(1), 8-44.
- Köse, Y. ve S. Ertan. (2016). Türkiye’de bağımsız denetçilik ve bağımsız denetçinin sorumluluğu. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, ICAFR 16(Özel Sayı), 290-307.
- Krishnan, G. V. (2003a). Audit quality and the pricing of discretionary accruals. *Auditing: A Journal of Practice and Theory*, 22 (1), 109-126.
- Krishnan, G. V. (2005). The association between big 6 auditor industry expertise and the asymmetric timeliness of earnings. *Journal of Accounting Auditing and Finance*, 20-28.
- Krzus, M. P. (2011). Integrated reporting: If not now, when?. *IRZ*, Heft 6, 271-276.
- Kurtaran, A. T. ve Kurtaran, A. (2010). Türkiye’de emeklilik yatırım fonlarının performans değerlendirmesi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 2(26) 248-259.
- Kuş Saillard, E. (2010). Ruhsal hastalara yönelik damgalamaya ilişkin psikiyatrist görüşleri ve öneriler, *Türk Psikiyatri Dergisi*, 21(1),14-24
- Küçüksavaş, N. (2000). Genel muhasebe ilkeler ve uygulaması. Beta Basım.
- Küçüksözen, C. (2005). Finansal bilgi manipülasyonu. SPK Yayınları.
- Küçüksözen, C. ve Küçükkocaoğlu, G. (2005a). Finansal bilgi manipülasyonu: İMKB şirketleri üzerine ampirik bir çalışma. 1st International Accounting Conference on

- the way to convergence, *Muhasebe Bilim Dünyası (Möдав) Bildiri Kitabı*, İstanbul.
- Küçüksözen, C. ve Küçükkocaoğlu, G. (2005b). Kurumsal şirket yönetiminde finansal bilginin rolü. *Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi*, 1(6), 81-103.
- Kütükçü, D. (2004). Sermaye piyasası hukuku. Beta Yayınları.
- Leuz, C. and Wysock, P. (2006). Capital market effects of corporate disclosures and disclosure regulation. *Evolving Investor Protection, Research Study*, 2(6), 183-238.
- Leuz, C.- Nanda, D.- Wysocki, P. (2003). Earnings management and investor protection: an international comparison. *Journal of Financial Economics*, (69), 505-527.
- Lev, B. (2018). The deteriorating usefulness of financial report information and how to reverse it. *Accounting and Business Research*, 48(5), 465-493.
- Levitt, A. (1998). The numbers game, remarks by securities and exchange commission. New York University Center for Law and Business New York.
- Lincoln, Y. S. And Guba, E. G. (1986). But is it rigorous? trustworthiness and authenticity in naturalistic evaluation. *New Directions for Program Evaluation*, (30), 73-84.
- Livnat, J and Zarowin, P. (1990). The incremental information content of cash-flow components. *Journal of Accounting and Economics*. 13(1), 25-46.
- Lowe, A.- Norris, A. C.- Farris, A. J. and Babbage, D. R. (2018). Quantifying thematic saturation in qualitative data analysis. *Field Methods*, 30(3), 191-207.
- Maletta, M. and Wright, A. (1996). Audit evidence planning: an examination of industry error characteristics. *Auditing: A Journal of Practice and Theory*, 15(1), 71-86.
- Maliye Hesap Uzmanları Derneği. (1999). Denetim ilke ve esasları, vergi denetimi, bağımsız denetim, iç denetim, mali tablolar denetimi. Güncelleştirilmiş 2. Baskı, Yıldız Ofset.
- Mallin, C. (2004). The relationship between corporate governance, transparency and financial disclosure. selected issues in corporate governance: regionaland country experiences, United Nations Conference on Trade and Development.
- Mallin, C.- Dunne, T. and Helliär, C. (2004). FRS 13 and corporate governance- a fund management perspective. *Qualitative Research in Accounting and Management*, 1(2), 17-53.

- Marshall, A. and Weetman, P. (2007). Modelling transparency in disclosure: the case of foreign exchange risk management. *Journal of Business Finance ve Accounting*, 5(6),705-739.
- Mateş, D. Puşcaş, A. and Ştefea, P. (2009). Contabilitatea evenimentelor şi tranzacţiilor între standarde, directive şi reglementări fiscale: Mirton.
- Mathuva, D. (2012). The determinants of forward-looking disclosures in interim reports for non-financial firms: evidence from a Ddeveloping country. *International Journal of Accounting and Financial Reporting*, (1), 121-135.
- Matta, J. and Feghali, K. (2020). The impact of key audit matters (KAMs) on financial information quality: evidence from Lebanon. *Indonesian Management and Accounting Research*, 19(2), 137-164.
- Meek, G. K.- Roberts, C. B. and Gray, S. J. (1995). Factors influencing voluntary annual report disclosures by U.S., U.K. and continental european multinational corporations. *Journal of International Business Studies*. Vol. 26, Issue. (3), 555-572.
- Meigs, R. F. and Meigs, W. B. (1992). Financial accounting. McGraw-Hill Inc.
- Meigs, R. F.- Meigs, M. A.- Bettner, M.- and R. Whittington. (1999). Accounting the basis for business decisions, McGraw-Hill Companies.
- Merriam S. B. (2013). Nitel araştırma desen ve uygulama içi bir rehber. Nobel Yayıncılık.
- Merriam, S. B. Tisdell, E. J. (2016). Qualitative research a guide to design and implementation. Jossey-Bass.
- Miles, M. B. vee Huberman, A. M. (2015). Nitel veri analizi. S. Akbaba Altun, A. Ersoy (Çev. Eds.). Pegem Akademi.
- Miller, G. (1956). The magical number seven, plus or minus two: some limits on our capacity for processing information. *The Psychological Review*, 63(2), 81– 97.
- Mishkin, F. S. (1989). The economics of money, banking and financial markets, Second Edition. Miskhkin Economics INC.
- Mishkin, F. S. (1996). Understanding financial crises: a developing country perspective. National Bureau of Economic Research. Nber Working Paper. No: 5600.

- Moore, B. (2005). Whole firm marketing, concrete construction, http://findarticles.com/p/articles/mi_m0NSX/is_07_50/ai_n11483879/print
- Morunga, M. and Bradbury, M. E. (2010). Has IFRS resulted in information overload. School of Accountancy Massey University Albany Campus.
- Morunga, M. ve Bradbury, M. E. (2012). The impact of IFRS on annual report length. *Australasian Accounting, Business and Finance Journal*, 6(5), 47-62.
- Muğan, C. Ş. ve Akman, N. H. (2005). Principles of financial accounting new dimensions in financial reporting. Gazi Kitabevi.
- Mullainathan, S. and Thaler, R. H. (2000). *Behavioral Economics*, National Bureau of Economic Research (NBER), Working Paper No. w7948.
- Mundell, R. (1963). Inflation and real interest. *Journal of Political Economy*, 7(1), 280-283.
- Mustafa, R.V.- Matis, D. and Bonacı, C. G. (2012). Integrated financial reporting: from international experiences to perspectives at national level. *Review of Business Research*, 12(2), 145-150.
- Myburgh, J. E. (2001). The informativeness of voluntary disclosure in the annual reports of listed industrial companies in South Africa. *Meditari Accountancy Research*, 9(1), 199-216.
- Na, W. (2010). Individual investors and the financial crisis. *Arizona State University Working Paper*, 23-47.
- Narbay, Ş. ve Sönmez, M. (2016). Kurumsal yönetimde şeffaflık ve türk ticaret hukukundaki uygulamaları. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, Özel Sayı 1*(18), 369-417.
- Narktabtee, K. and Patpanichchot, S. (2011). The impact of country-level vs firm-level factors on the effectiveness of IFRS adoption: the case of european union. *International Business & Economics Research Journal*, 10(10), 79-92.
- Needles, B. E. and Powers, M. (2007). Principles of financial accounting. Houghton Mifflin Company.
- Needles, B.- Powers, M. and Crosson, S. (1999). Principles of financial accounting. Houghton Mifflin Company.

- Nelsen, M. W. (2011). Intermediate accounting. McGraw-Hill Higher Education.
- Neuman, W. L. (2012). Toplumsal araştırma yöntemleri: nicel ve nitel yaklaşımlar I-II. Cilt (5. Basım). Yayın Odası.
- Nicolosi, G.- Peng, L. and Zhu, N. (2009). Do individual investors learn from their trading experience?. *Journal of Financial Markets*, 12(2), 317-336.
- Nofsinger, J. R. (2001). Investment madness: how psychology affects your investing and what to do about it. Financial Times-Prentice Hall.
- Ohlson J. A. (1995). Earnings, book values, and dividends in equity valuation. *Contemporary Accounting Research*. 11, 661-688.
- Okute, A. L. ve Enah, I. S. (2019). Auditing and fraud control in tertiary institutions in cross river state. Nigeria. *International Journal of Research & Review*, 6(9), 142-152.
- Ong, T.S.- Teh, B. H.- Seng, K. C. and Ng, S. H. (2020). Does information overload of annual reports matter?. *International Journal of Financial Research*, 11(2), 243-254.
- Or, Z. (2011). Bankaların halka açılması ve kamuyu aydınlatma yükümlülüğü hukuksal bir bakış açısı. *Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 39-49.
- Oral, L. E. ve Erdiş, E. (2002). Yeni proje yöneticileri için finansal dokümanlar ve oranlar. *TMH Türkiye Mühendislik Haberleri*, (418), 40-45.
- Orens, R. and Lybaert, N. (2007). Does the financial analysts' usage of non-financial information influence the analysts' forecast accuracy? some evidence from the belgian sell-side financial analyst. *The International Journal of Accounting*, (42), 237-271.
- Orhan, U. (2023). Sermaye piyasası veya sermaye piyasası araçları suçun maddi konusu olabilir mi?. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 72(3), 1229-1248, <https://doi.org/10.33629/auhfd.1285283>
- Önal, Y. B. (2001). Türkiye'de bireysel özel emeklilik sistemi (Birinci Basım). TÜGİAD Ekonomi Ödülleri, Adana.
- Önce, S. (2008). Muhasebe denetimi ve mali analiz. T.C. Anadolu Üniversitesi, Açıköğretim Fakültesi Yayını Eskişehir.

- Örten, R.- Kaval, H. ve Karapınar, A. (2019). Türkiye muhasebe finansal raporlama standartları. Gazi Kitabevi.
- Özaltın, S.- Ersoy, E. ve Bekçi, İ. (2015). Kâr dağıtım politikasının bireysel yatırımcıların yatırım kararları üzerine etkisi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(20), 397-411.
- Özbay, E. (2004). Halka açık bankaların kamuyu aydınlatma yükümlülüğü. SPK Yeterlilik Etüdü: İstanbul.
- Özbey, F. (2009). Türkiye’de belirsizliğin enflasyon ve çıktıdaki büyüme üzerine etkisi. *Çukurova Üniversitesi İİBF Dergisi*. 2(13), 73-92.
- Özbirecikli, M.- Kıymetli Şen, İ. ve Tüm, K. (2017). Uygulamaya dönük örnekli açıklamalarla büyük ve orta boy işletmeler için finansal raporlama standardı. Detay Yayıncılık.
- Özdemir, F. S. (2011). Finansal raporlama sistemlerinin bilginin ihtiyaca uygunluğu açısından değerlendirilmesi: İMKB şirketlerinde finansal başarısızlık tahminleri yönüyle bir uygulama. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı. Doktora Tezi: Ankara.
- Özerol, H. (2016). Piyasaları okumak, finansal piyasalarda tahmin yöntemleri. Elma Yayınevi.
- Özkan, A.- Güngör Tanç, Ş. ve Tanç, A. (2008). Finansal tablo dipnotlarının kamuyu aydınlatmadaki öneminin belirlenmesine yönelik bir araştırma. *World of Accounting Science*, 10(3), 60-75.
- Öztürk, C. (2011). Finansal tabloların dipnotlarında sunulan muhasebe politikalarının uluslararası finansal raporlama standartları açısından incelenmesi. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Başkent Üniversitesi SBE, Ankara
- Palinkas, L.A.- Horwitz, S.M.- Green, C.A.- Wisdom, J.P.- Duan, N. and Hoagwood, K. (2015). Purposeful sampling for qualitative data collection and analysis in mixed method implementation research. *Administration and Policy in Mental Health and Mental Health Services Research*. 42(5), 533-544.
- Pamukçu, F. (2011). Finansal raporlama ile kamuyu aydınlatma ve şeffaflıkta kurumsal yönetimin önemi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (50), 133- 148.

- Parasız, İ. (1994). Uluslararası finansman teori ve uygulama, Ezgi Kitabevi Yayınları.
- Paslı, A. (2004). Anonim ortaklık kurumsal yönetimi: *Corporate Governance*, Beta Yayınları.
- Patton, M. Q. (2018). Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri. M. Bütün, S. B. Demir (Çev. Eds.). Pegem Akademi.
- Perotti, E. C. and E. L. Von Thadden. (2002). Strategic transparency and informed trading: will capital market integration force convergence of corporate governance?. CEPR Discussion Paper.
- Persakis, A. ve Iatridis, G. E. (2016). Audit quality, investor protection and earnings management during the financial crisis of 2008: an international perspective, *Journal of International Financial Markets. Institutions and Money*, 41(1), 73-101.
- Peterson, R. L. (2012). Karar anı: aklın para üzerindeki gücü. Scala Yayınevi.
- Pirgaip, B. (2004), Sermaye piyasasında bağımsız denetim standartlarının uluslararası denetim standartları ile harmonizasyonu, SPK Yeterlilik Etüdü.
- Pirgaip, B. (2004). Sermaye piyasasında bağımsız denetim standartlarının uluslararası denetim standartları ile harmonizasyonu. SPK Yeterlilik Etüdü: Ankara.
- Poroy Arsoy, A. (2008). Kurumsal şeffaflık ve muhasebe standartları. *Afyon Kocatepe Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi*, 2(10), 17-35.
- Poser, N. S. (2001). Liability of broker dealers for unsuitable recommendations to institutional investors, *BYU L. Rev.*
- Pulaşlı, H. (2016), Şirketler hukuku şerhi. Adalet Yayın Evi.
- Punch, K. F. (2014). Sosyal araştırmalara giriş nicel ve nitel yaklaşımlar. D. Bayrak, H. B. Arslan, Z. Akyüz (Çev.). Siyasal Kitabevi.
- Reichelt, K. and Wang, D. (2010). National and office-specific measures of auditor industry expertise and effects on audit quality. *Journal of Accounting Research*. 48(3), 647-686.
- Renjith, R. (2017). The effect of information overload in digital media news content. *Communication and Media Studies*, 6(1), 73- 85.
- Resmi Gazete, (07.06.2013) Tarih ve 28670 Sayılı. Borçlanma Araçları Tebliği.

- Resmi Gazete, (13 Ocak 2011) Tarih ve 27846 Sayılı Türk Ticaret Kanunu.
- Resmi Gazete, (28.05.2013) Tarih ve 28660 Sayılı Sermaye Piyasası Kurulu Tebliği.
- Resmi Gazete, (30.12.2011) Tarih ve 28158 Sayılı Kurumsal Yönetim İlkelerinin Belirlenmesine ve Uygulanmasına İlişkin Tebliği.
- Revsine, L.- Collins, D. W. and Johnson, W. B. (2004). Financial Reporting & Analysis. Prentice Hall.
- Rezaee, Z. (2005). Causes, consequences, and deterrence of financial statement fraud. *Critical Perspectives on Accounting*. 3(16), 280-290.
- Roszkowski, M. J. and Davey, G. (2010). Risk perception and risk tolerance changes attributable to the 2008 economic crisis: a subtle but critical difference, *Journal of Financial Service Professionals*, 42-53.
- Russel, J. P. (2000). The quality audit handbook: principles, implementation and use. ASQ Quality Press, 2nd Edition: Wisconsin.
- Russel, J. P. and Regel, T. (1997). After the quality audit: closing the loop on the audit process. Vanity Book International.
- Saleh, I. ve Alghusai, N. (2018). Disclosure of financial statements and its effect on investor's decision making in jordanian commercial banks. *International Journal of Economics and Finance*, 10(2), 20-27.
- Salem, M. M. (2012). An overview of research on auditor's responsibility to detect fraud on financial statements. *The Journal of Global Business Management*, 8(2), 218-229.
- Sapinski, H. (1997). Data delirium: an interview with information glut author. David Shenk. People Weekly, 48(18), 145-146.
- Sarısoy, Ö. (2018). Kilit denetim konularına bağımsız denetim raporunda yer verilmesi ve beklenti farkları. T.C. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi, İstanbul.
- Sarısoy, Ö. (2021). Kritik/kilit denetim konularının BIST 30 ve DOW JONES 30 endekslerindeki işletmelerin denetçi raporları üzerinden karşılaştırılması. *Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi*, (63), 159-182.

- Sarica, E. (2016). Bağımsız denetimin kalite göstergesi olarak şeffaflık raporlaması ve denetim kalitesiyle ilişkisi üzerine bir araştırma, Dumlupınar Üniversitesi. *Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*.
- Sattar, M. A.- Toseef, M.- Sattar, M. Fahad. (2020). Behavioral finance biases in investment decision making. *International Journal of Accounting, Finance and Risk Management*, 5(2), 69-75.
- Savcı, M. (2006). Mali tablolar analizi. Aktif Yayınevi.
- Sayılğan, Ş. (2005). Finans piyasalarında simetrik bilginin yönetilmesi ve medyanın rolü. Uluslararası Finans Sempozyumu. Marmara Üniversitesi, İstanbul 9-10 Haziran.
- Schroder, H. M.- Driver, M. J. and Streufert, S. (1967). Human information processing: individuals and groups functioning in complex social situations. Holt, Rinehart and Winston.
- Schuster, P. and O'Connel, V. (2006). The trend toward voluntary corporate disclosures. *Management Accounting Quarterly*, 7(2), 1-9.
- Seasholes, M. S. and Zhu, N. (2010). Individual investors and local bias. *The Journal of Finance*, 65(5), 1987-2010.
- Sermaye Piyasası Kanunu, (2012).
<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.6362.pdf>
- Sermaye Piyasası Kurulu Kurumsal Yönetim İlkeleri, (2005). Ankara,
<https://www.spk.gov.tr/Sayfa/Dosya/66>
- Sermaye Piyasası Kurulu. (2010). *SPK Yatırımcı Bilgilendirme Kitapçıkları-2*, Ankara.
- Shenk, D. 1997. Data smog: surviving the information glut. Abacus.
- Shiller, R. J. (2000). Irrational exuberance, Princeton University Press.
- Shin, J. and Singh, R. (1998). Corporate disclosures: Strategic Donation of Information,
<http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.134128>
- Sığrı, Ü. (2018). Nitel araştırma yöntemleri, Beta Basım Dağıtım A.Ş.
- Silviu, G. C. and Timea, M. F. (2015). New audit reporting challenges auditing the going concern basis of accounting. *Procedia Economics and Finance*, (32), 217-224.
- Singhvi, S. and Desai, B. (1971). An empirical analysis of the quality of the corporate financial disclosure. *The Accounting Review*, 46(1),120-138.

- Sirois, L. P.- Bédard, J. and Bera, P. (2018). The informational value of key audit matters in the auditor's report: evidence from an eyetracking study. *Accounting Horizons*, 32 (2), 141-162.
- Sosyal Güvenlik Reformu: Uygulama Öncesi Yeni Yaklaşım, Sosyal Güvenlik Kurumu Raporu, https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/08_BolgeselGelisme.pdf
- Sprinkle, G. B. (2003). Perspectives on experimental research in managerial accounting. *Accounting, Organizations and Society*, (28), 287-318.
- Stolowy, H. and Breton, G. (2000). A review of research on accounts manipulation. *Paper for The Annual Congress of European Accounting Association*, Munich, Germany.
- Stolowy, H. and Breton, G. (2000). Review of research on accounts manipulation. 23rd Annual Congress of the European Accounting Association, Munich, <https://pdfs.semanticscholar.org/4f4b/771670bb2151caadbb7a97b230b8871649.pdf>
- Strauss, A. and Corbin, J. (1990). Basics of qualitative research: grounded theory procedures and techniques. SAGE Publications.
- Sultanoğlu, B. (2014). UFRS'nin borsa istanbul'daki şirketlerin finansal tabloları üzerindeki etkisi: finansal bilginin ihtiyaca uygunluğu ve finansal tablolar analizi. Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul.
- Sultanoğlu, B. (2020). Finansal raporlamada daha iyi iletişim: uluslararası muhasebe standartları kurulunun yaptığı çalışmalar. *Muhasebe ve Denetim Bakış Dergisi*, (60), 229-250.
- Süer, A. Z. (2021). Önemli muhasebe tahminlerinin kilit denetim konuları çerçevesinde incelenmesi. *Muhasebe Enstitüsü Dergisi*, (65), 23-37.
- Şamiloğlu, F. (2005). Hisse getirileri ve fiyatlarıyla, kazanç ve nakit akımları arasındaki ilişki: deri ve gıda şirketlerinde ampirik bir inceleme. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (26), 120-126.
- Şanlısoy, S. (2010). Politik istikrarsızlık-ekonomik süreç politikaları etkileşimi. *Sosyoekonomi Dergisi*, Temmuz- Aralık Sayısı, 191-214.

- Şehirli, K. (1993). Kurumsal yönetim araştırma raporu. Sermaye Piyasası Kurulu Denetleme Dairesi: Ankara.
- Şeker, Y. (2015). Bağımsız denetimde kalite kültürü anlayışı ve kalite kontrol standardının uygulama etkinliğinin belirlenmesi: bağımsız denetim şirketlerine yönelik ampirik bir araştırma. Yüksek Lisans Tezi. Trabzon, Karadeniz Teknik Üniversitesi SBE, Trabzon.
- Şener, O. ve Akın, F. (2015). Özel emeklilik fonları ve Türkiye’de bireylerin bireysel emeklilik sistemine giriş kararlarını etkileyen faktörlerin belirlenmesi üzerine bir araştırma. *MU İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 2(29), 291-321.
- Şensoy, N. (2019). Önemlilik ne kadar önemli?. *TİDE Academia Research*, (2), 231-148.
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Mevzuat Bilgi Sistemi, (2013). Sermaye Piyasasında Finansal Raporlamaya İlişkin Esaslar Tebliği (II-14.1). www.mevzuat.gov.tr
- Taliyev, R. (2011). Kamuyu aydınlatma ve firma değeri; Rusya menkul kıymetler borsası’nda bir uygulama. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Taner, B. ve Akkaya, G. C. (2005). Yatırımcı psikolojisi ve davranışsal finans yaklaşımı. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (27), 47-54.
- Taner, B. ve Akkaya, G. C. (2009). Sermaye piyasası faaliyet alanı ve menkul kıymetler. Detay Yayıncılık.
- Tekin, K. D. (2010). Banka sırrı kavramı yönünden bankalarda sır saklama yükümlülüğü. Adalet Yayınevi.
- Temizel, F.- Bayram, F. ve Olgaç, S. (2008). İMKB’deki aracı kurum üye temsilcilerinin bilgi kaynakları kullanımı üzerine bir araştırma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (20), 621-636.
- Temizel, F. ve Meriç, F. (2008). İMKB’ de hisse senedi fiyatlarının gün içi yapılarına dayalı alternatif bir yatırım stratejisi önerisi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi MUFAD*, (39), 128-141.
- Thornton, P. B. (2013). Management Principles and Practices. 5th Edition, WingSpan Press.
- Titman, S. ve Trueman, B. (1986). Information quality and the valuation of new issue. *Journal of Accounting and Economics*, 8(2), 159-172.

- TKYD (2013). “Entegre Raporlama Taslak Çerçevesi, <http://www.tkyd.org/tr/content.asp?PID={68A515A7-4CB7-4578-91E59432}>
- TMS1, Finansal Tabloların Sunuluşu Standardı, <https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/DynamicContentFiles/T%C3%BCrkiye%20Muhasebe%20Standartlar%C4%B1/TMSTFRS2016Seti/TMS1.pdf>
- Toplu, N. (2019). Türkiye’de finansal bilgi manipölasyonu ve ortaya çıkarılmasına yönelik bir araştırma (beneish modeli) T.C. Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tez, İstanbul.
- Tunca, Z. (1999). Makro İktisat. 2. Baskı, Filiz Kitapevi.
- Tüm, Kayahan. (2014). Kurumsal sürdürülebilirlik ve muhasebeye yansımaları. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 4(1), 58-81.
- Tümer Kabadayı, E. (2002). İşletmelerdeki üretim performans ölçütlerinin gelişimi, özellikleri ve sürekli iyileştirme ile ilişkisi. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 2(3), 61-75.
- Türk Ticaret Kanunu, Bilanço, <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6102.pdf>
- Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası [TCMB], (2011). Dünyada ve Türkiye’de Finansal Hizmetlere Erişim ve Finansal Eğitim.
- TMS1, <https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyurular/v2/TMS/TMS%201%20Finansal%C4%B1n%20%C5%9Fu.pdf>.
- TMSK’dan, Finansal Tabloların Sunulma Esaslarına İlişkin Kavramsal Çerçeve Hakkında Tebliğ, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/01/20050116-3.htm>
- Tversky, A. and Kahneman, D. (1974). Judgment under uncertainty: heuristics and biases, *Science*, 185(4157), 1124-1131.
- Uşul, H.- Bekçi, İ. ve Eroğlu, A.H., (2002). Bireysel yatırımcıların hisse senedi edinimine etki eden sosyo-ekonomik etkenler. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (19), 135-150.
- Uyar, S. (2004). Kurumsal şeffaflığın sağlanmasında kurumsal yönetim (Corporate Governance) anlayışının önemi, *Mali Çözüm Dergisi*, (66), 154-168.
- Uyar, S. ve Çelik, M. (2006). Finansal raporlama sürecinde genişleyebilir işletme raporlama dilinin (GİRD) kullanılması. Pamukkale Üniversitesi Bilgi Teknolojileri Kongresi IV Akademik Bilişim, 9-11 Şubat, Denizli.

- Uzunoğlu, H. (2018). Finansal bilgi manipölasyonu: BİST sınai endeksi (XUSIN) uygulaması. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Muhasebe Bilim Dalı. Doktora Tezi, Ankara.
- Ünal, O. K. (1997). Aracı kurumlar- Türk ve Amerika Birleşik Devletlerinde aracı kurumlar. Yaklaşım Yayınları.
- Üstün, F. (2012). Türkiye’de portföy yatırımlarını belirleyen tercihler. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Varıcı, İ. ve Çağırın, F. (2019). Bağımsız denetim standardı (BDS) 701 çerçevesinde kilit denetim konuları: borsa İstanbul’daki işletmelerin denetim raporları üzerine bir analiz. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, (22), 193-208.
- Varışlı Tezcan, M. (1996). İçeriden öğrenenlerin ticareti ve manipölasyonlar. İMKB Yayınları.
- Vergi Usul Kanunu, Finansal durum tablosu Tanımı, <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.4.213.pdf>
- Wagenhofer, A. (1990) Voluntary disclosure with a strategic opponent. *Journal of Accounting and Economics*, (12), 341-363.
- Wahlen J. M.- Baginski S. P.- Bradshaw M. T. (2015). Financial reporting, financial statement analysis and valuation: a strategic perspective. Cengage Learning.
- Walker, D. M. (2002). Accounting profession: oversight, auditor independence, and financial reporting issues. United States General Accounting Office Washington.
- Wallman, S. M. H. (1996). The future of accounting and disclosure in an evolving world: the need for dramatic change. *Accounting Horizons*, 9(3), 81-91.
- Wang, F.- Zhang, R.- Ahmed, F. and Shah, S. M. M. (2021). Impact of investment behaviour on financial markets during COVID-19: A case of UK. *Economic Research-Ekonomska Istraživanja*, 1-19.
- Watson, A.- Shrives, P., and Marston, C. (2002). Voluntary disclosure of accounting ratios in the U.K. *British Accounting Review*, 34 (4), 289-313.
- Watts, R. and Zimmerman, J. (1978). Towards a positive theory of the determination of accounting standards. *The Accounting Review*, 53 (1), 112-134.

- Weygandt, J. J.- Kieso D. E. and P. D. Kimmel., (1999). Accounting principles. John Wiley& Sons Inc.
- Wild, J. J.- Subramanyam K. R. and R. F. Halsey, (2003). Financial statements analysis. McGraw Hill.
- Williams, J.- Haka, S.- Bettner, M.- and Carcello, J. (2014). Financial accounting. McGraw-Hill Education.
- Williams, J. J. and Seaman, A. E. (2002). Management accounting systems change and departmental performance: the influence of managerial information and task uncertainty. *Management Accounting*. (13), 419-445.
- Wright, A. and Wright, S. (1997). The effect of industry experience on hypothesis generation and audit planning decisions. *Behavioral Research in Accounting*, 9,273-294.
- Wu, D. and Pupovac, S. (2019). Information overload in CSR reports in China: an exploratory study. *Australasian Accounting, Business and Finance Journal*, 13 (3), 3- 28. doi:10.14453/ aabfj.v13i3.2.
- Yamamoto Telli, G. (2001). Satış ve satış gücü yönetimi. Literatür Yayınları.
- Yaman, T. (2008). Finansal tablolar aracılığı ile kullanıcılara yanıltıcı bilgi sunulması ve sonuçları. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.
- Yanık, S. ve Karataş, M. (2017). Denetim raporlarının geleceği: yeni düzenlemeler ve ülke uygulamaları. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (73), 1-26.
- Yanlı, V. (2005). Sermaye hukuku çerçevesinde halka açık anonim şirketler ve kamunun aydınlatılması. Beta Yayınları.
- Yanlı, V. (2010). Anonim şirketler ve sermaye piyasası hukukunda güncel gelişmeler. Türk Alman Uluslararası Sempozyumu, 25-26 Haziran, 258-272.
- Yapraklı, S. (2007). Enflasyon ve ekonomik büyüme arasındaki ilişki: Türkiye için eş-bütünleşme ve nedensellik analizi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2 (10), 287-301.
- Yardımcıoğlu, M. (2013). Finansal muhasebe. Fatih Basımevi.
- Yetgin, F. (2002). Gayrimenkul yatırım ortaklıklarının performans değerlemesi ve Türkiye uygulaması. Tasarım Matbaacılık.

- Yıllancı, M.- Yıldız, B. ve Kiracı, M. (2002). Finansal başarısızlık ile çalışma sermayesi yönetimi arasındaki ilişki: SPK'ya tabi işletmelerde bir araştırma. *MÖDAV Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 4(4), Aralık, 1-15.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Seçkin Yayınevi.
- Yıldız, A. (2005). A tipi yatırım fonları performanslarının İMKB ve fon endeksi bazında değerlendirilmesi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (14) 30, 185-202.
- Yörük, N. ve Doğan, E. (2009). Finansal bilgi manipülasyonu ve finansal bilgi manipülasyonunun belirlenmesine yönelik modeller İstanbul menkul kıymetler borsası'nda bir uygulama. Detay Yayıncılık.
- Yu, F. and Yu, X, (2008). Corporate lobbying and fraud detection. Çalışma Metni.
- Zaimoğlu, T. (1995). RisksSermayesi ve Türkiye'de uygulama olanakları. SPK Yayınları.
- Zeghal D. (1984). Firm size and the informational content of financial statements. *Journal of Financial and Quantitative Analysis*, 3 (19), 299-310.
- Zyla, M. L. (2010). Fair value measurements: practical guidance and implementation. John Wiley & Sons.

EKLER

EK.1. Finansal Durum Tablosu Dipnotları Örneği

FİNANSAL DURUM TABLOSU DİPNOTLARI

- 1-Kayıtlı sermaye sistemini kabul etmiş ortaklıklarda kayıtlı sermaye tavanı TL.
- 2-Yönetim Kurulu Başkan ve üyeleri ile genel müdür genel koordinatör, genel müdür yardımcıları ve genel sekreter gibi üst yöneticilere:
- a) Cari dönemde verilen her çeşit avans ve borcun toplam tutarı.....TL.
- b) Cari dönem sonundaki avans veya borcun bakiyesi TL.
- 3- Aktif değerlerin toplam sigorta tutarı TL.
- 4- Alacaklar için alınmış ipotek ve diğer teminatların toplam tutarı TL.
- 5- Yabancı kaynaklar için verilmiş ipotek ve diğer teminatların toplam tutarı TL.
- 6- Pasifte yer almayan taahhütlerin toplam tutarı TL.
- 7- Kasa ve bankalardaki döviz mevcutları TL.

Döviz Cinsi	Miktarı	TL. Kuru	Toplam Tutar
.....			 TL
.....			 TL
.....			 TL
.....			 TL

8- Yurt dışından alacaklar (avanslar dahil):

Döviz Cinsi	Miktarı	TL. Kuru	Toplam Tutar
.....			 TL
.....			 TL
.....			 TL
.....			 TL

9- Yurt dışına borçlar (avanslar dahil):

Döviz Cinsi	Miktarı	TL. Kuru	Toplam Tutar
.....			 TL
.....			 TL
.....			 TL
.....			 TL

- 10- Tedavüldeki tahvil ve finansman bonolarından banka garantili olanların tutarı....TL.
- 11- Cari ve gelecek dönemlerde yararlanılacak yatırım indiriminin toplam tutarı.....TL.
- 12-Tedavüldeki tahvillerden hisse senedine dönüştürülebilir niteliktekilerin tutarı .. TL.

13- Sermayeyi temsil eden hisse senetlerinin dökümü:

Türü	Tertibi	Adedi	Üsleri	Toplam Tutar
.....				 TL
.....				 TL
.....				 TL
.....				 TL

14- Cari dönemde ihraç edilmiş hisse senedi tutarı TL.

15- İşletme sahibinin veya sermayesinin %10 ve daha fazlasına sahip ortakların:

Adı	Pay Oranı	Pay Tutarı
.....		TL
.....		TL
.....		TL
.....		TL

16- Sermayesinin % 10 ve daha fazlasına sahip olunan iştirakler ile müessese ve bağlı ortaklıkların:

Adı	Pay Oranı	Toplam Sermayesi	Son Dönem Kârı
.....			 TL
.....			 TL
.....			 TL
.....			 TL

17- Stok değerlendirme yöntemi:

- a)** Cari dönemde uygulanan yöntem
b) Önceki dönemde uygulanan yöntem
c) Varsa, cari dönemdeki yöntem değişikliğinin stoklarda meydana getirdiği artış (+) veya azalış tutarı (-)

18- Cari dönemdeki maddi duran varlık hareketleri:

- a)** Satın alınan, imal veya inşa edilen maddi duran varlıkların maliyetleri TL.
b) Elden çıkarılan veya hurdaya ayrılan maddi duran varlıkların maliyeti TL.
c) Cari dönemde ortaya çıkan yeniden değerlendirme artışları TL.
-Varlık maliyetlerinde (+) TL.
-Birikmiş amortismanlarda (-) TL.

19- Ana kuruluş bağlı ortaklık ve iştiraklerin ticari alacak ve borçlar içindeki payları

	Ticari alacak	Ticari borç
1-Ana kuruluş		

- 2- Bağlı Ortaklık TL.
- 3-İştirakler TL.
- 20- Cari dönemdeki ortalama toplam personel sayısı
- 21- Finansal durum tablosu tarihinden sonra ortaya çıkan ve açıklamayı gerektiren hususlara ilişkin bilgi
- 22- Belli bir döneme sahip olan, ancak tutarları tahmin edilemeyen şarta bağlı zararlar ile her türlü şarta bağlı kazançlara ilişkin bilgi, (işletmeyi borç altına sokacak ve dönem sonucunu etkileyebilecek hukuki ihtilafların mahiyetleri bu bölümde açıklanır.)
- 23- İşletmenin gayrisafi kar oranları üzerinde önemli ölçüde etkide bulunan muhasebe tahminlerinde değişikliklere ilişkin bilgi ve bunların parasal etkileri.
- 24- Bankalardaki mevduatın bloke olanına ilişkin tutarlar TL.
- 25- Menkul kıymetler ve bağlı menkul kıymetler grubu içinde yer alıp işletmenin ortakları, iştirakleri ve bağlı ortaklıklar tarafından çıkarılmış bulunan menkul kıymet tutarları ve bunları çıkaran ortaklıklar TL.
- 26- İştirakler ve bağlı ortaklıklarda içsel kaynaklardan yapılan sermaye artırımını nedeniyle elde edilen bedelsiz hisse senedi tutarları.....TL.
- 27- Kısa ve uzun vadeli kredilerle ilgili olarak alınan kredilerin ve çıkarılmış menkul kıymetlerin (katılma intifa senedi dahil) kredi ve menkul kıymet türleri itibarıyla tahakkuk etmemiş gelecek döneme ilişkin faiz borçları tutarları.....TL.
- 28- Ortaklar, iştirakler ve bağlı ortaklıklar lehine verilen garanti, taahhüt, kefalet, aval, ciro gibi yükümlülüklerin tutarı.....TL.
- 29- Mali tabloları önemli ölçüde etkileyen ya da mali tabloların açık, yorumlanabilir ve anlaşılabilir olması açısından açıklanması gerekli olan diğer hususlar.
- 30- Finansal durum tablosunun onaylanarak kesinleştiği tarih:/...../.....

EK.2. Kapsamlı Gelir Tablosu Dipnotları Örneği

GELİR TABLOSU DİPNOTLARI

Kapsamlı gelir tablosunda ek bilgi olarak aşağıdaki açıklamalar yer alır:

- 1- Dönemin tüm amortisman giderleri ile itfa ve tükenme payları TL.
 - a) Amortisman giderleri TL.
 - aa) Normal amortisman gideri TL.
 - bb) Yeniden değerlemeden doğan amortisman giderleri TL.
 - b) İtfa ve tükenme payları TL.
- 2- Dönemin karşılık giderleri TL.
- 3- Dönemin tüm finansman giderleri TL.
 - a) Üretim maliyetine verilenler TL.
 - b) Sabit varlıkların maliyetine verilenler TL.
 - c) Doğrudan gider yazılanlar TL.
- 4- Dönemin finansman giderlerinden ana kuruluş, ana ortaklık, müessese, bağlı ortaklık ve iştiraklerle ilgili kısmın tutarı (Toplam tutar içindeki payları %20'yi aşanlar ayrıca gösterilecektir) TL.
- 5- Ana kuruluş, ana ortaklık, müessese, bağlı ortaklık ve iştiraklere yapılan satışlar (Toplam tutar içindeki payları %20'yi aşanlar ayrıca gösterilecektir) TL.
- 6- Ana kuruluş, ana ortaklık, müessese, bağlı ortaklık ve iştiraklerden alınan ve bunlara ödenen faiz, kira ve benzerleri (Toplam tutar içindeki payları %20'yi aşanlar ayrıca gösterilecektir) TL.
- 7- Yönetim kurulu başkanı ve üyeleriyle, genel müdür, genel koordinatör, genel müdür yardımcıları gibi üst yöneticilere cari dönemde sağlanan ücret ve benzeri menfaatlerin toplam tutarı TL.
- 8- Amortisman hesaplama yöntemleri ile bu yöntemlerde yapılan değişikliklerin dönemin amortisman giderlerinde meydana getirdiği artış (+) veya azalış (-) TL.
- 9- Stok maliyeti hesaplama sistemleri (safha ve sipariş maliyeti gibi) ve yöntemleri (ağırlıklı ortalama maliyet, ilk giren ilk çıkar, hareketli ortalama maliyet gibi.)
- 10- Varsa, tamamen veya kısmen fiili stok sayımı yapılamamasının gerekçeleri TL.
- 11- Yurtiçi ve yurt dışı satışlar hesap kalemi içinde yer alan yan ürün, hurda, döküntü gibi maddelerin satışları ile hizmet satışlarının ayrı ayrı toplamalarının brüt satışların yüzde yirmisini aşması halinde bu madde ve hizmetlere ilişkin tutarları.....TL.
- 12- Önceki döneme ilişkin gelir ve giderler ile önceki döneme ait gider ve zararların tutarlarını ve kaynaklarını gösteren açıklayıcı not
- 13- Adi ve imtiyazlı hisse senetleri için ayrı ayrı gösterilmek koşuluyla, hisse başına kâr ve kâr payı oranları

EK.3. Mülakat Formu

Değerli katılımcı, bu mülakat formu aşırı bilginin yatırım kararları üzerindeki etkisini incelenmesi amacıyla hazırlanmıştır. Bu araştırmadan elde edilen veriler kesinlikle üçüncü şahıslarla paylaşılmayacaktır. Bu nedenle mülakat sorularına içtenlikle cevap verebilirsiniz. Araştırmaya vereceğiniz yanıtların doğru olması çalışmanın güvenilirliği açısından büyük önem taşımaktadır.

Değerli vaktinizi ayırarak yapacağınız katkılardan dolayı teşekkür ederiz.

Adile AKTAR

Prof. Dr. Ömer TEKŞEN

Yaş.....

Cinsiyet.....

Unvan.....

Eğitim durumu.....

Çalışma Süresi

Kurumda Çalışma Süresi

Görüşme Süresi.....

- 1- İşletmeler tarafından hazırlanan finansal tablolar ile ne amaçlanmaktadır?
- 2- Finansal tablolarda sunulan bir bilginin ihtiyaca uygun olması ile ilgili ne düşünüyorsunuz? Sizin için hangi bilgiler ihtiyaca uygun olabilir? Örnek verebilir misiniz?
- 3- Türkiye’de düzenlenen finansal tabloları ihtiyaca uygunluk açısından nasıl değerlendirirsiniz?
- 4- Finansal tablolarda sunulan bir bilginin önemli olması ile ilgili ne düşünüyorsunuz? Sizin için hangi bilgiler önemli olabilir? Örnek verebilir misiniz?
- 5- Türkiye’de düzenlenen finansal tabloları önemlilik açısından nasıl değerlendirirsiniz?
- 6- Finansal tablo dipnotları hakkında ne düşünüyorsunuz?
- 7- Türkiye’deki finansal tablo dipnotlarında ihtiyaca uygun ve önemli bilgiler sunulup sunulmaması ile ilgili ne düşünüyorsunuz?
- 8- Finansal tablolarda sunulan bilgilerin önemliliğini belirleyen faktörler neler olabilir?

- 9- Bilgi kullanıcısı türüne göre (paydaş türü) ihtiyaca uygun ve önemli bilgi farklılık gösterip göstermemesi ile ilgili ne düşünüyorsunuz?
- 10- Aşırı bilgi deyince aklınıza ne geliyor? Finansal tablolarda aşırı bilgi size neyi çağrıştırıyor?
- 11- İhtiyaca uygunluk ve önemlilik kriterini sağlamayan bilgilerin aşırı bilgi olarak nitelendirilip nitelendirilemeyeceği ile ilgili ne düşünüyorsunuz?
- 12- Türkiye’deki finansal tablolarda aşırı bilgi sunumu ile ilgili ne düşünüyorsunuz?
- 13- İşletmeler finansal tablolarında neden aşırı bilgi sunuyor olabilirler? Amaçları ne olabilir?
- 14- Finansal tablolarda aşırı bilgi sunulması kimin sorumluluğundadır?
- 15- Aşırı bilgi kavramının paydaş türüne göre farklılık gösterip göstermemesi ile ilgili ne düşünüyorsunuz?
- 16- Finansal tablolarda aşırı bilgi sunulmasının finansal tabloların anlaşılabilirliğini ya da güvenilirliğini etkileyip etkilememesi ile ilgili ne düşünüyorsunuz?
- 17- Sizce finansal tablolarda aşırı bilgi sunulmasını engelleyen yasal düzenlemeler var mıdır? Varsa nelerdir? Yoksa bu konuda bir yasal düzenleme getirilmeli midir?
- 18- Finansal tablolarda aşırı bilgi sunulmasının bağımsız denetimle engellenip engellenemeyeceği ile ilgili ne düşünüyorsunuz?
- 19- Yatırım kararı alırken hangi finansal tablolara/finansal tablo kalemlerine bakarsınız?
- 20- Yatırım kararı alırken az dikkate aldığınız/hiç dikkate almadığınız finansal tablolar/ finansal tablo kalemleri var mı? Varsa nelerdir?
- 21- Finansal tablolarda yer alan bilgilerin, yatırım kararı almada yeterli olup olmaması ile ilgili ne düşünüyorsunuz?
- 22- Finansal tablolarda aşırı bilgi sunulması diğer paydaşların alacakları kararları etkiler mi? Cevabınız ‘evetse’ nasıl etkiler?
- 23- Finansal tablolarda aşırı bilgi sunulmasının alacağınız yatırım kararı üzerinde bir etkisi var mı? Cevabınız ‘evetse’ bu durum kararınızı nasıl etkiler?

EK.4. Etik Kurul Onay Formu

	
ARAŞTIRMA PROJESİ DEĞERLENDİRME RAPORU	
Toplantı Tarihi: 06.07.2022 Çarşamba	
Toplantı No: 2022/07	
Karar No: GO 2022/815	
Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Doktora programı öğrencisi Adile AKTAR' ın Prof. Dr. Ömer TEKŞEN danışmanlığında yürüteceği <i>"Finansal Tablolardaki Açık Bilginin Yatırım Kararları Üzerindeki Etkisi: Bir Araştırma"</i> başlıklı proje önerisi araştırmanın gerekçe, amaç, yaklaşım ve yöntemleri dikkate alınarak incelenmiş olup, çalışmanın fikri, hukuki ve telif hakları bakımından sorumluluğu araştırma ekibine ait olması koşulu ile etik açıdan uygun bulunmuştur.	
	
<i>Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi</i> <i>Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu 15F09-BURDUR</i> <i>Telefon : 0-248-213 1029-1032 / Faks: 0-248-213 1028</i>	

EK.5. İntihal Raporu

Tez v.1

ORIGINALITY REPORT

17%

SIMILARITY INDEX

15%

INTERNET SOURCES

8%

PUBLICATIONS

6%

STUDENT PAPERS

PRIMARY SOURCES

1

acikbilim.yok.gov.tr

Internet Source

7%

2

www.izdenetim.com.tr

Internet Source

1%

3

dergipark.org.tr

Internet Source

1%

4

acikerisim.sakarya.edu.tr

Internet Source

1%

5

pdffox.com

Internet Source

<1%

6

Demiral, Arif. "Ticari Banka Kredi Analizinde
bilanco arindirma Tekniklerinin onemi.",
Marmara Universitesi (Turkey), 2021

Publication

<1%

7

www.researchgate.net

Internet Source

<1%

8

dspace.ankara.edu.tr

Internet Source

<1%

core.ac.uk

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler :

Adı Soyadı : Adile AKTAR

Eğitim Durum :

Lisans Öğrenimi : Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi / Bucak Zeliha Tolunay Uygulamalı Teknoloji ve İşletmecilik Yüksek Okulu- Uluslararası Ticaret Bölümü (2010-2014).

Lisans Öğrenimi (Çift Anadal): Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi / Bucak Zeliha Tolunay Uygulamalı Teknoloji ve İşletmecilik Yüksek Okulu- Muhasebe ve Finansal Yönetim Bölümü (2013-2015).

Yüksek Lisans Öğrenimi : Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü- Muhasebe ve Finansal Yönetim Anabilim Dalı Tezli Y.L. (2015-2017).

Doktora Eğitimi : Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü- İşletme Anabilim Dalı (2018- Halen).

Yabancı Dil ve Düzeyi : İngilizce- B2 (75,000)

İş Deneyimi :Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi- Bucak Hikmet Tolunay M.Y.O.- Sözleşmeli Öğretim Elemanı (2018- 2021).

Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi- Gelendost M.Y.O.- Öğretim Görevlisi (2021- Halen).

Yayınlar :

Uluslararası hakemli dergilerde yayınlanan makaleler

Doç. Dr. Osman Akın & Adile Aktar, Kaizen Maliyet Yönteminin Antalya Organize Sanayi Bölgesinde Faaliyet Gösteren Üretim İşletmelerinde Uygulanabilirlik Düzeyinin Tespit Edilmesi, Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 6, Sayı: 65, s. 544-565, (Şubat 2018).

Doç. Dr. Osman Akın & Adile Aktar, Altı Sigma Yaklaşımının Maliyet Yönetim Aracı Olarak Kullanılabilirliğine Yönelik Bir Araştırma: Manisa Örneği, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı: 32, s.19-41, (Temmuz 2018).

Doç. Dr. Osman Akın & Adile Aktar, Muhasebe Meslek Mensuplarında Mesleki Yabancılaşmanın İşyeri Mutluluğu Üzerindeki Etkisi: Burdur İli ve Bucak İlçesinde Bir Araştırma, Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt: 5, Sayı: 2, s.1-24, (Aralık 2019).

Prof. Dr. Ömer Tekşen & Adile Aktar, TFRS 6 Maden Kaynaklarının Araştırılması ve Değerlendirilmesi Standardının Bilinirliği Üzerine Bir Araştırma, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı. 33, s.123-140, (2021).

Prof. Dr. Ömer Tekşen & Adile Aktar, Ortak Kontrole Tabi İşletme Birleşmelerinin Muhasebeleştirilmesi. Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi, Cilt. 11, Sayı. 28, s. 629-636, (2020).

Uluslararası kitap bölümleri

Çağdaş Maliyet Yönetimi Teknikleri ve Uygulamaları, Bölüm adı: Kalite Maliyetleri (2022), Efe Akademi Yayınları, Editör: Adile Aktar, Gülşen Kırpık, Basım sayısı:1, Sayfa Sayısı 268, ISBN:978-625-8324-12- 9, Türkçe (Bilimsel Kitap), (Yayın No: 8021046)

Çağdaş Maliyet Yönetimi Teknikleri ve Uygulamaları, Bölüm adı: Geleneksel Maliyet Yönetiminden Çağdaş Maliyet Yönetim Tekniklerine Geçiş Süreci, (2022), Efe Akademi Yayınları, Editör: Adile Aktar, Gülşen Kırpık, Basım sayısı:1, Sayfa Sayısı 268, ISBN:978-625-8324-12-9, Türkçe (Bilimsel Kitap), (Yayın No: 8021039)

Güncel Finansal Yönetim Yaklaşımları- 2, Bölüm adı: Finansal Okuryazarlık, (2021), Efe Akademi Yayınevi, Editör: Ömer Faruk Aslan, Bahattin Erden, Basım sayısı:1, Sayfa Sayısı 300, ISBN:978-625-7450-67-6, Türkçe (Bilimsel Kitap), (Yayın No: 7188362)

Çağdaş Bir Raporlama Yaklaşımı: Entegre Raporlama, Bölüm adı: Entegre Raporlamanın İçerik Öğeleri, (2021), Akademi Yayınevi, Editör: Adile Aktar, Gülşen Kırpık, Basım sayısı:1, Sayfa Sayısı 267, ISBN:978-625-8418-18-7, Türkçe (Bilimsel Kitap), (Yayın No: 7384113)

Çağdaş Bir Raporlama Yaklaşımı: Entegre Raporlama, Bölüm adı: Entegre Raporlamaya Giriş, (2021), Efe Akademi Yayınevi, Editör: Adile Aktar, Gülşen Kırpık, Basım sayısı:1, Sayfa Sayısı 267, ISBN:978-625-8418-18-7, Türkçe (Bilimsel Kitap), (Yayın No: 7384058)

Uluslararası kitap editörlüğü

Çağdaş Maliyet Yönetimi Teknikleri ve Uygulamaları, Efe Akademi Yayınları, (2022)

Çağdaş Bir Raporlama Yaklaşımı: Entegre Raporlama, Efe Akademi Yayınları, (2021)

Uluslararası bilimsel toplantılarda sunulan ve bildiri kitabında basılan bildiriler

Doç. Dr. Osman Akın & Doç. Dr. Osman Kürşat Onat & Adile Aktar, Kaizen Maliyet Yönteminin Antalya Organize Sanayi Bölgesinde Faaliyet Gösteren Üretim İşletmelerinde Uygulanabilirlik Düzeyinin Tespit Edilmesi, ASOS 3. Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumu, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, 26-28 Ekim 2017.

Doç. Dr. Osman Akın & Doç. Dr. Osman Kürşat Onat & Adile Aktar, Z Kuşağı ve Muhasebe Eğitimi-Durum Tespiti ve Öneriler, III. INES International Education and Social Science Congress, 28 Nisan- 01 Mayıs 2018, Alanya- Antalya.

Doç. Dr. Osman Kürşat Onat & Doç. Dr. Osman Akın & Adile Aktar, İşletmelerde Nakit Oluşturma Gücü ve Finansal Başarısızlık Arasındaki İlişki, III. INES International Education and Social Science Congress, 28 Nisan- 01 Mayıs 2018, Alanya- Antalya.

Ulusal hakemli dergilerde yayınlanan makaleler

Doç. Dr. Osman Tugay & Adile Aktar, Muhasebe Öğrencilerinin İş Başında Eğitimden Memnuniyet Düzeylerinin Kariyer Hedeflerine Etkisi: Bucak Zeliha Tolunay Yüksekokulu Muhasebe Öğrencileri Üzerinde Bir Uygulama, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Yıl:5, Sayı:3, s.867-881, Aralık 2018.

Ulusal hakemli dergilerde yayınlanan makaleler

Sayı.1, s. 342-354., Doi: 10.33206/mjss.878780

